

ఉస్మాన్ జాన్ అదా

అట్ట లోపలివైపున అచ్చువేసిన శిల్పచిత్రంలో కన
 బడేది శుద్ధోదన మహారాజుకు గౌతమ బుద్ధుని
 తల్లియైన మహారాణి మాయాదేవి కన్న స్వన్నం
 గురించి తోటిసిక్కులు వ్యాఖ్యచేస్తూ ఉండిన దృశ్యం
 వారికి దిగువ వారి వ్యాఖ్యను వ్రాసుకొంటున్న
 లేఖకుడు కనిపిస్తాడు భారత దేశంలో లేఖన కళ
 చిత్ర శిల్పంలో నిలదడమై లభించే దృష్టాంతాలలో
 ఇదే ప్రాచీనతమమైనది

నాగార్జున కొండ శ్రీ శ రివ శతాబ్దం

(జాతీయ పురావస్తు ప్రదర్శనశాల, న్యూఢిల్లీ, వారి
 సౌజన్యముతో)

ఉక్రూవ్ జాన్ అదా

ఉర్దూమూలం
మిర్జా రుస్వా
తెలుగు నేల
దాశరథి రంగారావు

సాహిత్య అకాదెమి

Umrao Jan Ada - Telugu translation by D Rangacharya
of Mirza Ruswa's Urdu novel of the same name
Sahitya Akademi 1990 Rs 25

©Telugu translation D Rangacharya
First edition - 1971
Reprint - 1990

సాహిత్య అకాడెమీ

వ్రధాన కార్యాలయం

రవీంద్ర భవన్, 35 ఫిరోజ్ షా రోడ్, న్యూఢిల్లీ - 110 001

విక్రయ విభాగం

'స్వాతి' మందిర్ మార్స్, న్యూఢిల్లీ - 110 001

ప్రాంతీయ కార్యాలయాలు

29, ఎల్టామ్పు రోడ్, తేవాం పేట, మద్రాస్ - 600 018

జీవనతార భవనము (నాల్గవ అంతస్తు), 23A/44X, ఔమండ్ హార్బర్

రోడ్, కలకత్తా - 700 053

172, ముంబయ్ మరాఠి గ్రంథ సంగ్రహాలయ మార్స్,

రాజర్, బొంబాయి - 400 014

రూ 25

కృతజ్ఞతలు

మిత్రాదులైన రచించిన ఉమార్ జాన్ అలా ఉర్దూ సవలకు ఇది
అనువాదం అనువాదం స్వీయరచనకంటే కష్టం అనే విషయం విదితమే
విందాకంటే రచయిత భావాలకు అనువాదకుడు భాష సమరూపి

ఈ నవలలోని కవితాచూదయం తెలుసుకోవడానికి ఉర్దూ కాలేజీ
ప్రెసిడెంట్ శ్రీ పునీర్ షహీద్ ఎంతో సహాయంగా తెలుగుపేజీలో
సహకరించివాడు యితరులు శ్రీ నాగ్ల పరంజీవి శుద్ధత్రతి సర్వచేయ
దంలో కోర్కెలు మిత్రులు దేవకొంగ మామలావు

వీరందరికీ నా హార్షిక కృతజ్ఞతలు

అనువాదకుడు
చాళేశ్వరి రంగారావు

ప్రస్తావన

ఏమున్నది స్వారవ్యం
ఏ కథలో మాత్రం ?
నా కథనే చెప్పనా,
లోకం వ్యధ చెప్పనా ?

మిత్రా రుస్సో సాహెబ్ : ఇంత ఇదిగా అరుగుతున్నారే, నా దౌర్భాగ్యకథలో మీరు వివరంగా లేముందని : నా జీవితానికి ఒక ద్వేయం లేదు. ఒక లక్ష్యం లేదు. ఎంతం లేదు. అంతం లేదు. తెగిన గాలివలాన్ని. అట్లాంటి నా కథలో ఇంపా : సాంపా :

అయినా అదిగాదు కనిక వివరించి, ఓపిగ్గా వింటారుగా ?

వంద్రీ తాతలపేర గొప్పతనం ఆపాదించుకోవడంవల్ల ఏం ప్రయోజనం ? నిజానికి నా కవి గుర్రే లేవు. నాకు గుర్తున్నదట్లా ప్రైవేటుగా దివర మా యిల్లా ఉండడం. ఇంటి కట్టడం గట్టిదే. ఇరుగుపొరుగున కొన్ని పెంకుటిండ్లు, పూరిండ్లు ఉండేవి. వాటిల్లో ఉండేవాళ్ళు అలాంటి వాళ్ళే. నీళ్ళు మోసేవాళ్ళు. పుంగళ్ళు, చాకళ్ళు, కుమ్మడ్లునూ : మా యిల్లే ఆ వీధిలో ఎత్తయింది. అయినా ఎత్తయిన ఇల్లు మరొకటుండేది. అది చిలావర్తానాది.

మా నాన్న ఉద్యోగం బహుదేగమ్ నమాధిపత్త. ఆ ఉద్యోగం పేరేమిటో, జీతం, లెక్కం ఎంతో తెలియకాది అంతా నాన్నను జమేదార్ అనడంమాత్రం గుర్తుంది.

శగంబా తమ్ముడే అడింపడం నా పని. వానికి నేనంటే ప్రాణం. ఊం ఉండేవాడు కాదు నన్ను విడిచి.

సాయంవాలానికి కొలుపునించి పక్కేవాడు మా నాన్న. ఆప్పుడు చూసాల్సి చూసేవాడు. అమాంతంగా పడుంపట్టుకు ప్రైవేటువాన్ని. కష్టం చూసా : నదిగెచ్చేవాడు. నాన్నా, నాన్నా అంటూ అంగీ పట్టుకునే వాడు. నాన్న ముఖం చాటంత అయ్యేది. నా వెన్నురట్టి విడుదలయింది. కష్టమై ఎరుకుదేవాడు. ముద్దులు తురింపించేవాడు. వట్టిచేతుల్తో వచ్చే వాడేవాడు. ఒకప్పుడు బత్తిసాయి, మరొకప్పుడు ముప్పయింకలు ఇలా

ఎవ్వరూ ఏదో ఒకటి తెస్తూనే ఉండేవాడు. వాటి పంపకం లో మా గొడవ చూపాలి అక్కడే పోల్చుకునేవాళ్ళం. ఎంత బావుండేదో బట్టిపాలు లాక్కుపోయేవాడు తమకు సువ్యయంవలు లాక్కుపోయేవాన్ని నేను అమ్మకు ఎంటింటి వది ఆలా వచ్చి కూర్చుంటాడో లేదో తగదా మొదలు నాన్నా దొమ్మలు తేలేదా? అని ఒకరు “నా గొలుసు కంసారి ఇంకా లేనేలేదు. ఏదీ కూతురుకు పాలు మాన్చిస్తున్నారని నేనేం చేసుకొని వెళ్లాలి అక్కడికి? నాన్నా ఏమైనా తాగేది కొద్దిబట్టలు వాపల నుండి తెస్తావుకదా? తప్పక పాతబట్టలైతే తొప్పేదిలేదు విన్నావా? అంటాన్నేను అమ్మ వంట ముగించిందంటే నాకు ఏమున్నీ. కొద్దిం వల్లెం కూరగన్నె తేవడం గస్త్రకథాన్ వర్సడం నా వది పట్టించడం అమ్మ ఎంతు కలసి టోంకేపేవాళ్ళం అంతా నాన్న పేతువ? పేల్లాది గామాళ లేనేవాడు నేను చప్పుప లేచేదాన్ని చుట్టి మొదలు

నాన్నా: ఇవ్వకమాత్రం దొమ్మలు తేడం మించిపోతేం జామకాయలూ నారింజకాయలూ ఇన్ని తేవాలి

మాతా ముగించి అల్లాను స్వరిస్తూ తాబాసిందికి ఒక్కేనాడు వాపు రాళ్ళను ఎదిరి గింజలు వేసేవాడు. ఒకటి తేటిని ఎగలవేసేవాడుకూడా. ఆమ్మ పొలిగిని వంటపని ముగించేది పొద్దు ఎక్కకముందే ఉద్యోగానికి వెళ్ళిపోయేవాడు నాన్న అమ్మ కుట్టువనిలోనో చురొక వారిలోనో పడి పొయేది నేను తమ్ముళ్ళు ఎత్తుకొని వీధిలోకి వెళ్ళిపోయేవాన్ని ఒక పెద్ద ఎంకరెట్టుండేది అక్కడికి చేరేవాళ్ళు అడవిల్లలూ మగపిల్లలూ తమ్ముళ్ళ దింపి వాళ్ళతో అబద్ధం పరిచేయేవాన్ని కమ్మని లోతాలు రీతూ చింత లేదు చక్కని టోటనం ముందరిల్లలూ ఉండేది తోటి పిల్లలందరికీ కేసి మెరుగు మనసుకు దిగులులేదు యాపిదిరుపు తెలు గదు మా ఇంటిముందు ఎదురుదొరుగుగా రెండు వసారాలు పెద్ద వసారా ముందు రెండు పెంతుటిగదులు ఎసారాకు ఎదురుగా ఎంటిల్ల వాతామిద రెండు పెంతుటిగదులు ఇల్లు విశాంమైంది పాత్ర సామగ్రి అవసరాని కంటే ఎక్కువే ఉండేది మూడు నాలుగు పదుషెలూ దుప్పట్లూ ఉండేవి వీధిలోవాళ్ళందా ఇలాంటి వస్తువులకోసం మా ఇంటికే వచ్చేవారు వీధిలో అడవాళ్ళంతా నూతినుంచి గీళ్ళతోడి చెయ్యకునేవారు వాని మాకు పని మనిషి తెచ్చేవాలు మా నాన్న తెమ్మవేసుకొని రియల్లేరాడంటే ఆనం ఎంగి ఎంగి నలాడు చేపేవాళ్ళు వీధివాళ్ళంతా కానివడకన పేరంటానికి చెత్తే మా అమ్మ మేనాలో వెళ్ళేది

నిజానికి నెను అందకకైల్లో అమరాదు రాని తోటివాళ్ళలో అందకకైనే అనాది జామవంతులాయ నికారంకావి ముఖ్కు ముఖ్మా కాస్త ఎత్తునొసలు. పెకల్పయిన కళ్ళు పొంబుగ్గులు వయసుకు తగిన పొకపులాపులాగానే ఉండేదాన్ని ఇప్పటిలా మాత్రం కాదు ఇప్పుడు గాని అప్పుడుగాని వన్నెల చిన్నాదుల్లో వెక్కిరించాడు ఆ వయసులో వందరన్న కంకు పైజామా చిప్పించి పూలబొక్కా జరి ఒకే చేతికి మూడేసి వెండిగాజులు పెడలో గొలుసు బంగారపు ముక్కుపుడక— మిగలా అమ్మాయిలకు వెండిపుడక ఉండేవి అప్పుడే కుట్టించిన చెవులు— వాటికి నిరంకురం దారం కట్టేవారు— పోగులుచేయడానికి బంగారం ఇచ్చారు కంసారికి

నా పెళ్ళి నిశ్చయం అయింది వరుడు మేనల్లకొడుకు వర నిశ్చయం తొమ్మిది సంవత్సరాల వయసులోనే జరిగిపోయింది మా అర్తను నవాబ్ గింట్ కు ఇచ్చారు మా మామ తూస్వామి మారంకే దాగా ఉన్న వారు మా అర్తవారు . రనిశ్చయానికి ముందు చాలాసార్లు అమ్మతో అక్కరికి వెళ్ళాను అక్కడి వ్యవహారాలు అదృశ్య కళం ఇల్లు మట్టి గోడలదేగాని పళాలమైంది అప్పుడు గేదెలు ఎట్లు ఉండేవి పొడి ఎత్తరం దాకం పుష్కలం మొక్కతోన్న రాలం ఎత్తే రండెలు బుద్ధిలో వచ్చేవి చెరుకు గుట్టలు గుట్టలుగా పడిఉండేవి ఎంతని తింటారు .

పెద్దల్ల చూచా - అంబితో అడుకున్నామికూడా నాన్న పెండ్లికి ఏర్పాటుచేసారు కన్న వక్కువవడింది ఎత్తర వెలలా ముహూర్తం

రాత్రివాడ అమ్మా నాన్నా పెళ్ళినిగురించి మోట్లాడుకుంటుంటే చాటుగా విచేదాన్ని రానల్లోకలే సంకరవడేదాన్ని కరీమన్ నా పేసేపాకులాం దానికి దాటోయే మొగుడికంటే నా పెరుడే బాగున్నాడు అతను ఎంక ఇండు ఎరువు అందిది పెద్దగడ్డం, ఇకనికింకా చూడగలమిసాని అందు మురికి దొవలి కట్టకొని ఎట్టిరంగు చొక్కా వేసేవాడు ఇక నా దాని ఎంక కీలగా రూదనాడు పచ్చాడు; వర్షని చీలేట్ట పైజామా ఎక్కడి బోవి, మల్లరట్టాల్లు; కరీమన్ పెరుడు తిలకాక చిరిగిగుడ్డ దుట్టుకొని చెవ్వుల్లేని రాళ్ళతో తిడుకుళారు నా పరిస్థితికి పొంగిపోయాను పొంగతేం అంతకంటే మంచివకనుగురించి నేను ఊహించనూ లేదు నా శత్రు, ఆయాల్ని ఎవ్వలోనే సిద్దిస్తాయని సిందింది

ఇట్టింతలో ఏలాంటి కష్టాలువద్దట్లు గుర్తులేదు ఒకసారి దాగుడు మూత బాదుతున్నాం వెంటి ఉంగరం తొలిపొయింది ఖరీదు అదాకు మించి ఉండదు ఇప్పుడా మాట చెబుతున్నాకాని అప్పుడు నాకింత క్షాంతి ఎక్కడిది? ఏ వస్తువు ఖరీదుమాత్రం వాణే తెలుసు? ఉంగరంకోసం ఎంత ఏడాదో ఏడాదు కట్టబెట్టాడోయ్యా పగలంతా అమ్మకు తెలియ నీయలేదు రాత్రి అయింది వేయకు ఉంగరం కనిపించలేదు అమ్మ అడిగింది చెప్పక తప్పలేదు అమ్మ చెప్ప పొంగేటట్లు కొట్టింది పెద్దగా ఏడాదు ఎక్కితూ వచ్చాయనుకోండి ఇంతలో వాన్నెవరే కాదు ఇమ్మ గర్భించారు అమ్మను కోవగించారు అప్పుడు నాకు ఊరిట కలిగింది

అమ్మకంటే నేనంటే ఎక్కువ ఇష్టం నాన్నకు నాన్న ఎప్పుడూ నామీద చేయిచేసుకోలేదు అమ్మ మాలిమాలికి కొట్టేది అమ్మకు తప్పు కంటే ఎంతో ఇష్టం తమ్మునికోసం ఎన్నోపాట్లు అప్పుల తిన్నాను అయినా వాడంటే నాకు ఎంతో ఇష్టం అమ్మమీద పంచంతో ఒక్కోసారి పగలంతా వాణ్ణి ఎత్తుకునేదాన్నికాదు అయినా అమ్మ కనుమరుగయితే వాడు అమాంశంగా ఎత్తుకొని ఎళ్ళో కూర్చోపెట్టుకుని ముద్దపెట్టుకునే దాన్ని అన్న ఆలికేడి చినిపించిందా వెంటనే దించేసేదాన్ని చాడ ఏదే కాదు నేనే ఏర్పించా ఇనుకునేది చెల్లులు తగిలేవి నాకు

ఐనా నాన్న నా వేల వార్చిందా అమ్మ ప్రాణాల్లా ప్రాణాలంటేవి కావు తింటే నిద్రా ఉండేదికాదు కనిపించి వాళ్ళలా మందడిగేది తామెత్తులు తెచ్చేది

నా పెళ్ళిచేసేం మెళ్ళో గొలుమరిపి నాన్నకు ఉచ్చేసింది దీగ్లో వెంచి కండ్ల ఒళ్ళి చేయించమని కొత్తవాటికి పెరుగుపెట్టించమన్నది ఇంట్లోఉన్న పాత్రలన్నింటిలో మూడు, నాలుగు అట్టేపెట్టి మిగతావన్నీ తీసింది వాటిమీదకి కళాణ్ణి పూయించమన్నది "నేననేది ఉండాలేదా?" అడిగాడు నాన్న అమ్మ చించేవా? 'మీ తోబుట్టువు అమీం దాని బాకర్ అచెడకు తెలియాలిగా తోబుట్టువు తన కూతురుకు ఇన్ని ఇచ్చాకాని మీకు తోబుట్టువు అయితేమాత్రం అత్తరిద్దా అత్తరిద్దే నా కూతురు ఎట్టిచేటులో పెట్టే అమాంశా నాలిపోటిమాటలనదా?' అన్నది

మీదా దుర్వాగాలూ ఈ ఎట్టింటి పిషయమూ వాల్వం నిషయమూ
వివరించారు ఆ పరిష్కరముల్లో ముఖంగా ఉండేదాన్నో ఈ పరిష్కరముల్లో
ముఖంగా ఉంటున్నానో మీరే అర్థంచేసుకోవాలి నాకుమాత్రం ఆరాటి
ద్రుతులే పోయిఉంది

దైదిమ్మరి నైతినిపుడు
వెలుగుపోయి నైతినిపుడు
రాజు పేనెరుగుదురాని
శ్రుతివిప్లవాల పెడరెలుకు.

సానికులం నంగతి చెప్పనె అవివరించేదు వాళ్ళు ఎట్టింటి అలాంటి
ఇంట్లో వాకావరిణం అలాంటిది పోషణ అలాంటిది చెడు తప్ప
మరేవిషయానికి అక్కడి అస్కారంలేదు కాని తరిదండ్రులు కళ్ళు
విడ్డలో లేచిపోయి చెడిపోయారు. వాళ్ళకు ఏం చేసినా పాపం లేదు

నా కథ ఇంతవరకు చెప్పి అతిరువాత చేసు ద్రిమ్మరికైనాను అని
చెప్పేకా నుకోండి లోకం ఏమనుకుంటుంది, ఎంత తావనీ! పెళ్ళి
కావడం అలస్యం అయిందని ఎవళ్ళో లేవదీసుకుపోయింది ఆరథూ
ఎదిలేకాదు ఇంకెవళ్ళో ఉంచుకుంది వాకితోనూ పడలేదు క్రమ
క్రమంగా ఎత్తిపోకి దిగింది అని ఎందు కనుకోరు? వాస్తవంగా జరి
గేది అలాగే అనేకమంది ఆరవిల్లలు చెడిపోవడం కళ్ళారా చూశాను
విన్నాను అంతుకు కారణాలు అలెకం ఒకటి వయసువస్తుంది తరి
దండ్రులు పెళ్ళిచేయరు తెండు ఎచ్చి ఎరునితో పెండ్లికాదు ఎవడికో
ముచెట్టిస్తారు ఈయనోడు చూడరు అంచందందం చూడరు మన
సునూ మనిషిని గమనించరు పెగుడితో వదరు ఇట్లు విడిచి లేచి
పోతారు మూడు యువ్వలందో ఎమ్మెవిరిగి నెత్తిన పడుతుంది బోగం
ముంకవైపోతారు కనుగొన వచ్చిపోతుంది ఎవనితోనో స్నేహం అయి
పోతుంది కాని నా విషయం అజ్ఞానానికి కాదు నా రొత్తాగ్గం నమ్మిలా
చేసింది వాలం ఎమ్మె కారకవిలో విడిచింది చారి తప్పాను తెగివ
కానివకుంలా తిరిగిందెమ్మ కత్తంతరం లేకపోయింది

దిలావర్ఖాన్ ఇల్లా మా ఇంటికి కొద్దిదూరంలో ఉంది అతడు
 తాం సంవత్సరాల ఇక్కడే జైల్లో ఉన్నాడు ఎవరి ఎపారసువల్లనో ఏడు
 దలై వచ్చాడు అతనికి మా నాన్నంటే తీరని భగ ఏతుంటే అతడు
 సైబీరియాలో అరెస్టయినాడు అతని ప్రవర్తనను గురించి సాక్ష్యం చెప్ప
 తానికి మా వీతినుంచి మనుషులను ఎలిపించారు నాన్నకుడా వెళ్ళారు
 మా నాన్న కల్లాకపతుంటేని మనిషి సత్యవాది సైగా ఖరాను దేలికిచ్చి
 మేదార్ : ఉన్నదన్నట్లు చెప్ప ఈ మనిషి ఎలాంటివాడు ? అని
 అడిగితే ఉన్నదన్నట్లు చెప్పారు అదీ ఆశని దేవునికి కారణం
 అదే అతని గుంటెలో ముల్లులా తాదిస్తూంది ఎదురై వచ్చాడు వట్టు
 దంతు పొపులాళ్ళను పోతాడు ఎకరోజా యీ పొపులాన్ని వట్టేలాడు
 నాన్న పొపులాన్ని అదగదానికి వెళ్ళాడు పొపులా ఇస్తానన్నాయ అర్థ
 దూపాయి కాలానాడు నాన్న ఉద్యోగానికి వెళ్ళిపోయాడు కాలమే
 అలాచేసిందో సర్వేక్షకుని ఇచ్చి అలాఉందో నేను ఇంటిమంచి బయటికి
 వచ్చాను దింకడెట్లుగ్రీంది కవలించారు దిలావర్ఖాన్ విక్రా : పద
 మీ నాన్న వట్టిచేళాడు పొపురం తీపెత్తు అన్నాడు ఎంతో
 చిత్కాను వెళ్ళాను ఇంట్లో ప్రవేశించాను ఎట్ట పీయమందలేదు
 ఇల్లా పాడుపడినట్లుంది ఇటు నేను ప్రవేశించగానే అటు బయటపె
 గొళ్ళిం ఎరిందాడు అరుజ్జాయమబంబుందిగానే నోట్స్ గుర్తలు
 తూతాడు తెలుసుకుంటా కంపవాతో కట్టేతాడు ఎన్ను అక్కడే తూర్పు
 వెళ్ళి దొడ్డిగుమ్మంనుంచి బయటికి వెళ్ళి పీర్ బిల్ద్మ పరిచారు పీర్ బిల్ద్
 వచ్చాడు ఇద్దరు కలిసి ఎల్లబండిమీద వదేశారు ప్రాణాలు దిగవట్టు
 కొని తూర్పువ్యాసం ఎం చేయగలము ? రావేయని గుప్పట్లో ఉన్నాను
 బండిలో దిలావర్ఖాన్ ఎన్ను మోకాళ్ళమధ్య అదిమిపెట్టి తూర్పువ్యాసం
 చేతిలో కత్తి కళ్ళ రక్తం నురుస్తున్నాయి పీర్ బిల్ద్ బండి తోలుతున్నాడు
 బండి పొగిపోతుంది కొద్దివేళల్లో పొయందాదం అయింది దీక్షలు
 వ్యాధిందాయి కలితారం గాతి రివ్యూప వీస్తుంది కలి ఎముకలు
 కొడుకుతుంది ప్రాణాలు ఎగిరిపోతున్నాయి కన్నీటిగాలు నిలవకం
 లేదు ఎలాంటి ఆవదలో చిక్కుకున్నాను : నాన్న కొడుపునుంబ ఇంటికి
 ఎచ్చికంటాడు నానోనం వెరుకుటో ఉంకవచ్చు ఎన్ను ఎల జాయ
 తింకుంటేమో : కమ్ముడు అట్టల్లో ఎరికింటాడు వాదికేల తెలుసు
 తా గతి ఇలా అయిందని ? అయ్యో నాన్న ఇల్లా చిమ్ముడు
 ఎలా వందెట్ల ఎన్ను కా కళ్ళల్లో అరేయి ఈ ఆలోచనలన్నీ ఒక
 దైవ ప్రాణభయం మరొకదైవ దిలావర్ఖాన్ కేలేద కర్తియాలస్త

నాన్నా, ఏ పిజ్జాలోనో ఆ రక్తం నా గుండెలో ఎగిపోయిందన్నట్లుంది. నోట్స్ గుర్తు చేస్తా. అయినా భయం. నోటిమండి మోట పెకలడం లేదు. నా గత ఇలాంటిది తెలుగులో భావం. పేరెంట్స్ పట్టినా నానాజానీ సాగుతాయి. ఎలాగోతే తిమ్మవూరు సమాధి నా రక్తపత్రంలాంటిది.

విలాపిల్లా : చూడరా భాయీ పేరెంట్స్ : ఏదోమో మనిషి పన్నెండు దేండ్లవరకూ రిటైర్మెంట్ పెట్టించుకుంటాడు. ఇప్పుడేలా ఏంటి... రిటైర్మెంట్ తీసుకుంటాడు.

పేరెంట్స్ : సామెత సాధించేశావు భాయీ : పన్నెండుదేండ్లుంటుంది ఏమీ జైలుకి వెళ్లి :

దివా : పదిగ్గా పన్నెండుదేండ్లు. బోర్డులో పన్నెన్ని వర్గాలున్నాయి. వాటికి ఆ రోజులు గ్లాస్ కం లావాలి. ఇది నా మొదటిసార్లు. దీని ప్రాణాలు రీసెప్టర్లు. బంపెట్టెలు.

పేరెంట్స్ : అదా భాయి పి నిర్భయం :

దివా : ఏమిగుట్టన్నాడు పెరి : దీన్ని చంపటంకే వశానుకు పెట్టినట్లే కాదు.

పేరెంట్స్ : భాయీ : పెన్ను ఎప్పుడో పని చేసేదాడే : చేతిమీసల్లానా.

దివా : చూస్తూన్నా.

పేరెంట్స్ : వాడుంటేమీటం ఏంటేమిటోనా పెరి దీన్ని :

దివా : చేసేదేమిటి : ఇక్కడే పెన్నతో బంపి పి కాలులోనో పూర్వేస్తా. కాత్రికి కాత్రి ఇంటికి వెళ్లిపోతాం.

ఆ మాటలు వని చాడు నిర్భయం అనుకున్నాను. ఎక్కడో నీళ్లు నిలిచాయి. వంపరం పెట్టుకుంది. సరాలు పట్టుచున్నాయి. వాళ్ళు చేతులు దీలా పడిపోయాయి. ఈ స్థితి చూచికుడా ఆ కాసుమికి వనికరం వలగ లేదు. గట్టిగా గుండెలో గుడ్డాడు. ఏలడంలేదు. పడిపోయేంత పని అయింది.

పేరెంట్స్ : దీన్ని చంపితే పెరి నా వబ్బో.

దిలా : ఇస్తాం ఎలాగో.

పీర్ : ఎక్కణ్ణుంచి తెచ్చిస్తావు : నేను వేరేవిధంగా అనుకున్నానే.

దిలా : ఇంటికి వద. ఎక్కడా దొరక్కంటే పావురాలు అమ్మేస్తాను.

పీర్ : పావురా వెంటకమ్మారి : ఒకమాట చెప్పనా :

దిలా : చెప్పు.

పీర్ : లక్కోతు పెళ్ళి నీన్ని దయ్యచేసుకుంటే :

దావు నిశ్చయం అనుకున్నారావ్వ వారి మాటలు సరిగా చెబిని వదడంలేదు. ఎందుకంటే కంఠో మాట్లాడినట్లు వినిపిస్తున్నాయి. పీర్ లిట్ మాటలు విని మళ్ళీ ప్రాణంమీద కొంత ఆశ కలిగింది. ముందులో పీర్ లిట్ ను దీవించాడు. ఆ రాత్రిమీద ఏమంటాడో విశాంసి ఒకరి దిగవల్లే కూర్చున్నాడు.

దిలా : నకి చూద్దాంలే నడుచిన.

రాస్పేట్ ఆగువాడే : అదిగో ఆ వెళ్లుకొంత మంట రనిపిస్తోంది. నిప్పు తెస్తాను. హుక్కా వింటుకుందాం.

పీర్ లిట్ నిప్పురేపివానికి వెళ్ళిపోయాడు. అతడు ఒక్కేరోగా వంపేస్తారేమోనని భయం పట్టుకుంది. ప్రాణభయం మహాచెడ్డది. గట్టిగా తేకపీలాను. దిలాబర్ బాన్ చెల్లుమని వెంపమీద కొట్టాడు. "హుక్కాదీ! నోరుకూసుకొని లంకలేపు : పొడిచేస్తా....నలరాదు...."

పీర్ ఇంకా ఆశ్చర్యచారం పెళ్ళలేదు. "ఒహీ!థాయా : అలాంటి వని చెయ్యిస్తా. నామీద ఒట్టు. నేను ఒక్కేఒకరూ ఆగు" అని అన్నాడు.

దిలా : పరే. పెళ్ళి నిప్పు తీసుకురా.

పీర్ లిట్ నిప్పు తెచ్చాడు. హుక్కు వింటి దిలాబర్ బాసుకు ఇచ్చాడు.

దిలా : [హుక్కు పీల్చి] అయితే ఇది వింటికి అమ్మడు అప్పమం చంటాపు : ఎవడు అమ్మారి : వట్టుదై చిక్కుల్లో పడిపోతాం.

పీర్ : ఆ వాడ్యత నాది. అరేమయా! అన్నీ నీ మాటలు : ఎవడూ వట్టు

కునేది : లక్ష్మీలో ఇలాంటివి రాగిరింబవళ్ళు జరుగుతునేఉంటాయి.
మా బావమరిది తెలుసుగా :

దిలా : కరీమా :

షీర్ : ఆఁ. అతివి బ్రతుకే దానిమీద. ఎందరో ఆఘ్నాయలను దీసి
తెచ్చారు. లక్ష్మీలో పెండివిళ్ళు చేసుకున్నారు.

దిలా : ఎక్కడ ఉంటున్నారవను :

షీర్ : ఎక్కడెందు : లక్ష్మీలోనే. గోమతి ఆవలివైపు అలది అత్త
వారిల్లు. అక్కడే ఉంటాము.

దిలా : అలాగా, అయితే పిల్లలు ఎంతకు ఆమ్మరు అప్పులాలో :

షీర్ : చూపాన్నిబట్టి.

దిలా : దీనికి ఎంత పస్తుంది :

షీర్ : నూరు, నూరుయారై, నీ అదృష్టాన్నిబట్టి.

దిలా : ఏం భాయా : ఈ ముదావిరా : నూరు విస్తే ఎక్కువే ? "

షీర్ : ఎంతైతే ఏంగావి తీసికెళ్ళాం. చంపేస్తే ఏం లాభం :

తరవాత దిలాపర్దాను షీర్ లక్ష్మీ చెవిలో ఏకో చెప్పాడు. నాకు
వినిపించలేదు. "అది నేను ముందే అనుకున్నాను. నువ్వే దేహావదా ?"
అన్నాడు షీర్ లక్ష్మీ.

రాత్రంతా బండి పడిచింది. ప్రాణం గుప్పెట్లో ఉంది. కళ్ళమందు
మృత్యువు రాంకపిస్తూంది. కత్తి జారిపోయింది. నాళ్ళ మెట్టువారింది.
ఉరికంబంబుదకుక విద్రవపిస్తూందని మీరు వినేఉంటారు. కాంచెంసేవటికి
కన్ను అంటుకుంది. షీర్ లక్ష్మీ కయ. ఎల్లం గొంగళి కప్పాడు. రాత్రి
ఎన్నోసార్లు ఉరిక్కివడ్డాను. భయం. మెదలకుండా పడికున్నాను. చివ
రకు ఒకసారి కంబళి ముఖంమీంచి తొంగింది చూచాను. బండిలో
ఒక్కతైనే ఉన్నాను. వరదాలోంచి తొంగియాగాను. కొన్ని మట్టి ఇంట్లు
కనిపించాయి....ఒక కోమటికొట్టు. దిలాపర్దాను. షీర్ లక్ష్మీ. ఏకో
కొంటున్నారు. ఎల్లం ఎదురుగాఉన్న ముద్రిచెట్టుక్రింద రేపుడు తింటు

న్నాయి. ఇద్దరు ముగ్గురు పట్టెవారు మంట కాగుతున్నారు. ఒకడు చుట్ట కాలుస్తున్నారు. ఇంతలో పీర్ బద్ద్ బందిగ్గరకు వచ్చాడు. కాల్చిని శవగలు పెట్టాడు. రాత్రంతా ఉపవాసం. శవగలు తిన్నాడు. చెంబుతో నీళ్ళు తేర్చిఇచ్చాడు. త్రాగాను. మెదలకుండా పడిఉన్నాను.

బండి చాలసేపు అక్కడ నిలిచింది. పీర్ బద్ద్ బంది కట్టాడు. చిలా పర్వాను పొత్కా వింపుకొని నాదగ్గరికి వచ్చి కూర్చున్నాడు. బంది కదిలింది. ఆలోచా అంతగా దౌర్జన్యం జరుగలేదు. చిలాపర్వాన్ కత్తి కవిపించలేదు. గుద్దులు తగల్లేదు. వారిద్దరూ మధ్యమధ్య పొత్కా పీల్చారు. దాదాజాన్ సాగింది. మాటలతో అలవిసపుడు పొటలు సాగించారు. ఒకడు పొరుకుంటే రెండవవాడు మౌనంగా వింటున్నాడు. వింటున్నాడని వారు పిం మాట్లాడాలా అని ఆలోచిస్తున్నాడు. మళ్ళీ మాటలు ప్రారంభం. మాటలు వారనలోకి దిగాయి. ఇద్దరూ తిట్టుకున్నారు. చొక్కా చేతులు పైకెత్తారు. పడుములు దిగించారు. ఒకడు బందినుండి దూకాడు. మరొకడు గొంతు నులనుదానికి తయారైనాడు. ఇంతలో ఇద్దరూ కీలా పడిపోయారు. సమాధానం వుదరింది. మిత్రులైపోయారు. ఎన్నడూ పోట్లాటే ఎరగనట్లు మాటలు సాగించారు.

ఒకడు : మనం ఏ నిషయంలో పోట్లాడుకున్నట్లు :

రెండోవాడు : అవును ఏమిటా నిషయం :

మొదటివాడు : పోనీ ఆ మాటెందుకూ ఇప్పుడు :

రెండోవాడు : సరే పోనీ.

అందినైతి, తొలిరేయి, నీ నిషాదః
వదులు మొకింప జెక్కలాయ్యకొందు :

వజ్రబలిన తొలిరేయి కథ విన్నాను. నాటి యాతల ఆవిరి ఉన్నంత
చిరమా మిగిలేను. ఎలా జరిచానో, ఎందుకు జరిచానో నాకే అర్థ
రకంగా ఉంది. ఎంత గట్టి ప్రాణం : ఎగురిపోలేదు. ఎలే వానిసా : దిలా
వర్తనాన : చోకంలో అనుభవించాల్సిందిక అనుభవించావు. అంతటితో
నా అర్థం చాచిందించనుకున్నావా ? ఆ రాక్షసుడై ముక్కలు ముక్కలుగా
నరికి వాడులకూ, గద్దలకూ చేసిన వాధవదకపోయేవాన్ని. గోరిలో
రేయింబవళ్ళూ పరకయాతనలు వదులునేడంటావు. అంతమిడిననాడు
అట్లా నిన్ను పెడదామరా తీరని యాతనలు :

నా తలిదండ్రుల గతి ఏమైఉందారి : నీ ప్రాణానికి ఎంత పరితపిం
చాలో : మర్తా సాహెబ్ : ఇన్. ఇక చాలు. మగరాది రేపు చెవుతాను.
నా గుండె ప్రక్కలు అవుతుంది. పెద్దగా కేకలుపెట్టి పడవాలనిపిస్తుంది.

నా అవారా జీవితకథ విని ఏంచేస్తారు : ఎన్నది చాలు. దిలావర్
ఖాను నన్ను అప్పుడే చంపేస్తే వాగుండేది. ఏకితేడు మట్టిలో నా కీలం
చాగేది. తలిదండ్రుల గౌరవానికి కనుకం కలిగేది కాదు. చోకమూ,
మరమూ నా ముఖానికి మసిపూసిఉండేవివాపు.

కరవార ఒకసారి చూచాను అమ్మను—దాండాం కరవార. ఇప్పుడు
జరిగేఉండో, చనిపోయిందో అట్లాకే తెలియాలి. కమ్మనికి ఒక
కుర్రాడు. దేవుని భయపల్ల వదిలేసేండ్లవాడయ్యాడు. ఇద్దరు అక
విద్దులు. వాళ్ళను చూడాలని తపిస్తాను : ఒక్కొక్కసారి. ఏమంత మారం
తూతా వాడు. పెద్దల యాపాయి పోలేస్తే ప్రజావాదు చేరవాను. అయినా
వివళను. రైళ్ళు లేవచ్చుదు ప్రజావాదునుండి లక్ష్మీ నాలుగురోజుల వాడు.
దిలావర్ ఖాను. నాన్న వెంటపడతారనే భయంతో ఏ దొంగతిరుగుడు
చారిని వచ్చాడో ఎనిమిది రోజులు వట్టింది. దిలావర్ ఖాను, పిర్ బిన్
మాటల్నిబట్టి ఏమి వారు లక్ష్మీ వీవిత్రున్నారని తెలుసుకున్నాను.
అప్పటికే ఆ పేరు వినిఉన్నాను. మా రాత అక్కడే ఒక రాజభవనంలో

సిపాయి వని చేశాడు. వారు ఒకసారి ప్రజాబాదుకూడా ఉచ్చారు. నాకోసం మిళాయియా, టొమ్మూ తెచ్చారు. వారి భావం ఇప్పటికీ గుర్తుంది.

ఒక్కోలో గోమతి అద్దరివ ఉన్న కరీమ్ అత్తవారింటికి రీసితెళ్ళి పన్ను దింపారు. ఇల్లు చిన్నది. కరీమ్ అత్త రాక్షసి. చండిక. పన్ను ఇంట్లోకి రీసితెళ్ళింది. కొట్లో బందించింది. ఉదయం లోక్న చేరినా స్వల్లా మర్త్యాహ్లాంపరకూ గదిలోనే పడిఉన్నాను. అప్పుడు రలుపు తెరుచుకుంది. ఒక యువతి—కరీం భార్య—మూడు కపాతీలు, ఒక మట్టి కప్పులో చిన్న గరికెడు మినపవప్పు. ముంతలో నీళ్ళు తెచ్చిపెట్టి పెళ్ళి పోయింది. అప్పటికి ఆరే వంచభడ్డేపరమాన్నం అయింది. ఎనిమిది రోజుల్నించి ఇంటి వంట తినలేదు. కనగయా, గుగ్గిళ్ళతో సరిపుచ్చు కున్నాను. నగం ముంతెడు నీళ్ళుత్రాగి వదులున్నాను. ఎంతసేపు నిద్ర పోయానో, కొట్లో చీకటి. రాత్రి, కనగయా తెలియకందేదు. ఈలోగా అనేకసార్లు కళ్ళు తెరిచాను. చీకటి. నలుపైపులా అంధకారం. ఒంటరి రాన్ని. దగ్గర ఎవరూ లేరు. మళ్ళీ దుప్పటి కప్పుకొని వదులున్నాను. మళ్ళీ నిద్ర. మూడవసారి, నాల్గవసారి మెలకువ వచ్చినపుడు మళ్ళీ నిద్రరాలేదు. ఈలోగా కరీం అత్త—రాక్షసి—అరుస్తూ, కేకలు వేస్తూ లోనికి వచ్చింది. “ముందా! ఎంత నిద్ర! రాత్రంతా అరిచి అరిచి గొంతు వగిరిపోయింది. కదిపి కదిపి లేచితే క్వానకూడ లేదు. ఊపిరి ఉన్నట్లు కనిపించలేదు. పురుగు ముట్టించేమో అనుకున్నా!” లేచి కూర్చున్నాను.

మౌనంగా విన్నాను. అరవాల్సినంత అరిచి అరిగింది “కప్పు ఏదీ!” అని. చేతికి ఆందించాను. తీసుకొని వెళ్ళిపోయింది. తలుపు మూపేసింది. కాస్తేప్పటికి కరీమ్ భార్య ఉచ్చించి. గదికి ఒక దిడ్డి ఉంది. అది తెరిచింది. పన్ను బయటికి తెచ్చింది. పాడువడిన గోడలు కనిపించాయి. ఇక్కడ ఆకసాన్ని ఆవలోకించే అచ్చం లభించింది. మళ్ళీ ఆ కాలకూటంలో వర్షాను. ఈరోజు జొన్నప్పమూ, కందివప్పు లందించాయి.

అలా రెండు రోజులు గడిచిపోయాయి. మూడోనాడు సురొక అమ్మాయి వచ్చింది. వయసులో నాకంటే రెండు మూడేళ్ళు పెద్దది. కరీమ్ మోసగించి తెచ్చాడో. బుజ్జగించి తెచ్చాడోరాని ఆ అమ్మాయి వెక్కిరించిపోయింది. అదిగ రావడం నాకు కాస్త సయం అయింది. ఏడుపు, అరుపు అయిపోయినందువల్ల మెల్లగా మాటలు సాగాయి.

కొడుక్లు పిల్లలు. పేరు రామచంద్రుడు. పదాభ్యుదయిస్తాడు. ఏదో తుంటు వాళ్ళది. చీకట్లో ముఖం కనిపించలేదు. తెల్లదారి చిట్టి తెరిచిపెట్టారు. చూడండి. ఎరుకరంగు. ముఖం చీల్చిదిద్దినట్లున్నాయి. అంది మైంది.

నాలుగవరోజు ఆ అమ్మాయికి చాలామంది వచ్చి పరీక్షించింది. నేను అక్కడే ఉండిపోయాను. మళ్ళీ పంపిరికం. మూడవరోజు రాత్రి దిలావర్ బాను, సేరీబల్ వచ్చి పెన్ను బయటికి తీరారు. వెంట తీసి వెళ్ళారు. వెన్నెలరాత్రి. ముందు ఒక మైదానం. తరవాత ఒక బజారు నుంచి వెళ్ళాం. పంపెనీమీదికి వచ్చాం. అదిలో తరంగాలు ఉన్న తున్నాయి. చరిగారి వీస్తుంది. చీకటిపోతున్నాను. మంచి బాటి ఇసుక గొండిలో చాలామంది పడినాం. చాలా అందిపోయాయి. అక్కణ్ణుంచి మరొకవీధిలో ప్రవేశించాం. ఇది గుంపులు గుంపులుగా ఉన్నాయి. చాలా దొరకడపే కష్టంగా ఉంది.

మిథా మసాలాగానా : అది పంజాబ్ గుర్తించాలా ? నా మాన మర్యాదలు అమ్మకున్న దురాడం అక్కడే ఉంది. అది చాటు. అగౌరవం, గౌరవం. అపవృత్తి. వ్యతిరేకతలు ఇష్టం ఇష్టం. వానపిత్తాల్ ఇంటి తలుపు తెరిచింది. కొద్దిమందిలో వెళ్ళున్నాయి. మైతీ వెళ్ళాను. అంగ. అంటో ప్రవేశించాను. పెద్దవసారాకు కుడిపైపు పెద్దగదిలో ఉన్న వానపిత్తాల్ దగ్గరికి వెళ్ళాను.

మీరు వానపిత్తాల్ని చూడేసరికి. ఆపటికి ఆవిడ పయము నుంచారు తీరి నంబర్రరాలు. వారి శరీరం. దామనదాయ. అలాంటి ప్రీతి మళ్ళీ చూడలేదు. ముఖంపై పడిన తెల్లని ముంగురులు ముఖానికి ఎంతో అందాన్ని ఇచ్చేవి. నన్ను తెల్ల మల్లర్ మునుగు, నీలిరంగు పట్టు పైకామా. చేతులకు బంగారు ముంగురులు. వెలుపైన చెప్పింది— అనాటి రానమి చూడం ఈనాటికి నా కళ్ళలో ఆడుతుంది. మందానికి అనుకూలం కర్మకంబళిమీద చూపునింది.

పర్యాకారమైన దీపం వెలుగుతుంది. చెక్కవస్తు వనిగల పెద్ద తాంబూలపేటిక తెరిచి ముందు పడింది. పొడవైన గొట్టంతో హుక్కా పీలుస్తూంది. ఒక దామనదాయ పిల్ల—దిష్టిజ్ఞా—స్వర్ణం చేస్తూంది. మేము వెళ్ళగానే నాట్యం ఆగిపోయింది. మనదావాళ్ళ గదినుంచి వెళ్ళిపోయారు. అంతా మొదల నిర్ణయం అయిపోయింది.

భానమ్ : ఈ ఏళ్లేవా ?

దిలావర్ : డి హా, అవును.

నన్ను చక్కచకు పిలిచింది. మార్చిదెట్టింది. ముఖం ఎత్తిచూచింది.

భానమ్ : అద్వా : నేను అప్పటి వాయం. రెంకో అమ్మాయి ఏది ?

పిర్ : ఆ వ్యవహారం ముగిసింది.

భానమ్ : ఎంతకు ?

పిర్ : రెండు వందకు.

భానమ్ : అద్వా. ఎక్కడ ?

పిర్ : ఒక దేగం తన కొడుకుతోనం ఖరీదుచేసింది.

భానమ్ : ముక్కు. ముఖం దాగుంది. అంత నేనూ ఇచ్చేవాన్నే.
తొందరపడ్డారు.

పిర్ : నేనేం చేయను : ఎంతో చెప్పాను. కలిం చివరేను.

దిలా : దీని ముక్కు ముఖమూ దాగానే ఉన్నాయి. మీకు సద్దా.

భానమ్ : నరే కుక్కవిజ్ఞేం కాదుగా : మివిషివిల్ల.

దిలా : ఉన్నదేదో మీముందుంది.

భానమ్ : మంచిది. మీమాటే నెగ్గనీ, అని హుసేనీని కేకచేసింది.

బొద్దుగాఉన్న దామనవాయు పడివయను శ్రీ పచ్చి ముందు
నుండుంది.

భానమ్ : హుసేనీ :

హుసేనీ : భానమ్ సాహెబ్ :

భానమ్ : పెట్టె తీసుకురా.

హుసేనీ వెళ్లి పెట్టె తెచ్చింది. భానమ్ పెట్టె తెరిచి దాం టాపా
యాయి దిలావర్ భాను ముందు పోసింది. తరవాత తెరిసింది నూటపాతికని.

వాటిలో కొన్ని రూపాయలు లెక్కించి పీర్ ఐక్త్ కొంగున కట్టుకున్నాడు. యాభై అవి విన్నాను. మిగతావి దిలావర్ ఖాను పైతాను తీసుకున్నాడు. ఇద్దరూ సలామ్ చేసి పెళ్లిపోయారు. అప్పుడు గదిలో నేను, ఖానమ్, ఐదాహాసేనీ ముగ్గురం మాత్రమే మిగిలారు.

ఖానమ్ : ఖరీదు ఎక్కువ ఏమీ కాదనుకుంటా.

హుసేనీ : ఎక్కువా? చాలి చవక అంటాను.

ఖానమ్ : చవకకూడా కాదు. వరే అయిందేదో అయింది. అమాయకు రాయిగా కనిపిస్తోంది. ఎవరి అమ్మయీ అట్లాకే తెలియాలి. పాపం తలదండ్రులు ఎంత రెచ్చిపోతున్నారో. ఈ రాక్షసులు ఎక్కణ్ణుంచి తెస్తారో. ఏమాత్రం భగవంతుని భయంలేదు కదా!

హుసేనీ : మనం ఏ పాపమూ ఎరగం. పాపం అంతా వాళ్ళకే చుట్టూ తుంటుంది. మనకేం. మనం కొనకుంటే పేరేవాళ్ళు కానేరేగా. ఖానమ్ పాహీవ్, వీళ్ళ ఇక్కడే సుఖంగా ఉంటారు. భార్యల మధ్య వనికత్తైల గతులు మీకు తెలియనివా?

ఖానమ్ : తెలియకేం? ఇవ్వొక్కి విషయం. సుల్తాన్ జహాంగీర్ మి. తన తర్తతో వనికత్తైల మూల్యాదుదూడందం చూపించటం ఇంకేముంది! ఇప్పక నీకులతో రాత్రి చంపేసిందని!

హుసేనీ : ఇహంలో వారి ఇష్టంవచ్చినట్లు చేస్తారు. అంతిమ దినం నాడు ఈ భార్యల ముఠాలు మూర్తాయి.

ఖానమ్ : ముఠాలు మూడడం కాదు. భగవంతుని కొరడాలు తగులురాయి.

హుసేనీ : అంతే కావాలి. చచ్చినోళ్ళు. వాళ్ళకు అదే శిక్ష.

తరవాత మిక్కిలి విషయంగా నిన్నుంచుకుంది “ఈ పిల్లను నాకు ఇచ్చేయండి. పాకుతాను. నరుకు మీది. తమకే నమర్పించుకుంటాను.”

ఖానమ్ : మంచిది నీకే పాకు.

అంతసేపూ నుంచువిడిస్తూ ఐదాహాసేనీ వచ్చి నా వక్కన కూర్చుంది.

హుసేనీ : అమ్మయీ! ఎక్కణ్ణుంచి వచ్చావు?

నేను : (ఏర్పి) లంగళానుంది.

హుసేనీ : లంగళా ఎక్కడ : భావమను అడిగింది.

భావమ : ఒహో....వసిపావవే. ప్రైజాదాదును లంగళా అనికూడా అంటారు.

హుసేనీ : మీ నాన్నపేరు : వన్నడిగింది.

నేను : జపేదారు.

భావమ : నువ్వొక పిచ్చిదానివి. వసిపిల్ల. దానికేం తెలుస్తుంది :

హుసేనీ : నీ పేరు :

నేను : అమీరన్.

భావమ : ఈ పేరు నాకు సచ్చలేదు. నేను ఉద్రూవ్ అని పిలుస్తాను.

హుసేనీ : విన్నావా అమ్మయీ : ఉద్రూవ్ అని పిలిస్తే పంకారి. అమ్మగారు “ఉద్రూవ్” అన్నప్పుడు “జీ” అనారి. అరోజు నుంచి నేను “ఉద్రూవ్” అయిపోయాను. కొంతకాలం తరవాత పేర్లం రెక్కలోకి వచ్చివచ్చి “ఉద్రూవ్ జాన్”ని అయిపోయాను.

భావమగారు రచ్చేవరకూ ఉద్రూవ్ అని పిలిచారు. ఐనాహుసేనీ ఉద్రూవ్ పాపాబా (గారు) అనేది. ఇదంతా అయింతరవాత ఐనాహుసేనీ పన్ను తన ఇంటికి తీసికెళ్ళింది. మంచి మంచి వదలాలి తినిపించింది. మిఠాయి లిచ్చింది. ముఖం కడిగించింది. రసదగ్గర వదుకోవెట్టుతుంది.

ఆ రాత్రి అమ్మా నాన్నా కంఠో కనిపించాడు. నాన్న కొలుపు నుంచి పచ్చారు. రమ్మగారు ఆడుతున్నాడు. వారికి మిఠాయిలు ఇస్తున్నారు. నేను వేరే గదిలో ఉన్నట్లు నాన్న వన్నుగురించి అడుగు చున్నాడు. అమ్మ పింటిండ్లో ఉన్నది. ఇంతలో నాన్నను చూశాను. పరిగెత్తుకొని వెళ్ళి చుట్టివేశాను. ఏడుస్తూ నా కథంతా చెబుతున్నాను.

కంఠో ఏర్పి. ఏర్పి ఎక్కిల్లు పచ్చాయి. ఐనాహుసేనీ ఓబాడింది. కళ్ళు తెరిచి చూస్తే ఆ ఇల్లూకాదు వాకిరికాదు. అమ్మా లేదు. నాన్న లేదు. ఐనాహుసేనీ ఒక్కో వసి ఏడుస్తున్నాను. ఐనాహుసేనీ కన్నీరు దుడుస్తూంది. దీపం వెలుగుతుంది. ఐనాహుసేనీని చూచాను. కన్నీటి వాయిక కనిపించింది.

బువాహునేనీ దారి మంచిది. నా విషయంలో ఎంతో వాత్సల్యం కనబరిచింది. కొద్దిరోజుల్లో అమ్మనూ, నాన్ననూ మరిచిపోయాను. మరిచిపోక చేసేదిమాత్రం ఏముంది? అందుకు జాతం ఒకటి గత్యంతరం లేకపోవడం. రెండవది కొత్త పద్ధతులు, కొత్త జీవితం. ఉదాహరిస్తే రుచి కరములైన పదార్థాలు, కలలో సహితం ఎరగని మంచి మంచి బట్టలు లభించాయి. ఆడుకోవడానికి బుర్జీజ్, విప్లవాదాన్, అమిర్ జాన్. రాత్రింబుళ్ళు స్వర్ణగానాలు—నందలు, పనవిహారాలు—అందని ఆనందం అంటూ లేండే.

మిథ్యాగానా : అదిపాటల్లో పడి అంత రిక్తంగా రిచిదండ్రులను మరిచిపోయానంటే మీరు సన్ను కలిసురాలు, కృతఘ్నురాలు అనుకోవచ్చు. నా పయను అప్పటికి దారి వచ్చును. కొత్తరోజులు అత్తవారింటికి వెళ్తుంది. ఒకటి రెండు రోజులురాక బ్రతికిఉన్నానాళ్ళూ అక్కడే ఉండిపోవాని తెలుసుకుంటుంది. అలాగే నాకూ తెలిసిపోయింది. ఖాసమే ఇంట్లో జీవితాంతం గడపాలని అర్థం అయింది. తోటలో దొంగవెడలలు ఎన్నో బాధలు పెట్టారు. ఖాసమే ఇల్లా వ్యర్థంలా కనిపించింది. తరిదండ్రులను చూడడం అనంతవం అని అర్థంచేసుకున్నాను. అనంతవం అని తెలిసినతరువాత ఆక సళిస్తుంది. ప్రజాదాడు లక్ష్మీమంచి 40 కోసులు మారం మాత్రమే అయినా నాకేదో అనంతమైన మారంలా కనిపించేది.

రిన్ననాటి ఆలోచనలకూ, ఈనాటి ఆలోచనలకూ ఎంతో వ్యత్యాసం కనిపిస్తుంది.

3

చాటుట ౧౭౦ అదిప ప్రస్తుత
మంపకే యాతెనలే నా ప్రస్తుత ।

చిహ్నముగా : నా మి యి క్షణ క్షణంకం ఉంచుకుంటూ అంత
ఎలాంటిది : ఎన్ని కరుణ : అన్ని గమ్మత్తూ పొనులే అమె కూతురు
విచ్చిల్లా ఖర్చీదేయి కా యెనువాళ్ళు పిలువార వది వదలొందుమంది
వాస్తవంజేవారు వారి కరుణ చేయ బుంబాలు పెట దర్శారులు వేరు
అంతంలో ఒకరిని కలదన్ని వా కొకరు ఎప్పుడూ గలనా నాదానా
శృంగారించుకొని అంతేవాళ్ళు వారి బట్టలు మా బట్టలలాంటిది కావు
అరీ నది ఇకం పొనులకు ఈద బ్రీడిల్లో కూడా లలిందది. నామి
ఇల్లా స్వర్గంలా ఉండేది ఏ గదిలో ప్రవేశించినా హాస్యం కవులు
అటలు పొటలే ప్రీతాతి చెలివిగంది తనకు అనుభవం అయిందాన్ని
ఇట్లే అర్థంచేసుకుంటుంది నా వయసు చిన్నది అయినా విచ్చిల్లా
ఖర్చీదేయి పొరుయా నాట్యం చేస్తూ కనిపిస్తాను అలా చేయొందిమందింది
మాదిరాగాలు తిస్తూ గంతులేస్తూ ఉండేదాన్ని ఈలోగా రాత్రిసూద భయపు
ప్రారంభం అయింది నా స్వరాం సంగీతకళకు గొంతు పొటకు అను
కూలం అయిపోయిన సరిగమలు మూర్తికాగానే అర్థావకుడు పొటలు
ప్రారంభించాడు వారు వట్టుదం గలదాడు రాగాలన్నీ స్వరయుక్తంగా
నోటికి రావాలనేవారు అదే స్వరంతో పొడించేవారు వారంతే అతలు
ఎత్తేది స్వరం మారదానికి వీళ్లేదు కోమలం అతికోమలం నావదాని
గ్లాని ఉత్తం విశుత్తం కావదానికిగాని తీవ్రం తీవ్రతరం కావదానికిగాని
వీళ్లేదు నాకు కాస్త ముంతుకనం అలానా వారు దాన్ని అట్లే పట్టించు
కునేవారు దాని

ఒకనాడు నాం అంల రామకర్ పొరుగున్నాను దుకతుడికి
వచ్చేలాం గురువుగారు అవలేరు నా మి మికి పొడిందాడు అలాగే
పొటాను గురువుగారు మికి ముగ్ధావలేరు నామి గుడ్లరిపియారాడు
నేను గురువు అంలం యారాడు వారు కలలుండకొన్నాది నామకు
కోసం ఎద్దించి

భాసమ ఉస్తాద్ జీ : ఏమది : రాముడిలో ఉచ్చారణ ద్యుతం ఆ స్వరమే సరిమైంది ద్యుతం కోమలమా కుద్దమా :

గురువు కోమలం

భాసమ అమ్మాయి ఏ స్వరంలో ఆలపించింది

గురువు కుద్దం

భాసమ ఎందుకు ఆవలేదు ?

గురువు భాస లేదు

భాసమ భాస లేదు అంటే రెండోసారి అనిపించాను అప్పటికి మోల్లాదలేదు ఇదేనా మీరు చెప్పే చదువు ? తెలిపివారిమొందు ఇలాగే పాడితే నా నోల్లో ఊయదా :

గురువుగారు తలవంచారు మోల్లాదలేదు మునుషులో ఉండు కున్నారు ఉస్తాద్ జీ తమను భాసక్ గా భావించేవారు వాస్తవంగా వారి ప్రతిభ అలాంటిది వానిమే గర్వించి పహించలేకపోయారు

ఒకనాటి విప్లవాలం నువ్వు పొరుగువ్వాని అమ్మమ్మ అమ్మాయి నేను ఉస్తాద్ జీవి అడిగాను గాంధారం కోమలమా : అతి కోమలమా : అని

గురువు అతికోమలం

భాసమ భా : పాహాద్ : మామో అల్లా : (అయ్యో) నా మండే ?

గురువు ఏం ?

భాసమ నన్నే బదుగుతున్నారా - ' పోహా ' నా గాంధారం అతి కోమలమా : చెప్పండి మీరే

గురువు గాంధారం కోమలం వావారి

భాసమ ఒప్పుతున్నారా : ఎరికోమలం అనేగా అమ్మాయికి తప్పు చెబుతున్నాడు : భా : పాహాద్ : గొంతు విప్పుచేస్తే చెవులు పట్టే పొయి పేయ మాయాఅవోదగ్గర నేర్పుతున్నావనిగుంటున్నారేమో : అయ్యో గులామరూద్ భా : పేయ విన్నేడింటారు ఇవన్నీ

మీకు చెప్పి ఎం ప్రయోజనం - చెప్పాలనుకుంటే మనసుంచి
చెప్పండి లేదా క్షమించండి వేరే ఏర్పాటు చేసుకుంటాను
అమ్మాయిలను చూడ్రం వాళను చేయడం

గురువుగారు మంచిది* అని తెలి పెళ్ళిపోయారు వారిలోను
వరకు తిరిగి రాలేదు భావమే వ్యయంగా వదులు చెప్పారు అలిపాజీ
మధ్యవర్తిత్వంతో తగాదా పరిష్కరించబడింది గురువుగారు సరిగా
చెప్పేసాగారు చెప్పక ఏం చేస్తారు గురువుగారు భావమే ఈ ఇద్దరిలో
ఎవరు ఎక్కువ విద్యావంతులో ఇప్పటికి అర్థంకాలేదు భావమే కొన్ని
విషయాలు చెప్పింది గురువుగారిని అడిగితే చెప్పలేకపోయేవారు వారికి
తెలియదా : తెలిసీ చెప్పరా : అవ సతమతం అయినా గుట్టు బయటపెట్టే
వారు కాదు సంగీతం విషయంలో నాకు శ్రద్ధ ఎక్కువైంది ఏమీత్రం
పంశయం వచ్చినా అడిగేదాన్ని ఉప్సైడ్ తో వాల్చించేసేవారు వారు
లేవప్పుడు భావమేను అడిగేదాన్ని నా శ్రద్ధను దూరి చాలా సంతోషం
చేది విప్లవాను తిట్టబోసేది విప్లవా విషయంలో చాలా కృషి చేసింది
కాని ఉప్పు బుట్రి కప్ప ఏమీ రాలేదు బుట్టిదో గొంతు మంచిదికాదు
చూపంలో అప్పురస గొంతు వగిరళ పెయరుబొంగు నాల్కం బాగా
లేసేది నేర్పించికుదాను ఆరే ఆమె కచ్చేరీ అంతా నాబ్బమే ఒకటి
రెండు పాటలు పాడేది పేరుకు

భావమే వేళ్ళల్లో సేగాజానొది సంగీతంలో అందెవేవివ చేయి కాని
మొలం : రాత్రికి చూస్తే దడుదుకోవార్పించే కొద్దిలపెంతు ముఖాని
మచ్చలు ఎరుపు కళ్ళ. కట్టి ముక్కు చాపు పెదవులు పెద్దపెద్ద కళ్ళు
నైగా పొట్టి. కానిగొంతు : పాట పాడే అమృతం కురిపేది "మూర్ఖుని"
ఆమె పాతగానే వివారి నేను ఆవిడ గదిలో ప్రవేశస్తే ప్రాణంతిసేదాన్ని
అది చెప్పమనీ. అది చెప్పమనీ

నేను ఒక్కపాటి సరిగమలు ఆనదూ :

లేగా విను పా రి గ మ ప ద వి

నేను ఊఁ హూఁ అంతేదా కృతలు పేరులేవి చూపారి

లేగా చాల వశాయితీపు మీ గురువును అరుగకుడదు :

నేను ఊహూ మీరే చెప్పారీ

నేను పా 8 గ మ వ ద వి
 4 8 2 4 4 3 4

యోగావా ఇరసైరెందు అయినాయి

నేను (కొంటెగా) అయ్యో విసవేదు మ!

నేగా అవను

నేను అవిపించందే కదలను

నేగా (మళ్ళీ అనేసింది) విను ఇక సరాయిందను

నేను ఇప్పుడు పదిగ్గా ఇరసైరెందున్నాయి

నేగా పరే వెళ్ళు రేపు రా

నేను కంటాలా తెస్తాను ఒక్క పా

నేగా ఏం పారాది :

నేను భవ్యాది

నేగా ఏం పారాది? అస్త్రాయి, దృవద్ కరాదా :

నేను దృవద్ పారంది

నేగా పరే విను

కన్ కీ కవకన్ పా మిలే జన్ ప్యార్ భూ ర్విష్ణుకర్ దేఖ్ లూఁ
జన్ దర్పన్ పాపూఁగి ఉపకీ వన్ మీ జనుకు అప్పా దేఖాఁగి
అష్టతామి మోహేవా కో రహత్ మ్రా హాసే కన్ దర్పన్

సీహంఘి

జో కో ప్రభూ ప్యార్ సే మిరాదే వాతే పాఱుకమ్ వీసలేకోఁగి

జానమిజాన్ వేళ్ళంత అలపాదలేకాక చదువు నేర్చే బడికూడా ఉండేది మూర్ఖి పాపాద్ కొలుపు మూమూలు ప్రవారం నేను బడికి వెళ్ళాను కాంతివంతమైన పెదపం తెల్లని కత్తిరించిన గడ్డం నవ్వాను జ్ఞానీ దుస్తులు ప్రేళ్ళకు వైభావ్యవర్ణపు వీరవర్ణపు ఉంగరాలు, వెండి పొన్నుగం అందమైన వంకర కర్ర ఒక చేతిలో అవతూరి పల్లమందు దట్టి ఇప్పుడీ అ యాపం కళముందున్నట్లుంటుంది

ఎంల దిక్కులన్నింటిని మించి వియమం, అందం, అహంసాసేవతో అకస్మాదంగా వీధి జరిగిపోయింది. దాన్ని పెంచుకుని దిం దెట్టాడు. బువ్వలూనేనీపైతం వారిది భర్తగా తాంబేరించాడా అని పోయినదివాళ్ళు. వసుదానులగా చూడారుకునెవాళ్ళు. వారి ముఠలు యువకులకు పైతం ఉన్నాయి కదాగించేది ఇట్లు ఎక్కడో తైలం పైతం. దేవుడిచ్చిన భూమి ఎక్కడా, కాదు. తార్య పెద్దపెద్ద విద్వంసాలు విద్వంసాలు ఎక్కడుంటే సంతకారు. ఇక్కడే ఉండిపోయాడు. మూడు వారుగుప్పాడు ఇంటికి వెళ్ళింది. ముఖం అందుకున్నా ఇక్కడికి వచ్చేవాడు ఇంటినుంచికూడా అది ఇది వస్తుంటే. కాదు. పది బాపాయిలవచ్చేవారు. అది ఎవరూనేనీ తేలిక ఇచ్చేవాడు. ఉండి బ్రాగుడు. ఎక్కడ ఉన్నాను. బువ్వలూనేనీ సమకూర్చేది. ఇంటి దాద్యం బువ్వలూనేనీది. రెండు లేనదం, మట్టంకదంకూడా అపితే చేసేది. కాంగారికికూడా మోర్చి పాపాన్ అంటే ఎంతో గౌరవం. వారిమూలాని ఎవరూనేనీకూడా గౌరవించేది.

నా పోషణదాద్యం బువ్వలూనేనీ పహించించది చెప్పాను. అందు వల్ల మోర్చి పాపాన్ నా విషయంలో ప్రత్యేక శ్రద్ధగమకునేవారు. ఎంతో వాత్సల్యం కనెందరేవారు. విషయవిధేయతలు ప్రత్యేకం. ఇతరుల విషయంలో నా విషయంలో కట్టుదిట్టాలు ఎక్కువగా ఉండేవి. పాపాన్ లాంటి నన్ను చువిసినిగా తయారుచేసింది. వారే. వారి పాపమం అనుగ్రహంవల్లనే ఎంత పెద్ద అమిర్ల అధికారుల గొప్పకి వెళ్ళినా నా ఆంధ్రం కంటే ఎక్కువ గౌరవం లభించింది. వారి దయవల్లనే అలాంటి విద్యా పంతుల సమావేశాల్లో పెద్దవి కదిపే దైర్యం వచ్చింది. రాజుల దివ్వారు లలో పొల్లానే అప్పుడే లభించింది. గొప్పగొప్ప దేగమల పొలాల్లో ప్రవేశం కలిగింది.

మోర్చి పాపాన్ ఎంతో శ్రద్ధతో నిన్ను చదివించారు. "అరీవే" అంటారు. పూర్తిఅయినతరవాత "కరిమా". "చుపామూర్ నామా" వచ్చేరవా." చదివింది "అహమద్ నామా" కంకోపాతం చేయించారు. తరవాత గులిఫా, ప్రావంపించారు. రెండు పాఠాలు చదివింది. నోటికి జ్ఞాపకం చేయించేవారు. ప్రతిపద్యానికి ప్రతిపదార్థ తాత్పర్యాలు చెప్పేవారు. చదవడం, వ్రాయడం విషయంలో కట్టకట్టాను. ఉత్తరీకనం విషయంలో శ్రద్ధచేసారు. ఉత్తరాలు వ్రాయించారు, గుంట్టా, తరవాత పాఠశాల పుస్తకాలు చిక్కగా వ్రాసేవాడు. కొంత అరవ్వి, కొంత తరగ్గం చదివాను. పెద్దవిద్యుది శంకర్లులాగా మోర్చి పాపాన్ వద్ద చది

ఒక బుర్రాణ్ణి అడిగి పంజరం తెప్పించేవారు మూకలను వతులను ఎది
రేసేవారు కన్నీ విసిగిపోయింది మువీడులో ఉండే పంతులుదగ్గర
జూయ్యంకపెట్టింది అక్కడా ఎం పెళ్లపహారాలు చిరువలేదు ఒక్కో
విల్లలసంకరినీ ఏడిపించారు ఒకవి చొక్కాలో కప్పను పెరిలేవారు
ఒకవి బోపీ లాబ్కునేవారు ఒక జుమ్మాయి బూటకీని ఇదిలో వేరారు

ఒకరోజు పంతులుగారు పమాన చేస్తున్నారు ఈ కొంపెక్కోంకి
వారి కొత్తబాటు నీటికొట్టిలో వేరారు అది తేలియాడుతుంటే కమాషా
యాషా జూయ్యన్నారు పంతులుగారి వత్తు మండింది వాపదారు
రెంకపెట్టులతో ముఖం ఎర్రవడింది చెవిపట్టి బమ్మ ఇంటికి లాబ్కు
పోయాడు వాకిచ్చా సుంతుని కర్నీ ఇదిగో పీ మెచ్చుతుడు ఏదికి
నేను కడుపు చెప్పలేను అని పెద్దగా తేకవేసి చెప్పి బుర్రాణ్ణి అక్కడ
వదిలి పెళ్ళిపోయాడు గోహర్ మిర్జా పెద్దగా ఏడుస్తూ ఇంట్లోకి వెళ్ళాడు
లోపల బవాచుసేసి బమ్మతో మాట్లాడుకోంది గోహర్ మిర్జా చేష్టలు
అవిడతేం తెలివు అకవి స్తీరియారి జారివడింది పంతులుగారిని ఎగ్గో
మాటలు అనేసింది

బవాచుసేసి విడేం పంతులా కసాయివాడా / అయ్యో ముఖం వాచేట్టు
కొట్టేరారు ఇదిగో చెప్పిచూడరా ఎర్రబడినాయి కర్నీ ఇలాంటి
పంతులుదగ్గర కదిలించే రాకవీ ఎమిచూడ : మా మార్క్స్ సాహెబ్
మానా కడుపు చెప్పదారు అయ్యో పాపం ఏదో అదిరింది చెదిరింది
చెప్పిరి వాది-ఇలాగా

బమ్మ అయిదే — మార్క్స్ గారి కర్గతీ నీవీతెళ్ళుమూ : నీకు శిశ్యుల
ఉంటుంది

బవాచుసేసి ఎందిరి కివీకెళ్ళ వాది వాలయాల :

బమ్మ ఉకయం — అప్పుతో పంపిస్తూ సాయంచాలం అని
చెంకనే చెప్పేరారు

బవాచుసేసి అయితే ఎందిరు

మార్క్స్ గారిని అకగవిలవం వచ్చిలేవెందుల ఉక కదాన్ని వికర్తం
చింది మార్క్స్ గారు వాదనకది తెలుసు అనికకు

రెండవరోజు బవాచుసేసి అప్పు అడిగ్తే — బాయ్యలతోనమా
గోహర్ మిర్జాను వెంకపెట్టుకొని బవాచుసేసి ఇంటికి వెళ్ళాడు బవా

హాదేనీ మఱయు పంది కుర్రాణ్ణి మోడ్చి గానివ్వగల జూపుచుండెట్టింది.

గోహర్ మర్దా ఒడ్డున పక్కను విడిచించేవాడు. మోడ్చి గాని పంది తిట్టినా కొట్టినా కొంచెంపనిం మానిలేదు. అలా ఎన్నో సంవత్సరాలు గడిచిపోయాయి. అది ఒక మోడ్చుకరి పంది అరిగింది. అంటే నేను నవాయంబుట అలవాటుపడిపోయానని అర్థం.

గోహర్ మర్దా వియసులో నాకంటే ఒకటి రెండు సంవత్సరాలు పెద్ద వాడయ్యెను. అప్పటికీ నాకు పదమూడేళ్ళూ. అరివిత్త పద్నాలుగు. పదిహేనేళ్ళూ ఉండవచ్చు. నాకు గోహర్ మర్దా నవాయంబు ఒకనిధంగా మధురంగా తోచేది. త్వని ఎంతో దాపుంచేది. పొటకత్తి పంకానం వావనాని అయి స్వరస్విధంగా ఒచ్చేసింది. కంకం పర్రాడంటే వినేవాడు దొమ్మలు వాడలనింటే. నాకేమో అయి, స్వరం విచ్చించేగా. మోడ్చి గారు బళ్ళో లేనప్పుడు జల్లా : నేను పొడేదాన్ని. అతడు రాళం వేసేవాడు. ఒక్కొక్కప్పుడు అతడు పొడిలే నేను రాళం వేసేదాన్ని. గోహర్ మర్దా పొటంటే చేళ్ళలు పడితచ్చేవాడు. ప్రతిగదికీ పిలుచుకునేవాడు. అరివిత్త నేనుంచకం పచ్చనివరి. నేను లేకుంటే సుగీలం రాజించేది వాడు.

అంతరినీ మంది అతసంటే అమర్ పడితచ్చేది.

మర్దాగానూ : పిట అమర్ బాన్ గుట్టంచుచ్చు.

గుట్టంది చెప్పండి అన్నాడు బస్సా.

"అమర్ బాన్ ఒప్పుడు ముత్తలమల్లాలా వొచ్చువా ఉండేది. అమర్ వచ్చిం, పిటిమిచ్చున్న యిట్టం. కంకంలాంటి బయి, అమాయ కర్ణం. మోహించడేనే అంపం. ఆ పిల్లలు. ఆ పిల్లలు, ఉంచు చూపులు, నాజాత్రెను చేతులు వాళ్ళు. భగవంతుడు అందాన్ని మూసలో పోసి కయాలచేరాతనుకోండి."

బస్సా : నేను చూడే వకు అవిత్త అంపం హరించిపోయింది. అరేపిన బట్టలా ఉండేది. చూడలేనంత వింత వివారం వచ్చేసింది.

ఉద్రాగ్ : పక్కని చూడారు?

బస్సా : నాళ్ళ ఇంట్లోనే. ఆ గదిమందు "పాహ్ పాహ్" పేయి ఖానం ఒకచూం పట్టుకొని వించువిడిచిందేవాడు. ఎవరైనా కవిస్తే నలాది చేసేవాడు. ఎప్పుడూ ఎవరితోనూ మాట్లాడి పడుగలు.

ఉద్రూప్ అర్థమిది ఆ పొంగారు ఆడ ప్రేమిని ఎరు

రుస్తూ మేమిదవమూ యటం

ఉద్రూప్ అదిక చెప్పయం మీకేం తెలుసు ?

రుస్తూ ఒక వైద్యుడుండేదాడు అంతింకీ ఆ ఎదు వ్రాతం

ఉద్రూప్ నివరా వైద్యుడు ?

రుస్తూ తెప్పినా మీకు తెలియకుంటే ఏం ప్రయోజనం ?

ఉద్రూప్ చెప్పగలిగితే చెప్పండి తెలుసుకుందాం

రుస్తూ ఆ చెక్కలు వది

ఉద్రూప్ నాగా తెలుసు అంటే ఆమెకాన్ ఆ రోజుల్లో అదిక వైభవం చూచాలి ఆకాశం కనిపించి ఒక్కవారి చూడాలని అంక వాతపాలాదేనాడు అపాచూషిగాండ్ల ఎడయం ఇలా ఉంది పెద్దపెద్దవాళ్ళ విన్నపాలు నవీరం మన్నించేది కాదు దర్బారు అలాంటిదే నెంబ సత్యుడు దానిని ఒకతె ఎక్కాకుల పెట్టె ఎలాకతె ఉమ్మిగివై పేరాకతె విసగుక్క పెట్టుకొని ఎలా (వల్లకి) నెంబ పరిగెత్తుకుండేనాడు

గోహర్ మిర్జా పొటంటే ప్రాణం అమెకలా పై ఆడం ఎంబం రాతిలాది విసకకుంటే మహావరద

గోహర్ మిర్జా దిన్నవాటినుండి పెక్కిం ఆటచోట అంటింటే పది కచ్చేరాడు ముద్దాచ్చేరాడు నామందాయ ముక్కా ఎంబం రక్కగా ఉండేది వైగా విలాపకడుతుడు హాస్యయిదు కొంపెంబం

రుస్తూ ఎందుకుండనూ ? ఎట్టెంచెవిరి కడుపు ?

ఉద్రూప్ అయితే విహ్నుమనూరా చూచారా ?

రుస్తూ (దిరుకవుస్త ఎవిస్త) అలాగే అమెకంపి

ఉద్రూప్ మిర్జాగారా : మీ హాస్యానికి చాటంటూ ఉందా ?

రుస్తూ మీకు వియిలుదేకాయగా ?

ఉద్రూప్ పది అయితే నా కథ కానేకా కట్టిపెట్టి హాస్యం చూట్టాడు కొందాం

రుస్సా : హాస్యానికి రాత్రంతా మిగిలిపోయింది. మీ కథ చెప్పండి ముందు.

ఉమ్రావ్ : అబ్బా, వింటుంది.

ఉదయంనుంచి వచకొంటు గంటలదాదా మూర్త్యుగారివద్దగిరినుండి కదిలే దైత్యం ఉండేదిరాదు ఎవరికీ. అతరువాత మూర్త్యుగారు భోజనానికి వెళ్ళేవారు. అప్పుడు చిత్రాంతరి. మేము ఒక్కొక్క గదికి వెళ్ళేవాళ్ళం. ఈరోజు అమెరికాన్ గది. రేపు జాప్రి గది. ఎల్లంటి బిల్బున్ పట్ల. ఎక్కడికి వెళ్ళినా చాపలపిసంత మిర్దాన. పండ్లు, మిఠాయిలు, మార్కా, పాన్.

రుస్సా : అయితే మీరు చిన్నప్పటినుంచే హుక్కా పిచ్చేవారా ?

ఉమ్రావ్ : ఊహా. గోహర్ మిర్దాను చూచి నానా బుద్ధిపట్టింది.

1 'బోలియా' వాడేదాన్ని. తరగాత 'పగోటీ' అలవాటైంది.

రుస్సా : గోహర్ మిర్దా మహాళయుడు "దండా" కూడా వ్రాగేవాడు. మీరు అందులోకూడా ప్రవేశం.....?

ఉమ్రావ్ : భగవంతుడు నేటికరకు దానినుండి రక్షించాడు. నిజం. పల్లమందు తోడు. వ్రాగింది. అదికూడా ఈమధ్యనే ప్రారంభించాడు. పూజ్యుడైన 'కర్పలాకు వెళ్ళిపర్చింకరవార' వచ్చే అయిదు చేసింది. ఊహించాను. పదితం. వైద్యుడు పల్లమందు తినిపెన్నాడు.

రుస్సా : అదేం జలుబుకు మందిరా ?

ఉమ్రావ్ : ఆ మాట మీరి చెప్పకండి.

రుస్సా : ఏమి. అలవాటైపోయిందా ?

ఉమ్రావ్ : చాలా వారంబుంది.

వలదు ఎలవని ఒక్కేసుకొంటి, కాని

కలవీ గుండెగూడులో కోటి కోర్కెలు.

1 బోలియా, పగోటీ, దండా. పల్లమందులను వివిధరూపాలలో చేసినదం.

2 ఇలాంటి వికలుక విచారిరావ గల ప్రముఖ వ్య.రం. క్రీ.శ. 500 నా ఈ ప్రదేశంలో వీయా, మన్ని అను రెండు మహమ్మదీయ తెగలకు భిక్ష పంపామం జరిగింది. అ యుద్ధంలో వీయాం నాయకుడు "పొదేన్" పాశ మావ్యుడినాడు. అప్పుటినుంచి అది వీయాంకు పవిత్రక్షతం అయింది.

రక్ష ఉన్నేయించుకొమ్ము, కాని
ఒక్క రక్షకం మర్య ఉప్పించి పోమ్ము :

రుస్వా : ఎంట్ రక్కని పర్వం : ఒట్టు పెట్టింబడానికి నేనున్నాను.
త్రాగడం, త్రాగకపోవడం ఏ ఇష్టం.

ఉమ్రూవ్ : రాముటాదా నేనిస్తే.

రుస్వా : రౌటో (వచ్చాల్తావముచెంది రెంపలు నేనుకోవడం)

ఉమ్రూవ్ : నీలిమమ్మ తారాదె.
మరియోనిలం పారాదె.
మరుకమ్మమల గోల తెలరేగె లోలో :

రుస్వా : ఆ విషయం ఎత్తకండి. ఆపులింపలు ఉస్తున్నాయి.

ఉమ్రూవ్ : వరే. పోనివ్వండి.

రుస్వా : హాస్యానికికూడా ఆ విషయం ప్రస్తావించకండి.

ఉమ్రూవ్ : జ్ఞాపకం వస్తే రానీ.
దానిజోలికి పోనేపోను :

రుస్వా : ఒహోహో : ఉమ్రూవ్ జాన్ : దాగా చెప్పారు :

ఉమ్రూవ్ : కస్తీం (స్వీకరించాం)

రుస్వా : ప్రేమికు లిట పెనువిట్టర పోలిరి తెలి :
తాలా, గులాబులు గుర్తొస్తున్నాయ్ వదేవదే :

ఉమ్రూవ్ : జోరుగా ఉండే. వరుడుదగవు ప్రస్తావన ప్రధానమేమో :

రుస్వా : కాదు. మదిర ప్రస్తావన ప్రధానం.

ఉమ్రూవ్ : ఓ విష్ణుగరిష్ఠ : నీకు శత్రువులు
మగువ మదిర మాకు వరమమిత్రులు :

రుస్వా : ఓహో ఎంత దాగా చెప్పారు.

మరతువని మక్కాలో ఒక్కేళాను :
మరలి దారికప్పి. ఒక్కే మరదాను :
వలపు. మదిర. జ్ఞాపకం వస్తే రానీ :

ఉద్రూవ్ ఎంక బాగా చెప్పాడు యస్వీగారు. మక్కామిండి మరలి

దుస్యా మరతునివి మక్కాలో ఒత్తేకాను ;
 మరలి దారిదస్సు ఒత్తే మరదాను ;
 వంపు మదిర జ్ఞాపకం ఏస్తే రానీ ;

ఉద్రూవ్ దాపుండి

దుస్యా మాంస ఎడల - నీ డెతుకు
 లేడి కనుల - నీ రతుకు
 వెల్లువలా జ్ఞాపకం ఏస్తే రానీ ;

ఉద్రూవ్ నాగానే ఉంది

దుస్యా ఈ కవిత ఏమిటి
 గంధావిలం ఉందాది
 కరిమయ్యలు ఉందాది
 వచ్చుని తోట పెచ్చిన మర్కం ఉందాది
 వగలబడే వంటిదనం ఉందిరీదారి ;

ఉద్రూవ్ వాహ్ బుద్ధాగాదు : దంపేకాదు ననే మొత్తంమీద ఆలాగే
 దారి సంకల్పరాలు భావమే ఇంట్లో గడిచిపోయాయి ఈలోగా
 విష్ణుచింతదగిన విషయం వీరీ జగ్గలేదు ఆ జ్ఞాపకం వచ్చింది
 బిమ్మిల్లాకు సంబంధించిన 'మిస్సీ' ఉత్సవం ఎంతో ఆకంఠరంగా
 జరిగింది నాకు తెలిసినంతవరకు నాటిమంచి నేటివరకు అలాంటి
 ఉత్సవం రాజాం ఇక్కడోరూడా జరుగలేదు దిలారామ్ బారాదర్
 (నలునైపుల వచ్చేందు ద్వారాలు గల మహాసౌధం) ఈ ఉత్సవం
 కోసం ఆలంకరించబడింది దీపారంకరణ జరిగింది వట్టుపు
 వేళ్ళు గాఢమీ, సర్తకీమణులు భార్యరపు రట్లు వచ్చేరారు
 మాత్రప్రాంతాంశుంధి బోగం మేకాలు పిలిపించబడినాండ్లు ప్రఖ్యాత
 సంగీత విద్వాంసులు దీర్ఘిమంచి వచ్చారు వారం రోజులు రాత్రిం
 బవట్టు ఆటలు, పాటలు : ఉదారంగా నిర్వహించబడిన భావమే ఎన్నో
 రాసరమ్యాలు చేపించి వాటి కీర్తి నేటిరీ మాయలేదు బిమ్మిల్లా
 భావమే ఒకే మాటలు ఏ లోటా రావివ్వలేదు సవాల్ ఉత్సా
 అల్పాభిలేగమే గతించారు సవాల్ రద్దునగాదు వారి అప్రతి

వారసులయ్యారు సవాల్ జారా (పిల్లలవాడు) ఎయిసుకు దాం
 ఎన్నవారు ఆ భగవంతునికీ తెలియాలి థామె ఎన్ని హాయ
 పేలాలు వేపిందో : నవాబును బుట్టలో వేసుకుంది పాపం సవాలు
 చిక్కిపోయాడు అతని దబ్బు ఇరవై అయిదు మువ్వయి వేలు
 ఈ ఉత్సవానికి ఇరవయింది కరవాళ్ నిష్క్రమిస్తా నవాబు కొలువులో
 చేరిపోయింది ప్రాణంతో నమానంగా చూచుకునేవారు

మిర్జాగారు : మీరు అడిగి వాటన్నింటికీ నమాదానాలు చెప్పటం
 కష్టం తోగంవాళ్ళకు పిగ్గు లడ్డు అందవనేది నిజం అయినా కాలం
 దలయింది అయింది

వయసుకూడా ఒకటి ఉంది మావంటి యెవ్వనోద్రేకంలా హద్దులు
 సుద్దండవు ఎయిసు ఉరుగుతుంటే అవిహారా ఉడిగిపోతాయి కష్టదు
 ఎంతయినా వేళ్ళంది ప్రీతాతి అనే విషయం మరువరాదు అలాంటి విష
 యాలు అడిగితే మీకేం ప్రయోజనం ?

రుస్వా నేను అడుగుతానంటే ఏదో ప్రయోజనం అందడంబట్లనే
 మీరు వదువుతావినాలైతే ఇలాంటి విషయాలు వినిపించరానికి
 అర్హులరరిం ఉంటారీ విద్యావంతులకు ఇంత పిగ్గు పనికిరాదు

ఉద్రూప్ అయితే విద్యావంతుల పిగ్గు జారిపోతుందా ?

రుస్వా అదృ అదృ వృధా మాటల్లో నా కాలాన్ని పట్టవరకకంటే

ఉద్రూప్ పత్రకల్లో వేయిస్తారా ఏం ?

రుస్వా మరేమనుకున్నారు ?

ఉద్రూప్ హాయ్ అల్లా : నన్నుకూడా మీలాగే రుస్వా (ఆవవాడుల
 పాలు) రేస్తారా ?

రుస్వా మీరు వాళ్ పాలు రుస్వా అయితే ఎన్నో హాది లేదు

వలెషుమర్కుట చెప్ప వేరవిదానా :

రుస్వా పరిచయాలకి తహతహా లేలనే :

చూడు, నిర్మిత రుస్వా పాలు

చేయక పడతను : పడతను :

ఉద్రూవ్ : చీ. మమ్మల్నివలె ప్రేమిస్తుంది :

పాదుబ్బతోనై ప. తోడినన్యానితోనై న
మాడ్చి : ప్రేమాయణమే పెద్దించునాట నదా :

రుస్సా : ఎవరి కదిత :

ఉద్రూవ్ : ఎందుకదుగుతాట ? అర్థం కయింది. ఈ గజర్ ఎన్నారా ?

చలఃసంచితో పనుట అమ్మవచ్చాను.
ఐనా. అందాన్ని దేవమాదక మానను :

రుస్సా : ఆ కదిత గుర్తుందా "లగాదా లేకుండా "

ఉద్రూవ్ : సర్వం ఇస్తానని పాదుబాగ్గానెయనీ,
పట్టి పిండినతప్ప ఇనుమంత తొర్చరా మోసవారి :

రుస్సా : ఇంతేమైనా కదిత జ్ఞాపకం ఉందా ?

ఉద్రూవ్ : గుర్తు రాకదంతేదు.

రుస్సా : ఇది చాల పెద్ద గజర్. చూడండి. ఎక్కడైనా పడిఉండేమో !
కనిపిస్తే నాకు చూపించాలి.

ఉద్రూవ్ : వారితోనే తెప్పించుకోకూడమా ?

రుస్సా : స్వయంగా వెళ్ళి వ్రాసితెచ్చుకోవాలిందే. వాటమాత్రం వ్రాసి
ఇవ్వరు.

ఉద్రూవ్ : అలాగా ?

రుస్సా : కీహాఁ. మీకు తెలిదు. చిత్తువ్రాయడంతప్ప ఎత్తివ్రాయడం
తెలిదు. ఒట్టు.

ఉద్రూవ్ : ఒకరోజు మీరు. నేనూ వెళ్ళాం. ఇంకో పచ్చం గుర్తుకు
పెచ్చింది.

అవనించల పొలైతి.
అరిమటించిపోయితి.
అందరితో నా ముచ్చటలే
గునగునలాడును వారు :
వినండి.

ప్రేమించి వదలని పయపాళ్ల పాతకేపి
కదకు అవనిందల పాల్గేసి ముందిదేయి :

రుస్సా : ఇలాంటి గజర్ నాదిహదా ఉంది. ఏమైందో చెప్పి. మకుటం
మాత్రం గుర్తుంది.

ఉమాద్ : మకుటం : అయితే వినిపించండి.

రుస్సా : పలపు ముద్దులు చెప్పనేరనిదానా :
రుస్సా పరిదయానికి తహతహలేందే :
చూడు, విన్నిక రుస్సా పాలు
చేయక వదలను : వదలను :

ఉమాద్ : అమోఘంగా ఉంది. మీ తఖల్లుస్ ప్రకారం చూపింది.

రుస్సా : తఖల్లుస్ విషయం తేకండి. ఒక ఉదారుని ఉదారతతో సగ
రంలో చాలమంది రుస్సాలున్నారు. అనుకు అనవసరంగా మంచి
మంచి తఖల్లుసులు వదిలి నిష్కారంగా రుస్సా అయిపోతున్నారు.
కాకుంటే ఏమిటి చిత్రం. పేర్లుకూడా మార్పుకోవాలా : మంచిదే.
ఇంగ్లీషువారి ఆచారం ప్రకారం రంగ్రీకొడుకుల పేర్లు ఒకేరకంగా
ఉంటాయి. వీరంతా నాకు అవ్వసంతరి. సంతరి ఎంత పెరుగుతే
నా పేరు అంత వెలుగుతుంది.

ఆ రర్స ఇవ్వబెందుకుగాని నేను అడిగిన విషయం చెప్పకపోవద్దు.

ఉమాద్ : ఏమిటి బలప్రపంచం : నిగ్గునిపిచిప మూటలు అడుగుతారు.

రుస్సా : పెండ్లిళ్ళలో పాడే బూజుపాటలకంటే నిగ్గునిపిచిప విషయమా :

ఉమాద్ : మీ లక్కోలో పేళ్ళు బాటలు పాడటం. పాటకరైలు
పాట్రాట. అదీ ప్రేమగోష్టిలో. ప్లై బోగందాక్కు పురుషుల ముందు
కూడా పాడార్చిస్తుంది. మర్దగాదా : ప్లైవానీ, కట్నంవారి
రూ ఆచారం మాత్రం మంచిదామ.

రుస్సా : మీరు కాదంటే అగుతుందా : మీము ఈ కళ్ళతో చూడాలి.
ఈ చెవులతో విన్నాం. మహామహా మగవాక్కువైతం అడవాళ్ళలో
మారి అనందంగా తిట్లుతంటారు. తల్లులనూ, అక్కచెల్లెళ్ళను

¹ ఉమా తఖల్లీ స్వంతపేరుకాక కవితానామం ఒకటి ఎందుకోవడం ఆచారం.
కాన్ని తఖల్లుస్ అంటారు.

తిట్టున్నా అనుందిపోడు. ముఖాలు వేటలు పెట్టరాదు. అట్లా ఈ రోజులు పూసించాడు. పూసించబడినా ఉంటే దాగుండేది. పెళ్ళిళ్ళలో తాగిందివచ్చు ఈ పిచ్చిపెళ్ళాలు అడుగురాదు. పట్టెకై ను పడుతుంటుంటే ఇట్లాంటిది అడుగుతుంటాయి. పోనీంటి ఆ బట్ట. ఏ పత చెప్పండి. మేమేమి సంస్కృతం వాడు చివరి పొందడానికి.

ఉద్రూప్: భంజం చిరువలు. నలే చిరువది.

పిచ్చిళ్ళా మున్నీ ఉప్పలమా. బుద్ధిచోడాన్, అమర్చాన్ గమలు చూచాడు. నా బూదయంలో కొలకొత్త కోర్కెలు దిగిందాయి. ఒక ప్రత్యేక ఉప్పలం తవనార దిమ్మిళ్ళా, పిచ్చిళ్ళాచాన్ అయింది. బుద్ధిచో, బుద్ధిచోచాన్ అయింది. తిరిపెన వల్లా వారిరింది. స్వాతంత్ర్యం లిలిం దింది. నాతో పదిబోయాడు. పిచ్చి వాడు కొంచెం బాగా చూడసాగాడు. బురుసులతో పప్పులాంటివా. పోవ్వమా సాగుచాడు. మేమేమి గమలు అంకకరిందదీనాయి. గమ్యమివ రర్తకండాలు. పనాడు మంచం, పగిడి చక్కాకుల పెట్టె, అంబార పేటిక, బట్టల పెట్టె, గోడంకు ఒగర్చాన్, నిలుపుటవ్రాలు, ముందిమంది పటాలు, కప్పుకు గాజుగ్గలు, వాటిలో సాయంతాం వాగానే వెలిగించే దీపాలు, ఇద్దరిచ్చరు దాపీలు, ఇద్దరిచ్చరు పనివాళ్ళు చేతులు కట్టుకొని నుండటం తమాషాగా ఉండేది. పనాడుల ఇత్రులు, అందమైన యువకులు నిలాపాటకు చేరేవారు. వెండి పూర్వా పిచ్చుమా పక్కమంచేది. ఎదురుగా మూత వెలిచిన వక్కాకుల పెట్టె, అకులకు ముప్పం రాది అందిస్తుండేవారు. నందనీ. లేచినుంచుంటే ఆపం "దిమ్మిళ్ళా" అనేవారు. నదిలిలే నేలమీద చూపులు పరచేవారు. ఆ వారసావి లక్ష్యమే చేసేదివాడు. ఆమె మహాలాజి. పెదవి కదిపితే వాదంబుద్ధి ప్రత్యేకం. లరుగకుండానే గుండెలు ఆరచేతిలో పెట్టి అందించేవాళ్ళు. కొందరు ప్రాణాలు ఆర్పించడానికిపైతం సంసిద్ధులు. అయినా వెక్కలే దానిదకు. ఏ అమామానానికి ఎలుపలేదు. రాణిగారికి ప్రాణాలు అమాల్కాలు కావు. నిహూల్కాలు. రాజ్యాన్ని కాదన్నేంద వర్సం. లొంగని గర్వం. అయినా తొంగించేవారు లొంగిస్తారు. ప్రాణాలు రీసే పోయాయి. అయినా పోయేవారి ప్రాణాలే పోతాయి. మిథంలో సర్వంధరం. మిథంలో ఏదీపించడం. ఒకవి ఎవ పడికిళ్లో పలుగుతొంది. ఇంకొకవి గుండె బానికింద అడుగుతొంది. మాటకు కోపం. మూతి ముడిచింది. పదాదున్నవారు ఆనం. ఒకరు చేతులు జోడిస్తున్నారు. ఒకరు గ్రతిపాలుతున్నారు. మాట ఇచ్చి మరచింది.

ఒట్టు పెట్టుకొని దికింది గోష్ఠిలో అందరి యాషలు అమెమీదే అమె కన్నెత్తి చూడరు అమె యాష తిరిగితే అంం యాషలు తిరుగుతాయి వేలమంది మాషలు అమెమీదనే అంం ఈర్వతో కాలి దస్తారు ఈమె ప్రాణాన్ని ప్రాణంతో వాణస్తూంది హృదయం మాత్రం రిక్తం ఏముంది : అంతా ఉత్తిత్తి వట్టి నటన అమాయకుడు ఎవరైనా వద్దాదో ఇంతేముంది బోల్తా

నేలంటే అమెకు చాల ఇష్టం
కట్రాపులకు మాత్రం కిరం

వట్టులుగాక అవిక కట్రాపులు రివరకు చంపేసింది అప్పటికి గాని గుంతె వల్లంవలేను పాపం ఇంట్లో ఏద్యుని ఈమె ప్రయంతో పకపకలు

మిట్టాగానా : అ విషయం నాకంటే మీకే చాలా తెలుసు చెప్ప గలయితేనా కాని అదంతా చూచి నా హృదయం ఏమైందో నాకే తెలుసు అకదానీ అదదంటే అందులేని ఈర్వ్య చెప్పడానికి ఏగ్గుగా ఉంది ఎంతచెప్పాంతా నన్నే ఎంబంనుకునేదాన్ని ఎప్పుడూ ప్రాణా ల్పించానుకునేదాన్ని కాని ఒక్కరూ కన్నెత్తి చూడరు బువాహాసేనీ ఇంటి గోడలూ కప్పు పొగచూరి ఎల్లగా ఉంటేని కుక్కి మందం అందులో నేనూ బువాహాసేనీ వదుకునేచాళం గదిలో ఒకవక్కా పొయ్యి చాచివక్కనే రెండు కుండలు కళాయి గిన్నెలు రొట్టెల పెంతు, వట్టాలు, గిన్నెలు చిందరవందరగా వుండించేని ఒకమూలకు మీదికుండ చాచిమీద రెండు మూడు కుండల్లో పప్పులు, ఉప్పు మనా లాలు వక్కనే ఎంబిచెకుతు రోలు రోకిరి ఎంబి చేసేటప్పుడు ప్రమిద దీపం పెట్టుకునేందుకు పొయ్యికి పైకి గోడకి రెండు మేకులు ప్రమిదలో పన్నీది ఎత్తి గుడ్డిగా వెలుగుతుంటేది అ అందానికి రెండు ఉట్లు ఒకదాన్నో ఉల్లిగడ్డలు రెండవదానిలో చపారీలు పప్పు, తూరలు మోట్లకాకికోసం ఈ ఉట్లలో ఉల్లిపాయలది పొయ్యిమీద, రెండవది నా నెత్తిమీద ఉంటేది ఎంబంమంది ఎక్కడంగా లేదాదో కూకగిన్నె నెత్తికి కొట్టుకునేది

ఉదయం, తొట్టుది గంబరదా మార్పిడి గర్జించులు సాయం కాలంమంది రాత్రి తొట్టుది గంబరదా మనీ, తిట్టా తమ్ములు ఇదీ మా వంశ అయినా నా చేష్టలే, చూపలేదు

తొలుత అద్దంలో చూచుకోవాంనే కుయాహారం కలిగింది బువా
 పొనేనీ కనుచురుగైతే చాలు, బుద్ధిలోంచి అద్దం తీసి చూచుకునేదాన్ని
 నా ముక్కు ముఖం ఇలాంటి వేళ్ళంతో పోల్చుకునేదాన్ని నా ముఖంలో
 విచారం ఏమీ కనిపించేది కాదు అంతరిసి మిందిసి అంతకత్తై ననుకునే
 దాన్ని దాస్తూది మూత్రం అదికాదు

దుస్సా ఆయితే దుది కుయాహారం అనా? ఇప్పుటికి పెందలడుంధికంతే
 అందంగా ఉన్నాడు వయసులో ఇంకెంతో ఇదిగా ఉన్నారో?

ఉద్రూప్ నలే ఇది పొగడలకు నమయం కాదు ఎవరించంటే
 అప్పుడు మూత్రం నేను అలా తావించేదాన్ని అదే నా ప్రాణం
 ఎదిగి తెచ్చింది నాలో ఏం రోపం ఉందని ఏమో నాపైను
 కన్నెల్చుకొంటుంది? అనుకునేదాన్ని

దుస్సా ఎం విషయంలో ఎవరివృత్తి పడకపోయింది అదే లేదు కాక
 వోలే "దుస్సా కాలేదు కామె అంటే ఎం వయస్సలేదాదు
 అంబుల్ల పర్వతపరికలేదనుకుంటా

ఉద్రూప్ తొలుతు కానీ అంబు విరవణ కా తెచ్చింది? తోటివాళ్ళను
 చూచి ఎదిగిపోయేదాన్ని తిండి దుని ఎం విద్ర కాదు తల
 చుప్పుకునేవారు ఒక పెద్ద విప్పిళ్ళాకు వాద ఎప్పుకొన్నయంగా
 తల ముడిచేవాడు అది చూచినపుడు గుండెలద పొలులు పొకి
 ఎట్లంటేది నాకు అం ముడిచేపెట్టెం? ఎంమోనేనీ అవిదకు
 తీరికలేకుంటే చింపిరి కంకోనే తిరిగేదాన్ని మదికు నేనే నేర్చు
 కున్నాను పెళ్ళిలు తొజ్జా చూడున్నాడు ఒక్కట మోస్తేవాడు
 ఇక్కడి ఎనిమిది రోజులకు మార్పుదానికికూడా గరిలేదు వారికి
 తిరిగేవ విట్టలు ఇక్కడ అనే మామూలు దుస్తులు

ఒట్టలు మార్పుకుంటే మగవాళ్ళల్లో కూర్చోవాంనిలించి ఒక్కొక్క
 సారి విప్పిళ్ళా గదికి ఒక్కొక్కసారి అమీరజాన్ గదికి వెళ్ళే దాన్ని
 కాని కూర్చోనిచ్చేవాడు కాదు వారికి అవ ఏమోవాం ఎప్పుడు ఎప్పుడు
 వంపించేసేవాడు

కూర్చోనిచ్చుకపో కానికి మరొక గాంధం అంది ఆ రోజుల్లో
 నాలో కొంతకనం ఉరవకు పరవకు తొక్కేది ఎక్కని కూర్చున్నా
 చిటికెలు పెయ్యడం పెక్కిరిందడం. మగవాళ్ళకు తాడుకు తిరిగడం

అ స్థితిలో గోహరమిట్లా గొప్పగా కనిపించాడు నాతో భయపడగా మూట్లాడేవాడు పరిహాసా చాడుతునేవాళ్ళుం వేపంటి అతని తెంతో ఇట్టం ఉదయం బడికి వచ్చేప్పుడు తేలులో తెండు నిరింజనాన్ని నేను కొని వచ్చేవాడు నా కిచ్చేవాడు ఒక్కొక్కసారి మిళియాల తెచ్చేవాడు తినిపించేవాడు ఎక్కణ్ణుంచి తెచ్చాలో తెలియదు ఒకరోజు యాసాయి తెచ్చిచ్చాడు తీవ్రతంలో నేల యాసాయిలు బెక్కించాను కాని అ ఒక్క యాసాయి వాకిచ్చిని అనందాన్ని మరువలేదు అంతకుముందు నాకు పైనలు చాల దొరికాయి భావి యాసాయి దొరకడం అదే మొదటిసారి దాన్ని చాలాకాలంవరకు భద్రంగా ఉంచాను బిడ్డుచేసే అవసరమూ కలుగలేదు బిడ్డుచేస్తే ఎక్కణ్ణుంచి వచ్చించని అడుగుతారని భయం కపోవ్వం అర్థం అయింది వయసుతోనే ఆ విదగ్ధం వస్తుంది నేనా పయిగుతు వచ్చేవాను

5

నా ప్రక్క వదిలిపూరినాళ్ళ వది గుర్రుపెట్ట
కొల్లగొనిపోయె నా ఎంబుమెక కాక దతురదోయదు.

వానకాలం ఆకాశం మమ్మలతో నిండిపోయింది మింటికి
మంటికి ఏకధారగా వర్షం కురుస్తూంది దిరుములు మెరుపులు ఎవ
వాసేనీ గదిలో ఒంటరిగా వదిలన్నాను భావం వెంట ఎవవాసేనీ
నైదనీ ఇంటికి వెళ్ళింది దీపం ఆరిపోయింది అందరారం కమ్మ
పొరుగుతున్నా కనిపించడంలేదు

ఇతర గదుల్లో చిలానాలు ఒకరోట పొటలు ఒకరోట పోసీయలు
నేవో : దీకటి ఒంటరితనం ఏర్చు దగ్గర ఎవరాలేదు మనసులార
మనసులే తెలియాలి మెరుపు మెరుక్కి దువ్వుటి కుప్పకురేదాన్ని ఉరి
మితే చెప్పట్లో వ్రేళ్ళపెట్టుకోడం ఈ స్థితిలో కమ్మ మరిగింది ఎవరో
గట్టిగా చెయ్యవట్టుకున్నట్లనిపించింది చైతన్యం వచ్చింది రోట మాట
రాలేదు కుదకు స్వహానియందా అయింది

తెల్లవారి దొంగకోపం వెదకడం ఎక్కడ దొరుకుతారు : భారమే
మూతి ముడుచుకొని కూర్చుంది అనాహుసేనీ శేకలు వెండి నేను
మాత్రం కదలక మెదలక కూర్చున్నాను అదిగి అదిగి విసిగిపోయాను
నాకు తెలుస్తేగదా చెప్పడానికి :

దుస్సా తెలిసినా ఎందుకు చెప్పింది అనిరు కదా :

ఉప్రూప్ ఎందుకా మాటిపోటుమాట :

ఆనాటి బాపం ఆతురత అనాహుసేనీ దీవత కలదుకుంటే ఎప్పు
వస్తుంది

దుస్సా ఎందుకు దాదు : వారి ఆశబద్ధి చుట్టిపాటు అయితే మీకు
పరిహాసం :

ఉప్రూప్ ఆశలు అదియోశలు దావడం : భావమే వంగతి మీకు తెలి
యదు అయితేకి పొక్కబియ్యలేదు అలానేపింది

ఆ రోజుల్లో ఒక పెద్ద వివాహ కుమారుడు చదువుకోసం లక్నో వేంచే-
 కాయ తండ్రి బంధులు సలహావారితో అతను ఆస్తింబాదు చదివోయే
 వస్తువు ఒక బాగీరు కొదుకు అర్చుకోవం ఏర్పాటుచేసిపోయాడు కొన్ని
 రోజులు చదివారు తరవాత లక్నో గారి తగిలించి దుర్వర్తన విద్యలో
 వండితుడూ దూర్జవిద్యలో విద్యాంసుడు అయిపోయాడు నామరేయం
 రాషిదర్ రాషిద్ తఖల్లూస్ లక్నోలో ఒక గురువు వారిని కనిపి
 చేశాడు తఖల్లూస్ అంటే వారికెంతో గర్వం

ఉరిసుంచి విద్విః పెదకులు రఖన్ మియాః అనేవారు లక్నోవారు
 'రాజా' దిరుదం ఇచ్చారు ఆ దిరుదు అంతగా ఎదులేదు లక్నో
 వారాచరణం అంటే వదితచేసారు కొద్దిరోజుల్లోనే 'సబాద్ సాహూర్
 అయిపోయాడు ఇంటినుంచి వచ్చివున్న గర్వం తిండేది లక్నోకు విద్వి
 కత్తిరిందారు తరవాత పిల్లిగర్వం అయింది కొద్దిరోజులు రిరవారి
 సున్నైంది

అంటే విష్ణుమఖం గర్వం పోవడంతో వివారం అయింది అందు
 లోనే సోగసు నిందనుకున్నాడు ఎల్లివి రంగు శృటకం పెద్దకు
 చట్టి ముక్కు దొక్కపోయి చెంపలు మెడ పొట్టి చువిపి పొట్టి
 ఆ ముఖానికి మూత్రం ఇవన్న సాంధ్య చిహ్నంకిందే లెక్క
 రాసు అలకూబరుట్టి అనుకునేవారు అర్థం ఎందుకంటే తిండి
 ఎంతోవారు 'మెలిపెట్టడింపెల్లి మసాల పిచ్చున శోకనా కయ్యైనాయి
 జాలపాలు పెంచి తింగరాలు తిప్పించారు చుకు లోకి పొడవై
 అంగకళా బయలు ప్రజామా ఈ అలంకార విశేషాలన్నీ చేళ్ళం దర్శన
 నకు వేంచేయడానికి

వ్యయంగానే వివాహవుతువు ప్రేగా సహచరులు ఇంక మహా
 దీయాలు కొద్దిరోజుల్లోనే ఉన్నత పేర్కాగృహాలకు ప్రవేశం లభించింది
 'వ్యేక్య ఎక్కువైంది' దొరని కలిగింది 'ఎల్లన్ బా' 'అర్తి అయి
 పోతుంది' 'బిగ్గర్' మెట్టికాయలు చేస్తుంది 'చున్నా' బాట్లు
 లాగి పారేస్తుంది పిల్ల వివాహ ఇమామా అని ఎప్పుడుంటాడు 'వ్యేక్య
 మారంటే వారికెంతో గౌరవం ఒక సాని ఇంట్లో ఒక తాగి గదిపితే
 వాలు అచ్యేమాలు పెట్టించేసుకునేవారు 'గోష్టిరా ఆనికను' 'అష్ట
 జాన్' అని ఎల్లివి అంగి నలామ చేసేవారు 'కొని గెలిచావని నూరింద
 వానికి తాన్ని కంటేతంగా తానించేవారు

తెండు మూడు గడియం రాత్రి తంపాత తాపమెగాలు కొలుపుతీర్చే వారు వారి సేవకు ఒక రావి పోతుగా ఉండేది ఈ మహాశయుడు అక్కడ ప్రత్యక్షం వంగీతంలో దాగా ప్రవేశం ఉండేది స్వయంగా టుప్టుల రిచించెవారు తాగం కల్పించి పొడేవారు తాపం ప్రదర్శించే వారు తన ప్రజల ప్రదర్శించేవారు వోటితో కలలా వాణ్ణించేవారు ముట్టులు పరిహసించేవారు అయినా అర్థం అయ్యేదికాదు కవి సమ్మేళ నాల్లోకూడా తయారు సర్వం ఉదివితే పోగిదిదంపేవారు మహాకవులతో పోటీపేవాళ్ళు గజల్ రచించే సరస్వతంలా ఉలికిపడేవారు అతవారి పాటలకు ముందు వీరు తమ సవాయి రచిపేవారు ఇంక పొట్టులు ఉట్టేట్లు నివ్వేవారు హేళంబు పొగడగా తావించేవారు వంగి సలామంతో స్వీకరించేవారు

కొడుకు విద్యంతుడై పస్తాదవి తగ్గి ఛెక్కలేంల తట్టు పంపిది ఎది తాదాని ప్రాప్త అది పచ్చేది లక్ష్మీలోని సోమర్లు పోకిర్లు రిల్లర గాల్లు పనికిపూరిన కల్లా మొత్తం వెంటపడ్డారు వారి సహవాసంవల్లనే కోర్కెలు మొదలై వ్యవసాయం పరిణమించాయి వలపుతో మొదలై ఎన్నికీ దిగింది ఇటు తాపం వీర్చిచేయసాగింది “అల్ల పాటా! ఆది ఇంకా రిన్నపిల్ల” అనేది ఈ మహాశయుని ప్రార్థనలు ఎన్నపాట అతులం నాడు ఇవాటికీ క్షాంకం ఉన్నాయి ఎంత్రాం రామిర్లు ముందు మూడు ఆయంకరవాత అయిదులకు చేరం తెగింది తమ్మ కోడం ఉలికి చెల్వాలి ఎన్నింది రిల్ల వాటుగా తెండు ఉత్తు గుడువపెట్టి ఇంక ఇంక ఆయిదు తెలతో లక్ష్మీ చేరారు

రిల్ల దిం దాదాదా వా సెగారి ఇదానాలో ఇమిక్కుంటింది మదా మురేరీ సేయ ఎదింది ఆయిదు కుంది వచ్చేసింది మొత్తంమిది ఎదాగారి లం ఎన్నింది ఆరు నెలలు లక్ష్మీలో ఉన్నాడు నెలకు రూప వాపొడులు ఇచ్చేటా అడిగి ఎన్నికున్నచిదేరు సహస్యంగా నా పేద ఎ ఎదానాపేటి ఇచ్చేదాన్ని వాటి విషయం దా ముట తెలి యిదు ఎన్ని సేయ ఎత్తలంక నా కొడుకులో ఇద్దరు బాపీలా ఇదియ ఎదింక ఉన్నాడు గేటువగరి గది నాకోవం అలంకరించి విడింది ఎగురు ఎగురు ఎరుపులు-కురీమల పట్టలా సవాయిల విదమా ఎన్ని మూర్తులన్నాడు

గోహామిర్లు ఎత్తుండేవారు తాపం మూహసేసింకు అరికంకే సుంక తాళి ఇద్దరు కాంట్టి అట్టపెట్టేవారు వారు ఈలాగా గోహాక

మిర్జా తండ్రి గతించాడు. వచ్చే కబ్బు దిరిదిపోయింది. చిన్న మనసినై పోయింది. అరిచి అర్చుల బాధ్యత వాటివ పడింది.

ఒకటి తమనాటి చేపి పెట్టుకోవడం చేశ్యం రివాజ అవదివల్ల అనేక ప్రయోజనాలుంటాయి. ఎవరూ లేనపుడు విదేశానికి పనిలేవస్తారు. నరుకులు తెప్పించుకోవడంలో హాయి. మినిషివి సంపదే కొంత తినేస్తారు. వీరు మెహర్బాదీకది మందివి తెస్తారు. అబ్దుల వదిలే చేవలు చేస్తారు. రాత్రంతా కాళ్ళు పినుకుతారు. ఉదయం మందు తాగిస్తారు. మందు తెస్తారు. మిత్రులమందు. గ్రామీణులమందు కీర్తిస్తారు. పట్టల్ని పట్టి తెస్తారు. పెళ్ళిళ్ళలో నాట్యప్రదర్శనల ఏర్పాట్ల బాధ్యత తీసుకుంటారు. కచేరీలకు తీసికెళ్తారు. నాట్యం ఆరుగురుంటే నడమ్యుల్లో కూర్చోవి వీరగుతుంటారు. అమె నాట్యం చేస్తుంటే వీరు కాళం చేస్తుంటారు. ప్రతి భాగమూ "అహ్" అంటారు. ప్రతి భాగికి "హహ్" అంటారు. అమె భావం వ్యక్తపడుతుంది. వీరు వ్యాధ్యావిస్తారు. వారి వల్లనే మంచి మంచి లోభవాలు లభిస్తాయి. గౌరవమూ మర్యాద కలుగుతాయి. వచాలులు అమీర్లతో కలిపినపుడు ఇవామల, కొరుకుతాయి. వీరికి పొంగకళ్ళు ఆపడం వారివంన పెరుగుతుంది. చేశ్య భావంతే ప్రాణం అవుతుంది. అనుకుంటారు. వీరు ఆవిర కొంతుతుంది. 'నేను వారి కట్టబాడ్లోరాన్ని. వివళనై ఎచ్చేస్తాను. మీదగ్గరకు. వారు వచ్చేవేళ అయింది. విడువండి. పెళ్ళివివ్వండి. వారు ఎల్లప్పుడీవారు. మీరేం పోషిస్తారు.' ఇలాంటి మాటలకే అపం తొంగేది. తగరా అరిగితే ఎంతైనా తయారు. నగరంలో పంకరటింకర వాళ్ళందరితో వారికి పరివయం. 'తేక వేస్తే యానై' అరనైమంది. పిదప అవుతారు. విటులకుమారు వారంటే భయం—వి తలాస తపించికి. వారు తిరిగి పెళ్ళిపోతుంటే అవి.

అమీర్ జాన్ తు కాశిమరీమీద ప్రాణం విండ్లకరంది కబ్బు ఇచ్చింది. ఒకపాటి అయిదు వందల ఖరీదైన బంగారు కడియాలు తీసి ఇచ్చేసింది. ఎవరో లాక్కోబోయాడని ఉదయం గగ్గోలపెట్టింది. ఇంకొకపాటి పద కొండు వందల దిద్దుల అకలో ఒకటి ఇచ్చేసి "బిషాగ్ జాకర" లో పోయిందని కొంకింది. అలా పేంయాపాయాలు చారపోసింది. ఖుర్దీకు ప్యాకెటాహాట్ అంటే ఇత్తం. విప్పిల్లాకు చెరితాడు. లేదు. విద్యక్ష్యం అమె న్యరావం. ఎవరి కట్టబోనూ తింటేదికాదు.

భావమేగాకు యానై, యానై అయిదు వందలకప్పులం వయసులో మీర్ కొలాదరి అంటే వదితచ్చేది. మీర్ వద్దేవిమిసి, తండ్రిమ్మిది వందలకప్పు

రాజులు అందరూ పయనము చేసినప్పుడు కనకము చేసిన కారము
అందరినీ ఆకర్షించేవారు కాని దానిని అందరూ పంపించే ప్రయత్నం
ఉండేదికాదు పాపం చేసినప్పుడు కనకమును గురించినంతటి భావము
వల్ల కలుగుటకు యావత్తు ఉపయోగపడినది. పాపమును చేసినది పెళ్ళిచేసింది
పెళ్ళినాటి రాత్రికప్పు రాత్రికప్పు ఇంట్లో పడుకునే అప్పుడప్పుడు కనకమును
రాత్రింబగళ్ళు ఇక్కడే ఉండేవారు గదియింట్లో గదియింట్లో ఇంటికి
పెళ్ళివచ్చేవారు.

అలాగే మరొకరు ఉండేవారు—నడుము వంగి వెళ్ళుచు ఉండేవారు
సోస్తా, కట్టి లేపు పట్టెట్లో ప్రేమలేపు భావముగారి వార్యుల ప్రయత్నం
ఇప్పుడు కనకము సందర్భం ఎందుకంటే అయినా ఇంటి మనిషిలా
ఉంటాడు వెంటనే అలా భావముతో భోజనం చేసేవారు ఇట్టలు నల్ల
మందుల గైరా ఇప్పుడున్న భావము భరించేది ఒకరోజు మేములా భావము
దగ్గర కూర్చునిఉన్నాం ఇట్టికానీ ఏమియుముఖం పెట్టకానికూర్చుంది.

పా వెంటనే పెళ్ళి అప్పుడంటే ఏ నెత్తిన ఏమిట అందుకు ?
ఏమోస్తూ : ఈకాలపు ప్రేమలే విరివ్రం ముందరెంతో ముందరంతే
మా కాలంలోనా మాదండి (మిథ్యాగారిని చూపించి) ఇప్పటికీ ఇక్కడే
ఉన్నాడు కనుకనే కలికాం గురించినట్లుగా పెండ్లి పడిరించారు పెళ్ళి
ఇట్టలతో ఎవ్వరు వారు చూడడానికి పెళ్ళి ఇట్టలు ముక్కలు ముక్కలుగా
దించేకాదు పోనివ్వమని చెయ్యట్టి చూడలేకపోయారు ఎంతై సంతోషం
పైపోయింది ఇప్పుడేటివరకు ఇంటికి వెళ్ళలేదు చెప్పండి ఇలాంటివా
రున్నారా మీకు తెలిసింది భావం.

అలాగే అలా ఎందుకున్నాం

తొలి ఆలపాలలు విప్పిస్తూ మిప్పిలోనే ఆరిగాయి కాని తొలి కచ్చేరి నవాబ్ మరాఠ్ అలిదాన్ కొడుకు పెళ్ళిలో ఆ వధస్సు మరువ రావీది సవాలు బంగళా రమ్యంగా అలంకరించబడింది విలువైన గజా దీపాలతో రాత్రి పగలుగా మారిపోయింది శుభ్రమైన గచ్చుమీద పొర పీకపు రత్నశంఖపు పరచబడినాయి జీవనిచేసిన పెద్దపెద్ద బాల్సెలు

వూరివాసనలతోను అత్తరు పరిమళంతోనూ భవనమంతా గులాబిం దింది పొక్కాం పొగ ఊదులరీతి భూమిమూ పరిమళించాయి అప్పు టికి నా వయసు పన్నాలుగు సంవత్సరాలు ఆ కాలంలో బరోదానుంది ఒక గాయని వచ్చింది ఆమె భ్యాతి పగరమంతా వ్యాపించిపోయింది పంగిళంలో అందెవేసిన చేయి గొన్నగొప్ప సంగీత విద్యాంసులు మూల పద్ధతు అవిద గొంతు బ్రాహ్మం అయింది గొంతెత్తి పాకితే నాలుగు వీరులకు వినపచ్చేది భానమ్ అలోరిందింది అవిద తరవాత నా పాట పెట్టింది నాకు ఏమీ అర్థంకాలేదు జనం అక్కర్లపోయారు ఏమిటి భానమ్ వీర్చి : బరోదా బాయి ముందు ఈ అమ్మాయి ఏం నిలుస్తుంది : అనుకున్నారు

మొదటి ఆవర్తం ప్రారంభం అయింది నదస్సు యావత్తు నానైని చూచింది బొంగుతున్న యవ్వనం ముఖం బాగాలేదు కాని చురుకు దనం కొంటెదనం ఉండేది

యౌవనమెట్టిదని అడుగనేం :

రంగురంగుల శ్రవరావమ్మడి సుమా :

కొద్దిపేని నాట్యంచేయగానే భానమ్ మరొక గజల్ ప్రారంభించింది

అకడీ పథకు అరుదెందులయో :

చూడవయో అన్నె వింతవింతలు :

ఈ గజల్ పదమూలమీద మంచి ప్రభావం కలిగింది తరవాత మరొక పదం ప్రారంభించి బాటపొగిస్తే పద ఊగిపోయింది

బాధ మరుచు - క్రొ దైలాదను రగిలించు
బాధ మణుచున్న - అరిగిపోవు ప్రియుడు :

ఈ పదంతో చియ్యలేగింది

కనుకెప్పులు వాడె చూపులు సంతరామి
గురితప్పి బాణాలు నేలగూడె :

ఈ కవిర ఎంత ప్రభావం వేసిందో చిల్లగింపందీ

వలపు నింపుకొని కోర్కెల దంపులెట్లు ?
ఉసురులను రీరి వాయుడును విలువలెట్లు ?

అవవా అ పద్యం

అవమరచి నా హృదయెక్కొంటి గళనికి
అయ్యె : ఇన్నింటి హృదయార్పించి పలకేమి ?

నదన్ను సొంతం అరిగిపోయింది ప్రతివాడు సొపదానింగా వింటు
న్నాడు ప్రతి పదానికి వాచొ వాచొ అంటున్నారు ప్రతి భంగిమను
మెయ్యకుంటున్నాడు ఒక్కొక్క ఎవం ఎనిమిది పదిసార్లు చదివించాడు
అయినా పంక్తిపై కలుగలేదు ఆ గజల్ తో కనేరీ ముగిసింది

కుస్వా నదన్నుల గతి ఏమైందో కాని ఈ గజల్ ఇంతేమైనా వినిపిం-
చందీ ఎవరి రచన ?

ఉమావ్ తెలిదా ?

కుస్వా - అర్థమైంది

ఉమావ్ నివందీ

కోర్కెలరక 'దచ్చెద నటించు విలపించె :
కోర్కె తిరునేళ గోరికి వేరుకొనియె :

కుస్వా ముట్టానల్లా ! (దాగు దాగు)

ఉమావ్ కలం విరిచేళాడు శాగితం చించేళాడు అయినా పంక్తిలేదు

హిందువును శక్తియేమాత్ర మున్నగాని
వేలమాదులు నిజ్జూర్పు విడిచిరయిండు

రుష్యా ఇది దేశాంతం వారికి అంతావారి

ఉక్రూప్ విసంది

వాని కేసు నర్తకమర్పించి దలపిరి కాది
గంధెముల్లు గ్రుచ్చుకొని వాధాప్రపరిచి

రుష్యా ఇదిమాదా దేశాంతం వారికి అంతావారి

ఉక్రూప్ విసంది

పొరచెప్ప నావిక ప్రవృత్తీయరు ;
ఎలయరు అద్దాం ఎల్లది నీచే ; నీచే ;

రుష్యా మేము ఈ లోకంవాళ్ళం మాతెంతో దేశాంతం ; అయినా
“అద్దాం బాగుంది నేన

ఉక్రూప్ ముతులం విసంది

వంపంక మానుచు పొర వెళ్ళబోయితియు,
అరిగి రక్కబోవు విర్రయినా వెలసినాడు ;

రుష్యా అదిపాదమే ముతులం చేపిల్లున్నారు పాపం చీరిక లేకమో ;

ఉక్రూప్ వారికి తీరికెక్కడ ;

మొదటి కచేరీ జరిగింతరవాత మరువటిలోక బాహుళ్యమేనీ నా గది
లోకి వచ్చింది వెంట ఒక సేవకురున్నాడు

బాహుళ్యమే ఉక్రూప్ గారూ ; ఇతని విన్నవం విసంది “ అని
గదిలోంచి వెళ్ళిపోయింది

సేవకురు (సలామ చేసి) నన్ను నవాబ్ మల్తాన్ గారు వంపాను
రాత్రి వళలో వచ్చని పొగాతో పరువికి తుడివక్కన జూక్చున్న
వారు ఏకాంతంగా తమవగ్గరికి వస్తానని కలవిచ్చారు రాత్రి
కాను పొదిన గజలు ప్రతి దయచేయవలసిందని కోరారు

నేను నవాబుగారికి సలామలు తెలియజేయ వారు పాయంకాలం
ఎవ్వరైనా వేంచేయవచ్చు ఎవరైనా ఉంటే వెళ్ళిపోతారు గజల్
కోసం లేవు కగలు వస్తే వ్రాపిండుతారు

రెండవరోజు చుట్టాహ్నుం పేవకుడు వచ్చాడు గదిలో ఒంటరిగా ఉన్నాను వ్రాసినదిగన గజర్ ఆరవికి ఇచ్చేవాను అయిన నవరమణులీసెయ్య ఇది కనుక యోగ్యమైంది కాదు అయినా తాంబూలపు తియ్య వరుగాను మా తరపున స్వీకరించండి ఈరోజు దీపాలు పెట్టింకరవార వస్త్రాం అని నవాబుగారు విన్నవించమన్నారని చెప్పి నవాబు చేపి పేవకుడు వెళ్ళిపోయాడు తరవాత బావాహుసీసివి పలికి నవరమణులు ఇద్దరి భారమీకు ఆప్పగించమని అందామనుకున్నాను నవరమణులు మెరుస్తున్నాయి కొత్త బంగారు పవరమణులు మనసు వాటిది వడల్లేకపోయింది చూచాను పెట్టె ఎక్కడా కనిపించలేదు మంచపు కోడుకింద దాచేశాను

ప్రతి ఆడదాని జీవితంలో భగవతుని సందేశాలు రావానినే ప్రాయం వస్తుంది. అది కాకాల్పికం కాదు. యోగబోధయంతో ప్రారంభమై వయసుతో పెరిగి పెద్దది అవుతుంటుంది.

గోసారమిర్దాకు నేనంటే ఇష్టమే. ఆతని ప్రేమలో ఒక లోపం ఉంది. బొరుసుం కట్కువ ఎదులులకు కావలసిన ఔర్కనామావాడ లేవు. కల్లి పొంగకై ఆ లక్షణాలు ఎచ్చాయి. అతని నెంపొరంలా వాదగ్గర లాక్కున్నదే. నాకు ఒక్కదూపాయి రిప్ప ఇచ్చి ఎరుగదు. ఆ దూపాయి విషయం ఇదివరకే చెప్పాను. అందువల్ల వా హృదయం ఒక ప్రేమితుణ్ణి ఆన్వేషించసాగింది. అతడు వా గౌరవానికి తగినవారు కావాలి. భక్తు ఇవ్వాలి. సవాల్ సుల్తాన్ గారి దూతం అందమైంది. నేలమంది ప్రీతిని నిలవంచే తీసి ఉంది. వారి ముదాళ ప్రీతి అర్థం. మేల మైతి ప్రేమప్రప్రావన మాత్రమే. భగవంతు అనుకుంటారు కొందరు. అది వాస్తవం కాదు. ముఖ్యుని ముఖ ప్రీతి ఇష్టమేకాని దానిలో నీడకర్త ఉండరాదు. కొందరు నేత్యలను పెట్టుకుంటూ ఎస్తాయి. అందరిని ప్రేమించాలని భగవంతుని ప్రార్థిస్తాడు. తరవాత అవిక తమ ఇంట్లో వదిలిఉంటారు. పర్యవ్యం ఆతని కిచ్చేయాలి. ఎంబరేన పెట్టాలి. ఆతని పిల్లల చెప్పలు తుడవాలి. ప్రతి సురువుకు 'హాత్ర యోసుప్' కావడం గానీ ప్రతి ప్రీతి పురువునిమీద పది వాదకంగాని సాధ్యంకాదు. ప్రీతిని పులు వరవ్వకం ప్రేమించుకుంటారు. కాని ఆ ప్రేమమాటున ఏదో సోవర్ణం ఉంటుంది. విప్యార్థప్రేమ. లైలామజ్నూ. పీరి, వర్ణాద కత్తల్లో మాత్రం కనిపిస్తుంది. ప్రేమ అనేదే లేదంటారు కొందరు. అలాంటి వాళ్ళనూ యాకాం ప్రేమను అర్థంచేసుకోవడానికి మనసు కావాలి. ప్రేమ అనేది లేదవకంలో ప్రీతి ఎరువులూ ఎచ్చివాళ్ళు కావడం ఎందుకు?

¹ ఇరాను దేశపు రాజు అలేఖ అతిలోకమందని భగవంతుని మాత్రం యోసుప్ గొప్ప అంకితం. ఇరాను పీర్లల్లో అతల్లియారి నిలసింది. అలేఖ అను విద్ర ఎగిరిపోయింది. చెరిక కైలు అమెను వెక్కిరించాడు. అమె దానికి ఒక పరిష్క చెల్లింది. అందరికీ ఆపిల్స్ కట్టలు ఇచ్చింది. యోసుప్ ఆ కాంక పెట్టివ్వదు. కోయితుంది. యోసుప్ దానిలోయింకరవాక చూస్తే అందరి నేళ్ళు తెలి రక్షం కావటాంది.

రెంకపర్జీ రాత్రి సవాలుగారు విచ్చేతారు అవాహాసో మామూలు ప్రవారం చేరం పొగింది విధారణ జరిగి దబ్బు విద్యయం అయినకరవార గదిలో ఉన్న ఇవరులు విధానించారు సవాలుగారు వస్తు కొలుపుపెట్టకోలేదని అప్పుడప్పుడు రాత్రిళ్ళు గంట రెండుగంటలు మాత్రం వస్తుంటారని తెలిసింది వారు అవాయకులు వయసు వచ్చేది మిది సంవత్సరాలుంటుంది తరిదిల్లరుల కట్టదిట్టాల్లో పెరిగారు. మోసాలు కుట్రలు తెలియవు నేననుకుంటున్నది వరివయం చేశాడు కాబట్టి పరి పోయింది అందుకుకూడా ఆయన తదవదేవారే కొద్దిసేపల్లోనే వారి ఇల్లుంది మారిందేకాదు

ఎలమూటలు పోయాయి నేను ప్రేమోన్మత్తరారినయ్యాను. సవాలుగారి బావమే అలాంటిది రాతిగుండెలవైతం కరిగిపోయాయి. గులాబీలాంటి ఎర్రని రంగు పొడవై ముక్కు వచ్చి పెదమిలు. అందమైన ఉంగరాల జాబ్బు ఎత్తయిన నావలు పెద్దపెద్ద కళ్ళు విరిగిపోయాయి వైక బాహులు వ్యాధిమం చేసిన దురదృష్టం భగవంతుడు అలా రాన్ని కూసలో పోసి నీసిపట్టుంది విగ్రహం పైగా ముద్దుముద్దు పలుకులు మాటకొక ఎలమూటలం దారివరకు వ్యంక రచనలే చక్కం చదవడం వీలవీలక ఉంది వారిది కన్నం ఎంకం రంధ్రితోపాలు కవి వ్యక్తీకనాలో రదిపేటలు

ఎల వి కవిక చదవడానికి కవులు పెదకముందాడలు ఎవరిమొందైనా నలే చదివేస్తారు పెద్దలమంటు దిట్టలు, దిట్టలమంటు పెద్దలు నేలే మాటలు మాట్లాడడానికి పెదకముందాడుతారు కానీ చక్కం చదవడానికి కాదు : చదివేలో అనగూడని భావాలవైతం వచ్చాల్లో చదివేస్తారు. మొత్తంమీద ఆ రాత్రి సాహిత్యం అనందించాం

సవాలు : ఎలమూటలం ఎప్పుడు మోహింపజేసింది మిమ్మల్నను రూడ కుండా ఎంతలేకపోతున్నాను

నేను : మీ దయ కాకుంటే అప్పుడంపైన నేనెక్కడ : కామెక్కడ :

సవాలు : ఓహో : ఎటు చదువు ఎప్పుడెప్పుడే :

నేను : తీహా : ఏదో కొద్దిగా చదువుతున్నాను

సవాలు : వ్రాడటాడా వచ్చా :

నేను అవును వ్రాస్తాను

వదాలు అయితే ఆ గజల్ మీరేక్కో వ్రాసిందేనా :

నేను చిరునవ్వు వచ్చాను

వదాలు ఓహో : ఎంత ముద్దుగా ఉంది వ్రాత : బాం సంతోషం.
మనసులోని మాటలు పేజీలలోకి వెళ్లి పంపడం బావుందయ్యి.
ఇప్పుడిక అక్షరభాషతో ముచ్చటించుకోవచ్చు సార్వమైనింత
వరకు ఇలాంటి విషయాలలో వయల జోక్యం ఉండరాదు పేము
కోరేది అది

వన్నెకాక : నీవు నాకు రాయరగినది లేనేలేదు,
మన వలపువంతం నయమి నేరొకవి మంతనాలేం :

నేను ఇది తమ రచనా :

వదాలు ఓ వహీ : కీర్తిలేమిట విర్రుపాదులు శరివిచ్చారు

నేను రమ్యంగా శరివిచ్చారు :

వదాలు మాషా అల్లా మీకు కవిత్వంలోపూడా అదిరుచి ఉంటా :

కొందర్యమొకవి వైవము
నర్థము రీయవలె,
వాగ్విలాసములకు తోడు
జ్ఞానమగుగ్రహించాలె :

నేను : ఎవరి వర్యం :

వదాలు వారిదే.

నేను : గొప్పగా శరివిచ్చారు

వదాలు : వారు ఇలాంటివే రచించారు. మీ యోగ్యతకు అనుగుణంగా
ఉన్నాయా :

నేను బిశా : ఇది పెద్దల అనుగ్రహం ;
నాకున్న వేనెంక : నా ఉచితక :

సవాలు చాన్ : ఎంత వరకంగా చెప్పారు ?

నేను అనుగ్రహం

సవాలు అయితే మీరు పద్యాలు చెప్పారా ?

నేను ఓ సహా : తమలాంటివారితో చెప్పించుకుంటాను

ఈ మాటమీద సవాలుగారు ముందు తదనిర్దారు తరవాత చిరు
వవ్వు చూచి సవ్యారు

సవాలు దాగా చెప్పారు వేళ్ళు చాలమంది ఏమిటో చెప్పించుకొని
తామే వ్రాశామని తడుపుతారు

నేను వేళ్ళలేనా : మగవారు చేయరా ?

సవాలు విటం నాన్నగారి మిత్రులలో ఒక్క పొదంకూడా వ్రాయని
వారున్నారు చాన్ ప్రతి పక్షలో పద్యాలు చదవడానికి తయారు ;
నాన్నగారి పద్యాలే చదివేవారు ఎక్కువగా అప్పుడప్పుడు నాని
కూడా చదివేవారు అందులో ఏమిటి ఆనందం : మా తండ్రి
గారు గురువుగారి రచనలమకూడా తమ పంకలనంలో చేర్చలేదు
“ అంతర్లభ పాగర్లు అనందాన్నిలా ఇస్తాయి ” అనేవారు

నేను అదొక పిర్వి

సవాలు మీరు చదివిన గజల్ ఇంకేమైనా జ్ఞాపకం ఉంటే చదవండి

నేను వలచి వంపించుకొన్నప్పుడే
కలక చెరులైన - నిర్విరమంజనల ;
మొదలే ముందు వెన్నెలరయినలే కాని
ఇప్పుడు నెత్తి వోరు కొట్టాకొన్న వంతుమి :

సవాలు ఓహో : చాలా బాగుంది కొత్తగా చెప్పారు మరొకసారి.

నేను తమ అనుగ్రహం (చుట్టి చదివాను)

సవాలు : కవిక బాగుంది చురేదన్నా చదవండి

నేను . ఇది వా గజల్ కాదు చివరి రెండు ద్విపదలు నావి

నవాలు ఇది మీదా : ఇలాంటి వద్యాలా : మరేదన్నా గడర చుటండి

నేను ఇక రాము శబదివ్వారి అందుకే ప్రారంభించాను

నవాలు మనవిచేస్తాను మీరుమాట్రం గజర చదవారి

ఈలోగా తలుపు తెరుచుకొని 50 55 ఏండ్ల పుట్టికు గదిలో ప్రవేశించారు నలుపు రంగు పెద్దగద్దం వంకర లలపాగ వదులు కత్తి వ్రేలాడుతుంది గదిలోకి వచ్చి నా పక్కనే కూర్చున్నాడు నాలు వాడైతే చూశారు రం వంతుకున్నాను కత్తిపేలుకు రద్దంలేదు ఏదాం తంగా ఉంటుందని నవాలుతో ఒప్పుందం ఎంత చక్కని సంభాషణ : మంచి హాస్యం : రక్కసిలా వచ్చి కూలాడు

ఎంత హాయి అయిన స్నేహం : పానకంలో పుడకలా వచ్చారు మూర్ఖుడు నవాజ్ గజర చదివేవారు నేనూ చదివేవాన్ని నన్ను పొగిచే నారు చూడయానికి ఎంత ఉల్లాసం : ఎంత ఆనందం ఒలికిపోయింది : ఇవ్వాలే దాదా ఈ రాక్షసుడు : ఈ పీద త్వరగా చూడం అవుతే దాగుం డును వాణ్ణి చూడారు నా గుంటె అదిరింది నా ప్రాణానికి పీకు మరొక దిలావరభాను అయినారు వారి నడుమునకున్న కత్తి నా గుంటెనే చీలుస్తుందో నవాలు కేమైనా నవ్వం శరిగిస్తుందో అని వణికిపోయాను. భగవంతుడా : ఎక్కడినుంచి తెచ్చావు నాయనా ఈ ఆవర : అది తిట్లు తున్నాను

నాకేమీ తోడలేదు ఐదాహుసేపీని కేకనేళాను అవిడ వచ్చింది. గ్రహించింది ఐదాహుసేపీకంటా ఆకవిని గురించి తెలిగన్నట్లు తెలింది ఐదాహుసేపీ జాన్ పా హెడ్ : కాస్త ఇటు విచ్చేయింది మీతో ఒక విషయం విన్నవించాలి

జాన్ పా హెడ్ తెప్పార్చింది అక్కడినుంచే చెప్పు మేము కూర్చున్న చోటునుంచి కదలం.

హుసేపీ దొడ్డవ్యసూ :

జాన్ దొడ్డవ్యమేమి : బోగం కొంచ ఒకవి జాగిరా : బోపి దొడ్డవ్యమే. మేము కదలం చూస్తూ ఎవడు కదిలిస్తాలో :

హుసేపీ జాగిరు ఎందుకు కాదు : దబ్బిచ్చినవానిది కేక్క. ఇప్పు చెవరూ రావడానికి వీల్లేదు.

జాన్ : మేమేం దబ్బు పెప్పించలేమా ?

నవాబు : అయినా ఇది నమయం కాదు మరొకసారి విచ్చేయండి.

జాన్ : దీతేం అర్థంకావడంలేదా ? చెప్పేకాం కదలమని

నవాబు : ముఖం కోవంతో ఎర్రవారింది ఇప్పుటిలాకా మౌనంగా ఉన్నారని పెదవి కదపలేదు

జాన్ : నది దిక్కు సిప్పు లేచి ఇలా లా (నవాబును నంబోదించి) మీకు ఏక్రమంచే నమయం సొలాచి వేంచేయండి

నేను లేచానునుకుంటుండగానే దుర్బాధ్యుడు నా చేతిని గట్టిగా పట్టుకున్నాడు ఏం చేయాలి :

నవాబు : జాన్ సాహెబ్ : మీ కేమంతోనం చెప్పకున్నాను అవిద చేయి వదలండి ఇది వేళ్ళాగ్నహం అని ఇంతసేపట్టుంచి ఉంటున్నాను కాని ఇప్పుడు

జాన్ : కాని ఇప్పుడు ఇప్పుడేం చేస్తావో చూస్తూ చిదిచిస్తావా :

నేను : (గట్టిగా చేయి చిదిరించి) నది వదలండి నే నెక్కడికీ వెళ్లను. (జాను చేయి పెదిలాదు)

నవాబు : మాటలు మంచిగా రావివ్వండి మీకు వచ్చుచుంటున్న సేపహం లభించినట్లు లేదు.

జాన్ : దీకు లభించించా చాలా ఏం చేసుకుంటావో చేసుకో

నవాబు : మీకు బోట్లాడారా వచ్చినట్లున్నాడు కాని ఇది వేళ్ళాగ్నహం. గరడీకాంతావీ మైదానంగానీ కాదు ఇంతటితో యుగించి ఇక్కడి నుంచి మీరమించడం నుంచి. లేకుంటే

జాన్ : కాకుంటే నన్ను నుంగేస్తావా : వెళ్ళిపోండి అని నన్నే అన్నావు. నువ్వెందుకు వెళ్ళవు :

నవాబు : జాన్ సాహెబ్ : అమీరుంటే నాకెంతో గౌరవం. నేను నా గౌరవాన్ని కాపాడుకోవాలి తదివంధ్రులు, బంధివులు, ముత్రుల గౌరవంతోనా కాపాడాలి అలా కాకుంటే మీ దురుకుదనానికి ఎప్పుడో తటకం దూరిఉండేవారు మళ్ళీ చెప్పకున్నాను అవన వరపు కేమిందికనం చూచి ఇక్కడైంది వేంచేయండి

భావ బోగం కొంపకు వచ్చి తల్లికి బయవడలావు : ఏమిటా దురుకు వంఁ : నేను నీ కండ్రి వొకరును నువ్వు అకవి కాదుకున్న అయితే మాత్రం బోగం కొంపలో నీవు కూర్చున్నావు నేనూ కూర్చున్నాను మా ఇష్టంవచ్చినప్పుడు వెళ్ళిపోతాం అనవసరంగా నువ్వే పంతురేస్తున్నావు నన్ను కదిలించినవాణ్ణి ఇవ్వాలికి చూడలేదు

వవాలు కదిలించడం కష్టమా : నేనెవలను ఎరిస్తే మెడమీద చేయిచేసి బయటికి గెంపేస్తారు

భావ నేవకుం బంం చూచుకొని పొంగకు చూడరా కటారి :

వవాలు ఇలాంటి కటార్లు దారి చూశాం నమమూనికి చనికిఎచ్చింది కటారి మీ లరలోంది కటారి వచ్చేలోనల తల మెకనుంది వేరవుతుంది చూశాం తరవార

భావ అయ్యో పాపం : అయితే ఇంటికి వెళ్ళు అమ్మ జ్ఞాపకం చేస్తుంటుంది

నేను చూస్తూఉండిపోయాను వివాలు ముఖం షార్తగా కంది పోయింది కోవంకో నటికిపోతున్నాడు అయినా గొరవంగా నంబో దిస్తున్నారు ఆ దుష్టుడు ఎంత పేరినా "మీరు" అని మాట్లాడుతున్నారు ముందు నవాలు బెదిలారనుకున్నాను కాని అలా వారు చారికి తమ గొరవంమీద దృష్టి ఎక్కువ పొమ్మంగా పరిష్కారం కావాలని చూస్తున్నారు కాని ఆ దుష్టుని ప్రేలుడు ఎక్కువ అవుతుంది నవాలు మెత్త వడుతుంటే వారు వెలి అవుతున్నారు

వవాలు : అదా భావసాహిబ్, నడవండి అయివలగోకు అక్కడ పోట్లాడుదాం

భావ (వెర్రిగా వచ్చి) తుమారా : ఇంకా బుగ్గలు పాలు దిమ్ము తున్నాయి మగవారితో పోట్లాడే వైర్యం వచ్చిందా : తూలానో మీ అమ్మ మెత్తకుంటూ తిరగాల్సివస్తుంది

వవాలు దుర్మార్గుడా : నీ దొడ్డాయి పొద్దుమీరాయి "నీ దుర్మార్గానికి ఇదిగో కష్" అని బేలులోనుంది విద్వేలు తిని "ధవ" అనినిం దాడు భాను నేల కూలాడు.

నేను మొదటబారిపోయాను గద్యమీద రిక్తిత మరుగు బాపా మానసి బొమ్మలా దింపిడిపోయింది ఆ దృష్టి వివి భావ మిట్లా. మీర్ బుస్తిర్ అమీర్ తాన్ దిప్పిల్లా తాన్ తానాపించి అంతా పరిగెత్తు కొనివచ్చేరాడు నా గది దిండిపోయింది ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్కరిగా చెప్పుకున్నారు ఒక ఎవరూ ఎవరూ నాకు పట్టేకొనిన ఎవరూ చేతిలోని పిస్తోలు తీసుకొని మాజూర్ : రాము ఇంటికి వయచేయింది ఇది నేను చూచుకుంటాను " అన్నారు

ఎవరూ నేను వెళ్ళను అయిందేదో అయింది చాలాంది అవుతుంది

షష్టిర్ తాను దొడ్లోంచి దురిక లాగి జనాల్ అమీర్ అబే ఉప్పలామెతోడు గుండెలో గుచ్చుకుంటాను వాడంటా రా ఇక్కడినుంచి దయచేయింది తామిక్కడ ఉండవం మంచిది కాదు" అన్నారు

ఇంకలో తానుకు గుండు ఎక్కడ తగిలిందో మోవారు జనం ప్రాణం పోలేదు దుబావికి తగిలింది

షష్టిర్ నేను విన్నవించుకుంటున్నాను రాము దయచేయింది ఈ వెదవికోసం రామెయితు ఇదలాం అవుతారు :

ఎవరూగాడు ఏమి అనుకున్నారో లేదాడు మా మనిషి వెంట వెళ్లారు వారు ఇంటికి వెళ్లారు తానమ్మ మిట్లా అబేదేగతు కలువంపింది. చాకిలోనే ఉన్నాడు వెంటనే వచ్చాడు తానమ్మ అతణ్ణి రాటుగా తీసి తల్లి చెవిలో పేయో చెప్పింది అక్కణ్ణుంచి వస్తూనే మిట్లా "దుర్మార్గుణ్ణి అవకల పారేయింది చూశాం" అన్నారు అయినా తానుకు అవకల పారేయలేదు తునావికి కట్టుకట్టి దోర్ పరిపించాం ఈలోగా తానుకు కొద్దిగా తెలివి వచ్చింది ఇంటిని గురించి అడిగితే "దురగదా" దో ఉంటారని తెలిసింది దోరిమీద నేని ఇంటికి చంపించాం ముకుమంతో ఇంటిదగ్గర దింపిరావలసిందని చెప్పాం వారు అలాగే చేశారు

తాం దో అంతరా ముల్తామగాడుగాని, వారి మనిషిగాని తానమ్మ. తెన్నుకుగా తానినల్ల వాడు మునుక తగిలింది వారు తారవి విక్రయించు తున్నాడు. అలాగే అరిగింది. మానమల్లాడలు గం మనిషి, మొదలు వచ్చేవ్వరే మనిషితో అనేక కట్టుదిట్టాలను గురించి చెప్పినంపాడు. ఎవరూ ఉండలేదని బాపా మానసి మాట ఇచ్చింది. పొకపాటు అరిగింది.

భావం ఉంచలేదు. దుర్గాధిపతి భావం ఎక్కడినుంచి వచ్చాడో అడిగి పట్టాడు. గాలిమేర కూలిపోయింది. వాణిగైదు లోజాలరవార ఒక పెళ్ళిలో మేళం ఏర్పాడైంది. అక్కడికి ముత్తానుగాను కూడా విచ్చేరారు. కడేరి తొమ్మిది గంటలకు మొదలైంది. సభలో ఎలా మాట్లాడాలి? సంజ్ఞ చేసి అవకాశంకూడా లేదు. విలువైన బట్టలు ధరించిన తొమ్మిది సంవత్సరాల కుమ్రాడు ముత్తానుగారిధగ్గర కూర్చోనిఉన్నాడు. మేజవాడే పూర్తి అయింది: పేరే గదిలో బట్టలు మారుస్తున్నాను. కుమ్రాడు లేచాడు. నైగ చేసి పిలిచాను. వచ్చాడు. చగ్గర కూర్చోబెట్టుకున్నాను. రాంబాలం ఇచ్చాను.

వేను : ముత్తానుగారు రెలుసా :

కుమ్రాడు : ఏ ముత్తానుగారు :

వేను : పెళ్ళికొడుకు పక్కన నీతో కూర్చున్నవారు.

కుమ్రాడు : వారు మా అన్నగారు. వారిని ముత్తానుగారు అనవచ్చు.

వేను : సరేకాని నేనిచ్చింది వారి కిస్తావా :

కుమ్రాడు : కోప్పడితే :

వేను : కోప్పడదు.

కుమ్రాడు : ఏమిస్తారు : తాంబూలమా :

వేను : “తాంబూలం కాదు. ఇదిగో ఈ కాగితం ఇవ్వు ” అని అక్కడ పడిఉన్న కాగితం తీసి పద్యం వ్రాసి ఇచ్చాను.

పంపు పగలు వీడి నన్ను విస్మరించితి నెన్నడో !

నేను రగిలెంతు నీ చిందు పథలో విన్ను :

కాగితం వారు చూడకుండా వారి ముందు పెట్టవలసిందని చెప్పాను. కుమ్రాడు అలాగే చేశాడు. వేను తలుపుదాటుగా చూస్తున్నాను. ముత్తానుగారు కాగితం తీసి చూశారు. చాలి ముఖంలో అలోభప వ్యక్తమైంది. మళ్ళీ కాగితం చదివారు. తేజులో పెట్టుకొని నైగచేసి వస్త్రీకణానును పిలిచారు. అతని చెవిలో ఏదో చెప్పారు. వస్త్రీకణాను చూ గదిలోకి వచ్చి “మీ వస్త్రానికి జవాబు ఇంటికి వెళ్ళి వ్రాసిపంపుకానున్నాను ” అని చెప్పాడు.

మరుసటి రోజు ఉదయం మళ్ళీ కచేరీ జరిగింది. పథలో నవాబు గారు లేరు. వారు లేని పథ రిక్తంగా కనిపించింది. పాద బుద్ధిశాలీడు కచేరీ ముగిసినంతవరకు ఇంటికి వచ్చాను. వ్యభిచారి ఒక్కోసం నిరీక్షణ వగలు గడిచింది. సాయంత్రం అయింది. చీపాట వెలిగింది. అప్పుడు వచ్చాడు. నవాబుగారి పత్రం అందించాడు. అందులో ఉన్న విషయం ఇది.

హృదయంలో అణగిఉన్న అగ్నిని మీ వద్దం ప్రజ్వరిల్లజేపించి విన్ను ప్రేమించాను. అది నిలం. రీతులు నియమాలు నిలవత్తరం అయినవి. మీ ఇంటికి రావడం అసంభవం. నవాబ్ గంజ్ లో నాకాశ ఆర్యోన్మ మిత్రుడున్నాడు. రేపు ఒక్కణ్ణుంది కలువంబాసు. మీన్ని వ్వుడు విచ్చేయి. ముం కలుసుకొనేయకు. ఇదొక్కటే మార్గం—అదీ రాత్రి తొమ్మిది పది గంటవరకు.

ఒక్క కనుచూపుతే వడిగావులు వడియించి
ఏక్కించుకొంటే నీ మరుగ సమాగమక్షణమ్ము.
దాని — చిలపుతేనె లానుట మానినైరి
ఎంతక మాటల వెగవాడుకో నమయిచేరి

నాటినుంచి ముత్తాసుగాడు థా ఎం ఇంటికి తాలేడు. వారానికి రెండు మూడు సార్లు నివాజ్ గంజ్ లున్నెగాది ఇంటినుంచి కలువంబేవాడు. అది చింత స్పృహం. అందులో సొగసుంది. అందం ఉంది. ఒకప్పుడు కవిత్వ రర్ప జరిగేది. ఒకప్పుడు నవాబులన్నే సాహెబ్ కలలా వాయించేవారు. నేను పాడేవాన్ని రాగం తాళం తెలియకున్నా ముత్తాసుగాడుకూడా పాడే వాడు. తన గజత్తు తానే పాడేవాడు.

చూపుల పంచె మింతై అంతై ఎంతో పెరిగె;
నేను ప్రేయసి చూచితి, అతడు చూచెనా చూపుల;

ఆ గోష్ఠిని కలుదుకుంటే అంతా ప్రత్యక్షంగా కనిపిస్తుంది. నేనని రోజులు వెన్నెల రేయి తోటలో తెల్లని దానిని పరచిఉంది. చాలినులు, విలాస సామగ్రికి కొలువలేదు. విచ్చిన మల్లెలు రకరకాల పూలు వమేలి పరిమళం మనసులో గుఱుకొస్తూంది. నింపిఉన్న హుల్కాట విళాంత గోష్ఠి. మనసుకు వచ్చిన ముద్దులు, స్వేద్య ఆ వాతావరణంలో మునిగిన కాదు. దేవుణ్ణికూడా మునిగిపోతాం. ఎంత వేగంగా గడిచిపోయి

నట్లుంటుంది ఆ కాంం కాది స్వృతివశంకో అవి జీవితాంతం బాధపెడు
తుంటాయి

మేమురుపుకమూ ప్రేమించుకున్నాం మా ఇరువురి ప్రవృత్తులూ
ఒకలాంటివే జీవితమంతా కలిపికట్టా విసుగులేదు ముత్తామగారికి
కవిత్వమంటే అసక్తి నాకా పిచ్చి చిప్పకవంతుంటే వట్టుతుంది మా మన
సులు కలిపిపోయాయి అదే ప్రేమకు కారణం కావచ్చు కాది విధి
అలాంటి మరురకాలాన్ని క్షణంగా చూచి ఆంకం చేసింది

పిల్లల నంక తిరిగి దోపిడైతివి పో

స్వర్గమందు నీ వ్యూతులె వెంటనంటి చగలించె ।

నాకు మాటచూచకు పద్యం రచిసేవారు నేను పద్యంతోనే బాధిదే
రాన్ని నాతో కలిపిపోయిందగా ముత్తామగారు ఎవరితోనూ కలిపి
పోలేదు అదే మా ప్రేమకు కారణం కావచ్చు కాది వైపం బలియం
అయింది అలాంటి సమావేశాలన్నింటినీ ఇచ్చే భగ్నంచేస్తుంది

విండు ఎప్పుడూలేయి వింగివి చూచి నిట్టూర్పితి

ఎన్నెన్ని పిల్లల నీయిలిలేలు చెదిరిపోయింది ।

దుస్సా అదంతా విడచే కాది మీరు పొంది పెట్టింకదాల వన్నెమై
పోయి ఉండాలన్నే ।

ఉమ్రూవ్ కావ్ ఎట్లాగాదా : ఎయిటి వారికి నేను శత్రువా ?

దుస్సా ఆ మాట అంటేను గాది తమ పొదం వదిలవొదల్లా తొమ్మిది
మయింది ।

ఉమ్రూవ్ మీ ఇష్టం ఎచ్చింట్లెక్కోండి ఈ వెషయం తెలిపిఉంటే
నా కథ వినిపించేదాన్నే కాదు కప్పయింది క్షమించండి

దుస్సా కప్పు భీతికంలో మీరు చేసిన పని అదొక్కటే మంచైనా
చెడుఅయినా దానితోనే మీ పేరు పోకంలో నిలిచిపోతుంది
అదరా ఉండనివిందండి ఆ గజలులోది రెండు మూడు రకాలు
వదవండే

ఉమ్రూవ్ మీ పరిహాసం బాగుంది

రుస్యా బాగుండక : వరే గజర్ వివిపించండి

ఉక్రూప్ మంచిది వివండి అదిదరణాలు తరవాక కొన్ని జ్ఞాపకం
ఉన్నాయి

మనోహర దుఃఖవికలు గడువ తోడ్పడె
వలపు విస్తరింతుకొంది చింతలు చిన్నపయ్యె ;
శురులు విప్పి శోకమూర్తి యవనొప్పె ఆమె
కాంక్షలెల్ల ఒకదొకటి శోకవీరధి ముగ్ధై ;
అవశతునాలు మొదలె విరహమందు తోచె
పలపు కలయిక ముందె చెదరె చెరిమి తీవె ;

ఆ కాలంలోనే జాఫర్‌లిఖాను కొలుపుంచుకున్నాడు వారి అయిదు సుమారు 70 ఏండ్లు శోర్లో ఒక్క వన్నుగాని తరిమిన ఒక్క వెంట్రుక కానీ లేదు యిటు ౫౦ వోయింది అయినా ప్రేమస్వస్వహారంలో దక్షిణి అడుగులేవా దశకు ఆతని వదులు అంగరణ ప్రైవేటు బోర్డు మరువలేను

ఆ పయసుదాసు బల్లెరిలోను వేళ్ళను ఉంచుకోవ్వని ఒకనడం ఏమిటి అనుకోవచ్చు మీరు అది ఆ కాలం పేషను వేళ్ళలేని అమీరు గాని జాగీదారుగాని ఉండేవారు కాదు తమ వైభవానికి తగ్గిన ఇదిర సానుగ్రహితు పాటుల దర్బారులలో స్వస్థులై ఇరయల్లో ఒక వేళ్ళ కూడ ఉండేది ఆమెకు నెలకు రెండు అయిదు రూపాయల టీకం గంట రెండు గంటల సాహచర్యం తరవాత పెళ్ళిపోయేది ఈ నవాబు మనరివారు తొమ్మిది గంటల తరవాత దివాన్‌ఖానా (కొలుపుకూటము)లో కూర్చుంటేపోయేవారు పొరపాటున ఎప్పుడైనా అలసత్వం అయితే దాని వద్ద పారివి తీసికెళ్ళేది నవాబుగారి శల్లి ఇంకా బీదించిఉన్నాడు అయి రేంట్ల కుర్రాడిలా తయ్యకలేవారు తల్లికి భార్య అంటే ఎంతో ప్రేమ ఇతరాలను మొహూరంలో తప్ప ఇతర కాలక్షులలో చేరుగా వరుకునే వారు కాదు

మీరు నవ్వుకాదుగాని నవ్విరిగితే అతడు ప్రేమించకగినవారే ఆ వార్తకొందామా అరహగీలం పాడితే గుండె నిండినట్లయ్యేది

సంగీతంలో వారికి ప్రావీణ్యం ఉండేది వారి ముందు పాట పారే టైర్లం ఎవరినీ లేదు మంచి మంచి సంగీత విద్వాంసులను నిలదీశారు వట్టాపొంది సంతాప సంగీత విద్వాంసునిలాంటి ప్రజ్ఞ వారిది సంతాప గీతాలంటే ఎంతో ఇష్టం వారికి వారి కంఠంలో ఉండి వందల సంతాప గీతాలు చేద్దుకున్నాను నా కీర్తి మారమారాలకు వ్యాపించింది

ప్రేమంపా మొహూరం (పిరుల) వంతుగ చేసేవారు వారి బాంపె అందరికంపె అట్టహాసంగా చేసేవారు ఇమామే నాదా (మతము) గాన

మొగ్గంతో ఆలంకరించబడింది. మొహాశ్రం వదిలి రాత్రులు పథలు అరిగేవి. పడవలోని వందలమంది ఉపవాసీయందేవారు. నలభై రోజులపరకు ప్రతి మొహాశ్రంను నమాపేళం అరిగేది.

సంతాప గీతాల్లో నాదే భ్యాతి. మహా మహా సంతాప సంగీతజ్ఞులు నా ముందు వోరు కడవలేకపోయేవారు. ఈ సంతాపగీత పొందిత్యంపెల్లనే నాకు సవాలు ముఖా కిషోర్ రాజప్రాసాదంతోనే ప్రవేశం లభించింది. ఆహా! నా స్వయంగా చెప్పు పోగివారు. రాద దొక్కసంసుంచి నాకు ప్రతి మొహాశ్రంలో చాల చాల ఇహుమతులు లభించేవి.

(మొహాశ్రం వండుగలో పియూరు మనుషులను పెట్టి పడిపెట్టారు.) పిద్దుకరైలలో కూడా నా పేరు ఉండేది. రాత్రికి ఇమామ దాదాలో రోకం అయిపోయిందవదాత ప్రాసాదానికి చెప్పేదాన్ని. రాత్రి రెండు గంటలకు అక్కడినుంచి రావడం.

విన్నీల్లా మిస్సీ అరిగిపెట్టారు సవాలు కట్టినాగారి బాదాయి రిక్త యాత్రలకు వెళ్ళాడు. అటు నెలలంతరవాత కర్పలానుంచి విచ్చేసాడు. దారి అమ్మాయిలతో సవాలుగారికి ప్రదానం అరిగింది. విన్నీల్లాబాన్ వారి ఇంట్లో తిష్టపేసింది. అబ్బాయిగాడు పెళ్లి నిరాకరించారు. వాని ఈ సవాలు గారి ఇష్టంతో ఎవరికీ వదిలి అది రాతం లాలం. అమ్మాయి ఒకరిపై పోయింది. సవాలు మాటలను బాదాయి వట్టియకోలేదు. లెక్కచేయ లేదు. ఒకనాటి రాత్రి సవాలు ఇంటికి వచ్చాడు. విన్నీల్లా సవాలు ఒడిలో కూర్చునింది. ఆ రాత్రి విన్నీల్లా చెంబ వేసూ వెళ్ళాను.

సవాలుకు ఎదురుగా కూర్చొంది పొరుగున్నాను. సవాలుగారు తంబూరా పొతుతున్నారు. సవాలుగారి అంతరంగిక ముత్యం దిలేర్ హుసేను కలలా వాయిస్తున్నారు. ఇంకలో వార్తాహరుడు పెళ్ల సవాలు గారు (సవాలుగారి బాదాయి) విజయం చేస్తున్నారని కబురు తెచ్చారు. ఒకటి ఆంకూషరంలో కేగమ్మ (సవాలు కర్నీ) గారి వగ్గరికి వెల్లరనుకు న్నారు సవాలు. మేమూ అదే అనుకున్నాం. వాని వారు దీదాన్ బాన లోనికి రాదుకొనివచ్చారు. చూస్తే ఏమంది. గోష్టి. మంచిపోయారు. వారి రాకతో పాట నిలిచిపోయింది. సవాలుగారు లేచి విడుదలన్నారు.

పెద సవాలు : వది. మీ పనియిదిలేయకలు అలా ఉండవిప్పండి. తమతో ఒక విషయం చెప్పించాలని వచ్చాం. నాకుంటే మీ బోగ విలాసాలకు అందరాయించి కలిగించేవారం కాదు.

సవాలు ఇది నిజమే

పెద్ద సవాలు మిది ఇంకా చిన్నది అని మీకు తెలియదు నా బోధకుడు
 యశస్వరుడు సవాల్ మీర్ ఆహూతీబాను కీర్తిశేషురాలైన తల్లికి
 ముందే గతించారు అందువలన మీరు తల్లికి ముద్దుబిడ్డలు
 ప్రస్తుతం తమ హక్కులు కుక్కలలో ఉన్న ఈ ఆస్తిమీద మీకు ఏమీ
 అధికారం లేదు కీర్తిశేషురాలైన తల్లిగారు మిమ్ము మిత్రునిగా
 అంగీకరించిన మాట వాస్తవం అది గతించేవస్తువు అన్న మీ
 పేరు పెట్టింది అయినా ప్రయోజనం లేదు అసల మీ పేర
 పెట్టిన పెద్దకున్నా ఆస్తిలో మూడుభాగం మీరు చెందుతుంది
 మిమ్ము చెప్పేదాన్నింటి నేను ఎప్పుడూ చెప్పింది కాదు మూడు
 భాగంకంటే ఎక్కువే ఇప్పుడేగారు మూడుభాగం మీరైనా
 మీరు ఇప్పుడేగారు గురించి కూడా వట్టిండుకోము ఎందరంటే
 మీకో రక్షణంబంధం ఉంది అసలవారి పెద్ద సవాలుగారి కండ్లు
 దిండు నిప్పున నాయి అయినా కోపాన్ని దిగిపెట్టారు “ఈ ఆస్తి
 మీద కండ్లంటి మీ హక్కు ఉండేది మా ఇరువురకు మూడం
 భాగం క్షమచేవాళ్ళం ఆ ఆస్తికి కూడా రావే వారసులయ్యేవారు
 మీ ప్రవర్తన దూరం ఈ ఆస్తినుండి లేదంటే చేయాలిపెట్టున్నది.
 పెద్దలు ఆస్తిని అన్న ఇలా వాడటం చేయడానికి వారు నాపెంబ
 ముప్పప్పైలా మునుమునున్నారు వారు ఈ ఇల్లు లోనే ఉంటారు
 కాదు తమ సహదరులతోనూ, మిత్రులతోనూ రయిచేయండి”

సవాలు అయితే వారు ఈ ఆస్తిలో ఏమీ హక్కులేదా ?

పెద్ద సవాలు అది సహా లేదంటే

సవాలు మూడో భాగానికి హక్కుందిగా :

పెద్ద సవాలు అది నిప్పుతో తీసుకున్నాడు కావాలంటే వాడు
 పూజానికి వెళ్ళండి వాడగ్గర మీది ఒక్క పైసా లేదు

సవాలు అయితే తల్లిగారివికూడా వెంట తీసికెళ్తాను.

పెద్ద సవాలు వారు మిమ్ముల్ని ఎదిలేరారు నాకో కర్పలా ఎప్పుడూ

సవాలు అయితే నేను ఎక్కడికి వెళ్లేది :

పెద్ద వవాలు చూడేం చెయ్యమి? మీ వవాదమిలా నొకరులు స్రేయస్
రాళ్ళు ఉన్నాయి వారి పదగూడి

వవాలు అయితే నా ఇల్లట నామాను ఇచ్చేయ్యమి

పెద్ద వవాలు ఈ ఇంట్లో నా సొంతగ్రామిని ఇల్లటగాని చెప్పి

తరవాత మున్నప్పట్టేలా మనుషులు దీవారానాలోకి వెళ్ళారు
వవాలుగారిని సవరివారంగా ఇంటికి వందించేకాదు

మేము ఇంటినుంచి వెళ్ళగానే దోలీలు అట్టేలు తీసుకొని రాకుండు
వెళ్ళిపోయాం నవాలు అతని పరివారం ఎటు వెళ్ళారో తగవంతునితో
తెలియాలి

వవాలు పరివారంలోనివారందా ఎవరి వారి వారు చూచుకున్నారని
విన్నాం ముఖ్యమి ఇట్ల నవాలు తండ్రికి పొత నొకరు పనికిరానివాడని
వవాలుగారు అతన్ని కొలుపునుంచి తీసేకారు దోవలో అతియ కలిగారు
వవాలు పెరిపిరి తెలుసుకొని తన ఇంటికి తీసికెళ్ళారు

నవాలుగారి ఇంటినుంచి వచ్చిన రాత్రి విప్పిల్లా గదిలో గోప్పి అరి
గించి మియా:హాన్నా నవాలుగారికి అంతరంగికుడు వహించుడు.
మిత్రుడు, ప్రాణస్నేహితుడు నవాలు ప్రియమందువు రాతిమరేక రత్నం
కురిపించగల ఆపుడు గోప్పికి వచ్చాడు కొత్తేం కాదు వవాలుగారి
రాతిగా అప్పుడప్పుడూ వస్తూనే ఉండేవారు ఇవాళ బహిరంగంగా వచ్చి
దర్జా వెళ్ళబోస్తూ కూర్చున్నారు విప్పిల్లాజాన్ పేర నవ్వారితకాలలు అతనితో
ఉప్పుట్లు ప్రసరించారు కొలుపు ఉండుకోవడాన్ని గురించి మాటలు
పొగాయ

హాన్నా యాడు విప్పిల్లాజాన్, ఇత పాణమీర అత పెట్టుకోకు
అన్నమాట జవరాసేవాళ్ళ కాను ఉప్పుకున్నది ఇస్తాను పేర
వాళ్ళ నవాలు ఇచ్చిపంత ఇవ్వలేను వగంతులా సాధ్యపడదు
కాని ఏదోవిధంగా పంకోవచ్చెద్రును

విప్పిల్లా: పేరవాకివా: నవాలు రుసుంకా కొల్లగొట్టి ఇంట్లో పోను
కున్నానని చెప్పును: పేరరితం వల్లస్తావా: ఇలాంటి పేరవాళ్ళను
కొత్తే కలిపం మునుగు కొన్నా ఉంటుంది

హన్నా : హి....హి. అలా చూడు. ఆ సవాలువల్లం ఉన్నదేమిటి ఇల్లు నింపుకోవడానికి : నా తల్లి అప్తి లేమా ?

బిస్మిల్లా : ఒహోహో చూచుకుందా. సవాలు వర్తరాజ్ అంతర్వేదంలోని దాసీకా ?

హన్నా : (ఉలికిపడి) అయితేనేం నాలుగు వేల జపహరి ఇచ్చి పోయింది.

బిస్మిల్లా : అది కాస్తా సంగ్రహించి నీ పెళ్ళాం మండలితో లేచిపోయిందిగా : నీకు మిగిలినదేమిటి : నా ముందా మీసాలు పెరిచెయ్యడం :

హన్నా : మా నాన్నగారితేం తక్కువ :

బిస్మిల్లా : మీ నాన్న : సవాలు హానూషిఖానెల్లం పట్టలు పట్టేవారు.

హన్నా : కోళ్ళ పండెగాళ్ళలో.

బిస్మిల్లా : కోటి పండెగాదా :

హన్నా : పూరేళ్ళ పట్టేవారు.

బిస్మిల్లా : అయినా పట్టలు పట్టేవారేగా :

హన్నా : హాస్యంగా మాట్లాడుతున్నాడు.

బిస్మిల్లా : బాదు. ఉప్పుమాటే అంటున్నాను. అందుకే అందరికీ చెప్పి వాస్తూను. నీ కొండెపుడపం చూచి మింగిపోయాను. అప్పుడప్పుడూ ఉన్నానేడన్నావు. నేను అట్టపెట్టానా : ఈలోతే సవాలుకు ఆ గది పట్టింది. ఈలోతే, అదీ నా ముఖాని కొలుపుండు కంటానని వచ్చావు : రాత్రి తెలిసి తెచ్చుకో. నువ్వేమి. కొలుపుంచుకోవడం ఏమి : నెం లేండు నెంలు ఉండుకుందామనుకుంటున్నావు. అంతేనా :

హన్నా : అరు నెంల దబ్బు జమకట్టేస్తాను.

బిస్మిల్లా : నోటితోనా :

హన్నా : ఇదిగో చూడు (ఒంగారపు కడియాలు చాక్లెండ్ తీసి) నీకు ఎంత ఖరీదు ఉంటుందంటారు :

విక్టిల్లా : “ఏదీ ఇదా లే” అని కడియాల తీసి చేతులకు వేసుకొని, చప్రామర్ కొడుక్కు చూపిస్తాను. ఎవరు చేరాలోగాని మంచిగా చేశారు. ఇక మీరు నేంచేయండి. చట్టన్ అక్క పిలుస్తూంది. ఉండలేను. లేపు ఇదే వసుయానికి పచ్చేయండి.

హన్నూ : కడియాలు :

విక్టిల్లా : యా అల్లా : పేమేం బొంగలమా ? నురి మంగేస్తామా : సాదా గజాలున్నాయి చేతికి. అప్పుడు కడియాల వాదాని అడుగుతాను. ఎలాంటిది ? అంటుంది. ఇదిగో ఇలాంటిది అని చూపిస్తాను. లేపు తీసికెళ్ళు.

హన్నూ : ఇచ్చేయండి. నాది రావ్. నాదే అయితే మీరు అవగడమా నేను వాదనచూశా :

విక్టిల్లా : అయితే మీ బల్లగారిదేమో : అనిన పోయిందరవారమా మీది వారేదా :

హన్నూ : చూపించాను. అంతే. నరుకు నాది కాదు.

విక్టిల్లా : నాకు తెలియదబ్బట్లు. ఆ లోక కుటుంబాన్నికానికి సవాలు ఇద్దరినీ కడియాలు రావూ ఇది : నా ముందే వదా ఇద్దరింది :

హన్నూ : ఆఁ. ఆఁ. అపెప్పుడు :

విక్టిల్లా : “ఉక్రూప్ అక్క కడేరి వాదలన్నాడు సవాలు. పూర్తి వంద వాదలంది అక్క. సవాలుదగ్గర వచ్చులేకుండా. నా ముందే పెట్టే తెరిచి ఈ కడియాల విసిరాడు” అని. “చూదావా అక్క ఇదే కావూ ఆ కడియాలు ?” అని నన్ను అడిగింది.

నేను : నన్నెందుకు అడుగురావు : నువ్వేం అంద్రాలు చెప్పరాదా :

విక్టిల్లా : అదిగో ఆదాలు తిన్నాడు. ఇవి సవాలుపని తెలిసిపోయింది. ఇక తిరిగి రావ్.

హన్నూ : కాగుంది. పేదుద్దిన వచ్చు :

విక్టిల్లా : కచ్చెక్కణ్ణుంది వద్దింది : అదీ సవాలు సొమ్మేగా :

ఇంతలో సవాలు పచ్చాయ. ఒంటరిగా వాటిపడకను. ముఖం ఉపాసనంగా ఉంది. కళ్ళలో నీరు నిండిఉంది. ఆ కీర్తి లేదు. ఆ చర్మం లేదు. ఆ గొరవం లేదు. పుర్యావ లేదు. పద్మి మౌనంగా కూర్చున్నాను.

వాస్తవానికి నా కళ్ళకు నీళ్ళు పచ్చాయి. నిద్రగహించాను. నాకు దివ్యిష్టా కోగంచంటే అలా ఉంచారి. రావనం రావనమే కడియాల కథ మొదలుపెట్టింది.

దివ్యిష్టా : సవాల్ : చూడు ఆ రోజు నువ్వపెట్టడానికి నానిన్నాకు ఇచ్చిన కడియాలే వాటా ఉన్నా :

సవాలు : అవును. అదే. కానీ నువ్వపెట్టలేకవి నీళ్ళాదే :

దివ్యిష్టా : ఎంతకు పెట్టాలి :

సవాలు : గుడ్డలేదు. అలాంటి పెండులంతల యీరైకో. పెండునంతల పొరికకో అయిఉంచవచ్చు.

దివ్యిష్టా : వస్త్రీ ఎంత :

సవాలు : వస్త్రీ విషయం ఆలోచించిం చెప్పను : నువ్వకు పోయింది. ఏకీ పించే గతి వస్త్రీగా వస్త్రీ చెక్కలు.

దివ్యిష్టా : అయితే నేను రీసుకోవా :

సవాలు : రీసుకో.

దివ్యిష్టా : మీరు ఈ ఆంటే హమ్మా మియాను నాదాకు పంపరాను.

సవాలు : పద్మ. నా కోరు. ఆతడు "నయ్యను" (మహమ్మదీయులలో ఒక తెగ)

దివ్యిష్టా : వాడు నయ్యరా : ఏండ్రి ఎంతో తెలియదా :

సవాలు : ఏమైనా వాని. ఆతడు తెప్పకునేది అది.

సవాలు రైక్కాన్ని చుసనువోనే మెయ్యకున్నాను. ఎంత బాధాపం : ఎంతైనా సవాలుల సంప్రదాయం :

ఎంతకతిసురాలు దివ్యిష్టా : రట్టన్ పిలుస్తాందనే మిషకో సవాలును త్వరగా సంపించేసింది. ఎంతికి మూట ఇచ్చిందో ఆ తగలంతునికే తెలియాలి.

ముసలిది ఈ ఎడయం చచ్చువకు తెలియరాదని బెగంగాడు అన్నాడు
సుంకు మనిషి తెలిస్తే ఒప్పుకోదు

భాసమి ఎ రి కంత వైరియం? (ఎమ్మి యాది) ఎ రిమియం బొక్క
రాడు

తరవాది ముసలిది భాసమిను పేరుగా తీరితే ఏదో గునగున
తెప్పించి నెమి విసలేడు భాని ముసలిది వెళ్ళిపోయేప్పుడు భాసమి
"మేము ఎంతో బాంతుండి మి ఉప్పు తింటున్నాం దీని అనునరం
ఏమొచ్చింది అని బేగంగారికి విన్నవించు" అనడం విన్నాను

పుద్దెబాబు వెళ్ళిపోయింతరవాళ భాసమి దిష్టాల్లును నిలిపించింది
చెవిలో ఏదో మంత్రం ఉందింది మిరువటివారి అచాటగాలు విచ్చేసి
నవ్వుతు కొలుపుకాలంలోడూడా ఇరుగుంటటి గోల ముద్దావలు అరిగాయి
సవాలుతు

కవాలగాడు కూర్చున్నాడు నేనూ అక్కరే ఉన్నాను సవాలు
గాడు, దిష్టిల్లా పంలాపతిలోకి దిగాడు ఇంకలో దిష్టిల్లా గది గుమ్మం
దగ్గర కుంటిది భాసమిగాడు మేము రావచ్చా? అని అడిగింది
దిష్టిల్లా అచాటులో "కొంచెం అరిగి కూర్చోండి అమ్మ విస్తుంది" అని
భాసమిలో "లాంటి" అన్నది

భాసమి గదిలో ప్రవేశించి మూడుపొద్దు సలాములు చేసింది ఇంక
విషయంగా భాసమి సలాము చేయడం నేను అంతకుముందు ఎన్నడూ
చూడలేదు

భాసమి పక్కాడు కరీరం ఎలా ఉంది?

సవాలు (శం ఎంది) అల్లమిరిల్లా

భాసమి అల్లా ఆనందంగా ఉంటుగాక మి పంపక పేయిరెట్లు పెరగా
ని ప్రార్థించేవాళ్ళమే మేము ఎంతకంటే ఉంటాం మళ్ళీ
మి ముందు చేయి రాదంటినవాళ్ళమే అల్లా తమను అనుకును
చేళాడు ప్రస్తుతం తమొద్దకు ఒక విన్నవంతో వచ్చాను అల్లా
నయిపల్లి దిష్టిల్లా ముంద్ర పంపిళ్ళరించుంది కొలుపుచేస్తుంది
అంటూ ఎప్పుడూ తమకు శ్రమ ఇవ్వలేదు హుజూరీకు సలాము
చేయరానికి వచ్చే ఆవళాళం ఏర్పడలేదు ప్రస్తుతం అలాంటి
అనునరం ఏర్పింది చెప్పాడు మమ్మందరి

భానమ్ మాట్లాడుతుంటే అర్థంభాగ దిష్టిల్లా ఆవిడ ముఖం చూస్తూ ఉండిపోయింది ఆ మాటల అంతర్థ్యం కొంతపరకలు వాడు అర్థం అయింది నవాలు వరిప్పటి అగమ్యంగా ఉంది ముఖంమీద శ్మశానికి ఒక రంగు చూరుతుంది శత్రు చెమ్మగిల్లుతున్నాయి అయినా మౌనంగా కూర్చున్నాడు

భానమ్ ఆయితే విన్నవించా :

నవాలు (కష్టంగా) చెప్పండి

భానమ్ (గాత్రో) కాస్త బువ్వచూసేసింది పిలుపు

నేను వెళ్ళి బువ్వచూసేసింది పిలిచి వచ్చాను

భానమ్ (బువ్వచూసేసితో) ఆ కాలువల అత తినుతులా అనే విన్న అమ్మకానికి చెప్పింది

అమ్మకానికి చెప్పింది ' అనే పదం పిలుగులా పడింది నవాలు మీద అయినా ప్రైర్యంగా కూర్చున్నాడు బువ్వచూసేసి కాలువలు తెచ్చింది అతనిని చేపింది ఆలాంటిది తరచుగా కనిపించవు

భానమ్ (కాలువలు నవాలు చూపి) ఇది విన్న అమ్మకానికి అర్థమైంది ఒక్కటేలు రెండు వేలు అంటున్నాడు పదిహేను ఎందలవరకు కొనేవాళ్ళు ఏర్పంగా ఉన్నాడు అతడు ఇవ్వడంలేదు నా కంటికి పదిహేను వచ్చిందిమీది ఎందలు చేస్తుందనిపిస్తోంది నల్లారు దయ తోందినల్లయితే ఈ ముసలితనంలో ఒక కాలు.. కప్పుకుంటాను

నవాలు మౌనంగా కూర్చున్నాడు దిష్టిల్లా ఏదో చెప్పబోతుండగానే భానమ్ 'అర దిల్లా నువ్వు పుచ్చన నాకు రోజూ కోరికలు కోరుతున్నా ఉంటావు నాది ఒక్కటే కోరిక

భానమ్ ప్రతువులు మాట్లాడలేదు కంప్యూండి మౌనంతో ఈ రానికి తప్పి కలుగదు. కంపివ్వండి అవునని. కాకుంటే నాదని నా మనసులోని కోరిక చూడకున్నా అవుతుంది

అప్పటికీ నవాలు నలుకలేదు

భానమ్ భాజార్ : అనాకివ్వండి నే నెంత : నా అంతప్రెంత : అలాంటివాన్ని తనబాంటి వాళ్ళు ఇచ్చిన గౌరవమే. ఈ పిల్లల ముందు ముసలిరాన్ని పంపించకండి.

సవాలు కళ్ళు చెమ్మగిల్చాయి. "తాపమేగారు : కాలువ ఒక లెక్క కాదు. కాని నా పరిస్థితి మీకు తెలియవట్టుంది. చివ్విల్లాజాన్ ఏమీ చెప్పలేదా : ఉద్రాన్ జాన్ కూడా ఆ రోజు అక్కడే ఉంది." అన్నాడు.

తాపమే : నాకు ఎంతా ఏమీ చెప్పలేదు. ఏమీ : క్షేమమేగా :

చివ్విల్లా మళ్ళీ ఏమో చెప్పబోతే తాపమే కనునైగ చేసింది. అమె మాట మింగి ఇటూ అటూ నూచింది.

సవాలు : ప్రస్తుతం మేము మీ కోరికపట్ల స్థితిలో లేము.

తాపమే : "మీ పగవాళ్ళు ఆ స్థితిలో లేకపోవాలి : రోజూ అదీ ఇదీ కావాలనే యచ్చురానిది కాదు. కావాలన్నా ఒళ్లన్నా చివ్విల్లాకు తగు : నేను మువరిముంచును. నా కోరిక ఎంత నే చెందా : " అని ఒక విట్టూర్పు నిడింది. "నా రాక ఇలా ఉంది. పెద్దపెద్ద అమీర్లు కాస్త గుత్తపీరికకోసం ముఖం చాటుచేస్తున్నారు."

తాపమే ముట్టూరుతున్న ఒళ్లైక్క మాట సవాలు గుండెలో ఒళ్లైక్క కాణంలా గుచ్చుకుంటూండడం నేను గమనిస్తున్నాను.

సవాలు : మీ అర్హత విషయం వాడు : మీ కోరిక తీర్చడానికి నిజానికి నా పరిస్థితి దాపుండలేదు.

తరవాత కాదు ఆ స్థితికి రావడానికి గల వారణం సంక్రమంగా చెప్పారు.

తాపమే : ఈ పేదరు కోరిక తీర్చే అర్హతలేనివ్వదు ఈ దాసిదాని కొంపకు రావలసిని అపసరం ఏముంది : మోజార్ : దాపుకుకూడా నాలుగు పైసలు కావాలి. బోగంది ఎవరి పెల్లం : అనే సామెత వివలేదా నర్కూర్. మొహమాటానికి పోతే మా కడుగులా నిండాతి : అఁ. అలా ఒస్తానంటాలా మీ ఇల్లు కాదనను. కాని మీ మానమర్హదం విషయం గుర్తుండాలి.

ఆ మాట లది వెంటనే గదిలోంచి వెళ్ళిపోయింది.

సవాలు : "చాత్తకుంగానే తప్పుచేకాను. ఇకముందు రాను " అని లేస్తుండగానే చివ్విల్లా చేయవట్టి తూర్పువెళ్ళింది.

దిష్టిల్లా పరి ఈ కడియం జత విషయం ఏమంటారు ?

సవాలు (కాస్త పడుషంగా) నాకు తెలియ అన్నాడు

దిష్టిల్లా ఆరే వాహ్ కోపమే వచ్చిందే వెళ్ళి చెక్కడికి? ఉండండి.

సవాలు కాదు దిష్టిల్లాజాన్ వెళ్ళినీ అవకు రావడం నాదే తప్పు.
మందిరోజాలు వస్తే చూద్దాం అయినా ఇంక మందిరోజా లేమొస్తా
యిలే

దిష్టిల్లా ఈహూః వెళ్ళనివ్వను

సవాలు ఓ అమ్మతో చెప్పుచెబ్బులు తినిపించాలని ఉందా ?

దిష్టిల్లా నింమే ఉద్రూప్ అక్కా! ఏమైంది మనదిదాని కివ్వాలి?
ఎన్నో సంవిశ్వరాంతుంది నా గదిలోకి తొంగైనా చూడలేదు ఇవ్వాలి
వచ్చింది ప్రళయం తెచ్చింది అమ్మకు కోపం రానీ ఏమైనా
కానీ నేను సవాలును వియవవచ్చా! ఇవ్వాలి వారికిం లేదు లేదు
వస్తుంది మరి ఏం చేస్తున్నామా? ఎంతైనా సవాలు కదా! వేం
రూపాయిలు వచ్చాయి వారిదగ్గరినుంచి ఇప్పుడు గడ్డువారి వచ్చిం
దనుకో అంతమాత్రంతో ఇంటినుంచి వెళ్ళగొట్టటమేనా? ఏదేయి-
అక్కా! అమ్మ మరి బలవంతం చేపించనుకో (సవాలు చేయవట్టు
కొని) లేదిపోతా విన్నానా? మనమలో మాట చెప్పేకాను

నాకు దిష్టిల్లా రోరటి తెలుసు అవిడ అన్నదానికట్లా కొనంటూ
విన్నాను

దిష్టిల్లా అదా వదాల్, నీ మకాం ఎక్కడ?

సవాలు ఎక్కడది చెప్పను?

దిష్టిల్లా ఎక్కడో ఉందానిగా?

సవాలు తహషీన్ గంజ్-మక్తూమిద్న్ ఇంట్లో ఉంటున్నాను.
మక్తూమ అంత విశ్వాసం గలదాడని తెలుసుకోలేకపోయినందుకు
విదారిస్తున్నాను. నీగ్గుగానూడా ఉంది

వేను : మీ తండ్రిగారివద్ద కొలుపున్నవారేగా. మీరే కదా అతణ్ణి కొలుపులోంచి రిపిపెసింది.

సవాలు : అప్పుడు ఆ మద్రాసులోనే. అతడే వదిలివచ్చాడు. అన్నా తలదు తుంటే..... అని అగిపోయాడు.

సవాలు కళ్ళనుంచి ఉపసవ కన్నులు తారించి. తరవాత సవాలు రిప్పిల్లాను విడిపిండుకొని గదినుంచి వెళ్ళిపోయాడు. వెళ్ళిపోయేప్పుడు సవాలుతో మాట్లాడుదామనుకొని లేచాను. కాని వేగంగా మెట్లుదిగి వెళ్ళి పోయాడు. భాసిమ మాటలు సవాలు మనసును తీవ్రంగా గాయపరచాయి. ఆవిడ మాటలు దేనికి ఉపోద్ఘాతమో గ్రహించాను. నాకుమాత్రం ఎందుకో కలవరం కలిగింది. విషం గిషం ఏమైనా..... ఇంతేమన్నా ఉందా :

సాయంత్రం వేనూ, రిప్పిల్లా రోలి ఎక్కి తహసీన్ గంజుకు వెళ్ళాం. మద్రాసులో ఇల్లు దొరక్కడం కష్టమైంది. రోలి మనుషులు గుమ్మం ముందు నుండుని తేకడేళారు. ఒక చిన్న అమ్మాయి బయటికి వచ్చింది. మద్రాసులో ఇంట్లో లేదని తెలిసింది. సవాలును గురించి తెలుసుకుంటే ఉరయం వెళ్లి ఇంకా రాలేదని చెప్పారు. రెండు గంటలు ఎదురుచూచాం. ఇద్దరిలో ఎవరూ రాలేదు. నిరాశచెంది ఇంటికి తిరిగి వచ్చాం.

రెండవరోజు సవాలును వెనుకటూ మద్రాసులో వచ్చాడు. రాత్రికి కూడా ఇంటికి రాలేదని చెప్పారు. సవాలు తల్లిదగ్గరినుంచి ముసలిది ఏడుస్తూ మొత్తుకుంటూ వచ్చింది. బేగంగారు ఏదీఏదీ ఏర్పరానిలా అయిపోయారు. పెద్ద సవాలు అదోలా అయిపోయారని తెలిసింది.

తరవాత సవాలు థర్మన్ గారి జాడ తెలియలేదు. అది జరిగిన నాలుగైదు రోజులతరవాత సవాలు ఉంగరం బజారులో ఎవరో అమ్ముతుంటే వట్టుబడింది. అమ్మేవాణ్ణి అరీ రజాబేగ్ కావ్వార్ (పోలీసు అధికారి) దగ్గరికి తీసికెళ్ళాడు. అతడు ఇమామేబ్ షాహీ కొడుకు అమ్మవలసిందని కనకు ఇచ్చాడన్నాడు. అతణ్ణి ఏలిపిస్తే దొరకలేదు. ఇమామేబ్ షాహీని వట్టితెప్పించాడు. ముందు తనకేమీ తెలియదని బొంబాడు. కావ్వార్ అడిగింది, తెలిసిందింతరవాత ఒప్పుకున్నాడు.

ఇమామేబ్ : హుజూర్ : ఏటి ఇమవలంతెనదగ్గర హుజూర్ అమ్మ కాను. ఏటికి ఈతకు వచ్చేవాళ్ళు బట్టలు నాదగ్గర పెట్టి సదిరో చూకుతారు. అయిదు రోజులక్రితం వంగతి. ఒక గొప్పపంకం

వారి దిద్ది వచ్చారు వయసు ఇరవై ఇరవై రెండేళ్ళుంటుంది ఎర్రగా అందంగా ఉంటారు పొయంతలం పెచ్చి బట్టలు వాళ్ళగర్త ఉంది యంగీ తీసుకొని నదిలో చూడారు కొంతనే ఈ దినట్లు కనిపించారు తరవాత కంటికి కనిపించలేదు చాలాకు పెచ్చిన వాళ్ళంతా నదిమండి బయటికి పెచ్చి బట్టలు కట్టుకొని వెళ్ళిపోయారు ఆ దారి దాటేడు ఈయనా ఎడో వెళ్ళిపోయిఉంటాడని అతనికోసం చూస్తూవున్నాను జామరాత్రివరకూ అక్కడే ఉన్నాను ముదిగిపోయిఉంటాడని విశ్వయందుకున్నాను ఈ విషయం తెలియ చేస్తే జగదాల్లో ఇరుక్కుంటాను అనుకొని మెదలకుండా బట్టలు తీసుకొని ఇంటికి పెచ్చేశాను చేతులో ఈ ఉంగరిం కనిపింపింది. ఇంకో ఉంగరంకూడా ఉంది దానిమీద ఏకో వ్రాసిఉంది రయంకో దాన్ని ఎవరికి చూపలేదు ఈ ఉంగరాన్నికూడా అమ్మోవాణ్ణి కాదు వా కొడుకు దురుభరం ఎత్తుకోర్చారు

మిర్జా రజా అరీజేగ్ కోర్కూరీ (పోరీసు స్టేషను లాంటిది) నుండి ఇద్దరు బాపూలను వెంట పంచి మరొక ఉంగరమూ, బట్టలూ తెప్పించారు అది ముద్ర ఉంగరం మిర్జా రజా అరీజేగ్ పెద్ద వవాలుకు ఈ వార్త పంచి బట్టలు, ఉంగరాలు పంపించారు ఇమామబక్షీను కలిపించారు

మిర్జా : హా! హా! వాలు రబ్బీన్ మనిగిపోయారు. ఈ హత్య అమ్మూజాన్ చేతులమీదుగా జరిగిపోయింది.

నేను : ఆ రోజే నేను వదికట్టాను చచ్చిపోతామని లేదామ. అంత రోజే మెల్లుదిగిపోయారు

మిర్జా : దావు నెత్తిమీదికి వచ్చింది పెద్ద వవాలు అత్తిమంచి తొంగిం చకపోతే వచ్చేవారు వారు

నేను : ఆ కల్ల స్థితి ఎలాఉందో భగవంతునికే తెలియాలి.

మిర్జా : పొసం పెచ్చిరైపోయిందట.

నేను : రాక ఏమోతుంది. అక్కడే కాదుకు మొదలే నిద్ర పైగా ఇది నెత్తినపడింది ఇక ఆ ఇంట్లో సీతం వెంగడు.

దుబ్బా : అయితే వవాలు భబ్బునను ముంచి చంపారు వరే ఒక విషయం అతగవా :

నేను అడగండి

రుస్సా నవాబుగారికి ఈత వచ్చా.

నేను ఏమో తెలియదు అయినా ఎందుకు ఆ విషయం :

రుస్సా ఏం లేదు ఈత వచ్చినవాడు తనంతలాను ముగ్గులేదు

9

నా పంపులోడు లెరుగుట నానివంతు లాదు
ఆలంసు దాదింది తృప్తిచెందు బలవి పని.

రుస్సాగారూ : మీరు ఎవరినైనా ప్రేమించాలా :

రుస్సా తీ నహీ : అబ్బా కమించుగార తాము ఎందరినుండినీ పంపిందికంటాదు ఆ విషయాలు చెప్పండి అని విన్నాంనే మా ఆత్మత కాని మీరు చెప్పరు

ఉక్రూప్ మారి వేళ్ళావృత్తి మాకది ఉగుతో పెట్టిన విద్య ఎరిది పంలో వేయాలనుకుంటే వారిమీద వచ్చి వస్త్రం రావడంలో మాకవన్న విషయలు ఉండరు విట్టూర్పులు వడంకం, మాట మాటలు ఏడవడం లెండు రోజులు ఉండి మానేయడం కాత్తు మాతిలో పేపి కూర్చోవడం వివంలాంటిది తినడం—ఇవి మా విద్యలు ఎంత రాతిగుండెవారైనా మా ఉచ్చులో పదార్థించే కాని మీతో నక్కం చెప్పుకున్నామ—నేను వంకటంగాని, పంపించడం గాని చేయలేదు ఈ విషయంలో మహారాష్ట్ర దిస్మిల్లాజాన్. మామూలు మనుమల పంగతి పరేగాని మహామహాలు పైకం ఆమె పంపు పంపుండి తప్పించుకోలేకపోయేనాడు అమెకు ప్రేమికులు వేలమంది ఆమె వేలమందికి ప్రయోధాలు ఆనలు ప్రయోల్లో ఒక మూర్ఖిగారు ఉండేవారు మామూలు పండితులారా గొప్ప గొప్ప అరబ్బీ గ్రంథాలు అవగాళావ చేసుకున్నవారు వారిదగ్గరికి చూరవారాంపుంది వరువుకోవడానికి వచ్చేవారు జ్ఞానవిషయాలలో వాటిని ముందిపవారు లేదు అప్పటికి వారికి దెబ్బయికి తక్కువ ఉండరు తీకోవంకపైవ వడవను తెల్లది గడ్డము.

నున్నది తల, తలగుర్త కోగుల జాబ్బ, చెత్తము వారిని చూస్తే
ఒక సొగసులాకి మొగసాందో అలా పడికుంటారని అనుకోవ
డానికి వీలుండదు

ఒకనాటి సంగతి విప్పివిస్తాను ఇందులో ఏమాత్రం అతిశయోక్తి
లేదు ఉన్నదున్నట్లు చెబుతున్నాను మీ మిత్రులు కీర్తిశేషులు మీర్
గాడుపూరా అక్కడే ఉన్నారు వారికి దిర్ యనాజాన్తో సంబంధం
ఉండేది వ్యయంగా కవి మంచి కవిని అంటే ప్రాజ్ఞాల్నిచ్చేవారు.
ఆ సందర్భంలోనే అందాన్ని ఆధారించే అనర్థ కలిగింది సగరంబో
పేరుగం వేళ్ళల్లో వారు మారని వేళ్ళ ఇల్లు లేదు

దుస్సా అవును బాగా చెలుసు చెప్పండి

ఉద్రూప్ మీకు గుర్తుందనిచ్చు దిమ్మిల్లా తప్పితో పోట్లాడి కొన్నాళ్ళు
బట్టలకొట్ల వెనుకభాగంలో చూశాం పెట్టింది

దుస్సా నేను ఆ ఇంటికి ఎప్పుడూ వెళ్ళలేదు

ఉద్రూప్ కలి దిమ్మిల్లాను చూస్తావీకీ, రద్దీ కూతుళ్ళకు లాటి కుదిరింద
రానికి నేను తరచు వెళ్ళుతుండేదాన్ని ఒకనాటి సాయంత్రం
ఆవరణలో బల్లపీటమీద బానిసుకు అనుకొని కూర్చునిఉంది మీర్
గాడు దగ్గర కూర్చున్నారు మోర్చి చుహళయిదు చూరంగా
కూర్చున్నారు అప్పటి వారిమణం మరువలేను పాపం ఎంత
నిరాశ : ఎంత ఉదాసీనత : జనమాల మాత్రం మౌనంగా తిప్పు
కూలేకన్నారు నేను వెళాను దిమ్మిల్లా నా చేయివట్టుకొని
కూర్చోబెట్టింది మీర్ గారికి మోర్చిగారికి సలామతులేనీ కూర్చు
న్నాను దిమ్మిల్లా చెవిలో ఉంది "తమాషా చూస్తావా : " అని.
నేను అక్కర్యంగా తమాషా ఏమిటి : " అని అడిగాను

దిమ్మిల్లా " చూడు " అని ముంగిలిలో ఉన్న పాత వేవరెట్టు ఎక్క
లంబించని మోర్చిగారిని అడ్డాపించింది

మోర్చిగారు విప్పుతేనారు గడగడ పతాకాడు నాకు పెచ్చె
నిచ్చింది మీర్ గారు మణం తిప్పుకొని కూర్చున్నారు పాపం మోర్చి
గాడు ఒకసారి అకాళాన్ని చురొకసారి దిమ్మిల్లాను చూస్తున్నారు.
" వెంటనే " రెండవ ఉత్తరపు " ఎత్తమంటున్నాను " మూడవ అతేతం.

మౌర్యుడు దిష్టిగా అని కేదారు దిష్టిగానైపు చూడడు.
అమి తీరంగా ' డి' అన్నది

మౌర్యుడు ప్రజామా ప్రైక్కించి చెట్టు ఎక్కపోగాడు కొంత
చూరం ఎక్కి దిష్టిగానైపు చూడడు చాలా ఇంకా ఎక్కాలో అని
అరుగుతుంది ఆ మాట

దిష్టిగా "ఇంకా" అన్నది

మౌర్యుడు మరికొంత ఎక్కి చుట్టి చూడడు "ఇంకా"
అన్నది దిష్టిగా చిరిచారా ఎక్కి చుట్టి చూడడు తరవాత లేత
కొమ్మలు మాత్రమే దిష్టిగా "ఇంకా" అంటే మౌర్యుడు క్రింత
పదదం అన్నది అతిథివాదం అరిగిపోయేది నేను దిష్టిగా రాళ్ళు
పట్టుకున్నాడు మీరొకరు ప్రతిమిలాకి ఏపాఠము చేశారు అప్పుడు
దిగు అనే కానం చెలువడింది మౌర్యుడు ఎక్కడానికి ఎక్కాడు
గాని దిగడం మాత్రమే కష్టం అయింది అప్పుడు పడిపోతారో అనిపించింది
నాకు దాని తగవంతుని దయపల్ల కేయంగా దిగవచ్చును ఒకరంతా
చెలువపట్టింది క్వాన వేగంగా పోగింది పడిపోయేవారే కాని వంట
కంటకాని పాఠాల్లో కొడుకొని లగ్నరగ్నరికి ఒచ్చారు ఊర్చించి అవం
సాగించారు ఊర్చవడం కూర్చున్నారగాని ప్రజామాలో ఏమిలు
మారడం... ఇది చూడవచ్చున్నది

దుస్యా వాచో: దిష్టిగా దాం దరుర వెళ్ళరా ఉంది

ఉద్రాహ్ అదా దరురత్వం? ఆ పాషాణం మెదలకుండా నురుగుంది.
కనీసం వెదపుంమీద చిరువపువ లేదు మీరొకరికి, నామా పొట్ట
చెక్కలు అవుతుంది

ప్రయుని కబోరపరీక్షం క్రాగి వేగినాడు

నింక ఇరుమురి పేర్కొనవేం: అదేమి చెక్క:

దుస్యా ఈ ఒక్క చక్కం చాలు జీవితాంతం నవ్వడానికి అయితే
భావన కావాలి మీరు చెపుతున్నప్పుడు నా కళ్ళముందు దిష్టిగా,
మౌర్యుగారి పరిశ్రమ, మీరొకరు. మీరు, వేవచెట్టు అన్ని
కొమ్మగివినట్లు కనిపించాయి ఇది వెంటనే వపువ వచ్చే వృత్తిం
తమూ కాదు. కాస్త యోచించండి, వపువారు నాకు నవ్వు కాదు
మౌర్యుగారి మూర్ఖత్వం యిది ఏరువువస్తోంది దిష్టిగా, అంపు

ఏంక అసాద్యురాలు : రెబ్బయి ఏండ్ల ముసలివాణ్ణి రెట్టెళ్ళమన్నది
అతడు ఎక్కాడు అంతా అయోమయం చిట్కు సమస్య

ఉద్రూన్ మీరెలా అర్థం అవుతుంది? దానినెనుక ఒక రహస్యం కాని
ఉంది

దుస్వా. అయితే చెప్పండి ఇంతేమైనా అవమానం జరిగిందా?

ఉద్రూన్ జరిగిందా? జరిగిందంటా ముందే ఉంది విన్నంది

మౌర్యగారు వెళ్ళిపోయినతరువాత దిష్టిల్లాను అడిగాను "ఏమైంది
నీకు" అని

దిష్టిల్లా ఏం :

నేను. రెబ్బయి ఏళ్ళ ముసలివాడు రెట్టుమీదినుంచి వదిలే ఊరికే వచ్చే
వాడుగా

దిష్టిల్లా వచ్చే పదాపోయేది ఈ వెధవ ముసలివాడంటే నాకు వచ్చు
నుండుతుంది నా "దమ్మా" ను వదేస్తే దాని వెన్నెముక కాస్తా
విరిగింది

వివేయమేమంటే దిష్టిల్లాజాన్ ఒక కోరివి పెంచింది ఆ కోరి
దిష్టిల్లాకు ప్రాణం దాని ఆదంబరం విన్నంది అక్షభు చొక్కా వల్పుది
ఒక పెండ్లి ముచగులు మెడలో గొలుసు, చెవులకు బంగారు దుడ్డులు.
తినడానికి జిలేబీలు, అమృతతేనీలు కొన్నప్పుడు వెధవ, చిన్నగానే
ఉంది రెండు మూడేండ్లలో దాగా తిని దున్నలా నిలిచిపోయింది తెలి
వినవారి సంగతి పరేగాని కొత్తవాళ్ళమీద పడిందో ప్రాణాలు లేచిపోయేవి.
మాంచి మగవాడిచేరింది వట్టుతుంటే దాన్ని విడిపించుకోలేకపోయేవాడు
దాని దంత బలం అలాంటిది

మౌర్యగారిని రెట్టెక్కిందిప రోజుకు శ్రీకంఠోజ విషయం
ఆ మహాశయుడు విచ్చేసి నిల్చుకున్నాడు జూద్యుర్నాడు దిష్టిల్లా కొంటెవది
లేయాలనుకుంది ధమ్మాకు సంబంధించి అది మెల్లగా వెనకనుంచి
వచ్చి ఎగిరి మౌర్య భుజంమీద నూర్చుంది మౌర్య తిరిగియాచి వెదిరి
పోయాడు గట్టిగా విదిలించాడు కోరి కింద కూచింది దాదంత అదే
వెళ్ళిపోయినా వెళ్ళిపోయిఉండవచ్చు మౌర్యగారిది యాది "గుర్ గుర్"

అన్నది వాడు కర్ర యాపించాడు భయపడి దిప్పిల్లా ఒడిలోకి చూకింది. దిప్పిల్లా తాదికి కొంగు కప్పి మోర్చిని ఇష్టంపద్దినట్లు తిట్టింది అప్పుటికి కోపం చల్లారతడు తెంకవ రోజు ఆ శక్తి

దుస్సా తగిన శక్తి

ఉమావ్ కావచ్చు దిప్పిల్లా మోర్చిని కొండమధ్యను చేపింది

దుస్సా మోర్చిగాడు విజంగా శిక్షిస్తే చుట్టూ లైలాను ప్రేమించి వడిలో మార్పుండబెట్టుకుంటే మోర్చి దిప్పిల్లాకు ఇష్టమైన కోతిని విడిచిస్తాడూ కర్ర చూపుతాడూ : అన్యాయం ప్రేమతో అది తీరని ప్రోహం

ఉమావ్ తిరిగి మొరబెట్టింది

ఒకనాటి రాత్రి ఎదిమిది గంటలప్పుడు దిప్పిల్లా గదిలో ఉన్నాను. దిప్పిల్లా పొడుతుంది నేను తంబరా మీటుతున్నాను ఖరీదాగాదు తలలా వాయిస్తున్నాడు ఇంకలో మోర్చి చుహాగయిలు పేంరేకారు

దిప్పిల్లా (చూడగానే) వారం రోజులమంది వచ్చారే :

మోర్చి ఏం చెప్పను : ఈ తడవ ఇక్కరం తీవ్రంగా వచ్చింది ప్రతితి బయటవచ్చు ననుకోలేదు కాని విన్ను యాదాని ప్రాణాలు వింపు కొని ఎచ్చారు

దిప్పిల్లా అల్లాసు చేతుకునేవారే

ఆ మాట నమ్మా తిరిపాను భారపెట్టింది

మోర్చి నేను వస్తే రీతం లాభం :

దిప్పిల్లా చుహానుతావా : ప్రతి సంవత్సరం మీ ఉరుము (వమాదివర్ష జరుగు సంవత్సరం)కు తెల్లం అది. పొడి ప్రజలను రంజింప చేస్తాం మీ కీర్తి దిగంతాలకు వ్యాపించేస్తాం.

అలా కొన్ని మాటలంతరవాత చుక్క పాట మొదలైంది. మందల్నాను పొరంగా ఈ పాట పొగిందింది

గుర్తులేదు మరణవేళ మృత్యువేది
గుర్తుకొచ్చే వడివడి అది తెలియ

మౌర్యుగారు ఆవేశంతో మునిగిపోయారు కప్పిరు కాణవ కట్టింది గడ్డంకోసుంది కావ్యవించివులు రాయతున్నాయి ఇంకపో ఎదురుగా ఉన్న తలుపు తెరుచుకుంది ఒక బామలదాయ మునిగి ప్రవేశించారు కోం ముఖం నల్లని గడ్డం కనరత్తు శరీరం విగుతుగా ఉన్న అంగరక్షా. వరులు సైకామా ముఖ్యులబాట్లు షూరి కంఠవా అతణ్ణి చూడగానే విప్పిల్లా "అయ్యా : పది రోజులంతవరక ఇప్పుడా దర్శనం : రాలు. ఇక వెళ్ళండి ఇలాంటి ప్రేమ నాకు పయించదు ఆ ఎదుపురాళ్ళ గొలు సేదీ : అందుకే ముఖం కప్పించారు గావాలె "

అతను (ముఖప్రతి దోరడిలో) కాదు మహారాణి : ఆ రోజునుంచి తిరికలేదు తల్లిగారికి చాల జబ్బుచేసింది అక్కడే ఉండిపోయా.

విప్పిల్లా అవును మహారాణి : ఇంకేం చెప్పతారు : బేయిర్ జూతురు మీద కన్ను పడించని చెవుతారా : అవిద దర్బారులోనేగా రాత్రిలు గరుస్తున్నాయి : మామూ నార్తలు అందుకుంటాయి మాకు చెప్ప రానికి తల్లిగారి జబ్బు పాప

ఈ మాటలు విని మౌర్యుగారు వెనక్కు తిరిగిచూచారు వారిద్దరి చూపులు తరిళాయి మౌర్యుగారు ముఖం తిప్పుకున్నారు రెంలో ఆకలి ముఖమీద నెత్తులేదుక్కలేదు కాళ్ళుచేతులు వణికాయి తక్షణం తలుపు తీసుకొని పెట్టుదిగి వెళ్ళిపోయారు విప్పిల్లా ఏలుస్తూనేఉంది అతడు కనీసం జవాబు చెప్పలేదు వెళ్ళిపోయారు

విప్పిల్లా కొంత సేపు మౌనంగా ఉండిపోయింది తరవాత దొమలు ముడిపెట్టి తరవాత చూడొం " అనుకొని సాబలో మగ్గుం అయి పోయింది

మళ్ళీ ఆ వచ్చివతను విప్పిల్లా దగ్గరికి రాలేదు మౌర్యుగారు మాత్రం వస్తూనేఉన్నారు

దుస్సా షూర్యకారం మమివులుంకా అంతే వట్టడం కలదారు

ఉమ్రావ్ పొది సాగుతునేఉంది నేను ఇక్కడ ఉన్నావని తెలిసి నల్లంది గోహర్ దుర్గా వర్సారు విప్పిల్లాకూ అకలికి వచ్చుతా. పరిహాసాలా అరిగేవి తిట్లనుంచి బోల్లాలవరకూ పోయేది. నాలో ఆ కవ్వించు లేదు

గోహర్ మిర్జా వచ్చి మా ఇద్దరిమధ్యన జూర్చున్నాడు. దప్పుప రెండుచేతులు దిప్పిల్లా మెడలో వేసి "ఓహో! ఏం పొడుతున్నావే! నిన్ను చూస్తే....." అన్నాడు.

అది చూచి మౌర్యగారి ముదురం ముఖము పజకసాగింది. అమాం కంగా గోహర్ మిర్జా దృష్టి మౌర్యగారిమీద పడింది. బాగా చూడాడు. దిప్పిల్లా మెడ వదిలి తన చెవులు వట్టుకున్నాడు. తుళ్ళిపడి వెనక్కు జరిగి భయపడినట్లు నటించాడు. అది చూచి దిప్పిల్లా విరగబడి నవ్వింది. అలీషా చిరునవ్వు నవ్వాడు. నేను వోటికి గుడ్డ అడ్డుపెట్టుకున్నాను. మౌర్యగారు తత్తరపడి లేచబోయారు కాని దిప్పిల్లా "హూర్సో" అంటే కూర్చుండిపోయారు. దిప్పిల్లా ఎంత కొంటెడి! గోహర్ మిర్జా తన ప్రేమికుల్లో ఒకరని చూచి మౌర్యని మండించదలచుకుంది. గోహర్ మిర్జా పెద్దగా నవ్వసాగాడు. చాలసేపు పంచించింది మౌర్యని. విప్పుల్లో పొల్లడినట్లుంది పాపం వారిపై. పవ్వీ నవ్వీ నా పొట్ట చెక్కలు ఆపు తుంది. దివిరకు మౌర్యగారి ప్రితిని చూచి నాకు దయకలిగింది. విషయం చెప్పేశాను. దాంతో దిప్పిల్లాకు నామీద కోపం వచ్చింది. నేను గోహర్ మిర్జాతో "అనుకున్న పని అయిందిగా, ఇక వెళ్ళు" అన్నాను. గోహర్ మిర్జాకు నాతో సంబంధం ఉందిగాని దిప్పిల్లాతో కాదని తెలిసి మౌర్యగారు తృప్తిచెందారు. ముఖం చాలంత అయింది.

రుస్సా : మౌర్యగారిది పవిత్ర ప్రేమకదా !

ఉద్రూవ్ : కాబట్టి. పవిత్ర ప్రేమే.

రుస్సా : అయితేమాత్రం? ఎందుకంట కోపం?

ఉద్రూవ్ : వాహో! పవిత్ర ప్రేమకు ఈవ్వ ఉండదనా? ఉంటుంది.

రుస్సా : అంటే అది పవిత్ర ప్రేమ వానేరాదు.

ఉద్రూవ్ : అది వారి మనసుకే తెలియాలి. నేను అర్థం చేసుకున్నది అది.

జానమెదగ్గరున్న వేళ్ళనో నేనుకన్న మిగిలినవారంతా అంపక తైలే అయినా ఐదోయను మించినవారు మాత్రం లేరు ఆమె అప్పుర పనికి రాయ బ్రహ్మ స్వయంగా తీర్చిదిద్దివెళ్లున్న ముహూర్త ముఖమూ విశాల వేర్రాలు కాదు నేతులు వెలుగు మూసలోంచి తీసరట్లుంటాయ గుండ్రని ముంజేతులు చక్కని బుజాలు ఆకపంసుంది దిగివచ్చిన అప్పురలా ఉంటుంది ఏ రిట్ట కట్టినా అద్దినట్లుంటుంది ఆ అంధం ఆ అకర్షణ ఆ ముగ్ధత్వం ఒక్కచూపుతో అజ్ఞాంతం దాసులైపోవాలిందే సరలో కూర్చుంటే కొవ్వత్తి వెలిగిరట్లుంటుంది చందంమంది వేళ్ళున్నా రట్ట ఆమెమీదనే పడుతుంది కాని అందానికి కలిప గీత లేదు అర్చనైచ్చి విందిందడం ఎందుకు? స్వయంగా జీవితం నాశనం చేసుకుంది వాస్తవానికి ఆమె వేళ్ళలాదగింది కాదు 'చేస్వార జమీం దారు కూతురు ముఖం చూస్తేనే తెలిసిపోతుంది జమీందారు కూతురని ఉత్తమురాలు అందానికి అణవట్టు రసమి ఎవడూ ప్రేమించడమిటం టుంది అది ఆమె ఎచ్చి ఎచ్చికాకుంటే అమెను చూచి ప్రేమించది వాడెవ్వడు? దాసానుదాసుడు కావినాడెవ్వడు? ముందు ప్యారేసాహాబ్ తో పంపు కలిగింది వేల రూపాయలు పెచ్చించాడు అవిడంటే ప్రాణా దిచ్చేవాడు ఐదోద కూడా బాగానే పదిలించింది తనను ప్రేమిస్తున్నా దని తెలిపింతరవాత తానూ ప్రేమించింది ఒక్కరోజు రావడం అంపం అయితే తిండి మానేపేది ఏడుమ్మ కూర్చునేది పేనుంకా చెప్పిం - ఐదోద: ఏమిటి ఏచ్చి? మగవానికి విశ్వాసం ఉండదు ముప్పు అకర్షి ప్రేమించావు అంత పెండ్లిగిండ్లి కాలేదుగా ఇలాగే చేశావో చెడి పోతావు తరవాత విడాకింది ప్రయోజనంలేదు" అని ప్యారేసాహాబ్ కూ తెలిపిపోయింది ఐదోద ప్రేమిస్తుందని ఏదిపించసాగాడు వస్తే లాక్రిం దనకు ఉండిపోయేవారు రాకుంటే రావడమే మానేపేవాడు ఐదోద ఏదేర్చి మొత్తుకునేది ఉండి తినేదికాదు విధిక్రంగా ఉంటేది ఆమె స్థితి జానమె ఐదోయను అపహ్లాండుకుంది. రావడం మానేసింది తిండి ఆనేసింది పనిచాళుకు జీతాలు విలిపేసింది

ఆ అందంలోపాలు గుండెలో వలపు ఎవడు నింపాడో అర్థంకాలేదు ఎవరికో ఒకటి పెళ్ళామయితే తానుండేది వాడు రోజూ ఆవిడ కాళ్ళు కడిగి వెచ్చిన పోసుకునేవాడు ఖద్దీర్ కాం కానగోటికి తాను దిష్టిల్లా పైగా ఆ పెళ్ళు ఆ విడ్డు అ గర్వం అట్లాకే తెలియాలి మోవీగారి విషయం విన్నారాగా : మిగతా విజులతోపూరా ఆమె వ్యవహారం అంత అసలు సంగతి ఆవిడకు తాను భవవంతురాలవని గర్వం వాస్తవానికి దమ్ము కూడా అపారంగా ఉండేది ఎవరీని లెక్కచేసేది కాదు ఖద్దీర్ మిడ అనేక ఆశలు పెట్టుకున్నది భానమ్ అవిడలో వేశ్యత్వం ఉంటే వాస్తవం గానే లక్షలు గడించావింది ఆ అందానికి తగిన గొంతు లేదు. నాట్యంలో వట్టి మొద్దు ముందు ముందు చాల కరేకలు వచ్చాయి ఆట పాటలో అట్టే పరిజ్ఞానంలేదని తెలిసి ఎవరూ పిలువలేదు వచ్చేవాడల్లా అవిడ అందానికి మరీని వచ్చేవాడు వచ్చినవాడల్లా అవిడంటే పడితచ్చే వాడు ఈ మహారాజు మురుదుదూర్చున్నేది ఆమెను వలపులేవక అనిపించింది ఎవరితోనూ ఉన్నానంగా ఉండేదిరాదు అసం లాభం మానేశారు మిగిలింది ఒక్క ప్యారేసాహాబ్ మాత్రమే చిరిత్రం చూడండి ప్యారేసాహాబ్ చంద్రి రాజాగ్రహానికి గురిమైనాడు ఇల్లు ఇస్తా అయింది దాగిరు బాల్కనీరింది పాపం చితికపోయాడు అయినా ఖద్దీర్ ప్రేమమాత్రం తగ్గలేదు ఇంట్లో ఉంటుకొమ్మని వట్టువట్టింది తంద్రి కోప్పడితాడని ప్యారేసాహాబ్ అందుకు అంగీకరించలేదు ఖద్దీర్ ఆశలు ఆడియావస్తే నాయి

ఖద్దీర్ మెత్తని నువ్వి మోపగింది వందలు లాశేసేవాడు అసం. పరీధు, పాదుపులు అంటే ఆమెకు చాల భక్తి ఒకనాడు ఒక స్వామిల వాడు విచ్చేకాడు వారిదగ్గర ఒకటిని తెండు చేసే మహిమ ఉండేది ఖద్దీర్ తన గాత్రాలు. పోమ్ములు తీసి ఇచ్చింది పరీధు మహాశయుడు వచ్చికుండ తెప్పించాడు చాదిలో నిల్ల నువ్వులు నింపించి ఆభరణాన్ని అందులో పెట్టించాడు మూతమే వట్టులట్టు మూతికి కట్టి పెళ్ళిపోయాడు. వెళ్ళేప్పుడు ఈరోజు విప్లవద్దనీ, తెల్లవారి విస్ఫూరించి తెచ్చిపోయాడు. ఉదయం మూత తీస్తే వల్ల నువ్వులు మాత్రమే మిగిలాయి

ఒక గోపాయి పోట్లోంచి తల్లి వాగు పడగతీసి ఎల్లండి ఇది విచ్చు కాలువెట్టుంది అన్నాడు. ఖద్దీర్ దుడ్లులు తీసిఇచ్చేసింది ఆమెకు కోపం వచ్చేదేకాదు అలాంటి ఉత్తరుప్తి పంపాడుట్లోకూడా ఉండడం కష్టం కాని ఒకరోజు కోపం వచ్చింది ఆ రోజు ప్యారేసాహాబ్ పెండ్లింట్టులు ముక్కలు ముక్కలుగా చించేసింది తెండు రోజులు ఏర్పింది ఎంత

మంచి చెప్పినా వివరేదు జ్వరం వచ్చింది రెండు నెలలు మంచం వట్టింది ఎముకలగూడు అయిపోయింది నైర్దులు కీయ అన్నారు అల్లా దయపల్ల రెండు నెలల్లో బాగైపోయింది స్ఫూర్తేసాహదతో లంఘం తెగిపోయింది తరవాత చాలమందితో పరివరయం కలిగింది కాని ఎవరితోనూ మనసు కలువలేదు అబ్బి లాంఛనంగా బరిగేచి మనసులు కలువలేదు

11

శ్రావణమాసపు సాయంత్రం ఎద్దం కురిసి వెలిసింది చాతురోచి మిరైంమీదా ఎత్తైన గోడలమీద అక్కడక్కడ ఎంత పొడమానింది వర్షమరికన సంధ్యారాగం వరుడుకుంది రెల్లెల్లంబాదు చాతురో కూడు తున్నారు ఈరోజు ప్రత్యేకంగా జననందోహం ఎక్కువ ఉండడానికి వారణం తుక్రవారిం అయిష్టదాగ్ జాతరకు సాగిపోతున్నారు జనులు. ఖుర్షీద్ అమీర్ జాన్ దిమ్మిల్లా, నేనూ జాతరకు వెళ్ళడానికి అలంకరించి కంటున్నాము అప్పుడే అదిని దాస్యశరంగు ఓడిలు ఇద్దిపోయాడు రంగులవారు ఎంపిక జరుగుచుంది తలలు దువ్వకుంటున్నారు. కొవ్వలు దిద్దుతున్నారు విలువైన సొమ్ములు శీయలక్షతున్నాయి భానమ్ ఎదురుగా బల్లమీద జారిమకు అనుకొని కూర్చునిఉంది బావా పోలేనీ వచ్చి 'పిచ్చాన్ పెట్టి చెక్కిపోయింది భానమ్ ముందు మీర్ గారు కూర్చొనిఉన్నారు జాతరకు వెళ్ళొంటున్నారు తనకు సుప్తగా ఉందనీ, హను రానని అంటున్నారామె అమె రాకుండాంది మేమూ మనసుల్లో కోరుకుంటున్నాం భానమ్ లేకుంటేనే జాతర సంబరం

అనాటి ఖుర్షీద్ ఆందం చూడాలి భార్యపురంగు మల్లులు కువట్టూ. దీలిరంగు నైజామా దిగుతైవ చొక్కా చేతులకు నవ్వువి బంగారు గాజులు రాళ్ళ ముక్కుపుడక చెవులకు బంగారు దుడ్డలు, మెడలో ముత్యం వోరము అందం చిరుదుకునేదీవట్టాంది గదిలో చిలువులద్దంలో వా ముఖం చూసుకుంటుంటే ఆ బొంబరక్కరాకి కలిసిందింది భానమ్ ఆ ఆందం ఉంటేదా భానమ్ కలిసిందిచ్చి నేనే ప్రేమించేదాన్ని, అనిత వ్యధ ఏమంటే తనకు వలచేదాదు లేదని స్ఫూర్తేసాహద దిద్దిపోవడంతో

1 మెరికం గోల్లంగళా బొమ్మ పిక్చర్.

2 ముడుగు నేనుకునే ఓడిలంబిది.

ముఖం ఉదాసీనం అయింది ఆ బాదాసీవ్వంబోటూడా అందం ఉంది అందమైనవారు ఎలాఉన్నా పొగపే : ఆ అప్పరవను చూస్తే మనసులో గిలిగింకలు పెట్టినట్లు అవుతుంది మరొక ఉపమానం గోదరిందదం లేదు ముకవి కవిక విన్నప్పుటి ఆనందంలా ఉంది

బిప్పిల్లా వికారం అయింది కాదు. రామసిదాయ వెడల్పు ముఖం పొట్టిముక్కు వికారం వేరైనా, పులిపి పరద ఆర్థికపు పనిచేసిపెర్రేలు దువట్లా చేసుకుంది ఆకువర్చుది ప్రైవేటు తొడిగి పెరికిలవర్కంకం ఏలు వైసె ఆభరణాలు దరించింది పైగా ఆడపూలు పెళ్ళిచూతురులా ఉంది హాస్యం కొంటెదనం ఉండనేఉన్నాయి జాతరలో ఒకరిని పెక్కిరిస్తుంది ఒకరిమీద చూపుతున్నాడు వినరుకుంది అది మళ్ళీ చూస్తే ముఖం తిన్నకుంటుంది మరదాను మేము అలంకరించుకొని మేనాంబో ఎక్కి జాతిర చేరాం

జాతరలో ఇసుకనేస్తే లాంబి లాంబి బొమ్మలమ్మేవారు మిఠాయి దూబాణాలు పండ్లవాళ్ళు పూంపూంలు అమ్మేవాళ్ళు 'లాంబాబీలు, 'పొట్టినులు జాతిరల్లో ఉండేవిన్నీ ఉన్నాయి నా కనేమీ ఆనవంలెదు మనుమం ముఠాలు బొడ్డం నాకు పరిచా ముఖంగా సంకల్లోనూ జాతరల్లోనూ అనేక రకాల ముఠాలు కవిపిస్తాయి పంకోపులు అనంకోపులు దరిద్రులు, దునివంతులు యధీహీనులు బుద్ధిమంతులు, ఉత్తములు, అధములు ఉదాదులు కృపణులు అంతా కవిపిస్తారు ఒకకను పెదలు అంగ రదా పొదవై ఏలిమదక లోపీ బొట్టాటెరికి జాతర ప్రైవేటుతో సరు న్నేన్నాడు ఒకకను రందవపురంగు కంగుర్ల బుట్టకొని బోగంబాళ్ళను చూస్తూ తిరుగుతున్నాడు ఇంకొకరను వద్దింది జాతిర చూడడానికి అయిన పరాకు చిత్తగిస్తున్నాడు పెళ్ళాంకో పోట్లాడుకొని పెచ్చి అప్పటి ప్రక్కలకు ఇప్పుడు జవాబులు రోదినట్లుగా గొలుగుతుంటూ పోతున్నాడు మరొకరిను ఒక చిన్నపిల్ల వ్రేలువట్టకొని గడుస్తున్నాడు మాటకు అమ్మ అనే పదం వాడుతున్నాడు అమ్మ అన్నం ఎండుతుండబచ్చు అమ్మ చినుకుంటుండవచ్చు అమ్మ పడుకునిఉండవచ్చు ఇప్పుడు మేలుతుండేటా, ఎక్కువ కోరికలు కోరకు అమ్మ వైద్యునిదగ్గరికి వెళుతుంది ఒకకను ఎరువుదువుల ఎనిమిదేళ్ళ అమ్మాయిని భుజంమీద ఎక్కించుకొన్నాడు. అమ్మాయి ముక్కుకు చిన్న నత్తు ఉంది ఎత్తు కొత్తు, ఎర్రని ఓటి, చేతికి పెండ్లి ముడుగులున్నాయి ఆ పనిచాచి రెండు

..; * గాంబాబులు అమ్మేవారు.

* గాంబాబులు, పొదాబులు చుమ్మగు చుత్తవర్కాల అమ్మేవారు

చేతులు గట్టిగా పట్టుకున్నాడు మురుగులు రాక్కుంటారేమోనని పట్టుకున్నట్లున్నాడు పాపం! అమ్మాయి చేతులు నొప్పులు ఏడుపుముఖం పెట్టింది ఆలాంటిప్పుడు మురుగులు పెట్టి తీసుకొనిరావడం ఎందుకు చేస్తుంది *

ఇదిగో ఇంకో మహాళయుడు ముక్రబ్బందం సహితంగా కోరిన... తిట్లు అమ్మ: ఆ తినిమ్మా జేబులోంచి 'పైపా తీసి కాంటూరి దుకాణం లోకి విసిరాడు భవిష్యదని తెలిసింది పైపా రెండ పైసలు ఒక రెక్కా! వెంటనే హుక్కా పొనీరి విలిచాడు 'ఏయ్! పానీ! ఇలా రా హుక్తా వెలుగుతుందా : ఈవోగా ఇంకోర ముక్రులు ఎచ్చారు సలాము కర వారింతు షేమం అడగడం జరిగాయి ఆరే! కాంటూరిపైసా తిని పిందరా వెళ్ళి కాంటూరి పాన్ అందించగా రాక్కున్నాడు అతిదు డబ్బు ఇవ్విందే రీతాకువడి రొంటినుంచి డబ్బుతీసి మాహుక్తా రెండు పాన్లు ఇవ్వు యారక్కాయ వెయ్యి పున్నెం ఎక్కువ వెయ్యొద్దు' అని ఆరే భాయి చిలమ్ అయినా త్రాగిండు అతిగాడు కొట్టమిదినుంచి చిలమ్ తీసేవరకు పానీ గుల్లెరలేనీ చూసింది వెంటనే జేబులోంచి డబ్బుతీసి అందించాల్సివచ్చింది

గోహర్ హుక్తా మోతీ సరస్సు ఒడ్డుని తిబిరి పరిపించాడు అక్కడే చెట్లలో అటూ ఇటూ తిరిగిం పొయంత్రంమంచి రెండు గడియాల రాత్రివాళా జాతరలో తిరిగిం ఇంటికి వెళ్ళడానికి మేనాంలో ఎక్కిం యాస్త్రే బుద్దీద్ మేనా కోరిగా కనిపించింది ఎంత వెదికినా కనిపించలేదు చివరకు విరాళచెంది ఇంటికి వచ్చాం చివగానే భాసమ్ నెత్తీ వోయా బాదుతుంది ఇల్లంతా విరాళంలో మునిగిపోయింది నేను రాత్రంతా ఏడిచాను ప్యాకేపాహత్ ఇంటికి మనిషి వెళ్లగా పాపం పరిగెత్తుకొని వచ్చాడు. తనకు ఏమాత్రం తెలియదని, తాను జాతరకువైతం వెళ్ళలే దని, భేసమ్ కోరిం బాగాలేదని వెలబాట్లు విని అనుమానం కాస్తా తీరింది కారణం ఏమంటే పెళ్లి తరవాత భార్యను విడిచికుందడంలేదు నాకు పైపు రావడంకూడా మనోకాదు రాత్రి అయితే ఇంటినుంచి పెళ్లిచారే కాదు బుద్దీద్ కనిపించలేదనే వార్త విని పూర్వప్రేమ గుర్తుకువచ్చి పట్టుంది వచ్చేకాదు

బుద్దీద్ తప్పిపోయినవరవాత నెం వదిలొడు రోజులకు ఒక మహాళ యుడు నా గదిలో అడుగుపెట్టాడు వర్తతి పట్టణపు పొగమగిలిలా ఉంది, బాసవబాయి ఒక కాలవ నడుమొత్తు, మరొకటి తలటూ కట్టా

కున్నాడు పచ్చి రక్తకంఠమీద కూర్చున్నాడు అతనిలో కాస్త అల్పత్వం కనిపించింది సేకల ఇంద్రుడు ఎక్కువగా వెళ్ళినవానిలా లేడు గదిలో నేను ఒక్కతైనే ఉన్నాను బువాహుసేనీని చిరినాను అవిడ వచ్చింది అవిడను చూచి అతడు లేచినుండున్నాడు సిగ్గు పడుతూ బువాహుసేనీ చేయివట్టుకొని వేరుగా వెళ్ళి ఏదో మాట్లాడాడు ఆ మాటల్లో కొన్ని వినిపించాయి కొన్ని వినిపించలేదు తరవాత బువా హుసేనీ భావించగలిగి వెళ్ళింది మళ్ళీ మాటలు జరిగాయి చివరకు తెలిందేమంటే నెం రబ్బు ముందుగా ఇవ్వాలి అతను సిరుముడు కట్టి ఉన్న యాపాయిల నంబి తీశాడు బువాహుసేనీ కొంగు వారింది గల గలమని యాపాయిలు కొంగులో పోతాడు

బువాహుసేనీ ఎన్ని ఉన్నాయి :

అతను తెలియదు లెక్కించండి

బువాహుసేనీ నాకేం తెలుస్తుంది లెక్క :

అతను తెల్లైఅయిదు ఉండవచ్చు—ఒకటి రెండు ఎక్కువా తక్కువా

బువాహుసేనీ ఆయ్యా : తెల్లైఅయిదంటే ఎన్ని :

అతను మూడు ఇరవైలు పై పదిహేను—పాతికి తక్కువ నూరు

బువాహుసేనీ పాతిక తక్కువ నూరు అంటే ఇది ఎన్ని రోజులకు :

అతను పదిహేను రోజులకు మిగతా పదిహేను రోజులది లేవస్తాను

స్వేద్రం నూటయ్యై తొమ్మిది మీకు కేవి అందుతాయి

“దిశ్యులు” అనే మాట నాకు బాగవనిపందలేదు దాంతో అతను ఎలాంటివాడో తెలిపిపోయింది కాని వేళ్ళాన్నికై పరాధీశుని ప్రతుకు పం చేయగలను :

బువాహుసేనీ రబ్బు తీసుకొని భావించగలిగి వెళ్ళింది ఎలా అంగీ కరిగిందిలో తెలియదు తానను పెద్దపెద్ద అమిర్లదగ్గరకురా రబ్బువిష యింట్లో ఒక్క విషుషు అలయ్యం కానిదీక్షితాడు ఒకరోజులా చేరిఉండ తానికి అంగీకరించింది.

తరవాత వారు బా గదిలో నిశానానులైపోయారు. ఎప్పుడో జాను

రాత్రి తరవాత తలుపు తట్టినట్లు వినిపించింది అతను వెంటనే లేచి
 తూర్పున్నాడు వెళ్తున్నాడు "చుట్టూ లేపు రాత్రికి అని అయిదు నవ
 దులు మూడు ఉంగరాలు ఇచ్చివెళ్ళాడు వాటిల్లో ఒకటి రక్తపుడి
 రెండవది పైహార్యుడి "ఇది నీకోసం దానమేలు ఇవ్వవద్దు" అని
 చెప్పి ఇచ్చాడు ప్రేళ్ళకు పెట్టుకొనిపోయాడు దారి అందంగా ఉన్నాయి
 పెద్ద తెరిచి నవదుంసు ఉంగరాలను "దోర్ ధానాలో చేపి మూసేకాను

రెండవదోలా రాత్రికి వచ్చాడు నేను విద్యాభ్యాసంలో ఉన్నాను
 వచ్చి పక్కన తూర్పున్నాడు వాద్యపువాళ్ళకు అయిదు రూపాయలిచ్చాడు
 ఉస్తాద్ జీ సారంగివాయా పొగడ్త పొగిందాడు అతని పదుమునకు ఉన్న
 కాలువ కొట్టియ్యాలని ఉస్తాద్ జీ ప్రయత్నం నోరు తెరిచి అడిగాడు
 వాని వాళి అతను ఇచ్చలేదు

అతను ఉస్తాద్ జీ: తలుపు గిల్చా ఏది కావాల్సింది ఉంది దాని
 ఆ కాలువ ఇవ్వలేను అది ఒక మిథుని సుర్దు

ఉస్తాద్ జీ ముఖం చూచుకున్నాడు

తరవాత తదుక్కు ముగిసింది యువాహుపేనీరి మిగతా వెన్నెల అయిదు
 రూపాయలిచ్చి తమ తరపున ఆవిడకు అయిదు రూపాయలు ఇచ్చాడు
 ఆవిడ వెళ్ళిపోయింది గదిలో మేమిద్దరమే ఉన్నాం

అతను రెండు వెలలక్రితం అయిష్టాగ్ జాంబులో

నేను అయితే రెండువెలల తంబావో:

అతను లక్కోలో లేను బయట వెళ్ళాను చుట్టూ వెళ్ళాలి

నేను లోగపుటక్కులు పొగిందాను

నేను అయితే నున్న ఏదిలి వెళ్ళి పోకాం మూడు

అతను కాని త్వరలోనే వచ్చేస్తాను

నేను మీ ఇల్లెక్కడ:

అతను ఇల్లు వరుజాదాడులో. లక్కోలో దారి వదిలకుంటుంది ఇక్కడే
 ఉంటాను అప్పుడప్పుడు రయిలు వెళ్ళివస్తుంటాను.

సేతు ఈ కావ్య ఏజెరీ గుర్తు :

అయినా సుప్రీమ్ కోర్టు

నేను నాకో అర్హమైంది అది మీ ప్రయుక్తి గురు

అతను వాని నీతోడు జాతెవరూ లేరు అన్నీ నువ్వే.

నీకు అయితే ఇచ్చేయండి

అవ పు ఇందులేను

నేను భరించలేకపోయాను ఇంతలో మరకతలు గం పెద్దపెద్ద
 ఘోషాలతోరేయి విస్తారంగావని మురుగుల జరి తెలియ బంగారపు
 ఉంగరాలు నాముందు ఉండారు చాటన్నింటిని తీసుకొని పెళ్ళిలో పెట్టి
 మాపేకాను నేం రూపాయాలు ఇలా ఇచ్చేస్తున్నాడు లాది ఆ నాయక
 ఎందుకు ఇవ్వరు? మహాలయలే అది అయినదంతరం అనిపిచేస్తుంది
 వజ్రవల్లి సారించాలి, నెంతగా కదిపించలేదు

అతని పేరు ప్రైవీ జామ జానున్నర రాత్రి ఒక్కొక్కరుకు అర్థరాత్రికి పప్పునాడు జామరాతి ఉండగా లేదెక్కిపోయేవాడు తరచుగా తయ్యకబట్టిన కట్టంగాని ఈలాగాని వినిపించేది అది వినిపించగానే ప్రైవీ పెక్కిపోయేవాడు నెలా పదిహేను రోజులు గడిచాయి నా పెట్టె అభరణాలతో నిండిపోయింది వవర్సులు యాపాయిలు వెక్కిరిస్తే బాపమ్, బానానా పేనీలకు తెలియని వది వచ్చిండునేల సొమ్ము బాదగ్గర కూర్చింది

పైబడి ఏమయిందో నాకు ఇష్టంగానే అయిష్టంగానే లేదు అయిష్టక
తలగా తిప్ప అనునరం ఏమి? అతడేమింత అనాచారి భారం పెంచవది
దానిని విరిగితం అయింది వారు ఎచ్చెవరనూ తయ్యకపైనే నా దూశం
లేది ఇప్పుడు గోపూర్ణుని నగలేమో అమూల్యం అయిపోయింది రాత్రి
ఎచ్చెవరకునూ నా నేను ఒకరికి కట్టుబడిపోయావని అర్థం అయింది
కాబట్టి త్వరగానే వెళ్ళిపోయాను తిప్పనేమిటని కూర్చునేవారిని ఏదో
ఒక వెనకో పంపించేవానిని

ముగ్గురకొడుం గారినడకం అరిగింది కాని జాడ తెలియలేదు
 అలాగే తెలివీ ఈమె కలిగింది అతడు దాన్ని అనేకవిధాల

వ్యక్తంచేకాదు తొలుత గోహరమిథాను అందింకకపోయినట్లైతే ప్రైవీని ప్రేమించేదాన్నే ఎరవితే హృదయం అర్పించేదాన్ని అయినా అతనిని కంటింపలేయడంలో కొరత రానియలేదు ప్రేమి మున్నానిని ప్రైవీని మోసగించాను పాపం నిన్నును ఎంతో ఏడ్వారు అతడు రహస్యంగా నాకు ఇచ్చింది ఇతరులకు తెలియదు నాపను నానా పాసేరిత ఎదేశం ప్రకారం కొన్ని కోరవలసివచ్చేది అది తీర్చడం తొందా తన విధిగా తాదించేవాడు అతనికి దప్పించే లెక్కలేదు రాకుమారులలోగాని ఒమిద్దలో అలాంటి మనిషి ఉనివలదేదు

దుస్సా ఎక్కడో పొమ్మారు వెనకా ముందేమి : అలాంటి గుంటె ఇంకొకనికి ఏదా అయింది ?

ఉమ్రావ్ ఎక్కడో పొమ్మేం :

దుస్సా కాకుంటే కల్లిమెడలోంచి తెచ్చిస్తా :

ఉమ్రావ్ ఏమో : మతేం తెలుసు :

12

రాత్రిళ్ళు వచ్చేవాళ్ళలో వన్నామల్ చాకకి ఒకడు రెండు గంటలు కూర్చొని పెళ్ళిపోయేవాడు పలుగురిలో కూర్చోడమే వారికి వరదా మల్కార సరిగా అరుగుతూఉండిన పక్షంలో ఎచ్చేపోయేవారి విషయంలో పట్టించులేదు వెలకు రాక్కిం రెండువంద రిచ్చేవారు. ప్రైవీతో పరి రయం కలిగినవరవాక వారి రాకపోకలు ఉల్లాయి ప్రతిరోజు వచ్చే వారల్లా రెండు మూడు రోజులకు రాసాగారు ఒక్కొక్కసారి వదిలొను రోజులవరకు పట్టాఉండేవారు కాదు వచ్చినా విషయమొకటి తూర్పునే వారు

వన్నామల్ : ఏదాకా తాళేదా :

వేను : ఏమి

వన్నామల్ : ఇంట్లో దొంగతనం జరిగింది. ఎన్నోతరాల అర్జవ
ఉడుక్కుపోయింది.

నేను : (అతిశయింప) ఏమీ : దొంగతనమే : ఎంత సొమ్ము పోయింది :

వన్నామల్ : అంతా పోయింది. మిగిలినదేమీ : రెండు లక్షల జవహర్
మాయమైంది.

మనసులో నవ్వుకున్నాను. నవ్వేందుకంటే అతని తండ్రి వన్నా
మల్ చోటిళ్ళకుదని ప్రతీతి. రెండు లక్షలు పెద్దమొత్తమేనాని ఆయన
విషయంలో వాడు. ఒకరకంగా ముఖం పెట్టి నిదారం స్వీకృతపరచాను.

వన్నామల్ : ఇద్దాళ లేపు పట్నంలో దొంగతనాలు ఎక్కువ అయి
నాయి. నవాబు 'మలికే ఆలమ్' ఇంట్లో దొంగతనం జరిగింది.
గుడ్డి వర్షాలుగా ఉంది. బయటినుంచి దొంగలు ఒడ్డురని వినికిడి.
పాపం మీదా అబద్ధం ఆశ్చర్యపడుతున్నాడు. వట్టణం దొంగ
లందరినీ పిలిచాడు. అయినా చాడ తెలియలేదు. వారంతా చెప్పలు
పట్టుకొని ఇది మా చవి వాచవి చెప్పారు.

వన్నామల్ పెద్దప రెండే చోట గదిలో కూర్చునిఉన్నాను.
చాతులో గొడవ జరిగింది. నేనూ చిల్లను చగ్గరికి వచ్చి చూస్తే గందర
గోళంగా ఉంది. ఆనవస్థుల్లో ఎక్కువగా ఉంది.

ఒకరు : చివరకు పట్టుపర్చారుగా :

రెండోవారు : కొర్నల్ ఆంటే ఇలా ఉంటాది.

మూడోవారు : అన్నా : ఏమిన్నా సొమ్ము దొరికిందా :

నాలుగోవారు : దాం దొరికింది. అయినా దొంగలొంది చాలా ఉంది.

అయిదోవారు : మియానైజాకూడా పట్టుబట్టానా లే :

ఆరోవారు : ఓహో : ఏమి పట్టున్నాడయ్యా :

మియానైజాను వ్రాడుకట్టి తీసుకొనిరావడం నా కళ్ళతో చూచాను.
వెంట పిపాయీ బన్నాడు. జనమై చోకికి దుమ్ములేస్తోంది. మియానై

1 పెరుగులంతో చేసిన తెర.

పైజా ముఖంమీద కండువా వేసుకున్నారు. ముఖం కనిపించలేదు. ఇది మర్యాదానుష్ఠానం.

మామూలుగానే జానురాత్రికి పైజాకి ఎచ్చారు. రావడం రావడమే బయట చెబుస్తామని. ఎల్లంటి వస్తామని చెప్పారు. "యాదు ఉమ్రూవ్ జాన్: నేను నీకిర్పిబదావివిగురించి ఎవరికీ చెల్లించవద్దు. బాబాహుసే నీకిగాని, భావమెరుగాని చూపవద్దు. నీవే వాడుకో. ఎల్లంటి భస్మక వస్తా. వరేగాని కొద్దిరోజులు మావెంట వస్తావా?" అడిగాడు.

నేను : నేను వరాదీసినవి మీకు తెలిసిందేగా : భావమెగారి అదీసంలోని దాన్ని. ఆవిడను భదగండి. ఆవిడ ఇట్టవడితే నాకేమీ అభ్యంతరం లేదు.

పైజాకి : మీకు ఏళ్ళానం ఉండవనే మూల విజయం. నేను నీవెంటే ప్రాణా రిస్తాను. నీవేమో ఇలాంటి నిరవస్థ అనాలు చెబుతావా? మందిరి. బాబాహుసేనీని పిలుపు.

బాబాహుసేనీని పిలిచాను. అటు వచ్చింది.

పైజాకి : ఈవిడ కొద్దిరోజులు మావెంట రావడానికి వీయంటుందా ?

హుసేనీ : ఎక్కడికి ?

పైజాకి : వరుణానాడు. నేను మామూలు మనిషి నేమీ కాదు. అక్కడ నా జాగీరు ఉంది.

ప్రస్తుతానికి రెండు నెలలు అక్కడ ఉంటాను. భావమెగారు అంగీ కరిస్తే రెండు నెలల కచ్చు ముందుగానే ఇస్తాను. కొంత ఎక్కువగా ఇవ్వమన్నా ఇస్తాను.

హుసేనీ : భావమె ఒప్పుకుంటుందని నాకు ఒప్పుకంటేదు.

పైజాకి : అయినా అడుగు.

బాబాహుసేనీ భావమెవద్దకి వెళ్ళింది.

నావరకు బాబాహుసేనీని భావమెవద్దకు వంపడంపంప ప్రయోజనం లేదని తెలుసు. ఆవిడ అంగీకరించదు. ఈ వ్యక్తి అక్కడే ఇంతగా అదరిస్తున్నాడు. వాళ్ళ ఊరికి వెళ్తే ఎంత అదరిందారి? నేనిలా అను

కుంటాకండగానే బావాపూసేసి ఎర్ని బయటవెళ్ళుకం ఏమాత్రం పొర్య
పడదని చెప్పింది

పైజరి రెండింతలు తర్చిస్తాను

పూసేసి నాణగింతలు ఇర్చినా పొర్యపడదు అని చెప్పింది

పైజరి : దోసి ఏం చేస్తాం

బావాపూసేసి వెళ్ళిపోయింది పైజరి కళ్ళల్లోంది ఒకటవ ఒప్పిరు
తాలింది ఆకని స్థితిమంది బారి కలిగింది ప్రేమితుల అపహ్వాసాన్ని
గురించి కళ్ళల్లో గాతల్లో తదివినప్పుడు నాకు విచారం కలిగేది ఇతని
వెంట వెళ్ళుతుంటే నేనూ విశ్వాసంలేనిదాననని కృతఘ్నులాలనని అస
దంలో సందేహించేది ఆకనివెంట వెళ్ళిపోవాలిందేనని విశ్మయించు
కున్నాను

నేను నేనూ వస్తాను

పైజరి : ..స్తావా :

నేను ఎవరేమన్నా ఎచ్చేరే :

పైజరి ఎలా :

నేను రహస్యంగా

పైజరి ఆయితే దిన్ను తీసుకెళ్ళరానికి ఎట్లాంటి జామరాతి కండగా
ఎస్తాను మోపగింపబడ్డ నుమా

నేను నా ఇష్టంతో ఎస్తాన్నాను మది ఇచ్చాను చూసింది నా
మాటకూడా

పైజరి చుందిది బాగాం

ఆ రాత్రి పైజరి జామన్నర రాత్రి కండగా వెళ్ళిపోయారు ఆకను
వెళ్ళిపోయినతరువాత ఆలోచించాను మాట ఇచ్చానుగాని వెళ్ళడమా
మానడమా అని పైజరి ప్రేమ, నా బాగ్వానం జ్ఞాపకం ఎద్దాఱు వెళ్ళా
యకున్నాను ఇంతల్లో ఎవరో అన్నివెడుకున్నదినిపించింది ఏమో
పెరిగి అవుతుందో : ఎలా తెలుసు :

అలోకవలతోనే తెల్లవారింది ఏ వికృతాదికి రాలేదు వగలంతా
 ఇదే అలోకవల మనసులో మనలాయి అదృష్టవశాత్తూ అలాగే ఎవరూ
 రాలేదు గదిలో ఒంటరితనం అలోకవల చివరకు కన్ను మిరిసింది
 పొడైక్కేడా! నిద్రతోనే ఉన్నాను గోప-రమిట్లా వర్షి లేపాడు
 నా కది బాగవించలేదు కగలంతా వీధి రిరాకు ఏమాటమీదనో బుబా
 హాసేనీతో కగాడా అరిగింది ఆఁ జ్ఞానకం ఎచ్చింది కరేరికి ఎక్క
 జ్ఞానం చాలావ పచ్చింది 'వెల్లావా' అని బుబాహాసేనీ అరిగింది
 ఆప్పుడు నాకు చలకొప్పగా ఉండింది వెళ్ళుచి కచ్చికంగా చెప్పేలాను
 బాగుంది ఆహ్వానం పచ్చికెళ్ళు చిరాకరిస్తే ఎలా? ఈ పుత్తిలో
 ఉంది ఇంతేం చేస్తావు? అన్నది బుబాహాసేనీ 'వెళ్ళను వెళ్ళను
 వెళ్ళను చాళ్ళు ప్రేక్షకంగా చీ పాల కోరి ఎచ్చారు బాసమే మాట
 ఇచ్చింది కచ్చుళ్ళూ తీసుకుంది తరచూ మ ఇన్సం అన్నది
 నేను వెళ్ళు కచ్చు బావను చెయ్యింది అన్నాను

బుబాహాసేనీ నీవేం చెలియవలాదివా? బాసమేగాదు కచ్చుతీసుకున్న
 తరచాత వావను ఇన్సం అంటూ ఉంటుందా?

నేను ఎవరు ఎలా కస్తేనేం? బాసమేగాదు కచ్చివ్వకుంటే నేను
 ఇస్తాను

హాసేనీ ఒహో! కచ్చుగండాదికి అయిపోయావు నే ఇచ్చేస్తాను
 నేను ఎంత?

హాసేనీ ఎంత

నేను ఎందు తీసుకుంటావా? ప్రాణం తీ ఎతుంటావా?

ఎందుకోగాని ఆ రోజు బుబాహాసేనీకుడా మొందికెత్తింది

హాసేనీ అంత ఉన్నదానివి అయితే ఇచ్చేయి

నేను పాఠశాలం ఇస్తాను

హాసేనీ అక్కడ నాకు పచ్చి కూర్చోనిఉన్నాను పాఠశాలం-రకూ
 ఎందు కాగులాదు?

ఈవిడదగ్గరి కచ్చుక్కడిది? ఈ నెలంతో బలవంతం చేస్తే ఒప్పు
 కుంటుంది అనుకున్నది నా పెళ్ళిలో అప్పటికి ఎంత భేదాన్ని చేయి ఫది

నేను విందంతు పవరను అన్నయ ఇవహానీ విషయం చెప్పాల్సిన అవసరంలేదు కాబి మదామానేనీ యిందు పెద్దా తెలపడం నుంచి వాడు

నేను తియిదే వెళ్ళి గంట ౬ కాలానికి వెళ్ళి తీసుకెళ్ళు

మానేనీ గంటలో గ్రామానకు వెళ్ళి ఇస్తారా -

నేను అవును ఇస్తారు నా ప్రాంతం నీయను నా కి... దాఖలం లేదు

మానేనీ ఏమి? ఏమైంది -

నేను ఏమైందా? అక్కరం వెళ్ళిపోయింది అలా కాదు

మదామానేనీ నొనయమీద చేయివేసి 'నేడిగా ఎటులేదు' అనేది ఎల్లాంటి అర్థా దయ... అప్పటికి దాగైపోతాబ్బ అన్నది

ఆ మాటకు నేను విరులుచెప్పకముందే మదామానేనీ వెళ్ళిపోయింది ఆమె వ్యవహారం నాకేమీ దాగనివందలేదు కోపంకూడా ఎచ్చింది నీళ్ళకు మన రోగాలనుగురించి కావ్యంనుగురించి ఆలోచన చేసేవాడు నీళ్ళతో ఉండడం ఎందుకు? అనుకున్నాను

రుస్సా అంతకునువందు అలాంటి ఆలోచన ఎప్పుడైనా ఎచ్చిందా?

ఉక్రూప్ ఎప్పుడూ చాలేదు ఏం? ఎందుకిలా అడిగాడు?

రుస్సా ప్రతి అదారంగా విలివాడు చాలట్టి ఈ ఆలోచన ఎచ్చి ఉంటుంది

ఉక్రూప్ అందులో రహస్యం ఏమింది?

రుస్సా రహస్యం లేదు మాళ్ళు ఉంది

ఉక్రూప్: ఏమిటా మాళ్ళు? త్వరగా చెప్పండి

రుస్సా ప్రతిరోజు మాట ఇవ్వకముందే వెళ్ళిపోవాలనే పంకల్పం మీకు ఉంది ఎలా వెళ్ళిపోవాలి అని నెపంకోసం మనసు వెతుకుతుంది

ఉక్రూప్: అదికాదు బెల్లాలా? ఎర్తా? అది సతమతం అవుతున్నాను, గోపాల్ కుష్టా సమయంకాని సమయంలో ఎచ్చి కొంతకాలం

చేయకం బువాపూపేనీ లలనంశం నా నంకల్పాన్ని గట్టిపరిచాయి
అయినా అప్పటికీ మూర్తిగా విశ్మయించుకోలేదు చాకిరి ప్రేమనీ
అతని స్థితిని చూచి స్థిరపరచుకున్నాను

రుస్సీ వారు ముందే మీరు ఒక విశ్వయానికి వెళ్ళేకారు అందులే
గోపూర్మిల్లా కొంటెతలమూ బువాపూపేనీ లలనంశంమూ ఎటు
బాగవింపలేదు కామంతే అది మామూలే అయిఉందాని ఎటు
సాధారణంగా ఇలాంటివి జరుగుతుంటాయి

ఉద్రూప్ నరే ఒప్పుకున్నాను అయినా ఏన్ను అర్థేవాల్సెయ్యరు
నిజం చెప్పుకున్నాను వెళ్ళేప్పుడు ఎవరో ఉద్రూప్, పెళ్ళు
నా మాట విను అని చెవిలో చెప్పినట్లు అనిపించింది రెండు
మూడు పెళ్లు దిగింతరవాత ఎవరో చాక్కొనిపోతున్నట్లుగా ఒకరు
పెళ్ళవద్దని చెప్పినట్లుగా అనిపించింది దాని నిగలేదు పెళ్ళి
పోయాను

రుస్సీ అపిన లలనంశం చెవలో : అతని మాట మీరు వింటేను ఇక
అనుభవించారు

ఉద్రూప్, అర్థమైంది అది ఒక శక్తి రుష్కార్యమూ చేయవద్దని
హెచ్చరించేది వక్కార్యమూ చేయవలసినదని ప్రోత్సహించేది

రుస్సీ కాదంటే అది మీరన్న శక్తికాదు కానీ ఇంట్లో ఉండకం
ఏమంత మంచి పని : నెతు మంచిది కాదని కాదు కాచించినట్లు
మీ మాటలమంట్లో తెలుస్తూంది ఎవరో : వసస్తితుల వత్తిడివల్ల
మీరు అలా చేపింటారు కాని కానను ఇంట్లో ఉన్నదానికంటే
ఒక మధిమిని కట్టుకొనిఉండడం వేయిరెట్లు మేలు వాస్తవం
ఏమంటే ప్రైవేట్ ఉదారవ్యతాపము, లభని ప్రేమతాపం, చిమ్ములనా
అతనినింజ పెళ్ళపంపించని ప్రోత్సహించాయి ముఖాలు చూచి
నమమలను కవిపెట్టడంలో మీకున్న అవత్తి మిమ్ము అలా చేపి
ఉంటుంది ముఖపాడుకరికంలో ప్రక్షాపంతులు అయిపోయాడు

అయినాగానీ జాతరలో మమమల ముఖాలు పరికిరించి పెల్లంశం
ప్రభగా నిల్చాను ప్రైవేట్ యత్యలు మీవిషయంలో ప్రకటకం వారేమి
అయినా అతని ముఖము, మాట నడవడిలో అతనినింజ పెళ్ళి కప్పక

ఏదో ప్రమాదం వాటిల్లుతుందని గ్రహించేశామట. కాని ఆతని తీవ్ర మాటలు, ధవళ ఆశ మీ కళ్ళముందు ఒక రేఖ దించాయి. మీరు మానసిక రాష్ట్రం వయస్సేదు. ఆ రాష్ట్రం వదిలిపించి ఆతని పరిలో పడిపించేవారు వారు.

ఉద్రూప్ : ఏదైన పుస్తకం నూచించండి. చదువుతాను.

జానపై ఇల్లు చాతులో మరవీల ప్రదేశంలో ఉంది. వర్షమాస బతారు. ఉత్తర, వశిషధిశక్లలో ఎత్తైన వేళ్ళల ఇండ్లూ ఉన్నాయి. ఒక వక్క దీవాజాన్ ఇల్లు. రెండోవక్క చూసేసీ దానిఇల్లూ ఉండేవి. వెనుక మీర్ హాసేన్ అబీగారి దివాణం. ఎటునుంచి దొంగ చూలే అవకాశం లేదు. ముగ్గురు మనుషులు రాత్రిళ్ళు రావలా కాసేవారు. ప్రైవీ రాక పోకలు మొదలైనవాటినుండి ఒకడు పెద్దవర్షాజాబర్ల ప్రత్యేకంగా కాపాడేవాడు. ఎంచేతంటే ప్రైవీ లాల్ రాత్రికి వచ్చేవాడు. రాత్రి ఉండగానే వెళ్లిపోయేవాడు. తలుపు రీయదానికీ, చుట్టి చూసి రాకం చేయదానికీ ప్రత్యేకంగా ఒకణ్ణి నియమించగం జరిగింది.

వాస్తాం ప్రవారం ప్రైవీ రాత్రికి వచ్చాడు. కొంతసేపు ఎలా వెళ్ళాలా అని ఆలోచన పొగింది. ఇంతలో రావలివారు ఆవిరించారు. వారు మెలకువతో ఉన్నావని గ్రహించి ప్రైవీ వాణ్ణి రోవరికి పిలిచాడు. "ఇదిగో చూపాయి. ఒహమాదం ఎప్పుడూ ఇంజులేడు నీకు. తలుపు దగ్గరేసి ఉంచు. మేము మేలుకునే ఉన్నాం. ధయం లేదు" అన్నారు.

కాబరి "మిస్కా" నలాము చేసి వెళ్ళిపోయాడు. "చద పోదాం" అన్నారు ప్రైవీ. సొమ్ముల పెట్టె మొదలే తెప్పించేశాడు. రెండు జతల బట్టలు మూట కట్టించాడు. అది చంకప పెట్టుకొని అప్పటి వర్షాజిప్తైన నడిచాను. దానిపరి సంతదగ్గర ఎద్దులబండి పిచ్చంగా ఉంది. ఇవ్వరమూ అందులో కూర్చున్నాం. "హిందోలాశేనా" తాటి కొంతయారం వెళ్ళ గానే ప్రైవీ గూరొన్ని తీసుకొని ప్రేసువారు కలిశారు. అతడూ మా బండి వెంట వచ్చాడు. ఉదయానికి మోహన్ లాల్ గంక రేలాం. అక్కడ వ్యక్తంలో మధ్యాహ్నంబరకు మణం. పూటకుళ్ళ అప్పతో పెండించుకు తిన్నాం.

ఉప్పులేనిది మిసప్పప్పు చప్పన
బుంకపైతం లేదు నేతివానన

మూడోలో ఈ రాయురేరి తెరాం ఎక్కడి ప్రయాణానికి తగ్గి
బట్టలు కొన్నారు ఒక్కోమంది తెచ్చి ఎట్టలు పొయి మూడు కట్టాను

ఒక్కోమంది చ్చి ఎట్టలందుకి రాయురేరి అంది తిరిగిపోయింది
అట్టల మిక్కిలి అంది తలుగులు దినుకొని చాల్ గంజ్ పై చాగం అది
రాయురేరికి తొప్పది అది కోమలమొంది అంది వాయువాలం అప్ప
కుండగా ఆ పూలు తెరాం ఆ రాత్రి వస్త్రంలో మహం అనుమయై
సామగ్రి తేటానికి ప్రజల బజారుకు వెళ్ళారు మేము గదిసిమ గదికి
రగ్గవై ఉన్న మరొక గదిలో ఒక స్త్రీయారి దోగంది దిగింది పేరు
నవీన్ ఒక ఎట్టల బాగున్నాయి రావడానికి బస్టే అయిన దా
బాగుంది మురిసిపోగంవళ్ళలా ఉంది పేరు ఆమెతో బలాసే
మాట్లాడారు

నవీన్ ఎక్కడినుంచి వస్తున్నారు :

నేను : ప్రజాబాదునుంచి

నవీన్ ప్రజాబాదులో నా చెల్లెయింది బహుళ : మీరు తెలిసిఉండ
వచ్చు.

నేను (నేనూ వేళ్ళు వి గుర్తు వచ్చేసింది) నాకేం తెలుసు :

నవీన్ ప్రజాబాదులో మమ్మలను ఎరుగవలారు లేదు

నేను చాలా కాలంనుంచి వీరి ఇంట్లోనే ఉంటున్నాను వీరు ఒక్కోలో
ఉంటారు నేనుమీరా ఎక్కువగా ఆక్కడే ఉంటున్నాను

నవీన్ పుట్టిల్లు ప్రజాబాదేనా :

(ఈవిడ రెప్పిరి విజం రొవి జవాబు ఏం చెప్పిరి)

నేను అవును పుట్టడం ప్రజాబాదులోనే చిన్నతలంనుంచి బయటనే
ఉంటున్నాను

నవీన్ అయితే ప్రజాబాదులో ఎవరినీ ఎరుగవు :

నేను ఎరుగను

నవీన్ ఇటు ఎందుకు వచ్చినట్లు :

నేను పీరియం

నవీన్ చెక్కడం ఎక్కడికి :

నేను ఉన్నా

నవీన్ రిక్టర్ దిగుంచి వచ్చా :

నేను అప్పు

నవీన్ చక్కని కోట పదిని ఇంటినుంచి వచ్చా : సువర్ణగంజ్
నుంచి ఉన్నా చెక్కడింది

నేను పీరి రిక్టర్ దిగుంచి వచ్చి ఉంది

నవీన్ ఇటు లోపలేమీ దాగాలేవు కొంగం భయానికి రకపోకలు
నిలిచిపోయాయి ఇలా అదవిలో పందంమొంది చోరులున్నాడు
ఉన్నాడు అటునుంచే చెక్కిరి ఉన్నది ముగ్గురు అందులో ఒక
అదరి పెదలో పెగలుకూడా ఉన్నాయి అక్కడ పెళ్లివాళ్ళవే
దోచేస్తారు

నేను నాపటి వ్రాసే ఏం చేస్తా :

నవీన్ గట్టి గుంతెదానివే

నేను మరేం చేయను :

తరవాత ఆ మూడు రోజు మూట్టారా అని అంబ ముఖ్యం
అయినది రావు నాకు జ్ఞాపకమూ లేదు 'ఆ' ముప్పైక్కడికి : అని
అడిగాను

నవీన్ మేము యాదం (గదాయా) కు బయలుదేరాం

నేను అర్జంవాలే

నవీన్ ఏమీ గదాయా తెలియకూ : ఎంత వరిప్రతిభ

నేను నాకేం తెలుసు ఆర్కా : 'గదాయా' నిర్వహిస్తున్నా
అంటారు

నవీన్ : మా చగవాళ్ళు నిర్వహిస్తుకోటి

నేను నాకు తెలియదు గదాయా ' రేప్పంటారో ?

వవీబన్ ఏదాది కొకసారి ఇల్లు విడిచి సేను వల్లె వల్లె తిరుగుతాం.
అమీరు ఎదాల ఇండ్లలో దిగుతాం వారు మా అదృష్టాన్నింట్లో
ఏదో ఒకటి ఇస్తారు ఒకచోట కచేరి అరుగుతుంది ఒకచోట
అరుగదు

నేను అయితే దాన్ని ' గదాయా అంటారు

వవీబన్ అది ఇప్పుడు అర్థమైందా ?

నేను ఇక్కడ ఎంతైనా అమీరుదగ్గరికి దూరా -

వవీబన్ ఇక్కడికి దగ్గర్లో రాజాశంకూర్చాన్సింగ్ కోట ఉంది
అక్కడికి వెళ్ళాను వారికి మహారాజు పర్యావ అందింది దంది
బోటు విషయంలో ఇందోలమ్మ చేయబడిందని వారు ఆ పనిలో
వెళ్ళిపోయారు దారిలో దారి ఉన్నాను తువకు వివేక - చేళ్ళాను
ఇక్కడికి రెండుకోసుల్లో ' నమరయహా ' అనే ఉసుంది అక్కడ
మా పిన్ని ఉంటుంది అదిదగ్గరికి వెళ్తాను

నేను అక్కణ్ణుంది :

వవీబన్ అక్కడనే ఉంటాను రాజాగారు పిచ్చివకరవాది కోటకు
వెళ్తాను ఇంకా దారిమంది వారికోసం అక్కడే మరొకటి ఉన్నాను

నేను రాజాగారికి అదిపాటల్లో అదిరుచి ఉందా ?

వవీబన్ ఉండేది

నేను ఏమి ? ఇప్పుడేమైంది ?

వవీబన్ లక్ష్మీనుంచి ఒక వేళ్ళును తెచ్చిపెట్టకున్నారు అప్పుటి
నుంచి మమ్మలను బెక్కిచేయడంలేదు

నేను ఆ వేళ్ళ పేరేమి :

వవీబన్ గుర్తులేదు. ముఖం చూడను ఎర్రగా ఉంటుంది ముక్తా
ముఖం చూడనే ఉంటాయి.

నేను : చాగా పొరుగుందా ?

నవీన్ - మమ్మ పొంగిటా తాడు ఏదో కార్తిగా అడుతుంది. రాజా గారు అవిడచేతి బొంగరం

నేను అవిడ వద్ది ఎంతకాలం అయింది :

నవీన్ అరు నెలలు అయిఉంటుంది

రాత్రికి పైటితో దోప బాగులేదనే విషయం తెప్పాను. "పైర్లంగా ఉంటే కట్టుదిట్టాలు చేశాం" అన్నాడు.

13

రెండవరోజు నేడువన రయిలుదేరాం. నవీన్ లుండి మా పెనక ఉంది నవీన్. నేనూ మాట్లాడుతుంటున్నాం కొంతదూరం వెళ్ళినకర వాక వమరాయహా వర్సింది. నవీన్ మాకు దూరంమంచి ఆ తురు తూపింది బాటవక్కన కొలాలన్నాయి కొందరు కన్యలు నీరు పెత్తు వ్నారు కొందరు పొలంలో వనిచేస్తున్నారు రీరకట్టప రిరిష్టపైప ఒక ప్రి యున్నామింది నవీన్ వాళ్ళు యాపి అంతా వేళ్ళుంచి చెప్పింది. మంచి ఎప్పుడై అనుకున్నాడు మగవాళ్ళకంటే ఎక్కువ కష్టపడుతున్నాడు వేళ్ళుండుకు కావలసివచ్చిందో అర్థంకలేదు వీళ్ళ ముఖాలుమాత్రం కష్టమివమంతు తగిఉన్నాయి లక్కోలో తిరిగిఅమ్మే విడకంవాళ్ళలామా. పొలు చెరుగు అమ్మేవాళ్ళలామా ఉన్నాడు నవీన్ ఇక్కడినుంచి నిడి పోయింది

రెండు కోమలు పోయినకర్వాత ఒక వర్ణం వచ్చింది. అక్కడక్కడ అడివి, పెద్దపెద్ద గుహలు, ఎరురుగా ఏటిడ్లు కవిమిందాయి. రెండు పై పుం దూరంవరకు వట్టపైప చెల్లెలాయలు అక్కడికి చేరేవరకు బాగా పొడ్డెక్కింది ఈ బాటన మేముకన్న ఎవరూ కనిపించలేదు వలు పై పులా తూర్పుం. ఏళ్ళుల ఏటిడతికి వచ్చాం. నేను వారిస్తున్నా పైటి గొల్తాన్ని ముందేకు పొగిఉంటు తున్నాదాస్తూండగా నే తొందరం వళ్ళిపోయాడు. తరహత గుర్రం కవిమిందలేదు.

మా బండి పొగుటొంది పైనువారు గుర్రం వెనక పరిగెత్తారు మిగిలింది నేను. బండి మచిషి ఇంతలో పది పదిహేనుమంది వల్లి యులు బండిపైపు పరిగెత్తుకొని వస్తున్నట్లు కనిపించింది రక్షించమని మనుషులో భగవంతుని వేడుకొన్నాను తొలంబో వల్లియులు వచ్చి బండి చుట్టేకారు అందరి చేతుల్లోనూ కత్తులూ కబాల్లు ఉన్నాయి తుకాంత తుపాకులు వ్రేలాడుతున్నాయి

వల్లియులు (బండివానితో) ఆవు బండిని ఎవరున్నార బండ్లో ?

బండి మచిషి రావడం బరేరీమంది ఉనావరాకా బాడుగచేసుకున్నారు

వల్లియులు ఆవు బండిని

బండి మచిషి ఎందు బాపారి ? ఖాన్ పాహాల్ బవానా ఉంది

వల్లియులు వెంట చుగవాలెవరూ లేరా ?

బండి మచిషి ముందుకు సాగిపోయారు వస్తూఉండవచ్చు

వల్లియులు దిగు మీరి బండ్లోనుంది

ఒకడు వరదా తీవి లాగండి రోగందేగా వరదా పీమిటి ?

ఒక వల్లివాడు ముందుకు వచ్చి తెరతీసి నన్ను దింపాడు ముగ్గురు మనుషులు నన్ను చుట్టేకారు ఇంతలో సదిపైపు యమ్మలేదండి గుర్రాల దిక్కుల భ్వని చెవిపించింది గుర్రాలు దగ్గరికి వచ్చాయి ముందు పైబలి గుర్రం కనిపించింది వెనుక మరో పదిహేనుమంది గుర్రాల వాళ్లున్నారు. గుర్రాలను చూడగానే వల్లివాళ్ళు తుపాకులు పేల్చారు. ఇద్దరు గుర్రాలవాళ్ళు పదిపోయారు గుర్రాలవాళ్ళు నెత్తిమీదికి వచ్చే కారు ఒకల్లోంచి కత్తులు బయటికి పచ్చాయి వీళ్ళుకూడా కత్తులు లాగానీ ఒకటి రెండు బాతులలోనే వల్లివాళ్ళు ముగ్గురు గాయపడి పది పోయారు అక్కితుకుకూడా ఒకడు పదిపోయారు వల్లివాళ్ళు పారి పోయారు

నేను చుట్టి బండి ఎక్కాను గాయపడిన అక్కితునికి కట్లా కట్టి బండి ఎక్కించారు. బండి పొగింది. అక్కితులు బండికి రెండుపైపుల ఇద్దరు. వెనుక కొందరు. ముందు కొందరు. నడిదారు.

ప్రజలీ. (వహదరునితో) బాయీ : లక్కోసుంది బయటపడ్డం బువరనే
చేడు కష్టంగా ప్రాదాంతో వచ్చేకాను ఎలాగో

వజలీ ఎలాపాల్లో పదిబోయాననవు

ప్రజలీ అవును మధ్య అంతకన్నా ఏమంటావు :

వజలీ అనడమేమి : వెంటనే ఉందిగా : పదిసగారిని మేము చూడ
రాదా :

ప్రజలీ మీముందు తెర ఏమి : చూడండి

వజలీ గురారం చేరింతరవాత చూస్తాను

ఇంతలో లంది ఎటిఒడ్డుకు చేరింది ఒడ్డు చాల మిట్టగా ఉంది.
నేను దిగి సడవార్చువచ్చింది కష్టంగా లంది గచ్చికింది లంది మరుపు
నరు గాయపడిన ఆక్రమని గాయాలు విచ్చుకున్నాయి లందినిచా రక్షం.

లంది ఒడ్డుకు చేరింతరవాత మళ్ళీ కట్లు కట్టారు లంది కడిగాడు.
నేను మళ్ళీ లంది ఎక్కాను అప్పటికి రెండు జాతులైంది నాకు లాగా
అకలివేస్తూంది లంది పెల్లగా నడుస్తూంది గురారం ఎక్కడా కంటికి
కనిపించలేదు నాను కోసుంతరవాత ఒక ఊరివియటి తోట వచ్చింది
అక్కడ చిన్నరిన్న రేలాలు వేవిఉన్నాయి కట్టవేసిన గుర్రాలన్నాయి
మనుమలు ఇలా అలా తిరుగుతున్నారు కొందరు వంటలు చేస్తున్నారు
మా లంది ఇక్కడికి వచ్చి ఆగిపోయింది మా వెంటఉన్న ఆక్రమలను
చూచి ఒకడు ఎదురుగా వచ్చాడు వజలీ చెవిలో ఏదో చెప్పారు
ప్రజలీదగ్గరికి గుర్రాన్ని నడిపించాడు వారిద్దరూ ఏదో మాట్లాడుతున్నారు

ప్రజలీ " మందిచి చూశాం. బోజనాలు కానివ్వండి అన్నారు

వజలీ అన్నాడు తనే వ్యవధిచేడు కరలాది

ప్రజలీ నుందిది రేలాలు పెరిగి గుర్రాంకు తీసుకు కట్టండి.
ఇంతలో మనం బోజనాలు చేశాం

నేను లంది దిగాను మామిడిచెట్టుకింద గుడ్డ వరదవడింది మార
గిన్నెలు తెచ్చిపెట్టారు రొట్టెల మడతలున్న చక్కాలు వచ్చాయి నేను.
ప్రజలీ, వజలీ ముగ్గురం కంటి బోజనాలు చేశాం బోజనం పనుయంలో
మూలామీద అతిరక లక్షణాలు కనిపించినా మాన్యంగానే గడిచింది

తోననాన పూర్తి అయ్యేవరకు గురారాలు పెరిగి గుర్రాలమీద వేళాదు జీమలు కట్టబడినాయి.

మితాడు కదిలింది

తెండు మూడు కోసులు వెళ్ళిఉంటాం అక్కితులు. వదాతులు దుశ్శేళారు. ఇటుమూరా ఏద్యంగా ఉన్నారు తెండుపైపులనుంచి తుపాకులు ప్రేలాయి ఆ సంగ్రామంలో పైజరి నా బండి చుట్టుపట్లలోనే ఉన్నాయి. బండ్లో కూర్చోచి నేను భగవంతుని ప్రార్థిస్తున్నాను ఎవడ చేతిలో ఎగురుతుంది కళ్లలోం అప్పుడప్పుడు తెర జరిపి చూస్తున్నాను. అదిగో వారు రచ్చె ఇదిగో వీరు మూలె ఉభయపక్షాల్లో చాంచుండికి గాయాలు తగిలాయి మామెంట యాలై అరనైమంది ఉంటే రాజా డ్యాన్సింగ్ మనుషులు అనేకులు ఉన్నారు ఒక్కొక్కనిమీద వది వది మంది వళ్ళాడు వజారి పైజరి అదను కవచిట్టి కన్నుకున్నాయి వది వచ్చిండుమంది వట్టబడ్డారు వారిలో నేనుకూడా ఉన్నాను

14

బండివారు కాకునేట్టు వట్టకొచి చిడుదల అయినారు గాయపడిన అక్కితులను కబంబలో వదిలేసి ప్రాతాలు రక్తింతుకొచి బరేరికి వెళ్ళి బోయాడు కోట అక్కడికి నాలుగైదు కోసులుంటుంది కొంతమూతం పొగివతరవాత రాజావారి మనుషులు మరికొందరు కరిళారు రాజావారు గుర్రంమీద ఉన్నారు. పేము వారిమూలకు వెళ్ళం

రాజా అక్కోమంది వచ్చిన వీరి ఘోషా :

నేను మాజూర్ : నేరస్తులారా! కాదీ అదేమీదే నీళ్ళు. మూలం తెలియవు ఇదంతా నాకేం తెలుసు ?

రాజా ఇప్పుడు కను విడ్డోమిక్తాన్ని నిరూపించడానికి ప్రయత్నించే కండి నేరం రుజువైంది అదిగిన ప్రశ్నలకు జవాబివ్వండి

నేను : అర్జీ

రాజా లక్ష్మీలో ఇట్లెక్కడ :

నేను బక్కాల్లో.

రాజా . (మనుషులకు సంజ్ఞచేసి) వక్క వల్లెనుంచి బండి తేండి వల్లె బోగంబాళ్ళు కారు రాత్రంతా ఎగిరి పడి పడి కోసులు ఊరేగింపు వెంట తిరగడానికి ఈమె లక్ష్మీ వేళ్ళ

నేను నక్కారును అట్లా రక్షించుగాక

మనుషులు బండి తెచ్చారు బండి ఎక్కాను వట్టుబడి కట్టివేయ బడిని మిగతావారు మావెంట పడిరారు

కోటకు చేరాం వాళ్ళను ఎక్కడికి పంపారో తెలియదు నన్ను కోటలోకి పిలిచారు ఉండరానికి మంచి వసతి కల్పించారు ఇట్లు తుట్టంగా ఉండి ఇద్దరు పేదకులు నియమించబడినారు రక్కవి బోలెడనం పెచ్చుంది పూరిలు కర్రరిలు మిళాయిలు, రకరకాం ఊర గాయలు లక్ష్మీనుంచి బయలుదేరినకరవాత ఇవ్వాళ మంచి బోలెడనం లలింపింది మర్నాడు ఉదయం వైదీలను లక్ష్మీ పంపించి తెలిపింది. జామ పొచ్చేనకరవాత రాజావారు కణరంపారు

రాజా మీరు విమర్శలైనారు పైలా ఫజిలీ ఇద్దరూ దుర్మార్గులని దురావయింది వట్టుబడినివాళ్ళను లక్ష్మీ పంపించి అక్కడ వారు కలి అనుభవిస్తారు వా వ్రవంగా మీ బోవం ఏమిలేదు కాని ఇక ముందు ఇలాంటివాళ్ళతో ప్రిహం చేయకండి ఇష్టమైతే మూడు, నాలుగుబోలాలు ఇక్కడే ఉండండి మీరు క్రావ్యంగా పాడుతారని విన్నాం

రాజావారిదగ్గర లక్ష్మీ వేళ్ళ ఉందనే నవీన్ మాట గుర్తుకు వచ్చి “ప్రభువులకు ఎలా తెలిసింది ?” అని అడిగాను

లక్ష్మీనుంచి వచ్చిన వేళ్ళను పిలిపించారు లక్ష్మీ వేళ్ళ ఎదురు : బుద్ధీదజాన్ : బుద్ధీదజాన్ పరిగెత్తి పెచ్చునన్ను చుట్టేసింది ఇద్దరమూ ఏడిరాం రాజావారి కయంతో వెంటనే ఏడిబోయి వారిముందు తూర్పువ్వాం వాద్యగాళ్ళు పిలువబడితారు విమాక్తీ కలిగిందని గ్రహించి ఒక గజర్ తెచ్చారు దాం చరణాలు తెచ్చాడు. అర్పి గుర్తుచేపు. జ్ఞాపకం ఉన్నది వినిపిస్తూను రాజావారు, పరిణులు ప్రతికరణాన్ని తెల్పుతున్నారు అవందంబో ముదిగిబోయారు గజర్ ఇది

పంపు పేటకాని కెరసుండి విముక్తి కలుగు
 పొటలరాణి బుచ్చులికి విముక్తి కలుగు
 నీవు వీరన నీ కురులు వీరబోవు
 పంపు పంతుల దిక్కిన విముక్తుడగునే :
 పంపులందరినై వ్యాధులు కనురైరజేసె
 ఇచ్చరేకున్నను మాకు విముక్తి కలిగె
 పేటగాదికి నాజాకు తెడద వడదు
 ఎల్లో బాదలు బందికి విముక్తి కలిగె
 ఇహపు కృతలే కాపు పేయభాత కంపు
 బ్రతుకు కెరసుండి ఎవనికి విముక్తి కలుగు ?
 మాళ్ళ పథువులన్న కన్ను కుట్టలేం
 బ్రయోవి బంధమునుండి విముక్తి కలుగ
 పంపు పంతులనుండి విముక్తి ఏద : అదా
 ఎవకు బాదం బంధవిముక్తుడయ్యె ?

మరుటం విని రాజాగారు “ అదా’ ఎవరి కలంపేరు : అది
 అడిగారు ‘వీరదే’ అని బుద్ధిర్ చెప్పగా రాజావారు దాం నంతో
 పిందారు

రాజా ఈ విషయం తెలుస్తే విడుదలచేసేవాళ్ళం కాము

వేమ : గజల్ వివి ప్రభువులు గ్రహించిరిందారి మాటా ఆ విషయమే
 విచారంగా ఉండలి కాని ప్రభువుల ధర్మానా వెలువడింది ఈ దాని
 విముక్తుకాదైంది

నట ముగిసింది రాజావారు ధోమని గృహానికి వెళ్ళిపోయారు
 బుద్ధిర్ తేనూ మార్గమునున్నాం

బుద్ధిర్ మామ అక్కా : ఇందులో కా రిప్పేమీ లేదు రాజావారికి
 బాపమకు వారోజాని మంత్రాలు సాగయి వీరు దాంసాల్లు
 నిలిసిందారు, బాపమ విరాకరించింది చివరకు అణచబోగా
 జాతరలో ముప్పుమండు పెట్టేకారు బలవంతంగా ఎప్పు చట్టి
 తెచ్చారు, ఇప్పుడుండి ఇక్కడే ఉన్నాను నాకిక్కడ నవ్వి
 గొల్లొల్లా ఉన్నాం.

వేమ : ఈ పల్లవివల్లలో బుద్ధిర్ ఎలా గమనించుచు ?

బుద్ధిర్ : అది విషయం కాని నీకు బా ప్రభుత్వ శ్రమను రోజూ ఒక

కొత్తవానిదగ్గరికి వెళ్ళడమింది నీవం ఏదీలేదు అక్కడ అదే చేయ
పరిచినచేర్చి భావను వంగతి తెలిపిందేగా : ఇక్కడంటావా ఓర్వ
రాజావారితోనే పరిచయం ఇక్కడ అంతా నా అజ్ఞానదులే
రెండవది ఇది నా జన్మభూమి ఇక్కడ ప్రతిదీ నాకు మంచిగా
కలిపిస్తుంది

నేను అయితే లక్కో వెళ్ళి ఉదేశ్యం లేదంటావు :

బుద్ధీద్ కమించు ఇక్కడి పోయిగా ఉన్నాను మువ్వకూడా ఇక్కడే
ఉండిపోయాడనూ :

నేను ఇక్కడమాత్రం ఉండను పేరే రాందాతా ఉన్నాయి

బుద్ధీద్ లక్కో వెళ్ళావా :

నేను వెళ్ళాను

బుద్ధీద్ మరెక్కడికి :

నేను ఏది తీవ్రతల్పా చోటుకు

బుద్ధీద్ కొన్ని రోజులు ఉంటావుగా :

నేను ఉన్నానుగా

వదిహేను ఇరవై రోజులవరకూ కోటలో ఉన్నాను రోజూ
బుద్ధీద్ కలిపేది ఆవిడ మనసు అక్కడే లగ్నమైంది నాకు భయంగా
ఉంటూంది చివరకు రాజావారికి విన్నవించాను

నేను ఏముక్తికి ఆజ్ఞ అయినట్లేనా :

రాజా అయినట్లే వెళ్ళానని ఉందా :

నేను చిత్తం దానికి కలదిప్పించండి మళ్ళి దర్శనం చేసుకుంటాను.

రాజా ఎటు వెళ్ళారు :

నేను : కామూరు

రాజా : ఏం : లక్కో వెళ్ళరా :

నేను : హుజూర్ : ఏ ముఖం పెట్టుకొని రిక్నీ వెళ్లను : భావములు ముఖం ఏలా చూపించను : తోటివారు కన్నురా :

ముందు రిక్నీ వెళ్ళాలనే ఆమెకున్నా లక్నీ వెళ్లాలంటే రాజా వారు విరువించేయకపోవద్దన్నవి కెంతవ ఆలోచన వచ్చింది సెందాతంటే టుర్కీ విషయం వెల్లడిఅయితే భావమే గొడవచేయవచ్చు

నా విశ్మయం రాజావారివి వంతోషవరచింది

రాజా అయితే లక్నీ ఇంతెప్పుడూ వెళ్ళరా :

నేను : రిక్నీలో ఎవరున్నారూ : అటపాటం వృత్తి ఎక్కడున్నా ఎవరో ఒకరు అడరించేవారు లభిస్తారూ : భావమే వెంటో ఉండడం ఇట్లంటే అయితే గదా వర్కూర్ : అయటవడింది

రిక్నీ వెళ్ళనవి రాజావారికి హామీ ఇవ్వను

మరుసటి రోజు రాజావారు శంఖిచ్చారు పది ఎలరిసులు ఒక కావన, మూడు ఎట్టెలవహారంగా రథము బహుమితిగా ఇవ్వారు అంది మనిషికాక ఇద్దరు మనుషులను చెంది వంపారు ఒకవేల బయలు దేరాదు అక్కడ వలార్ శాతకూళ్ళ ఇంట్లో దిగాను రాజావారి మనుషులను వంపేకాను అంది మనిషిమాత్రం ఉందిపోయాడు

పాయలకొలం నా గదిముందు తూర్పువ్వాను రాటపాయలు ఒప్పు వ్వాను పోతున్నారే పూటకూళ్ళవారు అడుక్తున్నారే " రాటపాయలూ ఇటు ఇటు ఇట్లు ఉండి కుత్రంగా ఉంది పొక్కా నీరు తయారు. తోటన భావనాను మంది ఏర్పాట్లు గులాబులు చేవరెట్టె నీడ "

ఇంతలో ప్రైవేట్ నైను కమించాడు. గేజ్ నుంచే వచ్చు చూరాడు. దగ్గరికి వచ్చి మాట్లాడాడు నా విషయం అడిగాడు రెప్పాను నేను ప్రైవేట్ విషయం అడిగాను నేను ఉనావకు బయలుదేరిన వార్త అతనికి అందిందని. ఈ రాత్రి జానుప్పరకు తప్పక ఒస్తాడని చెప్పాడు

అది విది నా గుండె నేగంగా కొట్టుకుంది తోలర్ అరిగిన నంతు అవతరవాక అతడంటే వాకు అయిష్టత ఏర్పడింది. ఉనావలో ప్రైవేట్ ప్రాంతమీద తూర్పువ్వాను మామూలు మూటలు అరిగాలు తరవాక ఉనావముంది బయలుదేరి ప్రస్తావన వచ్చింది. నంభావకు రాంచేసి పోగొంది. ఇదికొట్టి వందలబిడేబాబుని, ప్రేమవాడు అంది తోటకావని.

అతను వ్యయంగా గులాబ్ని యాచుకుంటాడని విజ్ఞయం జరిగింది. చివరికి పాతకాళ్ళవానికగర్ వదిలేయాలని రాత్రి గంగదాటి వెళ్ళిపోవాలని విశ్చయించాడు. ఏం చేయను? ప్రైవేట్ ఆఫీసులో ఎన్నాను అతడు చెప్పినట్లు చివరికిచెప్పింది. సబాన్ ను పిలిచాడు. వక్కాను తీసివెళ్ళి రాజపేపు చూట్టాడాడు. సుమారు అర్రరాత్రికి తనతోపాటు నన్ను గుర్రం మీద కూర్చుండజెట్టుకున్నాడు. వ్యతం వదిలి వెళ్ళిపోయాం. అయినాడు కోసుల సడక. సదుములు విరిగిపోయాయి ఎలాగో అలా గంగానది ఒడ్డుకు చేరాం. కష్టంగా పడవ దొరికింది. పది బాటాం ఉదయానికి తాన్నురు చేరాం. నన్ను చాచీమహాలులో దింపి ప్రైవేట్ ఇల్లు చూడ దానికి వెళ్ళాడు. కొద్దిసేపట్లో తిరిగి వచ్చి 'ఇక్కడ ఉండడం జీవం కాదు. ఇల్లు తుదిరిందాను. అక్కడికి పడుపు అని దోరి చూట్టాడాడు.

కొద్దిసేపట్లో ఒక ఇంటికి వచ్చేరాం. ఒక ఎపారా ఉంది. రెండు మందలు పడిఉన్నాయి. చావ పరచింది. రావీమీద ఒక బాటా గొట్టం వడిఉంది. రాన్ని యాడగానే అనబ్యాం కలిగింది. ఇంటి స్థితియోస్తే భయం భయంగాఉంది. కొంతసేపుంది "అజారుకు వెళ్ళి తినేందుకు ఏమైనా తెస్తాను" అన్నాడు. ప్రైవేట్ మంచిది త్వరగా రావాలి" అన్నాను. నేను ప్రైవేట్ అజారుకు వెళ్ళిపోయాడు. ఒంటరిగా కూర్చున్నాను.

అజారుకు వెళ్ళిన ప్రైవేట్ ఇవ్వాల రాడు. లేపు రాడు. గడియ రెండు గడియలు జాను రెండు జానులు ఎంబి చెప్పను? వగలు గడిచింది. పాయంకాలం కావచ్చింది. ఉనాన్ లో పాయంకాలం ఎప్పుడో తిన్నా తింది. రాత్రి గుర్రపుస్వారి విద్రుమబ్బు ఉదయంనుంచి మొత్తం రాతెడు చిక్కు పడలేదు. ఆకలితో ప్రాణంపోతుంది. మార్గం ఆస్తమిం రాడు. చీకటి పడింది. రాత్రి అయింది. భగవాన్: ఏమిచేయాలి? అంత పెద్దఇల్లు అపరాధపురంబూంది. ఆ గదిలోంచి ఎవరో ఏచివళ్ళూ, ముందటి పపారాలో ఎవరో తిరుగుతున్నట్లా అనిపిస్తూంది. ఏదో దనదన భవ్యుడు. ఎవరో మెట్టుదిగి వెళ్ళిపోతున్నారు. రెండు జాములరాత్రి అయింది. గోడలమీద, కప్పుమీద కనిపించిన వెన్నెం మాయం అయింది. చీకట్లు చుట్టుకున్నాయి. చుప్పటి ములంమీద కప్పుకొని వరుకున్నాను.

తెల్లవారి పరిస్థితి మరి అధ్యాత్మంగా ఉంది. అప్పుడు లోపి విలువ తెలిసింది. భగవంతుడు: ఏలాంటి కష్టాలు తెచ్చిపెట్టావురా అను

కున్నాను లక్కో పొత్తం విక్రాంతి ఆ గది గుర్తుకు వచ్చాయి తను
 పైగలనుబట్టి మనుషులు పొత్తా లాంటివారం అప్పుం నీరు అన్నీ
 తెచ్చేవారు ముఖం తిప్పవస్తే పువకు అందించేవారు సారాంశం ఏమంటే
 ఇవాళ రెండు జాతులవరకు పైజర్లీ రాబేయి ఈ దళలో శీలంగం అడవి
 ఉండిఉంటే ఉక్కిరిబిక్కిరిఅయి వచ్చేది వేవేమీ పొడివివచ్చావని వాడు
 అయినా వందల పురుషుల్లో కూర్చున్నరాన్ని కామూరులో కాకున్నా
 లక్కోలో అనేక గొంతులు ఎరుగుచును ఇక్కడకూడా బజారు చూచాను.
 రాశీకాంపలో కూర్చుండలేక లేచి గొళ్ళంటిపి బయటవద్దాను పది,
 ఇరవై అడుగులు వేళానో లేదో నర్కాయ దుస్తులుగల ఒకవ్యక్తి గుర్రం
 మీద కనిపించాడు అతనినెంబ పది పదిహేనుమంది బవాను బున్నారు
 వేడిలు వేయబడిన పైజర్లీ వారిమద్య పడుస్తున్నారు ఆ దృశ్యం చూచి
 స్తుతిరాల్సివైపోయాను విలివిపోయాను ఇరుకు గొంది కనిపించింది
 అందులోనే ఒక మనీరు ఉంది దేవుని ఇల్లే ఉత్తమం అనుకున్నాను
 లక్కోలే కొంతపేను గడపదం చుందిరనుకున్నాను తలుపు తెరచి
 ఉంది లోనికి వెళ్లాను ఒక చొట్టిగారు ఎరులైనారు తల నున్నగా
 ఉంది వీలిరంగు బట్టకట్టుకొని ఎండలో వదారు చేస్తున్నారు ముందు
 వేమ రానుక వేయడానికి వచ్చావనుకున్నారు వంతోపించాడు. నేను
 వెళ్లి ముంగిలిలో రాళ్ళురాచి కూర్చున్నాను దగ్గరకువచ్చి "అమ్మాయో,
 ఇక్కడేం పది;" అని అడిగాడు

నేను తగవంతుని ఇల్లవి వచ్చాను కొద్దిపేపు కూర్చుంటాను. మీరు
 అంతగా వహించకుంటే ఇప్పుడే వెళ్ళిపోతాను

వా కలుపుగోలుకపము మనోరంజకమైన ఒకవన్యవం గారకిలా
 పనిచేళాయె అంక బవాదేం చెప్పతారు దిక్కుముఖం వేసి అబ్బా, ఇబ్బా
 చూచారు ఉచ్చులో వద్దావని అర్థంచేసుకున్నాను

చొట్టి: అయితే ఎక్కణ్ణుంది తను రాక:

నేను ఎక్కణ్ణుంలైనా ప్రస్తుతం ఇక్కడే ఉండాలని ఉంది

చొట్టి: (తెలిరి) మనీరులోనా:

నేను కాదంటే మీ గదిలో

మార్బ్ లాహూర్ వలాఖవలా (పావము శనియిగాక)

నేను అయ్యో! మార్బ్ సాహూర్ : మీరుకన్న ఎవరున్నారు నాకు :

మార్బ్ నేను ఒంటరిని అందుకే " మనీయలో మీకేం వదిలి : " అని అడిగాను

నేను బాగుంది భలే! మీరుంటే నురొకరు ఉండకూడదా ఏం :
మనీయలో మాళేమీ వదిలేడు కాని మీకేం వదిలి :

మార్బ్ పిల్లలకు కడుపు చెవుతాను

నేను నేను మీకు పాతాలు చెవుతాను

మార్బ్ : లాహూర్ వలాఖవలా

నేను లాహూర్ వలాఖవలా నేనా లాహూర్ ఎందుకు కడుపుతారు :
నైతాను మీ వెంటవడిందా :

మార్బ్ నైతాను మానవునికి క్రతువు తానికీ భయపడాలి

నేను భగవంతునికి పెరవాలి పెడన నైతానుకు ఎందుకు భయపడకం :
ఏమిటి మీరన్నది : మీరు చునుచులా :

మార్బ్ (కాస్త కోవంకో) అవును మరెవరిని :

నేను నాకు భూతంలా కివిపిస్తున్నాడు, ఒంటరిగా ఈ మనీయలో
ఉంటుంటే భయంకావడంలేదు :

మార్బ్ మరేం చేయమంటారు : మాకు ఒంటరితడం అంబాలు

నేను అందువలననే మీ మూలం భయంకరంగా ఉంది " ఒంటరితవం
నగం వీచ్చి" అనే పాపైత వివరేమా :

మార్బ్ ఉన్నంతలో ఆనందంగా ఉన్నాం మీ కాత్వర్యం (అలి
ప్రాయం) చెప్పండి

నేను కాత్వర్యం పుస్తకాలు చూస్తేగాని తెలియను ప్రస్తుతానికి వట్టి
దక్క కానివ్వండి

మార్బ్ 30 :

నెను భోజనం

మూర్ఖసాహజను ఎంతో పరిహసించాను నాని అప్పటికి అకలితో
ప్రాణం పోతుంది నోట మాట రావడంలేదు

దుస్సా వారిలో అంత పరిహాసాలు ఆరావ్వివ అవనవం ఏమొచ్చింది :

ఉమావ్ ఒకరో ఆదా ఆ మాట అవక్కంది కొందరి ముఖాలే
అలా ఉంటాయి కారణం లేకుండానే నవ్వానినిపిస్తుంది

దుస్సా అవ్వనివ్వను చున్నది గుండును చూస్తే కొందరి చేతులు
ఎరిగిపెట్టాయి నెత్తిమీద పేళ్ళు ఆడించానిపిస్తుంది

ఉమావ్ అంతే నెనుకోండి

దుస్సా వారికెళ్ల పరిహాసించానిపించే విషయం ఏమింది -

ఉమావ్ ఏం చెప్పాలో అర్థంకావడంలేదు మిదివి వియ్యమిలో
డిన్నాడు చూపంకూడా అంత వికారంగా లేదు ముఖానికి
విర్రుపుంది గర్జన అల్పత్వం గొరిగించిన సైపాలు ఎత్తైన
లోపి నింకిగా మాట్లాడుతారు నోరు తెరిచి వెంటనే మూసి
స్తారు కింది పెదవి విరిగిపోతూ పైకిలేస్తుంది దాంతో కత్తిరించిన
గర్జన ఉమావ్గా కనిపిస్తుంది ముక్కు ముందుకు సాగుతుంది
ఏదో తింటూ మాట్లాడుతున్నట్లనిపిస్తుంది ఇప్పుడీ పరిహాసం
లేమోనని వెంటనే నోరు మూస్తారు

దుస్సా నిజంగానే తింటున్నారా :

ఉమావ్ ఉండంలేదు నెమరువేస్తున్నారు

దుస్సా ముఖాల ముఖం తరచుగా అలాగే ఉంటుంటుంది ఆ ముఖాలు
చూస్తే బుద్ధిహీనునికి భయం కలుగుతుంది బుద్ధిమంతునికి నవ్వు
స్తుంది అల్లాంటి ముఖాలు చూడడం నాకు నరదా

ఉమావ్ ఇంకా వినండి వారు మాట్లాడడంలో ఒక విశేషం ఉంది
తరచుగా ముఖం తిప్పేమకుంటుంటారు

దుస్సా : అది మర్యాద లక్షణం. మాట్లాడేప్పుడు తుంసర వరుకుంక
వచ్చు

ఉమావ్ : నన్ను చెప్పనిస్తారా ?

రుస్సా : కదించాలి. అదిగో వెళ్లారింది.

ఉమావ్ : కథ ఏమంటే నేను తేలులోంచి బాపాయి తిళాను.

సంతాపన ఇన్నెన్నానమకొంది మోర్టిగాడు వప్పున చేయదాది
“ఇదేమి అవసరం” అన్నాడు.

నేను చిరునవ్వు నవ్వి “అక్కడనరం నాకు ఆకలిగా ఉంది. ఎవరి
వైనా పంపి తివడానికి ఏమైన తెప్పించండి” అన్నాను.

మోర్టిగాడు నిరాశచెంది మాట మార్చాడు. “అర్థమైంది”
అన్నాడు. ఏమిటంటుంది. మళ్ళీ. అర్థమైతే రాయికావలసింది. అందుకే
అన్నాడు అడవనమేనని. “ఇక్కడి టోజనం పనికిరాదా ?” అడిగాడు.

నేను : ప్రస్తుతమా ? ఆప్రస్తుతమా ? న్యవదార్థమా ? వరపదార్థమా ?

మోర్టి : ఇప్పుడేమి లేదు. నా కప్పుడు టోజనం తెస్తాడు ఓరు టోం
చేయండి.

నేను : ప్రస్తుతమే సాధ్యపడదు. న్యవదార్థం ఆలేదు. అటుని రావు
రావుననుకున్నది. కావున బజారు టోజనమే కరణ్యము. కావున
అదియే తెచ్చియిండు.

మోర్టి : కాస్త ఓపికపట్టండి. టోజనం వస్తుంటుంది.

నేను : ఓపికకు ఓపిక చచ్చినది. రెండవదేనునగా పెళ్లలు చెప్పగా
విన్నాము కష్టమగు పరిస్థితులు ఒక మానము మాత్రము ప్రపంచ
మున విహారిండుట కేగి మిగిలిం పడునొకండు మానములు ఈ
మహిమననే తివ్వవేయదురని.

మోర్టి : ప్రస్తుతం ఏమీలేదు. కాని నా కప్పుడు టోజనం తెస్తానేకండ
వచ్చు.

నేను : పోదీరు. ఒప్పుకుంటున్నట్లులో టోజనము వచ్చునని. అయ్యది
ను మేరికే కాలవన్న మాకేమి చక్క. ఎటులో ఇరువురము
పొదుపుగా భుజింకమనిన నిరీక్షణ మృత్యువువలె నున్నది. ఇలాంటి
నుండి శిర్యాలు వచ్చువరకు.....

1 ప్రహమ్మియిండు ఉపపదించు మానము.

2 శిర్యాలు అమ్మకం వంటిది. అది ఇరాక్ లో రిరిస్తుందని విశ్వాసం.

మోర్స్ : కామెంట్ యోగ్యతగంవారుగా కనిపిస్తున్నారు

నేను : నా అప్రెయిజ్మెంట్ కామెంట్ అయోగ్యతగా కనిపిస్తున్నారు

మోర్స్ : విజయ కాది

నేను : (మాటలు అర్థపర్చి) కాది ఇక్కడ పేగులు 'అన్నా అన్నా' అంటున్నాయి కామెంట్ అవస్థానం దండుతున్నాయి

మోర్స్ : అయితే ఇప్పుడే తెస్తా

నేను : త్వరగా వెళ్ళండి

అప్పుడంటూ వెళ్ళి మోర్స్ గారు గంట గంటవ్వరకు నాడుగు పులి రొట్టెలు ఒక పుట్టిగిన్నెలో పెట్ట పులుసు తెచ్చారు చూడగానే వట్టు మండింది మోర్స్ గారి ముఖం చూచాను అతడు అర్థం చేసుకున్నది పేరు చెప్పిన పచ్చాలుగున్నర తిచ్చాలు నా ముందుంచి "నాడుగు పైసం రొట్టెలు పైసం తూర రమ్మిడి రిల్లర మార్చకంటో పోయింది మిగిలింది ఎ ముందుంచి ముందు లెక్కించుకోండి" అన్నారు మరొక పొది మోర్స్ ది మాళు కాది ఆకలి చెడదీ మూడు నాడుగు ముక్కలు తిరి మోర్స్ ది చూచి మోర్స్ గారు : ఈ పొదువర్త ఉక్కి ఇదేనా దారి కేది : అదిగాను

మోర్స్ : కామెంట్ లోకి అమరున్నారా మహామాద్ చూడం ఉండ గాదికీ తెలుసువట్టు వరాపు దొరకరాదికీ :

నేను : మిళాయి చూడం అయినా ఉండవచ్చుగా :

మోర్స్ : మిళాయి చూడమా : ఇదిగో ఈ చుట్టూకంటే ఉంది

నేను : అయితే వాడుగు కోనలు వెళ్ళాంపిన అవసరమేం : తెలు నామలు వెళ్లి తెచ్చారు అది తిక్కలు తివేది.

మోర్స్ : అలా అవకండి మనుషులే తింటారు

నేను : మీలాంటి మనుషులు తింటుండచ్చు ఈ పొది పులిరొట్టెలు, పల్లవి పులుసు.

మోర్స్ : నల్లగా ఉందా : లేదే ఖరే అదే తెస్తాను రమ్మ పుట అయింది నా దమ్మతో తెచ్చిస్తాను

నేను బదులుచెప్పకముందే మార్క్సిగాడు వెళ్ళిపోయారు. ఎప్పుటికో పాది పులిసిపోయింది. తెచ్చి ముందుంచారు హాతిమను చంపి పట్టినట్లు.

ఏదోవిధంగా నాలుగు రొక్కలు మింగి ముందెడు నీళ్ళు తాగాను. పులును అక్కడే పదిలేసి మందున్నాను. చిల్లర అక్కడే పడిఉంది. నేను లేగింది చేయి కడుగుకోవడానికి. మార్క్సిగాడు వెళ్ళిపోతున్నాననుకొని "ఈ డబ్బులు—చిల్లర తీసికెళ్ళండి" అన్నారు.

నేను : నా తరపున మనీయర్ దీపం పెట్టండి.

మూతి, చేతులు కడుగుకొనివచ్చి అక్కడే కూర్చున్నాను. మార్క్సి గారికో మాటలు సాగిందాను. వారివల్ల నాకు కాన్సుబురులో చాలా సౌఖ్యం లభించింది. వారిద్వారా ఒక గది అద్దెకు తీసుకున్నాను. నివాస మంచం, దావలు, తెరలు, ఇత్తడి గిన్నెలు వగైరా అవసరం అయిన సామానంతా కొన్నాను. ఒక దానీని పంటకు. ఒకదాన్ని పై పనికి పెట్టుకున్నాను. మరో ఇద్దరు నౌకర్లను పెట్టుకొని హాయిగా ఉంటున్నాను. వాడ్యగాళ్ళ కోసం అన్నేపూ సాగింది. రావడానికి చాలామంది వచ్చారు. రావి వనండుతాలేదు. చివరకు ఒక తలలావాడు కనిపించాడు. అరిచు అరిపాటి వెంకటేశ్వరుడు. అతనితో బాగా పరిచయం ఏర్పడింది. అతనిద్వారా ఇద్దరు సొరంగీ వాడకులు దొరికారు. జామ, జామన్నర లాగివరకూ పాటలు సాగాయి. లక్కోనుంచి వేళ్ళ పచ్చిందనే వాస్తవ కాన్సుబురుంతలా జ్యాపించింది. చాలామంది పురుషుల రాక సాగింది. కవికథానా బాగా రాణించింది. నవకు వెళ్ళివిరోజంటూ లేదు. కవీలు సభ్యులుగా వచ్చాయి. కొద్దిరోజుల్లో బాగా డబ్బు సంపాదించాను. కాన్సుబురు జనుల ఆదార వ్యవహారాలు. మాటా మర్యాద విద్యుత మాటిమాటికి లక్కో గుర్తుకు వచ్చేది. అయినా స్వేచ్ఛలో ఏదో అనివచం ఉంది. లక్కో వెళ్ళ బుద్ధి అమ్మడిదాను. లక్కో పెళ్ళి భావమే దానిగా పదిఉండార్యిందే. ఈ ఘృతిలో భావమేతో విడిపడిఉండడం సాధ్యపడదు. వేళ్ళంతా ఆమె మాటకు అణగిమణిగి ఉంటారు. మంచి వాడ్యబృందం లభించడం కష్టం. వాడ్యంలేకుండా సంగీత వధలు, నాట్యవధలు ఎలా సాధ్యం? రాజాల, నవాబులందరూ నేను వెళ్ళానంటే భావమే చలనీ. నేను మంచి పాట కత్తెనే. అయినా లక్కోలో చాలామంది మంచి పాటకరైలున్నారు. మంచి చెరు పడకూ రసజ్ఞులకు. సాధారణ జనుల్లో అమ్ముడయ్యేది పేరు. పెద్ద మనుషుల చూపు పెద్ద వేళ్ళలపైనే ఉంటుంది. అలాంటప్పుడు సన్నెకురు

అయిగుతాయ : కామ్మరులో నా కిక్కను మించిన గౌరవం లభించింది. రాజుల, సవాలుల ఇంట్లో పెళ్ళిళ్ళు, ఉత్సవాలు జరుగుతే నన్ను విలువనం గర్వంగా కానించేవారు. చూడంగా ఉంటేగాని అక్కో గొప్పటనం తెలియదు. ఇక్కడ హాట్రవ్ పారట్ అక్కడే ప్రఖ్యాతులు. వారిని మించిన వారు లేరని భావన. వారి శిష్యులు పెరిగింది ఉన్నాడు. అక్కోలో వారి పేరు విన్నవాడే లేరు. ఒకనాడు ఏమి జరిగిందో విన్నాడి. ఒక మహా శయ్యలు గదిలోకి పేచేళాడు. మాటల సందర్భంలో కలిశాన్ని గురించి చర్చ వచ్చింది. “తమకు హాట్రవ్ పారట్ తెలుసా ?” అని అడిగాడు. “తెలియదు. పారట్ ఎవ్వరు ?” అని అడిగాను. పేరు వారి శిష్యులందరినీ వారు. వెంటనే కోపం వచ్చేసింది.

వారు : మీరు అక్కోవానులని విన్నాను.

నేను : చిత్తం. నవాబం అక్కోలోనే.

వారు : అక్కోలో ఉండడం. చూ గురువుగారిని ఏరుగకపోవడం ?

నేను : పేరున్న అక్కో కవులందరినీ ఎరుగుదును. ఇక గురువుల విషయం చెప్పాలా : కాస్త పేరున్న శిష్యుల కవికలూ విన్నాను. వారి పేరేమిటో చెప్పండి. కవినామంతో పరిచయంలేదు.

వారు : పేరు చెప్పి ప్రయోజనం ఏమి : వారి కవినామం నలుదిశలా ప్రఖ్యాతమే. మీకు తెలియకపోయింది. పోలిసింది.

నేను : తమిళం. కవుల పరిచయం గలదాన్నే. తమ గురువుల విషయంలో కామలా చెప్పకోవడమూ నలదే. పేరు శంకిపర్వతి. గుర్తువస్తానేమో :

వారు : మీర్ హాషమ్ అలీ సాహాద్ షారత్.

నేను : “పేరు పరిచయమైనదానిలాగే ఉంది” అని అలోచించాను. అట్లా : ఈ మీర్ హాషమ్ అలీ సాహాద్ ఎవరు : దివరకు వారినిద లాభికరిగింది. “మీ గురువుగారు కోక కవికలూ రచయితలూ కదూ ?” అడిగాను.

వారు : చిత్తం. కోక కవికలో కూడా వారిని మించినవారు లేరు.

నేను చక్కగా శంకిస్తాను మీరసాహాబ్ మిల్లాసాబ్ సుఖానా
మించినవారా :

వారు వారితో పరిమాణేవారు

నేను కోకగీరాని ఎవరిని చదువుతాను :

వారు ఇతరులని చదవడమేం అర్థం : న్యాయంగా చదివినా ఈమధ్య
ఇరవైఏకవ రద్దీలకు నదికొత్త కోకగీరాన చదివారు వారి ప్రత్యాక
మైంది

నేను తమకు క్షాంతి కంటికి వచ్చి

వారు మొత్తం గుర్తులేదు అగ్లావ్ని కీర్తిస్తూ ఒక చరణం రచించారు.
అది నాకేవాది. పట్నంలో అందరి నోటికి వస్తుంది కంటి పెరిచేక
రమకొంది

నేను : దయతో సాయించండి నేనూ ఆపండిస్తాను

మొగుల ఒకనుండి వ్రాసినాక్షం వెళుతుంది

వారు : ఈ చరణాన్ని భృతి యారమారప్రాంతాలను వ్యాపించింది మిగతా
చరణాలు నేను చదువుతా వినండి ఎంత అందమైన కవిత్వం :

నేను : (ఉద్వేగంతో) దీక్షం కాదు కవిత్వం అక్కోర్ వివిధంగా

వారు : అదే నేనన్నది అక్కోర్ వాసులు పైగా కవిత్వపరిచయం గల
వారు హుత్రాత్ పారభో నేను వివరమోషకం ఏమిటి : అక్కర్లం.
ఇప్పుడు అర్థమైంది హాస్యమని

మీ గురువుగాను చర్చి మరొకవన్నె ఎత్తిన ఇలాంటిది వ్రాయలేదు
ఇది యిక్కనేను మిల్లా దావీరసాహాబ్ కవిత్వ అంశమని నోటివారా
వచ్చింది కాని ఎందుకు దోచి అది మింగేవాను

అప్పా : తెలివిగా ప్రవర్తించారు. అది కాస్త చెప్పిఉంటే వాటి కూర్లో
మన్ను వదేడి మీర హాషమాలిషారభో హుత్రమేనా ఎంతలో
మహాగుణావులు ఉన్నారు ఇలాంటివాళ్ళు ఇంకొకరి కవిత్వ తమ
పేర చదివేస్తారు. కొద్దిరోజులక్రితపు విషయం ఒక పెళ్లమనిషి

నా మిత్రుని కవిత్వం చిత్తుకరి రొంగిరిందాడు ఒకటి పైలా
 నాదులో వివిధా తిరిగి గొప్పగొప్పవాడు క్లాంబాదు నా
 కవిపత్తెవాడు విపత్తెకారు లక్ష్మీకు ఉత్తరాదు వచ్చాయి
 అనుభవిత తెలియవరచకం జరిగింది నాదు పచ్చి అంతున్నాయి
 అట్లాంటి మిహాయులు లక్ష్మీను ఎంత అప్రతిష్టలపాదచేకారం
 చేయడోగా కవిపత్తెకారు లక్ష్మీ అంతున్నాయి నాదికి ఎంత
 క్లాంబాదు చదువులందరకు నాదుకోలాడు చొప్పులో అంతు
 లక్ష్మీచేయ అయిపోతారు అంతటితో నాదుకు చేగి : ఏం ప్రయో
 జనం అనిపిస్తోంది :

ఉమావ్ : అప్పుడు చాలామంది రిమి లాభంకోసం లక్ష్మీను నాదు
 కుంటారు నాన్నాదులో కరిగి నా పత్తికి అదే

అ కోలాల్లో లైక్కులేవు ఒక్కోవాళ్ళు లయటిప్రాంతాలకు పెళ్ళిచాలే
 నాదు ఎక్కడెక్కడనుంచో అరులు ఇక్కడికి చెంది తిమి ఎదోమ ప్రా
 ర్థించి లక్షలలనుబటి కీర్తిపొందేవాడు రిల్లీ పాడు కి లక్ష్మీ చెంది
 చెందింది

దుస్సా : కరిగి అనే స్థితి నేటి దక్షనుది లక్ష్మీ పాదాలంది దక్షను
 చెందింది నేను వెళ్ళలేదు విన్నాను చొప్పు వారి పీఠంకు
 వీరులే వీర్యకాయని

ఉమావ్ : లక్ష్మీవాణ్ణి ఎక్కువగా వాడితో చెప్పండి ముందు తిమి నా :
 నాగుచేతుకొమ్మని

దుస్సా : నాదా : ఎంత బాగా చెప్పారు ముందు ఎలాగో చెప్పండి
 నాని తీరు నాదు

15

చాలమహిమ వర్ణింప నెవరిభరము ?
రంయోగ వియోగము లిది నైజము :

గదిపోయినవారు కలుస్తారు. అది ఎప్పుడో విడిపోయినవారు, కలుస్తారనే లభవహిశం లేనివారుకూడా కలుస్తారు. ఒకనాటి సంగతి. కాన్పుయము పచ్చి ఆరు నెలలైఉంటుంది. నా కీర్తి భాగా వ్యాపించింది. పీడున్న. గొండుల్లో నేను పారిన పాటలే వివివిస్తున్నాయి. రాత్రిళ్ళు బాటమంది వస్తున్నాయి. వేననికాలం. వగలు లెండుగంటల సమయం. మందంలో పడుకొనిఉన్నాను. దానికి ఒంటింట్లో గుర్రపెడుతుంది. పనినాడు గది అవకల చూర్చిని పంపా త్రాడు తాగుతున్నాడు. పట్టివేళ్ళ తడికలు నుండిపోయాయి. నీళ్ళు కల్లదానికి మివిషిని విలద్రాసుకుతుంటుందగాగో చీధిలో చూటలు వివివించాయి. "లక్కోనుంది పచ్చిన పేళ్ళ గది ఇదేనా : " అని అడిగింది. కోమటి దుర్గ "అవును అదే" అని చెప్పింది. భవనావ "గుమ్మం ఎక్కడ" అని అడిగితే చూపించింది. కొద్దిసేపల్లో చెవ్రైపిళ్ల మునలిది గదిలో ప్రవేశించింది. ఎరుపు లంగు, మురుతల నులుం. ముగ్గుబుట్ట తల. పంగిన నదుము. చెల్లని మల్లులు మునుగు, చాడ్కా. పడులు పైజామా. చేతులకు మందపైను. పెంకి కడి యాలు. ప్లేళ్ళకు ఉంగరాలు. చేతిలో కర్ర. పణతుకూ ఒకడుస్తూ పచ్చి కూర్చుంది. పది పచ్చెండు సంవత్సరాల పల్లని తుర్రాను వెంటపచ్చారు. వాడు నుండున్నాడు.

వృద్ధురాలు : లక్కోనుంది పచ్చింది ముప్పేనా ?

నేను : చిత్తం.

ఈ మాట అని మందం దిగిపచ్చి పొనానో ముందుకు వెళ్లి హంకా శేవంసిందని మివిషితో శేకపేసి చెప్పాను.

పృద్ధురాలు : మా శేగపె విమ్మ జ్ఞాపకంచేసింది. కొడుకు జన్మదివల. జనానలో గోష్టి. ఏ కచేరీ ఏర్పాటుచేశారు.

నేను జేగంగారికి వేవెలా రెయను :

పృథ్వీరాజు పట్నంబిండా ఏ పాటనే మ్రోగుతుంటే రెండు దారలు
ఏమంటే జేగమగారు లక్కోపాడు

నేను మరుటూరా లక్కోపారే :

పృథ్వీరాజు ఏకేలా తెలుసు :

నేను మీ మాటలీరు దాగుతుందా :

పృథ్వీరాజు అప్పుడు నేనూ ఆక్కడిదాన్నే కర్రతో ఏం తీసుకుంటావా? టెచ్చ ఇంకా చాలా పనులున్నాయి

నేను నా వెల అందరికీ తెలిపిందే యీరై యాచాయి... పట్నంబంటాడు కాని జేగమగారు లక్కోపాడు పైగా ఆవలంతో పన్ను పలికారు వానినుండి ఏమీ తీసుకోను గోష్టి ఎవ్వరు?

పృథ్వీరాజు ఈ రోజు సాయంత్రం ఈ గూహాయిలు రిల్లెర్ అయ్యేను తీసుకో మిగతావి ఆక్కడ లభిస్తాయి

నేను (తయ్య తీసుకొని) ఇదేం అసవరం అయినా పెగమగారు పోయ్యకుంటారేమోనని తీసుకుంటున్నాను ఇన్లెక్టుడ : " అది గాను

పృథ్వీరాజు ఇట్లు కాస్తమారం వవాల్ గంట్లో ఈ కులారు సాయం కాలం వస్తారు అతనివెంట వచ్చేయి ఒక విషయం గుర్తుంచుకో వెంట మీ ఇంటికి వచ్చే మగవాళ్లెవరూ ఉండకూడదు

నేను : వాద్యగాళ్ళ :

పృథ్వీరాజు : వాద్యగాళ్ళు సేవకులు లాఁకయ్య మరెవరూ ఉండరాదు.

నేను : వెంట తెచ్చేంద వనిషయంగలనా రెవరున్నా రిక్కడ : ఎవరూ రాదు

ఇంతలో సేవకులు వాళ్ళా కయ్యారేపీ తెచ్చాడు నా పండ్ల ప్రకారం మువలారిడ ముందుండారు. వాళ్ళా అపంపంగా తీర్చింది. నేను ఒక తమలపాతుకు నువ్వుం రాది. తానువేలి చక్కెర కల్పలో వది ఉన్న చప్పరి కొడి. యాదానిగింజ వలిసి వేలియల్లి మువంపల్లెన ఇచ్చాను.

వృద్ధురాలు హయ్యో! దిక్కు ఎక్కువయ్యాయి పాన్ పెరిచినవి.

నేను తరచి చూడగలిగిన తాంబూలమే వీధింటేలాను

మొలకెక్కి తాంబూలం నేనుకొని చాల నంతోషించింది ఇది మా పగుల పెరిగిన అని పొగడుతూ పెళ్ళిపోయింది “రాత్రి పొద్దుండగానే వచ్చేయి గడియ పొద్దుండిగానే ఉత్సవం మొదలు అవుతుంది

నేను అది కరేరి ఆరారించారు అయినా జేగమగారు శంకించారు వారిట్లే పెందలకడనే చెప్పి అభినందన గీతం పాడుతాను

ఇప్పుడూను విలువ ఉయకు అప్పుచ్చుడుగాని తెలియదు కాన్పా దులో పెందల కరేరిలు జరిగాయి నాని ఇంత ఉత్సాహం కలుగలేదు. పొయందారందోనం విరిపిస్తూ చాలం గడిపాను నేనవివగలు కొండలా ఉంటుంది కష్టంగా గడిచింది అయిదు గంటలకు కుర్రాడు వచ్చాడు. పెందలనుంచే వీధింగా కూర్చున్నాను వాడ్యగాళ్ళుమళ్ళా విడిచిందాను. కుర్రాడు ఇట్లు ఎక్కడందో చెప్పాడు ప్రయాణమై వెళ్ళాను

జేగమగారి ఎంటికి గంట రోజు కాలావత్తుంది తోట ఉంది. వానిగునై 20 నాగజముడు, ఇతర మళ్ళిచెట్లు ఎత్తుగా పెందారు అది ఒక గోడలా తయారైంది తోట వూర్తి అంగువడకటిలో ఉంది రాదే. కర్ణూరచెట్లు వరుసయగా ఉన్నాయి అందులకు కత్తిరించబడిన ఎరువు చెట్లు వలువైతూ వచ్చునని అక్కడక్కడ రాళ్ళతో గుట్టలుంటివి చేశారు వాటిమీద అనేకరకాల చెట్లు రాళ్ళలోంచి మొలిచిపట్టున్నాయి. తోటలో వలువైతూ కాపారములు విప్పించబడినాయి వాటిలో ముత్యం బాంటి తుగ్రమైను వీరుంది మారీ గొట్టాంతోనూ, అలయంత్రాంతోనూ వీరు పెట్టున్నారు. అతులమంది వీటిచెట్లు రాలుతున్నాయి పగలంతా వీటికి తపించిన వూలకు వీరు చల్లకంవల్ల ప్రాణం వచ్చింది ఎంత వచ్చగా, కర్ణగా ఆనందంగా ఉంది వాచావరణం.

జన్మడిపోవువం జరిగింది ప్రియ పాటలు వినిపించాయి ఇవతల నేను అభినందన గేయం పాదాను క్యాసుకాగోప్రాపించిందాను వినే వారు ఎవరూ లేరు నేనే పాడుతున్నాను జేగమగారు ఒక సవరణు. అయిదు రూపాయలు బహుమానంగా పంపారు కార్మిసేవలో పొయం కాలం అయింది చంద్రుడు ఉదయించాను. పెన్నెల వరుడుతుంది కాపారజులం చంద్రకీరణాంతో కలిసి దింతకోథ విస్తాంది

తోటలో నుంచర హస్త్యం, తోటమధ్యను ఒక వహికం ఉంది. దానిచుట్టు విదేశపు పూలమొక్కలు అందంగా అలంకరించబడినాయి. ఈ చెరువువకు కలిసి ఒక ఉన్నత పీఠిక నిర్మించబడింది. దానిమధ్యన పుష్కలంగా గాలివచ్చే ఒక చిన్న బంగళా ఉంది. ఈ తటాకం కాలువ నీటితో నిండుతుంది. అందు నీరువదుర్వనితో దర్జానం వ్యాపిస్తుంది. ఎంత ఆహ్లాదకరంగా ఉంది. నుంచర సుద్ధానమయం. శుభ్రమైన గాలి, రంగురంగుల పూలవరిమళపు గుబాళింపు. అలాంటి వాతావరణం ఎక్కడా చూడలేదు. పేడికమీద మల్లెలాంటి తెల్లనిగుడ్డ వరదబడింది. ఒక బారీసు పెట్టబడింది. దానిముందు మమ్మూ కూర్చుండబెట్టారు. ఈ పేడికనుండి హిందవరకు గులాబిరెల్ల వదునకుంది. ఆ మార్గానే బేగం గారు విచ్చేస్తారని తెలిసింది. ఎదురుగా చిల్కములు వ్రేలాడుతున్నాయి. పేడికమీద వచ్చని దీపాలు వెలిగాయి. పాతవనిందని ఆజ్ఞ వచ్చింది. నేను కేదారం ప్రారంభించాను. దాంపేపు గావంచేశాను. ఇంకలో ఒక దాసిని రెండు చేతులలో రెండు కమలల్లాంటి గాజుదీపాలు తీసుకొని వచ్చింది. దీపాలు అక్కడ పెట్టి వార్యగాళ్ళను అతిథి గృహంలోకి వెల్లెల్చించనీ, అక్కడికే తోజనాలు వంపబడుతాయనీ చెప్పి పంపించింది. ఇక అంతఃపుర గోష్ఠి జరుగుతుంది. దాని వెళ్ళగానే బేగంమోగు చిచ్చే తారు. గౌరవసూరకంగా లేచి నుందున్నాను. సమ్మ దగ్గరికి పరిదారు. తాము వరుపుమీద కూర్చొని బారీసును ఆనుకున్నాను. నేన్ను ఎదురుగా కూర్చోవలసిందని వంజ్జిచేశాను. సలాముచేసి కూర్చున్నాను. బజ్జీకోవం పరిచిస్తూ బేగం పరగాన్ని ద్యానగా చూచాను.

చిరిపి కనులు వెడలెల్లు కేళాచిత్రాలు
ఎదురుదొరురు మార్కొచి చేయు పవాలు :

ఆ తోట. ఆ వరినలాలు ఆమరపురి లనే లనుమానం కలిగింది. ఎదురు బారీసుకు అనుకొని కూర్చున్న రంధమ చూచి ఆ అనుమానం మారమయింది. జడ పిరుదుల పండుకుంది. చిత్రించినట్లున్న కను బొమలు, గులాబిరేఖల్లాంటి విళాననేత్రాలు. అందమైన ముక్కు. చిన్న చురుకము. వల్చని నాటాకు పెదవులు. మొత్తం రూపంలోనూ పింక కని పించదు. ఎత్తూ, లాపూతూదా సమాసంగా ఉన్నాయి. అమె అందాన్ని మించిన అందం చూడలేదు. కొంకరకు ఖన్నీడ్తో బోల్చువచ్చు. నాని ఎక్కడ ఖన్నీడు ఎక్కడ ఈ దేవకవ్య. ఖన్నీడ్ ముఖంలో అల్పవ్యం కనిపిస్తుంది. ఈమె ముఖం కీచి. ఖన్నీడ్ ఈమెముందుకొంట విభారంగా కనిపిస్తుంది. కిరీషకుమనులంటి ఈ పొతుమార్కం అమెలో ఎక్కడిది :

తెగవది అమె ముఖమున ఎప్పుడూ ఉదాసినక కనిపిస్తుంది చిరిచిర
 తాడుకుంది వేగమెగారిలో ప్రవహించి ఉంది మాట్లాడితే పూలు రాలు
 తాయి మాటలు విన్నవించి రాని అమె ముందు మాట్లాడే రైర్యం
 ఎవరికి : అందం, అందం నిరాశంబరక వారిలోనే చూడాలి. భవిష్య
 లను అంతా వుతిరాయి నిర్వాహకంగా అమెకు ముఖమైతే చేపినా దోషం
 లేదంటాను బట్టలు ఆధునామూలా చూపించి తగిసిస్తే ఉన్నాయి.
 లేక ఎదురు ముసుగు భుజాలమీద వదులుతుంది దిగువనే చూస్తూ
 ఏమీ పైకామా చెప్పరు వచ్చుల దుర్భులు ప్రజలను ముక్కుమొదక
 మెడలో సాధారణ గొయ్యి చేతులకు లంగరు గాతాను అందం.
 అందానికి తగిన నిరాశంబరక అందుకు తగిన దుస్తులు. అభిజాతాను.
 అభ్యుదయంలో చిత్తరువునై చూస్తున్నాను. నా భావం ఎలాఉందో మీరు
 చూస్తూనేఉన్నారు రాని నిమ్మిందీ అవిక దృష్టికూడా నాపైనే ఉంది.
 ఎన్నే చూస్తుంది ఇరువైపుల చూపులు కలుస్తున్నాయి అనేకపాళ్లు
 మనసులో ఒక ఆలోచన వచ్చింది కాని ఎలా వ్యక్తపర్చడం : ఏమిని
 చెప్పడం : ఒక దాసిని వెనుక నిలిచి పంపా వీరుతుంది ఇద్దరు ముందు
 ముందున్నారు ఒకదానిచేతిలో పెంచి కచ్చా, మరొకదానిచేతిలో ఫిన్ టాన్
 ఉన్నాయి దారిగోపు వేగమే మాట్లాడలేదు నేనూ మాట్లాడలేకపోయాను.
 దివకలు అమె ప్రారంభించింది

లేగమె నీ పేరేమి :

నేను (చేతులు కట్టుకొని) ఉదాహరణ.

లేగమె స్వంభం అక్కోయేనా :

ఆ ప్రశ్నించిన పద్ధతికి నిరుచిచెప్పకం కష్టం అయింది ముఖ్యంగా
 ఈ పనులయంలో స్వంత ఉరు అక్కో అది చెప్పితే నా మనసులో ఉన్న
 భావం సగిస్తుంది పైకాదాని అది చెప్పితే అవసరంగా రచనకం వియకు
 వదులుతుంది దాగా ఆలోచించి చెప్పారు

నేను చిత్తం అక్కోలోనే పెరిగి పెద్దదాన్నయ్యాను.

చెప్పినైతే చెప్పినాగాని మళ్ళీ వచ్చే ప్రశ్న ఇప్పుంది కలిగిస్తుందని.
 కరణక గ్రహించాను అనుకున్నట్లే అయింది. వెంటనే లేగమె అడి
 గాదు

జేగమ్ అయితే ఇట్టేంది రక్కోలో వాదా :

బదులు చెప్పడానికి ఆర్దించాను కొంపపెట్టా మోంగా ఉండి ప్రశ్న విన్నా వింటా అటేంది జేగమ్గారి తా. : : : రక్కోలోనే ఉందా : అని అడిగాడు

జేగమ్ ఒకప్పుడు ప్రస్తుతం కామూరే స్వగ్రామం ఆయింది

నేను నేనూ అక్క విళ్ళయిందాను

జేగమ్ ఏమి :

ఈ ప్రశ్నకు బాబు చెప్పడం మరీ కష్టమనిపించింది కదంకా ఏమని చెప్పను ? విన్నవిస్తే అవసరంగా భారపెట్టినట్లు అవుతుంది "పరిస్థితులు అలా ఏర్పాయి రక్కో వెళ్ళడానికి ఎత్తినట్టడంలేదు" అన్నాడు

జేగమ్ మంచిది కాది అప్పుడప్పుడు మార్గంలోకి ఎప్పుడు

నేను రావడం ఏమిటి ? వెళ్ళడానికి మనసొప్పుకంటేదు ఒకటి కడ దయ తెండవది ఈ కోట, పరివరాలు ఒకసారి దూరినవారు విడ వారిది అనుకుంటారా ? ముఖ్యంగా వానాంటి మానసికరోగపు ప్రియ ఈ వారావడం ఎంతో హాయిగా ఉంటుంది

జేగమ్ అయితే ఈ ఆదిని భాగవిషించిందన్నమాట మంచి ఆరికింది ఉండదు పట్నానికి కోమలమారం వాణగు వైవల పరుకుకు పంపితే ఉదయం వెళ్ళవ మంచి పాయంబాలానికిగాని తిరిగరాదు కీధరాళ్ళ రావకు చెవులు చిల్లులువస్తాయి రోగంపై కీళ్ళో మంచి వైద్యుడు వచ్చేవరకు ప్రాణమే దోకుంది

నేను : ఎవరి మతము పొంది నాకుమాత్రం నవండుగా ఉంది ఇక్కడ ఉంటే మరేరీ అవసరం ఉండదనిపిస్తోంది అయినా ఇక్కడంటే రోగా లెదురు వస్తాయి :

జేగమ్ : పర్వతకాత్తలో నేనూ ఇలాగే అనుకునేదాన్ని కొన్నిరోజుల తరువాత పట్టణాల్లో ఉంటేవారు ఇక్కడ ఉండలేరని అర్థం అయింది. పట్టణాల్లో అనేకరకాల రోగలాటలు ఉంటాయి. అన్నీ వేమోగాని వేదాదుగాని శంకల్లు వెళ్ళవచ్చుటమంది రాత్రిళ్ళు నిద్ర పట్టకంటేదు. భయం భయంగా ఉంటుంది. దేవుడిద్విక విధా

యీలు సేవకులు అంజా ఉన్నారు ఇప్పుడుకూడా పది వన్నెండు మంది మగ నౌకరులు ఉన్నారు రాసింకు వెక్కలేను అయినా భయంగా ఉంటుంది మూడు నాలుగు రోజులు చూస్తాను అప్పు టికి వనాలు రాకుంటే ఊర్లో ఏదైనా ఇల్లంతామకొంది ఉంటాను

నేను శ్రమించండి మీ వ్యర్థాపంలో భయం ఉన్నట్లుంది ఇలాంటి అలోచనలు రాసియకండి ఊర్లో పరిస్థితి చెప్పకండి ఎంతడు ప్రాణాలు పోతున్నాయి ఇక రోగం పంగతి అడక్కండి. ఆ దేవునికి తెలియాలి

ఇంతలో రాది పాపను ఏత్తుకొచ్చింది మూడేళ్ళ పనివాడు ఎంత అందంగా ఉన్నాడు; చింత పలుకులు; లేగమ్ దాదిమంచి తీసుకొని ఒడిలో మార్చిపెట్టుకుంది కొద్దిసేపు తరవాత దానికి ఇస్తుంటే నేను తీసుకున్నాను ముద్దులు పెట్టుకున్నాను రాసింకు ఆడించాను దానికి ఇచ్చేశాను.

నేను దానికోసం తప్పక వస్తాను

లేగమ్ (చిరువెక్కు నవ్వి) " ఏదోవిధంగా రావడం బాబాది" అన్నాడు.

నేను వస్తాను వస్తాను వస్తాను మీకు విమగుతలిగేదాదా వస్తాను.

తరవాత ఆమెది ఈమెది మాట్లాడుతున్నాం లేగమ్ నా పొటను మెదురుకున్నారు ఇంతలో ఎంటచునిసి వచ్చి భోజనం ఫిద్దంగా ఉండవి విపేడిందింది

లేగమ్ భోజనానికి వడండి

నేను : మందిరి

లేగమ్ లేచినుండున్నారు నేనూ లేచాను ఆమె నా చేయి పట్టు కుంది. రాసింతో "మీరు ఇక్కడే ఉండండి భోజనం చేసినవచ్చి ఇక్కడే కూర్చుంటాం" అన్నది

నేను : మనోరంజకమైన ఈ వాతావరణం ఒదిరినవ్వ, ముద్రికావడంలేదు. నాది తమ అల్లి

లేగమ్ : ఇక్కడికి సెప్పించుకుంటామా :

నేను ఎవనరంజేడు పోలం వెని ఇక్కడికి వచ్చాం

చేగవి (ఒక దానితో) వీరివెంట వచ్చిందానికి పోనాట అయినా దాని
దాని (నేతులు కట్టుకొంది) అయినా దాని పోనీ అన్నది

చేగవి అయితే దానిని వంపించేయండి వెంకట కిచ్చేది అయినా
ఉమ్రావ్ జాన్ తోజం చేసి వెళ్ళారు

తరవాత పుట్టుకలం భవనంపై పుట్టిదాం ఒక దాని వీరం అయి
కొని ముందు కదిలింది చేగవి నా చెవిలో రికో దాం మాట్లాడాన్ని
ఉంది దాని తులన కుదిరింది రేపు కాని తీరికలేదు ఎక్కువ ఉదయం
పచ్చేయి తోజం ఇక్కడే అన్నాడు

నేను నేను కూడా కొంత పుట్టింది కోదారి

చేగవి తులన కాదు వద తోజం చేలాం తరవాత నీ పాట
వివారి

నేను వాద్యగాళ్ళను వంపించి

చేగవి మగవాళ్ళ ముందు పాట పుడం మాకు ఎప్పుడు మా దానిలో
ఒకటి మంచి తలలాకతై ఆమె వాద్యానికి పాడంది

నేను చిత్తం

భవనానికి చేలాం వికారంగా ఉంది అందంగా అలంకరించ
బడింది. రాజభవనం తరవాత ఇంక సొగసుగా అలంకరించబడిన పుష్పం
మిరాకట్ల చూడలేదు మొదట పురండా కనిపించింది తరవాత అనేక
గదులు దాటిపోయాం అన్ని గదులూ రకరకాలుగా అలంకరించబడినాయి
చివరకు దస్తర్ బాన్ వరదిక్కు గదిలో ప్రవేశించాం మరో ఇద్దరు స్త్రీలు
మాతోపం వేచి ఉన్నారు ఇద్దరు చెలికత్తెలు జరిబల్లులు దరిందారు
అందంగా ఉన్నారు

దస్తర్ బాన్ మీద చలాపు, విర్యాపి మజలవర్, మతంజన్ వసేదా,
షేర్ బరంత్ బాబర్ బాదియా, రకరకం కూరలు కలాలులు, ఊర
గాయలు మురబ్బాలు, మిఠాయిలు, పెరుగు మీసక చిరితరదాల్లాలు
ఉన్నాయి ఇక్కడ పదవి తరవాత ముఖమైత భోజనం ఇవ్వాలి, ప్రతి

వస్తువు లేగమే నా ముందుంచేది లేకుండా వస్తుకా ముందాచినా ఆమె
 ఎంతోమందిని ఎక్కువే తిన్నాను

గిన్నె చిట్ట వచ్చాయి చేతులు కడుక్కొని తాంబూలాలు చేసు
 కున్నాం మళ్ళీ ఆ వేదికమీద సమావేశమైవాం లేగమేకాక చెలికత్తెలు
 దాసీలు మామూలు వదివాళ్ళు అంతా పది వన్నెందునుండి ప్రిలు ఉన్నారు

తలలా జల విహార్ తేలిపిందని అక్షాసింహాదు లేగమేగారు ఆవి
 వచ్చాయి ఒక చెలికత్తె తలలా ప్రారంభించింది లేగమే స్వయంగా
 విహార్ వాదనల ప్రారంభించగా నేను పాట ప్రారంభించాను

లోజనాంయ్యేవకతే పది వదకాండైంది పాటకు భూయ్యనేవరకు
 పరిగ్గా వన్నెందు ఎంతో తల్లి బిల్లిచేసి అడవిలోనూ 'కాండల్లోనూ
 నిద్రించేసి ఆ తోట వింతగానూ భయంకరంగానూ కనిపిస్తుంది ఆ
 ఉన్నతసౌరానికి ఒకమూలనుంచి చూడగా వట్లంగానూ చెల్లదివర
 కామ్మల్లోంచి దండ్రుడు కనిపిస్తున్నాడు గ్రుంగున్నాడు వెలుగుమీద
 చీకటి వ్యాపించింది ప్రతివస్తువు భయావకంగా ఉంది చెల్లు తమ
 బొడవుకంటే ఎంతో బొడవుగా కనిపిస్తున్నాయి కంఠంమీద గాలి
 పీస్తుంది పర్వతెల్ల రప్పలు వినిపిస్తుంది విశ్వవ్యాపకరణంలో చెరు
 పులో పడుతున్న చీకట్లోని పెద్దగా వినిపిస్తుంది అప్పుడప్పుడు ఒక
 పక్షి తెదిరిలేని లేకపెడుతుంది ప్రూరమృగాల గాంధ్రీంశులకు పట్టలు
 ఎగురుతున్నాయి అది ఎగిరిపప్పుడు గొడ్డి ఆకులు రాలిఉన్నాయి చేప
 ఆహారంగా చెరువులో గంతులుపెట్టుంది కప్పలు వెకచేక రాగాలు పాడు
 తున్నాయి ఈ వేదికమీద భూయ్యన్న భూషణభూషితలైన పది వన్నెందు
 మంది సుందరాంగులు కప్ప ఎక్కడా ఎదురు లేదు గాలికి కొన్ని గాలి
 దీపాలు ఆరిపోయాయి రెండు లాంకరుల వెలుగుంది వాటి అద్దాలా
 ఆకువచ్చగా ఉన్నాయి చెరువులో కనిపించే చుక్కల వెలుగువినా
 అంతటా అందవారం! వసుధాసుఖాలంగా 'పోపింది' ప్రారంభం
 దాను. ఆ రాగపు భయంకర వ్యధం హృదయాలను కదిలించింది అంతా
 భయభీష్టమైనాడు.

తోట భయంకరంగా ఉంది కళ్ళలో భయం గుండెలో భయం
 ముఖంగా చల్లమైన చెల్లకింద చిక్కని చీకట్లు చేరాయి ఒకరి మాటలు
 ఒకరు మారుతుంటున్నారే ఎలాచూచినా విరామయంగా ఉంది నా
 గుండె దడదడలాడుతుంది లేగమే అన్నది విజయం ఇది ఉంతకావ

చోటుకాదు అనుకున్నాను. సక్కల కూతలు వినిపించాయి. దాంతో భయం మరీ ఎక్కువైంది. తరవార కుక్కలు మొరిగాయి. భయంతో ఎవరినోటా మాటకాలేదు. ఇంతలో బాటమకు అనుమతి కూర్చున్న బేగం తలెత్తిచూచింది. ఎదురుగా ఏదో కనిపించింది. పెద్ద శేకపెట్టింది. పరుపుమీద పడిపోయింది. మగతా ప్రీలంతా అటు చూచారు. నేనూ వెనక్కు తిరిగి చూచాను.

బేగమ్ పిరికి అనుకున్నాను. కాది తీరాచూస్తే అర్థంఅయింది. ఎవరి గుండె ఆయినా వగులుతుంది. ఎదురుగా మనుగు మనుషులు పది పదిహేనుమంది వస్తున్నారు. వారిచేతుల్లో సగ్గుకరవాలాయిన్నాయి. పరిగెత్తివస్తున్నారు. ఆడవారి శేకలు విని నొకళ్లు అటు పరిగెత్తారు. కొందరు దుడ్డుకర్ర లండుకొని, కొందరు రిక్తహస్తాలతోను పరిగెత్తారు. ఇటు మనుషులు తక్కువ ఉన్నారు. లందిపోట్లు ఎక్కువ ఉన్నారు. చాలమంది సుర్యసుంచే పొరిపోయారు. సయగులైదుగురు అరుగుదగ్గరకు వచ్చి చంపడానికి. దావడానికి సన్నద్ధంఅయి నుంచున్నారు. ప్రీలలో ఎవరికి స్పృహలేదు. అంతా తెలివితప్పి పడిపోయారు. ఒక్క రాతిగుండెపి మాత్రం చూస్తూకూర్చుంది. గుండె దడదడ కొట్టుకుంటూంది. ప్రాణాలు లేచిపోతున్నాయి. యీ అల్లా ఏమిటి అవాంతరం :

ఆయుధపాలులైన బేగమ్ మనుషులు ముందడుగు వేస్తుండగానే సర్పరాత్ అనే సిపాయి ఆపారు. ఆరడు రస తోటివారితో "ఆగండి. కొందరవడం. ముందు మీరు ఏ ఉద్దేశంతో వచ్చారో తెలుసుకుందాం" అని, దొంగలతో "మీ ఉద్దేశం ఏమిటి?" అని అడిగాడు.

"మేము వచ్చిన వనేమిటో ఇప్పుడే తెలిపిపోతుంది" అన్నాడు ఒక దొంగ.

సర్పరాత్ : దబ్బు హరించడానికి వచ్చారా? ప్రాణాలా?

రెండో దొంగ : మాకు ప్రాణాలతో నిమిత్తంలేదు. వాటితో మాకేం వైరం? మేము వచ్చిన వదికి అడ్డుకగిలితే మాత్రం వదలం.

సర్పరాత్ : (కాస్త శతినంగా) అయితే ఆడవారి మానాదు హరిస్తారా? అదే మీ....

సర్పరాజ్ మాట పూర్తికాకముందే “కాదు బాబూ : ఒకరి ఆదావాళ్ళతో మాకేం పని : మాకుమాత్రం తూతున్నీ. కోడళ్ళూ లేరు : ఎవడు చేయిదేయగలడు ఆదావాళ్ళమీద :

ఆ ద్వవి నాకు పరిచితమైనట్లనిపించింది.

సర్పరాజ్ : (సంతోషంతో) అదే నేను అడిగింది. అయితే అన్నలారా : ఇప్పుడే కాళంచెపులు తెప్పించి ఇస్తాను. గదులలో ఉన్న ఆదావారిని ఇక్కడికి పిలిపించుకుంటాను. యజమానురాలు బేగమ్ గారు ఇక్కడే ఉన్నారు. మీరు కోటలో ప్రవేశించి మీ ఇష్టం వచ్చింది తీసుకోండి. ఆదావారి మెడల్లోని సొమ్ములు ఇక్కడే ఒలిచి ఇస్తాం. దీంతో మా కొర వకీడు అయిపోడు. దేవుని దయవల్ల బ్యాంకుల్లో లక్షలున్నాయి. తాగిదునుంచి ఓరే దబ్బు లెక్కలేదు.

దొంగ : అంతవంటే కావలసిందేమీ : కాని చూడు. మోసం జరుగరాదు.

సర్పరాజ్ : సిపాయి పుత్రుడు మోసం చేయడు. సమ్మంది.

నేను ద్వవి గుర్తించిన దొంగ ముందుకు పొగాడు. “మంచిది. అయితే కాళంచెపు లేవి ?” అడిగాడు. ఆ మాటలంటూంటే నామీద దృష్టి పడింది. నేనూ ఆకట్టి చూచాను. గుర్తించాను. కాని భయంతో ఒకటి బోతున్నాను. మాట రావడంలేదు. అతడే ముందుకు వచ్చి అడిగాడు “పదినా : మీరిక్కడ ?” అని.

నేను : మీ అన్న బైలుకు వెళ్ళినప్పటినుంచి ఇక్కడే ఉన్నాను.

ఫజలీ : ఇక్కడా : ఎక్కడ ?

నేను : ఉండవం ఊళ్ళో. కాని నా చెల్లెలు ఈ సవాలుగారిదగ్గర కొలుపుంది. చూడడానికి వచ్చిపోతుంటాను.

ఫజలీ : ఏదీ మీ చెల్లెలు :

నేను : ఇక్కడే ఉంది. మీరు వస్తున్నారనే కల్లోలంతో తెలివితప్పి పడి పోయింది. గోపా శ్రీ. ఒయ్యంలో వేళ్ళ అయింది. అప్పటినుంచి సవాలుంబట్ట. అమెరులవద్ద కొలువుచేస్తుంది.

ఫజలీ : (తన పహదరుతో) “ఇక్కడి ఒక్క మైన ముట్టినా నామీద

అట్లు ఈ విషయంలో మాత్రం నేను మీవాళ్లే కాను" అన్నాడు
దొంగ 'ఆ మాత్రానికి రావడం దేనికి? అడిగాడు

పజలబీ ఎందుకు వచ్చామో అందరికీ తెలుసు చూస్తున్నారా ఎవ
రున్నారో ఇక్కడ? ప్రజాభాయి ఆదరి ఈమె చెల్లెలు ఇల్లే
దోరుకుందామా? కైల్లోకిన్నవాడికి చెబుస్తే ఏమంటాడు?

ఈ మాటమీద దొంగల్లో ఒకాదా మెదలైంది అంతా పజలబీ
అతీసంలోనివారు ఎదురుచెప్పడానికి ఎవనికీ ధైర్యం వాలలేదు అయినా
పట్టించేటట్టు తిరిగిపోయింది ఎవరికీ ఇచ్చిందెను తిరిగింది ఒక్క ఒక
కాళం దాన్ని భాను బాదవిడుచుకుంటే బొడ్డి ఎలా గడవాలి?

పజలబీ తన గుంపుకుంది వేరుగా ఉండువ్వాడు ఒక నల్లని
ఎత్తైన మనిషి అదిని చక్కను చేరి 'భానుగాయా! నేను మీపక్షమే"
అన్నాడు

దానంగా చూచాను అతడు ప్రాంతమైన ఆకట్టే నిలిచాను
వేరుగా తీసికెళ్ళి మార్చాడు వేగమెగారు బహుశాకరించిన బాపిటూలు
వవరకులు ఇచ్చేశాను

పజలబీ వర్చరాజ్ భానుతో నేను నీవాళ్లే ఇక వారున్నాడు
నీవున్నావు ఎ ఇష్టం" అన్నాడు

వర్చరాజ్ నేను నీరివి ఒప్పిస్తాను 'మంచి ఇక్కణ్ణుంచి ఇకపండి
ఆదవాళ్ళు బీకాహంలో ఉన్నారు వేగమెగారు తెలివిరిప్పి వది
పోయాడు వారికి తెలివి రానీయింది ఎమ్మర్ని పంకోవసెట్టి
పంపిస్తా వరేనా

దొంగలు అక్కణ్ణుంచి వెళ్ళిపోయారు వేగమెగారు స్పృహలేక
వదిఉన్నాడు తెలుపులోంచి దోపిరిలో నీళ్ళుచెచ్చి ముతంమీద దల్లాను
దాంపేవటికి తెలివి ఎచ్చింది అజ్ఞా అనుగ్రహించివల్ల అవడ తొలగి
బోయింది ధైర్యం తెచ్చుకొని కూర్చోండి" అన్నాను మిగతా ప్రియకు
కూడా నీళ్ళువల్ల కూర్చోబెట్టాను. అందరికీ ధైర్యం చెప్పి ఆరిగి
పుల్లంతం వేగమెగారికి విప్పించాను వేగమెగారు దాంపేతోపించారు
వర్చరాజ్ భానును విలువపించారు.

వర్చరాజ్ వర్చరాజ్ : కాస్తో కూస్తో ఇచ్చాది. ప్రమాదాన్ లేకుంటే
ప్రమాదం ఉప్పేడినాను.

నేను ఈ విషయాలు చెప్పడంలేదు. అవకు చెప్పేవాడు. ఎదులు చెప్పడంకోసం “చిత్రం. నేనేమీ చేయలేదు. అంతా ప్రైవికం” అన్నాను.

సంగ్రహంగా చెప్పాలంటే బేగమ్ పెట్టె తెప్పించింది. ఆయిదు వందల రూపాయలూ, అంకమొత్తపు వగలా చారికిచ్చి వదిలించుకుంది. అప్పుడుగాని అందరికీ ప్రాణాలు రాలేదు. నాటి బేగమ్ మాటలు నేటికీ గుర్తున్నాయి.

బేగమ్ : ఏమి ఉద్రాన్ జాన్ : రోటర్ ఉంటే హాయి చూడాలా :

నేను : రాను శలవిచ్చింది నిజమని గ్రహించాను హుజూర్.

అప్పటికి రెల్లవారుజాను మూడైంది. అంతా లేచి బంగళాలోకి వెళ్లం. పరంపారో నాకోసం మంచం వేశారు. నిద్ర ఎలా వస్తుంది : రాత్రండా మేలుకునే ఉన్నాం. రెల్లవారుతుండగా నిద్రవట్టింది. ఇండా నిద్రలోనే ఉన్నాను. నా సేవకులు నవారీ తెచ్చారు. పన్ను లేపారు కళ్ళు పలుపుకుంటూ బయటకు వచ్చినాను.

సేవకుడు : మీరు ఇక్కడ హాయిగా ఉన్నారు. మేము రేల్లవార్లు ఎదురుచూస్తూ కూర్చున్నాం.

నేను : ఎలా వస్తాను : నవారీ వంపించానుగా :

సేవకుడు : నరే పరంకి. లక్ష్మీనుంచి ముకోసం మనుషులు వచ్చారు.

వచ్చిందెవరో గ్రహించాను. బువాహుసేనీ, గోహార్ మిర్జా మొత్తానికి జాడ తెలుసుకున్నారు.

నేను : అద్భుతం. నవారీ తెచ్చారా :

సేవకుడు : చిత్రం.

అప్పటికి ఒకరిచ్చు ఆడవాళ్ళ మేల్కొన్నారు. బేగమ్ గారిని కలుసుకొని చెళ్ళుపంపించని వారించారు. “పని ఉంది. బేగమ్ గారు ఎప్పుడు లేస్తారో : మళ్ళీ వర్కసం చేసుకుంటాను” అన్నాను.

16

ఇట్లు చేరి చూస్తే బావాహుసేనీ, గోహర్ మర్రా కనిపించారు. బావాహుసేనీ నన్ను కొనితించుకొని ఏడించి, నేను ఏర్పాడు.

బావాహుసేనీ : విజ్ఞా : రాతిగుంటెదానవే : ఎవరిమీదా లేదేమే :

నేను మొదలే ఏగ్గుతో కచ్చిపోతున్నాను. ఏమంటాను : ఏడుపు పడిందాను.

ఆ మాటా ఈ మాటా అయినవకవాక అదేరోజు లక్ష్మి పెళ్ళరానికి తయారైంది. లక్ష చెప్పాను. వినిందే. అంబ మంతుకనానికి కారణం మౌల్యగారు ఇబ్బుపవడ్డారు. త్వం నియమలేకపోయింది. వాత్సల్యం ఆమెను ఇక్కడికి లాక్కొచ్చింది. కాన్నూరులో నయకులు కొనడంలోను. ఇంటి అపై చెల్లించడం, పనివాళ్ళు లెక్కచూచి కచ్చు ఇచ్చేయడంలో ఆ రోజు గడిచిపోయింది. ఇండి బాడుగకు తీసుకున్నాను. మరీ పనికిరాని పన్నీ పనివాళ్ళకు ఇచ్చేశాను. మిగతా పామానంతా ఇండిమీద వేశాను. తెంచవరోజు లక్ష్మి చేరుకున్నాం. మళ్ళీ అదే ఇల్లు. అదే వాకిలి, అదే గది. ఆ పడుపులే.

ఉప్పులైకణ్య మధ్యంలో
వారికప్పెను ఈ హృదయం,
చెదకి తెచ్చారు అశ్రియలు
తగిలించారు డీవికలంకాలు.

17

దయద్రవ్య సమగ్రములు వీరి
 భగ్గు భగ్గుమని మందె బ్రతుకు దివ్య
 వ్యధార్తి హృదయ మాత్రోకంబె
 దిగంతం నాక్రమించె ఆక్రందన :

సవాల్ ముఖామీషీర్ దర్బారులో శోకగీతాలాపం రాజ్యం
 అంతరించేవరకు కొనసాగింది. ఆ రోజుల్లో మహాబాదే వీరిందర్హాన్సుల్
 ఉరవ్ జర్నీల్ సాహబ్ పాఠక ట్రెస్ట్ నాపేటా ఉండేది. మహాప్రభువు.
 జర్నీల్ గారు కంకల్త పెళ్ళిపోయారు. ఆ యందం తెలిపోయింది.

పితూరీ సైనికులు మిథా ఐర్ డిస్టెండ్ ర్ ము గదై ఎక్కించినపుడు
 అభినందన సమర్పణకు పన్ను పలిపించారు. సగరం అందరారందు
 రంగా ఉంది. ఇదిగో ఈ ఇంట్లో దోపిడి. తెల్లవారి దొంగ పట్టుబడ్డారు.
 మూడోరోజు వాణ్ణి కాబేళాడు. ఇవే వార్తలు. అంతా కల్లోలం. అంతా
 అయోమయం. సయ్యద్ ఖుత్బుద్దీన్ ఆనే సైనికాధికారి ఉండేవారు.
 రాజభవనరక్షణవార్యం వారికి అప్పగించబడింది. వారికి నేనంటే ఎంతో
 దయ. చాలవరకు అక్కడే ఉంచాల్సివచ్చేది. పాఠకోసం కూడా సమయా
 సమయాలలో పిలుపు వచ్చేది.

ఆ రోజు ప్రభుత్వ హయాములో డిస్టెండ్ ర్ వదలొందప జన్మ
 దినోత్సవం అతిసైతవంగా జరిగింది. ఆ సందర్భంలో కాఫీరీయులు
 ఈ గజల్ పాడారు :

ఓయి విభువ : ' దండ్రువ వీవు
 అలభ్యరత్న మీవు : వీవేగదోయి :

ఆ సందర్భానికిగాను నేనొక గజల్ వదిలదాను. దాని అదిదరణలు
 ఇది.

వీరుపులు వేల ప్రాణాలు హరిస్తాయి
 కరుణించా వేల ప్రాణాలు భేదిస్తాయి

రుస్సా : ఆదిదరజాతే అంచరినీ అంతమొందించేట్లున్నాయి.....

ఉమ్రాన్ : వదకొందు ద్విపదలు చెప్పాను. ఈ ఆదిదరజాతకప్పు గుర్తులేవు. అలాంటి కట్టలన్న రోజాలవి. నుండెమీస కుంపటిగా ఉండేది. గజల్ బాగితంమీద వ్రాసి పాన్‌వాసుల్ పెట్టాను. దేగమెగాట 'తైసర్‌బాగ్' నుంచి పెళ్ళిపోయేవాడా అందులోనే ఉంది. పారిపోయే హడావుడిలో పొందానే కాదు చెప్పలు, మేని ముసుగుతూడా బోయాయి.

రుస్సా : దేగమెగాట తైసర్‌బాగ్ నుంచి పెళ్ళిపోయింది ఏ రోజో గుర్తుందా :

ఉమ్రాన్ : రోజు గుర్తులేదు. హజారీ రోజో, రెంకో రోజో వాడయ్యి.

రుస్సా : బాగా గుర్తుంచుకున్నారు. పట్టడవెం ఇంపైకొచ్చిందా : యిటు వేది :

ఉమ్రాన్ : చలికాలపు చివరిరోజులు. నారోక్ అప్పటికి నాలుగైదు రోజులు ఉండిఉంటుంది.

రుస్సా : ఖచ్చితంగా చెప్పారు. మార్చివెం వసహరబ తేదీ. అద్యా మీరు దేగమెగారితోనే తైసర్‌బాగ్ చదిరి పెళ్ళిపోయారా :

ఉమ్రాన్ : (కథంతా తిరిగి చెప్పాల్సివచ్చింది) పైజాతో లేచిపోయిన రోజు నగలు. అప్రపీలు అన్న ఒక పెట్టెలో పెట్టి దాచివుట్టా ఒక గుడ్డ చుట్టాను.

కానీ ఇంటివెనుక ఒక మీర్‌పాహాద్ ఉండేవాడు. ఇమామబాదా ప్రహరీ ఎక్కితే వారి ఇల్లు కదిపిస్తుంది. నేను కరచు పీచినేసుకొని గోడ మీదినుంచి మీర్‌గారి చెల్లెలితో మాట్లాడేదాన్ని. ఆ సగం పెట్టె మీర్‌గారి చెల్లెలికిచ్చి జాగ్రత్తగా కాపాడవలసిందని చేతులు జోడించి ప్రార్థించాను. అమె పైజాదాచునుంచి వచ్చినతరవాత గుడ్డచుట్టిన ఆ పెట్టె యదాతథంగా అప్పగిందింది. ఏమూరిలో దేగంలో ఇంట్లోని దోచుకొనండి నాయి. దోచిదిలో బోయిందంటే ఏం చేసేదాన్ని : అమె విజాయితీ మొక్కరి. ఒక్క చమ్మిడి నష్టంబాడేదు. అలాంటివారు ఉండలన్నే కాం అవుతుంది. కాకుంటే ఏవ్వరో ప్రళయం రావలసింది.

రుస్యా ఎంత శూన్యమై ఉండిఉంటుంది ?

ఉక్రూవ్ పది పదిహేనువేలవరకు

రుస్యా అదంతా ఏమైందివచ్చును ?

ఉక్రూవ్ కాదాదికేముంది ? మర్చిం దో...నే పోయింది

రుస్యా పెట్రోగ్రాడ్ మీది ఒక్క వచ్చుకీ బోలేవస్ మీ సొమ్మంతా
మీదగతే తక్కువ ఉందని చెప్పుకుంటున్నారే జనం

ఉక్రూవ్ ఆ సొమ్మే ఉంటే ఈ గతెందుకు ?

రుస్యా మీరు పాతరదీచారవి చెప్పుకుంటున్నారు కాకుంటే రోజులు
ఎలా గడుస్తాయి ? ఇప్పుటికీ పెరింత దిగజారలేకే ? ఇద్దరు నౌకలు
తున్నాయి మంచి ఇట్టలు మంచి భోజనం ఎలా ఉన్నాయి
ఇవన్నీ ?

ఉక్రూవ్ తగలెందుతున్నాయో ఎందుకీ ఎంత కాదాలో అంటే ఇవ్వాడు
ఆ సొమ్మలో ఒక్క వచ్చుకీ ఎగజ్లేడు

రుస్యా అయితే ఏమైందట్లే ?

ఉక్రూవ్ ఏం చెప్పను : ఒక మహామహాపుడు

రుస్యా ఆర్థమైంది గోహర్ మిర్జాగారి వది అయిఉంటారీ

ఉక్రూవ్ నా నోటికో చెప్పను మీ ఈమా తప్పుమాటా కావచ్చు

రుస్యా : అది తమ దొతార్యం భూదండీ ఆతరెంత మాటుగా
ఉన్నాడో మీ విషయం తలచనైనా తలచకు

ఉక్రూవ్ మిర్జాగారు : బోగందాదికో చెలిమి ఎంతకాణం ? ఎందుకు
తలదాది ? ఇంధం వెగి దొతారం అయింది

రుస్యా ఇస్తుంటారా ఎప్పుడైనా ?

ఉక్రూవ్ వారెందుకు విచ్చేస్తారు : పెల్లెంమీద ప్రేమ కలిగింది నేనే
వెత్తుంటాను నాదగు రోజులక్రమం వెళ్ళాను పాతకు పాత
మాన్నిస్తున్నానువి ఏలిదారు

రుస్యా : ఏదైనా ఇచ్చి వచ్చారా ?

ఉద్రూప్ లేదు ఇవ్వలేదు ఒకరికి ఇచ్చేంత లక్షలా ?

రుస్సా అయితే ఆ సొమ్ము గోహర్ మిర్జాసాహబ్ కాజేకారు ?

ఉద్రూప్ మిర్జాసాహబ్ : సొమ్ము కాళ్ళకమా ? అది అంచేతి మట్టి మాట నిలిచిపోతుంది ఇప్పటికీ అన్నా దయపల్లి వస్తుబండదం లేదు ఆదరించే కమలాంబివారు కేమంగా ఉంటే చాలు. ఎలాంటి ఇబ్బంది ఉండదు

రుస్సా అది చెప్పాలా ? ఇప్పటికీ వెంమందికంటే దాగున్నాడు మీ కిలాన్ని మెచ్చుకోవాలి భగవంతుడు తీర్థయాత్రలుపైతం అనుగ్రహించాడు

ఉద్రూప్ చిత్తం మౌలా అన్ని కోర్కెలు తీర్చాడు మిగిలి కోరికల్లా మళ్ళీ కర్పలాలు పలుకుకొమ్మవి. లక్కచే మట్టి అయి పోతాను దుష్టాగారు : తిరిగి రాగూడదనే వెళ్ళాను కాని భగవంతుడు లక్క పిచ్చి వట్టిందాడు ఈ తరవ దేవుని దయపల్లి వెళ్ళడం సంభవిస్తే తిరిగి రావడం కల్గి

18

నినిపించితి నా పుట్టవానిగాత :

ఎందరి ఇంక విచారతరా మీరు ?

ఇంక విందేమి మిగిలెను మఱా ?

బొందీసుంచి దేగమగానా బరీషియూర్ కేహిల్ పెళ్ళిపోయాడు రయ్యర్ ఖమ్మదీన్ యుద్ధంలో కూలాడు వేదా ప్రజావాదు లేరా... ముందు స్వత్రంలో దిగాడు తరవా గది ఎదురు తిమితున్నాను గానా బఖానా ప్రావంబిందా

ప్రజావాదిలో అరువెలలు గడిచాయి అక్కనే వారామండం అను కూలంగా ఉంది వారావికో వది రోజులలో కరేరికూడా ఒచ్చేది ఉదంతా నా పొటలతో మోగిపోయింది కరేరి బరిగివదొడ్ల పేల

మంచి వియరుతువర్ణుడు పొగడ్తు నా గదిలోరాక వినిపించాయి. లోలోపల సంతోషపడేదాన్ని. అప్పుడప్పుడు కాల్యం గుర్తుకువచ్చేది. ఉద్రేకం కలిగేది రాజ్యవతనం ఏతూరి లింజినాదర్ అన్నీ దిశ్ర పటాన్లా కళ్ళముందు కవిపించేవి గుంటె లంకవారింది తదితరాలు జ్ఞాపకంలాగానే అపలు తీసిందికన్నాలో లేలో అనే ఆలోచన వచ్చేది. ఉన్నా వారికి నాతోనేం పది? వారి స్థితి వేరు నా స్థితి వేరు కన్నవారని మనసు లాగుతుందిగాని మానవుడైనా అన్నవారు ఎవరొస్తారు ఈ చోటికి? ఈ స్థితిలో వారివి కలుసుకోవడం వారివి దుఃఖంలో ముంచడమే అవుతుంది ఇంటి ద్వారా వచ్చేవరకు ఈ ఆలోచనలన్నీ వస్తాయి మనసు మళ్ళించుకుంటాను

తరువాత లక్ష్మీ గుర్తుకువచ్చేది దాదా కలిగేది తాని విజ్ఞానాన్ని గురించి చండుకుంటే గుణలుపెచ్చేది అక్కడమాత్రం ఎవరున్నారో? ఎవరికోసం పెళ్లేది? కానీ అతికింటిమాత్రమేం? అవికతో ఇప్పుడేం పొవగుతుంది? పూర్వంలా ప్రభుత్వం చలాయించుంది అవిక కట్టా బాల్లో ఉంచడం నాకు ఇష్టంలేదు మీర్ గారి చెల్లెలుకగడన్ను సొమ్ము ఇంటేం బాదుకుతుంది? మొత్తం లక్ష్మీ బోయికోలదింది మీర్ గారి ఇల్లు కూడా గుర్తి అయిఉంటుంది కాలేదమనునా వారితోనేం పది? ఇక ఆ ఆలోచనే పూర్తా నా సంతిమీద ఉన్నదే గాన.

ఒకరోజు గదిలో కూర్చుండినాను ఒక వ్యక్తి విచ్చాడు ముఖాన్నిబట్టి ఉత్తముడుగా కనిపించాడు ఎవరు మనిషి కాంటూలం రిద్దంలేనిదాన్ని మౌఖ్యం వినిపించాను మాటల పందలూని లహరీగమ్ బంధువులలోనివారని తెలిసింది లహరీగమ్ వసూదివద్ద జరిగే డీపోజ్చాన్నిగురించి ప్రస్తావించి పాత ఉద్యోగులనుగురించి అడిగాను.

నేను పాత వనివారిలో ఇప్పుడు ఎవరెవరున్నాడు?

అతను కొంకం చనిపోయాడు కొత్తివాళ్ళు వచ్చారు వచ్చులు మారాయి క్రొత్త ఏర్పాట్లు జరిగాయి

నేను పాతవారిలో ఒక మువరి జమీదార్ ఉండేవారు

అతను అప్పుడు ఉండేవాడు అతను మీరెలా తెలుసు?

నేను : విజ్ఞానానికి నుండి మొహూరింలో ప్రజాబాదు ఎచ్చాన డీపో

కృపం చూర్ణానికి వెళ్లను అతడు రాం మర్యాదచేశాడు

అతను ఎవరు : భూతుడు తప్పిపోయిన జమీదారేనా -

నేను నాకేం తెలుసు : (కథ అందరికీ తెలుసునన్నమాట)

అతను చాలమంది జమీదార్లు ఉండేవారు ఉన్నాడు విప్లవానికి
పూర్వం దీపాల ఏర్పాటు వగైరా అతనే చూచేవాడు

నేను వారికి ఒక కొడుకుహడా ఉండాలి :

అతను అతడెక్కడ కనిపించాడు :

నేను అదేరోజు వీరికలంపట్టి అనుకున్నాను

అతను జమీదార్ విప్లవానికి ముందు కనిపిస్తే అతని స్థానంలో
కొడుకు వదిలేస్తున్నాడు

ఆ మాట తప్పించడానికి ఇంకేలో విషయాలు అడిగాను. వెనాటు
గారు విషాదగీతం పాడమన్నారు రెండు విధించినాను ప్రధానికు
లయారు అప్పటికి వారి రాత్రి అయింది వెళ్ళిపోయారు

కండ్రి కనిపింపన వార్త దూరంలో ముందింది రాత్రంతా
ఏర్పాటు మరునటి రోజు కమ్మట్టి చూచిరావాలనిపించింది రెండు
రోజులకరవాక ఒక కచేరీకి పిలుపు వచ్చింది అక్కడికి వెళ్ళాను వీరి
పేరు గుర్తులేదుకాని ఇంటిముందు పెద్ద చింతచెట్టు ఉంది దానికిందనే
వేదిక కట్టి రంగస్థలం వయారుచేయబడింది జనం రాగా ఏర్పాటు
తెరల మరుగున కాణాంమీద ప్రియన్నాడు తొమ్మిది గంటలకు పాట
మొదలైంది వన్నెండు గంటలదాకా పాగింది ఆ ప్రదేశాన్ని చూస్తే
గుండె పీరు అట్టమంది దూరం ముందుకువస్తూంది మా ఇల్లా ఇక్కడే
ఉండాలి ఈ చింతచెట్టుకిందనే నేను అడుకున్నది అక్కడ కూడిన
కొందరి ముఖాలు ఎప్పుడో చూచినట్లున్నాయి బయటకు వెళ్ళి చూచాను
ఇంకా అదృశ్యంగా కనిపించాయి ఆ స్థలం కాదేమో అనుకున్నా ఒక
ఇంటిని దాగగట్టగా పరిశీలించాను అది మా ఇల్లే ఇంట్లోకి వెళ్ళాలని
పించింది అమ్మ కాళ్ళమీద వదలనుకున్నాను ఆమె నమ్మి తొగిలించు
కుంటుంది కాని దైర్యం చాలలేదు వల్లెల్లో బోగంవాళ్ళు ఏహ్యంగా
చూస్తారు కమ్మది గొరడం మర్యాద మందికలంపడమా : నవలుగాది

మాటలనుబట్టి జమేదారు మాటలు వెళ్ళిపోవడం అందరికీ తెలుసుపని విదితం అయింది ఐర్వి : ఒక్క గోడమాత్రం అర్థంగా ఉంది గోడకు అపరి మా అమ్మ ఇవరం చల్లికోసం తపించే నేను ఒక్క యాష అదీ సాధ్యపడదా : అబ్బ విది ఎంత బలీయమైంది :

అలోచనంతో నరమరం అవుతుండగా ఒకావిడ వచ్చి " లక్ష్మీ నుంచి వచ్చింది నువ్వేనా : " అని అడిగింది

నేను " అవును " అన్నాను నా ఎడ అరచేతిలో గంతులుపేర్చింది అవిడ " అయితే ఇలా రా ఎవరో విలుస్తున్నాడు : ' అన్నది

నేను " నుందిది " అని అవిడను అనువరించాను అడుగులు వరు వైదొలు ఎక్కడో వేస్తే ఎక్కడో వరుతున్నాయి

ఇంట్లోకి తీసికెళ్ళింది ఎరందాలో మాల్కోపెట్టింది లోవలి గుమ్మా వికి గోనెనంది తెరఉంది దావిమెనక ఇర్దరు ముగ్గురు ఆడవాళ్ళు నుండోవి ఉన్నాడు

ఒకామె లక్ష్మీనుంచి వచ్చింది నువ్వేనా :

నేను అవును

రెండవది నీ పేరు :

నేను (చెప్పియ్యమన్నది మనమ బావి విగ్రహించుకున్నాను) ఉద్రూప్ జాన్

మొదటిది పట్టిల్లు లక్ష్మీయేనా :

నేను (విగ్రహించుకోదేశబోయాను కన్నీరు అలలరి రాలింది) " పట్టిల్లు ఇక్కడే " అన్నాను

మొదటిది అయితే అంగ్లాదావివా :

నేను . (కన్నీరు కారుతూనేఉంది) కష్టంగా " అవువండి " అన్నాను.

రెండవది కులావిక్ బోగందావివా :

నేను కులం కారు. కలలాక ఇలా చేపింది

మొదటిది (స్వయంగా పడుస్తూ) ఎందుకు పడుస్తున్నావు : విజయం చెప్పు
నువ్వవడు :

నేను : (కన్నీడు కుడుకుతూ) " ఎవరినది చెప్పును : చెప్పురావడం
లేదు " ఎంతో ప్రయత్నంపడ ఆమాత్రం చెప్పాను ఆక వశం
కాలేదు ఉపది ఆదడంలేదు

ఇంకలో ఆ ఇద్దరూ తెరలోంచి ఎచ్చినారు ఒకావిడ చేతిలో దీపం
ఉంది ఆవిడ నా చెవిదగ్గర జాగ్రత్తగా చూచి రెండో ఆవిడను చూచి
' నేను ఆనలేయా అదే అది " అన్నది

రెండో ఆవిడ నా అమీరన్ అని కావించుకొని పిచ్చింది
కన్నీళ్లు కుడుకుతూ పెద్దగా ఏచాం ఎక్కిళ్లు పెచ్చాయి ఇద్దరు పీటలు వచ్చి
విడచికాదు కరదాక నా కడంలా చెప్పాను ఆమ్మ విన్నది పిచ్చింది
ఆ రాత్రి అంతా అక్కడే కూర్చున్నాం ఉదయం వచ్చేకాను పెచ్చే
న్నది కన్నీడును తీవ్రతాంకం మరువలేదు మువకరీకల్లోనే నా గదికి
వచ్చేకాను తెల్లవారి కచేరీ వారి మొత్తం దమ్ము వాచను ఇచ్చేకాను
కరీరం బావుండలేదని బొంబాను ఎరువి తండ్రి వగం దమ్ము మళ్లీ నాకు
పంపించాడు ఆనాటి నా స్థితి అన్నాకే తెలియారి కలుపులు వేసుకొని
రోజంతా ఏచాను

రెండవదో ఆ ముమారు గదియరాత్రికి ఒక యువకుడు ఎచ్చాడు
రామకరాయ ముమారు ఇరవై ఇరవైరెండేళ్ళవాడు సిపాయిలు దమ్ముతో
ఉన్నాడు హుక్కా దింపించాను పాన్ దాన్ లో అకున్నేపు, బాపిబాన్ని
పిలిచి తెలిలో అకులు తెమ్మని చెప్పి పంపాను గదిలో అప్పుడే కాస్తా
మరెవరూ లేదు నేను ఆ యువకుడు మాత్రం ఉన్నాం

యువకుడు ' విన్ని కచేరీకి వెళ్ళింది సుప్రే : తీర్చంగా అడిగాడు
నేను (వణికిపోయి) ' అవును అది ముఖం చూచాం కళ్ళు
దత్తం కట్టకున్నాయి

యువకుడు (కం ఒంచుకొని) ఇంది పేరు కాక వెలిగిస్తున్నావు.
నువ్వు దచ్చిపోయావనుకున్నాము ఇంతా బ్రతికి ఉన్నావా :

నేను : దొర్చానుగదా అది రావలేదు అన్నా : త్వరగా తీసివెళ్ళు

యవకుడు ఈ బ్రతుకుకంటే దాని లక్షపాళ్ళు ఎందుకంటే ఎందుకంటే
పది దానిలాంటిది : ఇంత విషయం వింటే పోయేదిగా :

నేను నాకేమో అంత తెలివైనది ఇచ్చాకంటే... అలాంటి మంచి
పంచా ఇచ్చినవాడూ కనిపించలేదు

యవకుడు అంత విగ్రహాన్నివైతే ఈ ఉదాహరణ పచ్చెదానివి కావు
పచ్చెదానివి ఇచ్చినవాడలో రోగం మేకానికి ఉన్నట్లునేదానివి కావు

నేను అప్పుడు కచ్చే దాని నాకు తెలియందే :

యవకుడు ఇచ్చాడు తెలియందే :

నేను అయితే ఏమోతుంది :

యవకుడు (క్రొత్తంతో) ' ఏమోతుంది ' ఏమోతుంది : అది
దానిలోని కత్తిమీస నామీద పది చేతులు వట్టుకొని గొంతుమీద కత్తి
పెట్టి " ఇదిగో ఇది అవుతుంది " అన్నాడు

ఇంతలో దానికి ఆకులు తెచ్చి పరిశీలిస్తే అది అప్పుడు రంపే
స్తున్నాడు దానికి పదిగలంతో అది కేళిలు పెట్టింది

మెదమీదినుంచి కత్తి తీసి " అదిదానియే రంపను : అది ఏ అడవి
నా అది ఎక్కెక్కో ఏదాడు

నేను ముందునుంచే ఏడుస్తాను కత్తి తుక్కుకొని... చేతులకు
ప్రాంతంలో గుండెలో ఒక పోటు పొడిచివట్టుంది కానీ నిలిచి
పోయింది అతడు ఏదీలాడు ఏడు సాగించాడు ఏమో ఏదాను

దానికి ఒకటి తెలుగు కేళిలు వేసింది దానికి అంత వింతగా తోచింది.
నేను నైగలేసి వారిందాను పచ్చి ఒకపక్కకు నుంచింది

ఇద్దరం ఎంతో పేపు ఏదాం

యవకుడు : (చేతులు తోచింది) " కత్తి : మమ్ము కరుణించు ఈ
ఉదాహరణ విడిచి పెట్టిపో " అన్నాడు బ్రతిమలాడేపట్లు.

నేను : కేళి పెళ్ళిపోతాను పెళ్ళిమొదలు ఒక్కసారి అమ్మను యాస్తా

యెవరును క్షమించు ఇంక మరెవరితో నిన్ను అమ్మ విన్ను ఇంట్లోకి
వెలిచింది నేను ఇంట్లో లేను ఉంటే చాల గొడవ అయ్యేది
వీరంశ ఇదే గునగునయ

నేను చూడావుగా నాకు ప్రాణహీని లేదు కాని వీవు మాత్రం రక్షణ
పరిష్కారం వీ పరిష్కారకోసం బతికిఉంటే ఎప్పుడో ఒకప్పుడు మనం
బాద్ద తెలుస్తుంటుంది

యెవరును మా విషయం మాత్రం ఎవరికి చెప్పొద్దు

నేను మందిరి

యెవరును వెళ్ళిపోయాడు నేను యాభంతో కుంగిపోతున్నాను
నావీధి ప్రాణాలు తీయబోగింది ' ఆశనెవరు : ' అని

“ఇది దోగం కొంప వేయమంది వస్తారు వీరెందుకు : ' అని
కవిరాసు

రాత్రి అంతా వేదన ఉదయం రాకే వెళ్ళడానికి తయారై నాను
నాడుగ బండి చేసుకొని వెళ్ళిపోయాను

19

రాకే పచ్చి భవమెక్కణ్లో దిగాను అదే చాతు అదే గది
మనుసులూ నారే భూర్యం వచ్చేవాళ్ళలో కొందరు కంకల్ల వెళ్ళి
పోయాడు నిగరంలో కొత్త ఏర్పాట్లు జరుగుతున్నాయి రోడ్డు వెళ్ళా
అవుతున్నాయి గొండుల్లో రాళ్ళు పడుతున్నాడు మురికి రాణపలు కుట్రం
చేయబడుతున్నాయి యామ్రా యామ్రాంకగానే రాకే మారిపోయింది

మూడు నాలుగు నెలలు దానమ్ ఇంట్లో ఉన్నాను కరనాథ పేరు
ఇల్లు తీసుకున్నాను కాలంతోపాటు దానమ్ మారింది ఆమెలో ఒక
రకం దిక్కుత్వం వచ్చేసింది. ఆమెనుండి విడిపోయిన వెళ్ళని పంగతి
అలా ఉండగా ఆమెదగ్గర ఉన్నవారి విషయంలోనూ అట్టే పట్టించుకోవడం

లేదు. నేను విడిగా ఉండడమూ అను అట్లే వట్టించుకోలేదు. రెండు, మూడు రోజులకు ఒకసారి వెళ్ళి సలామేచేసి వచ్చేదాన్ని. అలాంటోనే సవాద్ మహమూదరీఖాన్ గారితో పరిచయం ఏర్పడింది. మొదలు మొదలు వచ్చిపోతుండేవారు. తరవాత కొలుపుంచుకున్నారు. ఆతరవాతి కట్టు బాట్లో ఉంచాలనుకున్నారు. లక్కోలో ఉండి పాతపరిచయస్తులను పదులు కోవడం నాకు ఇష్టంలేకపోయింది. సవాలు స్వభావం చూపి కొలుపు పడి, లేస్తానన్నాను. సన్ను “నిరా” కట్టుకున్నానని సవాలుగారు కోర్టులో తేసుపెట్టారు. పింట్ చిక్కున్లో చిక్కుకున్నాను. కోర్టు నిర్ణయంకు చేల రూపాయలు పదిలాయి. మొదటి కోర్టులో తీర్పు సవాలువక్షం అయింది. దాగిఉంచాల్సివచ్చింది. చాలాంం చాటుమాటుగా తిరిగాను. వనేలుద్యారా అప్పలు చేశాను. అప్పలులో సవాలుగారు ఓడిపోయారు. మైకోర్టుకు అప్పలు చేశారు. అక్కడా ఓడిపోయారు. అప్పుడు చంపానానీ, వీరు కాననీ, ముక్కు కోస్తాననీ వెదిరింపులు సాగించారు. పది, వన్నెండు చుంది దుడ్డుకర్రలవాళ్ళను కొలుపుపెట్టుకోవార్చిపచ్చింది. ఎక్కడికి వెళ్ళినా వెంట చునుచును. ప్రాణం కొవకు పచ్చింది. క్రిటునల్ కోర్టులో తేసుపెట్టాను. సవాలు దొర్లవ్యాన్నిగురించి సాక్షింతో రుజువు చేయం దాను. కోర్టువారు సవాలుగారిచి దరాపత్తు కోరారు. అప్పుడు విముక్తి కలిగింది. ఆరు సంవత్సరాలు తేసున్లో తిరిగాను. ఆ పీఠ అల్లా అను గ్రహంవల్ల విరగలైంది.

తేసు నడుస్తూఉండిన రోజులలో అక్కరరీఖాను నా తరపు పైరో కారు. ఇతరులవజన పనిచేయడం వాగి పృత్తి. అవదలు తెచ్చిపెట్టడంలో మొనగాడు. కోర్టు పనులలో విఫలుడు. మొనగించడంలో వండితుడు. బాటకపు తేసులు రునాయించడంలో మేటి. కోర్టులో తప్పుడు సాక్షులు ఇప్పించడంలో ఘనుడు. కోర్టు పనులలో నాకు వారివల్ల చాల సహాయం లభించింది. అతను లేకుంటే సవాలు సన్ను ముంచేవాడు. సవాలు సన్ను వికా కట్టుకోలేదనేది వాస్తవం అయినప్పటికీ, కోర్టులలో విజయైస విష యాలకుగూడ అలర్దపు సాక్ష్యం సృష్టించాల్సిఉంటుంది. నేనింది పల్లె బాటకపు తేసు. అయినా అలర్దపు తేననుకోవడానికి ఏమాత్రం అవకాశం లేకుండా తయారుచేయండింది. వికాను రుజువునరచడానికి ఇర్దరు మోర్షీలు సాక్ష్యం ఇచ్చారు. వారి నొనవి సమాజా మర్దులు, తలలకు మోర్షీల కుళ్ళులు, చేతులలో జవమాలలు, మాటకు అల్లా స్మరణ. కోర్టు వారు శంకించడానికి ఏమాత్రం వీలులేదు. వారిలో ఒకరు వికా రచిపించిన వాడు. రెండవవారు వికాకు సాక్షులు. కాని విజం విజమే. క్రానుపరీ

మరో తేలిపోయింది. వీరి సాక్ష్యంతోనే అప్పయిలో ఓడిపోయారు నవాలు. క్రిమిసర్ తేను సాక్షులంతా అక్కరలిఖాను తయారుచేసినవారు. ఎక్కడా తప్పలేదు.

అక్కరలిఖాను నాదగ్గరికి చాలకాలంపాటు ఉద్బిబోకుంటేవారు. వారి స్నేహం విస్వాస్త్యం అయింది. నాదగ్గరినుంచి ఒక దమ్మికి తినుకోలేదు. వారి కప్ప చాల కర్చింది. వారికి నామిన ఒకరకపు ప్రేమఉంటేది. నా అనుభవం ఏమంటే చెడ్డవారు ఆవులం చెడ్డవారు కాదు. ఎవరికో ఒకరికి మంచివారుగా ఉంటారు. పూర్వకాలపు దొంగల విషయం మీరు ఏదే ఉంటారు. స్నేహం చేస్తే స్నేహానికి కట్టుబడిఉండేవారు. మంచిది ఆనేది లేని తీవ్రతం ఉండవలసి చురుగ్గతం. అంతరికి చెడుఅయినవారు నహితం ఎవరినో ఒకరిని తనవారిని చేసుకుంటారు. తేను సదుస్తున్నంత కాలం నవాలు ఏ కొత్తప్పత్తిని రానివ్వలేదు. ఆ వచ్చేవారు మాతీయ దానికి వచ్చినవారు కావచ్చు. లేక నాకు సప్తం కలిగిందినా కలిగించవచ్చు. అక్కరలిఖాను కోర్టునుంచి ఇక్కడికి వచ్చేవారు. సమాజ ఇక్కడే చేసే వారు. ఇంటినుంచి భోజనం వచ్చేది. ఇంటినుంచి భోజనం తెప్పించు కోవాల్సిన అవసరం ఏమని ఎన్నోసార్లు అన్నాను. వారు ఏనలేదు. దిలకకు విసిగి ఉరుకున్నాను. మా ఇంటిభోజనం విషిర్తమని కాదు. నేనూ వారితోనే భోజనం చేసేదాన్ని. ఆ కాలంలోనే నియమంగా సమాజ చేయడం నేర్చుకున్నాను. అక్కరలిఖానుకు దానధర్మాలంటే ఎంతో ఇష్టం. రజ్జాన్, మొహర్రం నెలలలో ఎన్నో నక్కార్యాలు చేసేవారు. సంవత్సరం పొడుగునా చేసిన పాపాలు కడుక్కునేవారు. అది కబీస్ ఒప్పో గాని వారి విశ్వాసం అది.

దుస్సా : ఇది ధర్మానికి సంబంధించిన విషయం. కాబట్టి నేననేదమంటే అలాంటి విశ్వాసం ఉప్పు.

ఉమావ్ : నా సమ్మతమూ అదే.

దుస్సా : బుద్ధిమంతులు రెండురకాల పాపాలు చేస్తారు. ఒకటి తమకు హాని కలిగించేది. రెండవది ఇరువులకు హాని కలిగించేది. నా అభిప్రాయం ప్రకారం మొదటిది స్వల్పమైంది. రెండవది మోకమైంది. రెండవదాన్ని సప్తపతిసవారు పూత్రమే వదిలించగలరు. మీరు బాజాహానిక్ పద్యం చినలేదా ?

మైలుర్ మునహావ్ బపోత్ అతిష్ అందర్ బాలన్
సాశీన్ బుకభానా బాష్ వ మరుమ్ ఆజాఱీ నుతున్

త్రాగు మరుపు, కాల్పు బురాను
కూల్పు మర్కాను, పూడిందు ప్రతిమం
హిందించకు మనిషిని మాత్రం

ఉద్రూవ్ జాన్ : మనిషిని హిందించడం మహాపాపకం. దానికి పరిహారం లేదు. అది ఉంటే పైవం ఉంటే లేనట్లే చెక్క.

నేను : నేను ఎన్నో పాపాలు చేశాను. అయినా అవంటే వడికిపోతాను.

రుస్సా : మీరు చాలమందిని హిందించిఉంటారు.

నేను : అది మా వృత్తి. దాంతోనే లక్షలు ఆర్జించాను. నేలు పోగొట్టుకున్నాను.

రుస్సా : దానికి శిక్ష ఉండదా మరి !

నేను : శిక్ష ఉండకూడదు. మేము చేసిన మానవహింసలో ఒకరకపు అనందం ఉంది. ఆనందమే అందుకు పరిహారం.

రుస్సా : కాగా చెప్పారు.

నేను : ఒక మహాశయుడు చిందులోనో, చిసోదంలోనో మమ్ము చూచాడనుకోండి. మాకోసం పడిచస్తాడు. దగ్గర దమ్మిరీ ఉండదు. వెల లేక వెలయాలు దొరకదు. ఆతని మనసు బాధపడుతుంది. హింస పర్తాడు. అందులో మా నేరం ఏమింది ? మరొక ప్యక్తి మాదగ్గరకు రావాలనుకుంటాడు. దబ్బుకూడా తెస్తాడు. కాని మేము మరొకరికి కట్టుబడిఉంటాం. అతనిని మన్నించలేము. అది మా ఇష్టం. వారికోసం చస్తామా ? మా ఐర్మానికి కొందరు పస్తారు. తమను ప్రేమించమంటారు. మేము ఇష్టపడం. ఇదేం వారి జాగీరా ! దాంతో వారికి బాద కలుగుతుంది. ఇందులో మేము చేసిన పాపమేం ?

రుస్సా : అలాంటివారిని తుపాకితో కాల్చేయ్యాలి. నన్ను మాత్రం వారిలో చెక్కకట్టకండేం !

నేను : ఎందుకలా అంటారు ? మీరు విచారప్రియులు. మీకు ఒకరిమీద

గాది ఒకరికి మిమ్మదగాది ప్రేమలేదు మీరు అందరినీ ప్రేమిస్తారు
అందరూ చివ్వుల్ని ప్రేమిస్తారు

రుస్సా ఏమేమి? ఒకటి అవును ఒకటి కాదు అదెలా సాధ్యం?

నేను నేను కర్కం ఎక్కువగా చదువలేదు కాని సాధ్యమే ఒకే
మాట రెండుతీర్లుగా ఉంటుంది ఒక ప్రేమ తెలివి గలది ఒకటి
తెలివితెలివి

రుస్సా ఉదాహరణ

నేను మొదటిది మీరు వస్తున్న ప్రేమించడం మేము మిమ్ము

రుస్సా సరే మా ప్రేమ మా హృదయానికి తెలుసు మీరు ప్రేమించ
డం కను అంగీకారంతో తెలిసింది రెండవదానికి ఉదాహరణ :

నేను వస్తున్న కోరికలంటే వా చెబుతైనా కోరికలుగా రెండవదానికి
ఉదాహరణ భగవద్గ్రంథం

రుస్సా అది సరియైన ఉదాహరణ కాదు మరేదైనా చెప్పండి

నేను మంచిది మళ్ళా లైలాను ప్రేమించినట్లు

రుస్సా ఎంత పొరపాటునం చెలికితెచ్చారు

నేను కాకుంటే పక్షి

రుస్సా (మాటలు అర్థవచ్చి) కనుంచండి ఆరోగ ఉదాహరణ :
ఒక పద్యం గుర్తుకు వచ్చింది వినండి

విన్ను వంది వెంటతెచ్చుకొంటే ఏపద?

విను వంది వచ్చిరని ఎరిగిపోత బుద్ధిలేదు మాకు :

నేను . ఆఁ కలకత్తా విషయమా?

రుస్సా : రోకం ఎత్తిపోలేదు మీరు అప్పురసీలాను ఇంట్లో తిప్పవేళారని
విన్నామే :

నేను . చెప్పింది వినండి మొదటి కోర్కెలో సవాలుగాదు గెలికలా :
అప్పుడు నేను రహస్యంగా ఉంటున్నదాన్ని అ రోజుల్లోనే

అక్కరలిఖాను పన్ను వారి ఇంటికి తీసికెళ్ళారు. ఇం సంవత్సరాలు అక్కడే ఉండాలివచ్చింది. అప్పుడు నేను అక్కరలిఖాను ఇంట్లో ఉండిపోయానని అపార్థం చేసుకున్నవారు ముగ్గురు. ఒకడు అక్కరలిఖాను. రెండవది వారి తార్య. మూడవవారి పేరు చెప్పను.

రుస్సా : నేను చెప్పినా : గోహర్ మిర్జా.

నేను : కాదు.

రుస్సా : ఇంకెవరు ? చెప్పండి.

నేను : మీరు చెప్పండి. ఈ శిత్తులు మాదగ్గర సాగవు.

రుస్సా : శిత్తులా : అయితే నేనొక చాగతం ముక్కుమీద వ్రాసిఉండు తాను. తరవాత మీరు చెప్పండి.

నేను : దాగుంది.

రుస్సా : రాసిపెట్టాను. చెప్పండి.

నేను : చూడడాన్ని నేను.

రుస్సా : మీ పేరే వ్రాశాను. చూడండి.

నేను : వాహ్ పిర్జా సాహబ్ ! నరిగ్గా కనిపెట్టారు.

రుస్సా : మీ దయ. ఆఁ అయితే ఏం జరిగింది ?

నేను : ఏం జరుగుతుంది ? చివరికి.

మీరు వారు పన్ను ఒక రిస్క ఇంట్లో ఉండారు. ఆ ఇల్లు వారి ఇంటికి కలిపిఉన్నది. మధ్యన దిడ్డి ఉంది. వెడమ మట్టియై. చిన్న గది. అందులో రెండు పొయ్యిలు. ఇదే పంట గది. వడక గది ఒక్కైలా గదులన్నీని. ఈ ఇంట్లోకి అక్కరలిఖానుకు చగ్గరిమిత్రులు రావానుకునే వారు. వారిలో ఒకడు పల్లెదొర అఫ్తర్ హాసేను. రాకం రాకమే "కోడలా" అని మొవలుపెట్టారు. విడియం లేదు. ఒట్టి అల్పత్వం. వచ్చినప్పుణ్ణుంది ఆకులు. ఆకులు ప్రాణంతీపేవారు.

ఒకటి రెండు రోజులా : ఎంతకని, విసిగి పొన్చాన్ ముందుకు నెట్టాను. నేను ఒదిరించుకున్నాను. కాతం సొమ్ములా అక్రమించు

కున్నాడు. చూసేవాళ్ళకు అసహ్యం కలిగేదిట్లు పాన్ తినేవారు. మన్నపు కబ్బాలలోనూ కాదు కబ్బాలలోనూ వేళ్ళుపెట్టి వాణేవారు. నేను వక్కలు, యాయకులమీదనే గతవహగాను కుదరా మహాకయిదు వాటినికూడా వదలేదు. మరొక వ్యక్తి వాణిడబి అనేవారు కదయ వస్తుంటేవారు. వారికి అక్కరలేదానుకో ఐంధుత్వం ఉన్నట్లుంది. ఇప్పుడు జ్ఞాపకంలేదు. పెరి హాస్యం చేసేవారు హిద్దువహూ లేకుండా.

ఈ ఇద్దరేకాక ఇంకా అనేకమంది అక్కరలేదాను మిత్రులు ఉంటే వారు వాడు రాత్రింబవళ్ళు చట్టాలతో కవచమే అవుతుంటేవారు. అంతా కోర్టువకులే. అక్కరలేదాను పెళ్ళిపోయివచ్చుడు మనసుకు కాస్త కాంతి లభించేది.

కార్తికోజ్ఞోనే ఆ ఇల్లంటే ప్రాణం విసిగిపోయింది. మరొక ఇంటికి మారుదామనుకుంటుండగానే ఒకరోజు అకస్మాత్తుగా అక్కరలేదాను ఏదో శిశుమీద ప్రేణాబాదు పెళ్ళిపోయాడు. అల్లర్ హంసేన్ తన ఊరికి వెళ్ళాడు. ఇంట్లో ఎవరూ లేదు. తలుపు వేసుకొని కూర్చొని ఉన్నాను. అక్కరలేదాను ఇంట్లోకి ఉన్న దిక్కి వెళుతుంది. అక్కరలేదాను తారక గదిలోకి వెచ్చింది. ఇట్టే అయినా కాకున్నా సలాము చేయాలివచ్చింది. దాంపేతి మంచందగ్గర నుంటున్నారు. ఊర్పొంది అన్నాను. కూర్చున్నాడు.

నేను పేదదానిమీద దయ కలిగింది. ఎటు ఎచ్చారు ?

అమె మీకు బాధగా ఉంటే పెళ్ళిపోరాను.

నేను ఇది మీ ఇల్లు. అజ్ఞాపించాలింది మీకు.

అమె ఎందుకలా అంటారు ? ఈ ఇల్లు నానెంతో మీదీ అంటే వాస్తవమిదీ ఇది నాదీవారు. మీదీవారు ఇల్లుగలవారిది.

నేను అజ్ఞా మీ ఇంటివారిది అనుగ్రహించాలి. ఈ ఇల్లు మీదీ, నాదిదీ.

అమె ఎంతరిగా కూర్చొనిఉంటారు. మేమూ మనుషులమే. ఇంట్లోకి రాకుండామా ? ఓహో ! వారి అజ్ఞా కాలేదీమో ?

నేను వారి బట్టకు బద్ధురాలినేమీ రాను. కావలసింది మీ అనుమతి, అది లభించింది. తప్పక పస్తాను.

అమె అయితే వదండి

నేను నడవండి

ఇంట్లోకి వెళ్ళి చూడాను అల్లా అన్నీ ఇచ్చారు ఇత్తడి గిన్నెలు. రాగిపాత్రలు ప్లేట్లు చెంబులు నవాయ మందలు బల్లపీటలు అన్నీ ఉన్నాయి దేనికి కొరవలేదు. అక్కడక్కడా చెత్త పడిఉంది ఎదురుగా పంటింట్లో అమీరన్ వంటచేస్తూంది ఈగలు ముసురుతున్నాయి బల్ల పీటలమీద చెత్త పడిఉంది అమ్మగారి మండంనిండా మలుగులకొద్ది దుమ్ము అమీరన్ పాన్ బాన్ తెచ్చి వారి ముందుంచింది దానినిండా నున్నంతాయ మరలే నాకు ఆనందా మనిపించింది

అమె కొంచూరిం దుట్టి ఇచ్చింది వెళ్ళునందున పెట్టుకొంది మాటలు సాగించాను ఈరోగా ఆ వీధి ముసలిది ఒకరి వచ్చింది చేతితో నేల తుడిచి తూతుంది నావైపు సంప్రదేసి ఎవరు? అని భార్య నడిగింది.

భార్య ఏం చెప్పారీ?

నేను మాట్లాడలేను

ముసలిది (అక్కడటిభాష భార్యతో) అయ్యో! నాకు తెలియదను తున్నావా? అన్నది

నేను తెలుస్తే అడగడం దేనికి?

ముసలిది నీతో మాట్లాడవస్తూ! నేనిదిగింది లేగమను నీతో మాట్లాడ గలనే! నువ్వు పెద్దమనిషివి.

భార్య ఏమీ ముసలిదానా! కాస్త మాటలు పొరకముక్కైనావు

ముసలిది ఎగదాన్ని అయింట్లు మాట దాస్తావేం? కేసున్నానని ఈమెను అప్పుమంటుంది నామీద

భార్య అప్పునానా నువ్వేమీ అవలేదు నరేనా! ఈ ఇల్లు జాగిరా నీకు!

ముసలిది నా జాగీరెందుకు అవుతుందమ్మా కొత్తకొత్తవాళ్ళు ఎన్ను న్నారు వాళ్ళ జాగీరుగాని

ముసలిదాని మాట విని నాకు ఎప్పుడ వచ్చింది ముఖం తిప్పి నవ్వు తున్నాను

తార్య నీ జాగీరుకాశీం : నువ్వు నా నవతినికావూ : (నానైపు చూచి)
ఇదిగో ఏనంది ఈమె బామగారి మొదటిపెళ్ళం నా నవతి
నేను తరవాత వచ్చిందాన్ని

ముసలిది నాకు నవతి ఎవ్వరే : ఇదిగో ఇలాంటి మాటలు మంచివి
కావు ముఖం ముందే తిట్లున్నావు దోగంముంకం సావాసంలో
ఇంతకంటే ఏం వేయకుంటావులే ఇన్నాన్నైంది వచ్చి పెద్ద బేగం
గారు (అత్తరబీబాను కల్లి) పల్లెత్తుమాట అనలేదు చిన్న దొరసాని
వాడలోఉన్న ముసలివాళ్ళందరినీ తిట్టిపోస్తూంది

తార్య (కోపంతో) ఇదిగో చెబుతున్నా లక్షనకల్లి : నువ్వు నాదగ్గరకు
రావడే వెళ్ళి ఆ పెద్దతగమిదగ్గరే కూర్చో

నాకూ ఎంతో కోపం వచ్చింది గయ్యా! ఆవది దీంతో ఎవరు
పెట్టుతుంటారు అవి నిగ్రహించుకున్నాను

ముసలిది ఏమి : ఏ సొమ్మేమైనా పోతుందా :

తార్య ఏం పోయేకాలం వచ్చింటే అలా వాగుతున్నాను :

ముసలిది : నాకాశీం : నీ చేతిరింత వడిఉన్నానా : నువ్వేమన్నా పెళ్ళి
దానివా : పోనేదానివా : ఏదో సొల్లుపుట్టుకోవడానికి వస్తుంటా.
ఇక రానులే

తార్య అవలు రాండ్లు

ముసలిది ఆలాగా : రాండ్లై : ఏం ఎందుకు రావటం : తప్పక వస్తాను.
యాస్తా ఏం చేస్తావా

తార్య ..స్త్రీ చెప్పచెబ్బలు తింటాను వెత్తి వెంట్రుకలు తాల్తాయి

ముసలిది ఓహోహో : ఏమి అదికారం దొరసానిది చెప్పచెబ్బలు
కొడుతుందని : సావం :

తార్య లే ఇక్కణ్ణైంది ఎదువ్ నడుస్తావా : చెప్పండికోవాలా :

ముసలిది (తిట్టవేసుకొని కూర్చుంది) ఇవ్వాళ చెప్పచెబ్బలు తినే
చెళితా గొప్పఅయ్యకూతురువు కదూ :

దాని (తండ్రి పేరు విని కోపం వచ్చింది ముఖం ఎర్రబడింది)

“ఇదిగో చెప్పుకున్నా వెళ్ళు ఇక్కడైంది” అరిచింది

మునది ఇకమీద చెప్పుచెప్పులు తిసింది కదలం

దాని (రాత్రి) మారా కోపం తెప్పిస్తూంది ఇది కన్నులు తింటుంది

నేను. పొన్నియికి చేగం చెకు మునది గయ్యోగం

మునది: (నాతో) ఏయే కొత్త: నువ్వెందుకే మాట్లాడేది నిన్ను నమలకుండానే దుంగేస్తాను

దాని (చెప్పు తీసి) ఒకటి—రెండు—మూడు చుదిరిందా రోగం:

నేను (చేతిలోంచి చెప్పులాక్కొని) బేగం: కాంతింకం

దాని. ను అడ్డురావండి చెరుముండ రోలు అన్నాను

మునది: ఈ కొట్లు ఇంకా కొట్లు

దాని ఒకరొక రాయచెప్పు తీసి నాలుగైదు అంటిందింది మునది చాళ్ళు దాచాచి మెట్టుకుంది ‘కొట్టా చాలా గుండె దల్లివడిందా: ఎంత పెం: నాపడ తిచ్చాకమా’ “కొడుకుప్పది రంపుకున్నది వచ్చి వచ్చి” పెడబొట్టులు పెట్టింది ఎంటింగ్లోంచి అమిరిన్ గదిలోంచి బేగం: పరిగెత్తుకొనివచ్చారు మున్ను విరిగి పడినట్లు చేసింది బేగం: రాగానే “మునది నాదికే తన్నులు తిన్నాను” అని ఏడ్చింది

నేను నానెం చెలువు నువ్వు తన్నులు తింటున్నావని తెలివితంతే అల్లవదేదాన్ని అనలు ఏం జరిగింది:

మునది (నన్ను చూసి) అదిగో ఆ నానెం తన్నులు తినిపించింది ను అదే అన్నులు తినిపించింది

నేను నువ్వెంబోయూ అదే మొటిసారి బేగం:ను చూడంది ఏ. చెప్పలేకపోయాను

దాని: మళ్ళీ ఆమె మాట ఎత్తుకున్నాను

మునది: అంటాను ఏం చేస్తాను:

జేగమ్ అరిగిందేమిటి :

మునలిది ఈమె వివిధ ఆవి అడిగాను : ఏం పాపం చేశాను -

జాబ్ నాకు చెబును వి కదా నువ్వు నీది ఒక్క అంగుల పెనికి -

మునలిది ఎందుకా : ఎందుకో యాత్రాగా వగ తీర్చుకోలేకపోతానా :
చెప్పచెప్పు కొన్నావు కదా : యాస్తా

జేగమ్ ఏర్పాటలే వగ వీర్చుకుంటాను : మరివిపోబోకేం

మునలిది నిన్నేమి ఆవిను నీ ఇష్టం పెర్చినట్లు ఆను నీకు హాస్సింది

జేగమ్ నీ పాక్కా నువ్వు నిరుద్ద ఇక్కణ్ణంది

మునలిది చూడవస్తూ ఈమెకూడా గంటలుమాంది ముందిచెక్రాను "
అది ఎంగా చూడకొని ' వెళ్ళకొచ్చేది వచ్చింది పెళ్ల పెత్తన్నా
పెత్తన్నా చూస్తూ ఎలా దానివ్వరో ' అంటూ వెళ్ళిపోయింది

జేగమ్ (కోడలుతో) ఏమిటి ఆ వెరవముందతో నీకు :

జాబ్ అత్తగారూ : మీతోడు కేనేమి అసలేదు పెర్చింది పాపం
ఈమెను వంద చూడంన్నది

నా ప్రస్తావన రాగానే జేగమ్ ముఖం చిల్లిందింది మునలిది పెర్చి
వది తెలిసింది కాబట్టి దానిమాటలు అట్టే దానిందలేదు జేగమ్ చిల్లింపుతో
మనసు చివుక్కుచుంది లేది చిద్దీలోంది ఇంట్లోకి వచ్చి తూర్పున్నాను

జేగమ్ (నేను వచ్చేసిందరవాత కోడలుతో) ఏం చిద్దా : అనవవరంగా
ఆ మునలిముందను దాదేశాను—అదీ లేక దేశాదుముందకోసం
నీకు దానితో నేంవది :

అమీరన్ దాని నోరే అంత నోరు పారేసుకుంది ఈ అమరదించి
ంది దాని ఉంపుడుకత్తెతో—అదీ మొగుడు ఉండుకున్నదానితో
నకాదావం ఏమిటమ్మా : వారే తీసుకొనివచ్చి నెత్తివి తూర్పుపెత్త
మొత్తుకులేదానిది నువ్వే వెళ్ళి తీసుకొస్తావటమ్మా :

జేగమ్ వాకిరి గుండెలున్నాయా ఇంట్లో పెట్టదానికి - ఇంట్లో
నేనుండగా పుగాళ్ళ ఇష్టం బయటనే ఇంట్లో ఆ వచ్చులేమి ఉద

కవు. మావారికి చాలాకాలం ఒక అందకత్తెతో అయితుంటేది. వారు ఎన్నిసార్లు ప్రతిమిలాచారు : నేను వసేమిరా చాడన్నాను. ఒక్కసారి అడుగుపెట్టనిదాననుకో. ఇంట్లోనే చెప్పిపెట్టే : గుండెమీద పేలాలు వేసుకొయి. తన మగడు తనచేతిలో ఉంటాని. ఈకాలం పిల్లలు, ఏమోపమ్మ. ఏదీ గ్రహించలేదు.

అమీరన్ : నిజం చెప్పారు. అనలు ఈ ఒకారుముండలకు సంసారులతో నేంపని : పెద్దలన్నారు మగవాణ్ణి ఇంటికి పలుకడం మేలుగాని చెప్పిపోయిన ఆడదాన్ని పలుపరాదని.

జేగమి : పెద్దలు ఉరికి చెప్పారా : మగవాడేం చెప్పి అదాక్లలో కూర్చుంటాడా : మొన్నటి మాట. కల్లోలం ఆరిగిందా : మోసేనానా చెప్పి మా ఇంట్లో దాగిఉన్నారు. ఉండడం ఒక్క ఇంట్లోనేఅయినా కొంగుపైకం చూచే గుండె లేకపోయింది. విన్నావా : లోకాల లోకం ఇంట్లోనే కూర్చున్నాను. కడలలేదంటే పమ్ము. పని వాళ్ళతో సంజ్ఞలు చేసి పనులు చేయించేదాన్ని.

అమీరన్ : నువ్వు గొప్పవారింటి కోడలువు. ఇలాంటివాళ్ళతో పేదవాం చేస్తే ఎలా చెప్ప : కాదులో నువ్వుంటే చేతులు పెడుతుంది. నీవు చూడనపుడు దిండెలో నీళ్ళు త్రాగేస్తుంది. వీళ్ళది ఏం నమ్మకం : ఎంతకైనా తెలిస్తారు. వీళ్ళ నీడకుపైకం చూరంగా ఉండాలమ్మా :

జేగమి : ఏం చెప్పగలం ఏంచేస్తారో చెప్పిపోయిన ముండలు. మంచా మాకు పెట్టినా పెట్టవచ్చు. మిర్చా మహమ్మదరీ కోడలుకు వకతి తెలగ తినిపించింది. పాపం మగవకికాకుండా, పిల్లలకుకాకుండా పోయింది లోకం విడిచి.

అమీరన్ : నాకేం తెలియదా :

జేగమి : ఎప్పుడూ వీళ్ళతో చూరంగా ఉండాలమ్మా : చూరంగా ఉన్న ఒక్కొక్కసారి ప్రాణాలమీదికి తెస్తారు. అలాపిది ఏం చేయలేదని : తామెత్తులు, చెట్లు ఏమేమి కనిపించేవి నా దిండుకింద :

అమీరన్ : మరి దాన్ని ఇంట్లో కెందుకు రానిదాడు :

జేగమి : అయ్యో కర్క : నేను రానిదావా : దాపిది ఇలా చేస్తుందని చేసేం కలగన్నానా : మావారిది ఒకలో చేసించని తెలియగానే వెళ్ళ గొట్టాను.

అమీరన్ జేగమ్ పాహా : ఉప్పుమామిడి కోవం రాముదా : అ
దావీది పాహం మీరెంత వేవచేసింది :

జేగమ్ దాగానే ఉంది అయితే నా మొగుట్టే ఎంతో వేమకొవాలని
ఉందా : అంతదాదా ఎందుకూ : ఈ మువలిదేం తక్కువ ఉన్నదా :
ఇదీ మావారికో అదీందే

అమీరన్ (పెద్దగా ఏడ్చి) అంతా ఎట్టిది

జేగమ్ అబద్ధావమవున్నావా : అందుకే వగలీదుతుంటారంటూంది

అమీరన్ కోడలుగాయా : అయితే మీరలా చేయకుండాల్సింది మామ
గారి ఉంపుడుకైతే చెప్పదెల్పు

జేగమ్ ఈకాం , పిల్లలకు అంత విరక్షదా : నిజం చెప్పరున్నాను
నేను నహిందలేకపోయాను ముఖం ముందే అంటున్నాను ఈ
రౌతా ఆ రౌగంబాదీమూలాన మామగారి ఉంపుడుకైతేను ఏర్పింది
లేని అత్తనే తంతుంది

అమీరన్ కాదు ఎందుకు అవుతుంది గానీ—అయినా అనిపిస్తుంది

ఆ ఇద్దరు మువలివాళ్ళ పాహం కోడల్ని వరమకం చేశారు అమె
పెద్దగా ఏడ్చుపోగించింది నాస్తితి ఆదక్కందో విప్పుల్లో పొరిష్టుంది
అమాంకంగా ఇద్దరి మువలివాళ్ళ గొంతులు మలిమినే యాంబించింది

రుస్సా అఁ అఁ అంత కోవమా :

కాంతి వర్షదా వరమగర్వం

కాకుండు ప్రకాయం తప్పుదు : నిజం :

ఉద్రమాన్ కోవం రాతేం : ఒక మవిషిని అంత దీరంగా నావించడం
మావవత్వం లక్షణమా :

రుస్సా నావరకు నాకు మీకు అంత కోవం రావలసిన అనువరం లేదనిపి
స్తుంది ఆ మువలివాళ్ళిద్దరు నిజం చెప్పారు అనువరంగా ఇద్దరే
తల్లికి తమ్ములు వల్లాయి మీరు మంచి అనుకున్నా చెడు అను
కున్నా అది వాస్తవం

ఉద్రమాన్ నాహా మీర్జాపాహాద్ : ఏం న్యాయం చెప్పారంటి :

రుస్సా : చిత్తం. నాకు తోచిన వ్యాయం అది. ఈ విషయంలో కొంత
పరకు మీ తప్పులేదు. తప్పంతా అక్కురబీఖాను భార్యది.

ఉక్రూన్ : పాపం ఆవిడదేం తప్పు ?

రుస్సా : తప్పా. తప్పున్నర. నా భార్య అలాగే చేసిఉంటే దోరి
ఏక్కింది తల్లిగారింటికి పంపేవాణ్ణి. మళ్ళీ అదునెలలదానా ముఖం
చూచేవాణ్ణి కాదు. సరే. ఒక్కమాట. ఈ ప్రితాంతం తెలివిన
తరవాత అక్కురబీఖాను ఏమన్నాడు ?

ఉక్రూన్ : లక్షన్ తల్లిమీద అరిచాడు. శేకలు వేశాడు. ఆ రాక్షసిని
రప్ప ఇంటికి రాపెద్దవి హెచ్చరించాడు. చాలరోజులవరకు అది
గడప తొక్కులేదు. పెద్ద భాను వచ్చినతరవాత మళ్ళీ రావడం
ప్రారంభించింది. వారికి ఈ కథ తెలుస్తే అక్కురబీఖాను భార్యను
కోప్పడ్తాడు.

రుస్సా : ముసలివాడు తెలివి తలవాడు.

ఉక్రూన్ : తెలివా ? పెల్లముఖమా ? లక్షన్ తల్లివారి వాళ్ళు చెప్తేది.
దాతో ఆమె పక్షం వహించాడు. తానున్నా పాత ప్రియురాలుకదా ?

రుస్సా : సరే. మీరే గెలిచాడు. ఒక్క విషయం చెప్పండి. లక్షన్
పిల్ల. పెయసులో సానియా సంసారా ? అమీరన్ పెచ్చు ?

ఉక్రూన్ : లక్షన్ తల్లి తయ్యప్ప ముందే. పెయసులో చెడిపోయింది.
అమీరన్ పల్లెటూరిది. దాని తిరు సండేలాతిల్లాలో ఉంది. కొడుకు
పెద్దవాడే. వానికి పెద్ద భానువద్ద నొకరి. కూతురుకు పెళ్ళిఅయి
అత్తవారింటికి వెళ్ళింది.

రుస్సా : అమీరన్కు పెద్ద భానుతో ఏమీ సంబంధం లేకుండేదా ?

ఉక్రూన్ : లేదు. అందరం చెప్పలే అల్లాకు జవాబు చెప్పాలి. అమీరన్
శీలంగం అడది. పెయసులో సానిఅయి ఇక్కడ కొలుపుకు వచ్చిం
దది వాడవారంతా చెప్పకునేవారు. కాని ఇక్కడికి వచ్చినతరవాత
ఆమె చెడుతోపలు పట్టింది ఎవరూ చూడలేదు.

రుస్సా : ఇప్పుడు అన్ని విషయాలూ తెలిశాయి. ఇక అడగండి. ఏమి
అడుగుతారో ?

ఉద్రూప్ అయితే రామ వ్యాజ్యంలో తీర్పు ఇవ్వడానికి బాధ్యుని.
రన్నమాట

రుస్సా అవును బాం పెద్ద వ్యాజ్యం

అదవాళ్ళు మూడు రకాలు కిలం గలవాడు చెడిపోయినవాడు
బజారు తెక్కినవాడు రెండవ రకంవారిలో మళ్ళీ రెండు విధాలు వాటూ
మాటుగా చెడుతోవలు వళ్ళీవాడు బహిరంగంగా చెసేవాడు చెడుపేరు
రానివాళ్ళనుకూడా కీలకులు అతడు చేర్చవచ్చు పాపం జీవితాలం
నాలుగుగోళం చెరలో ఉండి నీరమ్మచెరలు వరుసాడు బాగున్నప్పుడు
అంతా బాగానే ఉంటారు చెడుతోతూ వస్తే వెంటఉండేది నీళ్ళే పాపం

మగలు వయసులో ఉన్నప్పుడూ దబ్బు చేతినిండా ఉన్నప్పుడు
తేలికలాపాలు బయటిప్రేమలు కాని దరిద్రంలోనూ మురిసిపోతూ
వెంటఉండేవాళ్ళు పెళ్ళాల్లో వాళ్ళే అన్ని కష్టాలూ ఎదురారు వారికి
గర్వం ఉండేవేం? ఉంటాల్సిందే అది వారి హక్కు ఆ గర్వంలోనే
నాడు చెడుప్రేమను నీరంగా చూస్తారు నీరాశినియిది భవిష్యత్తు
అలాంటివారిని దేవుడు క్షమించవచ్చుగాని నీళ్ళు క్షమించదు మరొక
పేరుంటే సంపాదులు తరచుగా అందమైన వ్యయావ వ్యభిచారులు కలిగి
ఉంటారు అలాంటివారికి అనందం ఎందుకు లభించకూడదు? కాని మగ
వాళ్ళు మూర్ఖులు పెళ్ళాలకంటే తుదాపునా తువ్వకావం గలవారివెంట
నడకారు పెళ్ళాలను కొంతకాలానికిగాని అంత కాలానికిగాని ఎదిరి
నేస్తారు అందువల్ల ఆ సంపాదనలకు ఏదో మందులూ, మంత్రాలూ
తమ మగల బుద్ధిని మళ్ళిస్తున్నాయని అనుమానం అది నిజంకూడా
నేమో! అది వాళ్ళలోని మంచితనమే ఎంతాంటే ఆ విషయంలోనూ
వాడు తమ భర్తలను దోచులుగా భావించదు ఆ దుష్ప్రకృతి అందుకు
కారణం అనుకుంటారు ప్రేమకు సంబంధం అది పరాకాష్ఠ కాన్ని
మించింది అదాహరణ లభిస్తుందా?

ఉద్రూప్ అంతా నిజమే ఒప్పుకుంటాను కాని ఈ మగాళ్ళకు బుద్ధి
ఎందుకుందదు?

రుస్సా మానవునికి ఆచేతం వస్తుంది ఆచేతం అతనికి ఇష్టం ఒకే
రకపు జీవితం గడవలేదు ఎంత మంచి జీవితం అయినా మొదల
మొదలునుండి ఏదో నవక, కొత్తదనం ఏంత అనందం చవిచూరా
లనుకుంటారు అప్పటికి బజారు అదవాళ్ళనుగురించి ఉపహించి

ఉండదు. దోగం కొంచుకు చేరుతారు. అక్కడ ఏదో కొత్తదనం కనిపిస్తుంది. కొల్ల అనుభూతి కలుగుతుంది. కొత్త ఆనందం వనిచూస్తారు. ఆవేశం అకట్టి అంతటితో ఆపదు. దోశ ఒక కొంచ పెరుకుతారు.

ఉమ్రాన్ : కావి పుగాళ్ళంతా అల్లాంటివారు వారే :

రుస్సా : ఆవును. అందుకు వారణం నంథుం, సమాజం, అచారాలు, అంబాల్లు. దట్టాలూ కాసనాలూ దాన్ని విప్పేదీందాయి. అలాంటి వ్యక్తిని చుట్టవక్కాలు, లందుమిత్రులు, ఇరుగుసొరుగువాళ్ళు హేయంగా చూస్తారు. ఆ భయంతో రైర్యంచేయలేదు. కావి స్నేహం చెడ్డది. విలాసపురుషుల సాహదర్యం లభిస్తుంది. వింత వింత అనుభూతులను గురించి ప్రస్తావన ఉస్తుంది. మనసుతో వాళ్ల అనుభూతిని గురించిన ఆవేశం ప్రవేశిస్తుంది. ఆవేశం భయాన్ని అంతం చేస్తుంది. తొలుత సావికొంచుకు వచ్చేవారు దయంభయంగా వస్తారనే విషయం మీకు తెలియిందికాదు. గోవ్యంగా ఉస్తారు. ఒకరు చూస్తారని భయం. ఎవరైనా వింటారని భయం. మాట కూడా గట్టిగా మాట్లాడదు. కావి క్రమక్రమంగా ఆ భయం మృగ్యం అవుతుంది. క్రమంగా కొద్దిరోజుల్లో మామమర్యాదలు ఒడిలేస్తారు. పెగ్గు పిడిచి వట్టవగలే సావికొంచుకు చేరుతారు. లంక్షలో కూర్చోని జంటగా ప్రయాణాలు చేస్తారు. చేతులు పట్టుకొని వీరు బ్లోనూ, జాకరల్లోనూ తిరగడం నిర్దుష్టంగా భావిస్తారు.

ఉమ్రాన్ : అది నిజమే. కావి పగరాల్లో వీటిని ఏహ్యంగా భావించలే :

రుస్సా : ఆవును. ముఖ్యంగా దీర్ఘి, లక్ష్మీ పెగరాలలో అవి నాశనం పడడానికి కారణమే అది. పక్షల్లో ఇలాంటి కొంచెజనం ఉట్టుప. యువకులకు వారి సహవాసంగాని, ప్రోత్సాహంగాని లభించవు. రెండవది అక్కడ సావికులానికి ఇంత గౌరవం లేదు. వారు దొరల, జమీందార్ల అనుబంధులలో ఉంటారు. వారి శీవకమామ్రమే కాక శీవరం సహితం వారి గుప్పెష్లో ఉంటుంది. అందుకే భయ పడతారు. దొరల విధ్వంసో చాటుమాటుగా ప్యువహారం సాగిస్తారు. పెగరాలలో అలా కాదు. అంతా ప్యేర్లు. ఎవరు పిడిచి అనుబంధులలో ఉంటారు : కావి పరికమే ఇది.

ఉమ్రాన్ : కావి వల్లెవారు చెడిపోతే చేతికిరాకుండా చెడిపోతారు.

మియా: ఇద్దాదలీదారు కథ విన్నారా

రుస్సా: కారణం ఏమంటే వారు ఈ అనుభవాలను మౌనంగా ఉంచారు
ఒకసారి దుర్గియ్యై మితిమీరిపోతారు. సగదాల్లోని జనం అలా
కాదు వారికి అన్నీ తెలుస్తుంటాయి వారివి ఒక అంశంగా అర్పించి
ప్రభు వారు మితిమీరిరు

20

రుస్సా: అవును ఆ మీ వాసిది ఏమైంది? ఏదో మంచి పేరు

ఉమ్రూవ్: అలాదీ

రుస్సా: అలాదీ అందమైందే ఆమెకు పన్నెండేళ్ళు ఉన్నప్పుడు
మాదాను మియసుతో అందం వికసించిఉంటుంది

ఉమ్రూవ్: మిల్దగాదూ: మీకు లాగానే వైవకం ఉందే:

రుస్సా: గుర్తుందాదిశేముంది: అందమైన పిల్ల నేనూ అదృష్టితోనే
మాదేవాణ్ణి ఎప్పుడో వదులుపిల్ల అప్పుతుంది కదా అని

ఉమ్రూవ్: ఓయితే మీరూ అందమైన అశింపారన్నమాది

రుస్సా: విసింది ఉమ్రూవ్: ఒక్కడ అందమైన అడవి కనిపించినా
పన్ను గుర్తుండుకోండి సార్వమైతే పన్ను అభ్యర్థిగా వ్రాయం
చండి ఆయుష్షం వారికి చేర్చిపోతే నాపేర సాతిహా
చదివించండి

ఉమ్రూవ్: అందమైన మగాడు కనిపిస్తా:

రుస్సా: కమపేరు అభ్యర్థినున్నోనూ, నా పేరు అతని సోదరి అభ్యర్థు
న్నోనూ విసిద్ధంకావినడంకో వ్రాయించండి

ఉమ్రూవ్: లాగుంది కాని ఆ పేరుకు ఎందుకు:

రుసాయి : మరకు లేదు నేటికి : పైగా మా మరకులో ఏ ఒక్క పుట్టిన చెప్పలేదే :

ఉక్రూవ్ : వేటతెల్లంగా ఒక్కమాట చెప్పలేదా :

రుసాయి : అర్థం చెబును. రాత్తుపళ్లం పడినం అని.

ఉక్రూవ్ : అది ఇలాంటివ్వురు చెప్పవలసింది కాదు. నాకు ఒక వియమం ఉంది. కింవది ఏ మతానికి సంబంధించినదైనా, తల్లి గానో, సోదరిగానో తావిస్తాను. ఈ వియమానికి చెరుర్తమైన మ్యవహారాన్ని తాళ తలిగిస్తాయి. అలాంటి కింవదిలను చెట్ల గొట్టడానికి ప్రయత్నించేవారందరినీ తుపాకితో రాల్చేయ్యాలని నా అభిప్రాయం. కాని ఉదాదులైన శ్రీల ఉదారత్వంతో తాళం పొందవడం నేరం కాదు.

రుసాయి : ముఖహుల్లా (దాగు దాగు)

ఉక్రూవ్ : ఇప్పుడీ వృథా మాటలు ఎందుకుగాని అదాదీ విషయం చెప్పండి. మిర్జాగానా : ఓయసులో అమెను చూడటంకి మీరే వదల్గం కదిపించేదాట :

వదురువనం పొంగిపొరలి
వింత అందాలు పంపరింప,
చూచిచూచి దీక్ష నడలి
విగ్రహ మంతరించె బోజో :

ప్రాయంలో అమె చూపం చూడవలసింది. ఎంతల సానులలోకూడా ఒక్కతే అలాంటిది కనిపించడం మర్లదం.

రుసాయి : ఎందుకలా దంజతారు : ఇప్పుడు ఒక్కయింది : ఏమైంది :

ఉక్రూవ్ : మనిలను పడిచింది. అహం పడిచింది.

రుసాయి : ఇప్పు రెక్కడున్నట్లు :

ఉక్రూవ్ : అప్పత్రిలో. ఇంరెక్కడ :

రుసాయి : యెప్పుడోద్రేకమేదా :

ఉక్రూవ్ : జీమాహుల్లా (దాగా చెప్పారు) ముఖం పోవడం అయింది.

ఇప్పుడో ఇంకా పేసటికో అన్నట్లుంది.

రుస్సా : అసలు ఏమైంది ?

ఉమ్రావ్ : అయ్యేదేమిటి ? పట్టి పోకిరిది. కుర్రాళ్ళను కూర్చుకుంది. బాగుపడాలని ఎంతో చేశాను. కాని చెడిపోయింది. దానికోసం నేను చేయనిదేమిటి ? వంతులును పెట్టి కమ్మ పెప్పించాను. చదువుమీద శ్రద్ధలేదు. వయసు రాగానే చేరేగది ఇచ్చిఉంచాను. వట్టణంలోని ఉత్తములు కూడారు. రాతింబవల్లు తిట్లు, పోట్లాటలు, శేకలు. కలప్రాణం తోకకు వచ్చింది. అటంకం అనేది లేదు. ఎవరొస్తే వాడితోనల్లా తాగేది. సగృహస్థును. పెబ్బలు కొట్టాను. వింతేనా ? దివ్వకవంతుంచే దానిదృష్టి మందిరిది కాదు. ఆ రాజుల్లో బుదాహు సేనీ మనుమడు ఇమ్మన్ వస్తుండేవాడు. వాడితో ఆడేది. పిల్లవాడు పోనీ ఆడుకుంటాడులేమ్మని దొరుకున్నాను. కాని పిర్రి పిర్రి వసులు కవిపించాయి. వాడి రాకపోకలు మూసిపించాను. ఒక పట్టి నాదగ్గరికి ఉస్తుండేవాడు. రాస్తే చిలాపప్రియుడు. ఆతనితో సరసాలు మొదలైనాయి. అతడు మంచి వంశజువాడేగాని రాస్తే అబ్బురు. సన్నుగురించిగాని. ఆతని అంపస్తుసుగురించిగాని ఆలోచించలేదు. ఒకనాటి సాయంకాలం ఆదాదీతో ముల్లాడు తున్నాడు.

రట్టన్ : నిన్ను ప్రేమిస్తున్నాను. కాని ఆదాదీ ఏం చేయను ? ఉమ్రావ్ బావ్ అంటే భయం.

అదాదీ : ఇదిగో ఈ మాటలు నాకు చెప్పుకు. ఎందుకు భయం ?

రట్టన్ : (ఆదాదీ పెదలో చేతులు వేసి) “అబ్బ ఎంత అంభంగా ఉన్నావే” అన్నాడు.

అదాదీ : ఉంటే ఏకేం ?

రట్టన్ : (ముక్తుపట్టుకొని) “నాకేమి ? ప్రాణాలు ఎగిరిపోతున్నాయి. చస్తున్నాను” అన్నాడు.

అదాదీ : పెదప పొడలా ఇవ్వలేదు. చస్తాడట చాచ్చు. చిహ్నుభావా : దాంతుంది చాచగా చూచాను. కవం ఒక్కవీటి చూడలేదు.

చట్టన్ : పాపలా : ప్రాణం అర్పిస్తాను.

అదాదీ : దెళు ప్రాణం నేనేం చేసుకోను ;

చట్టన్ : నా ప్రాణం అంత చపరా : ఎందుకూ పనికిరాదా ;

అదాదీ : మూడు నేర్పాపు. జేయ చూడు. పాపలా ఇచ్చివెళ్ళు.

చట్టన్ : అబ్బ : ఇండా అమ్మ తీరం రాలేదంటే. ఎల్లండి తెచ్చిస్తాగా
చచ్చక.

అదాదీ : అయితే ప్రాణం ఇక్కడ పెట్టి దయచేయండి.

చట్టన్ : ఒక్క ముద్దు.

చట్టన్ అదాదీని దగ్గరకు లాక్కున్నాడు. అదాదీ జేబులో చేయి
చేసింది. మూడు వైసలు దొరికాయి. కాజేసింది.

చట్టన్ : నామీన ఒట్టు. వైసలు తీసుకోవద్దు. అమ్మమ్మ రంగుబొట్టాలూ,
చాదనా తెచ్చింది ఇచ్చింది.

అదాదీ : నీతోడు. ఇవ్వను.

చట్టన్ : ఏం చేస్తావు చెప్పు. ఇదిగో ఎల్లండి పాపలా తీసుకో.

అదాదీ : ఏమి : భాగిన కొడుక్కుంటా.

చట్టన్ : భాగిన మూడు వైసలదా : ఒక్క వైస తీసుకో.

అదాదీ : మూడు వైసల భాగిన ఎక్కువైపోయింది కదూ : చాందోజాల
నుంచి తినాలనిపిస్తోంది. అమ్మగారు తిప్పనివ్వరు. కడుపు నొప్పు
లేస్తోంది అంటుంది. ఒకనాడు చాటుగా అదాదీ కొడుక్కొని
తీస్తాను. ఏమీ చాలేదు.

నేననుకున్నాను ఇది రాక్షసిగా ఉన్నట్లుందని. ఎంత కొద్దిగా తిన్నా
నాకు ఆతీర్థం చేస్తుంది.

రుస్తా : కరువులో కొన్నారా :

ఉక్రూవ్ : అవును. తల్లి ఒక రూపాయికి అమ్మిపోయింది. మూడు
రోజులనుంచి ఉపవాసం ఉంది. రొట్టెలు పెట్టాను. మరొక

యాసాయి ఇద్దాను నాకు జారి ఉరిగింది నాదగ్గరే ఉండిపోయి
నాను ఉండలేదు వెళ్ళిపోయింది

దుస్సా పెరింది మళ్ళీ ఎప్పుడైనా పెర్పిందా :

అమ్రూన్ : దాంనాల్లు వచ్చింది కూతురును యాది సంతోషపడింది
పెన్ను రీపిందింది ఏలా ఒకటి రెండునాల్లు పెచ్చేది ఏదో నాకు
తోచింది ఇచ్చేదాన్ని ఇప్పుడు వాల సంవిష్టాదైనంది రాక
పాపం ఉన్నదో : బోయిందో :

దుస్సా కులం :

అమ్రూన్ బోయింది

దుస్సా అ కత నగంలోనే నిలిచిపోయింది చట్టన్ పొలం ఇద్దాదా :
ఇట్టలేదా :

అమ్రూన్ చరిత్రను పొలం చట్టన్ వెళ్ళిపోగానే దాన్ని వా బావాను
పైవలు నాక్కొని పీడితో పాడేనాను

వా గదికి ఎదురుగా చిన్న గది ఉండేది ఏదో రెండు రెండు
చూపాయల అచ్చె ఉండేదొక్క అందులో (చ) సానిది దిగింది హాస్సా
అప్పుటికి వయస్సులో ఉండింది అదాటికి దానితో ప్లేహం వగలంతా
అక్కరే ఉండేది అదాటికి దాని లక్షణాలన్నీ అలవిడ్డాలు దానికి కనిపి
చిటులు ఒకడు పొచ్చేటేను నూనెవూరిలు తెచ్చేవాడు మరొకడు వేదాకు
వందఇచ్చే మామిడివండ్లు యాదై తెచ్చేవాడు ఒకజ్జీ రెండు గజాల చీటి
బట్ట ఇంకొకటివి మెట్టులు బాట్లు అడిగేది తిరునాళ్ళలో, జాకరలలో
సలుగురువెంట పెద్ద కలగుళ్లందాడు గంజిపట్టిని చొక్కాలు లేక అంగ
రబాలు తొడిగి ఒకడు రోపతి ఒకడు పైజామానాడు తెడుల్లో లాశీలు
పెడలో హోలాలు వారివెంట హాస్సా చిక్కుచిక్కుమని నడిస్తూంది
హీవనవాలావలా (వత్రం) లో ఒక కత్రా (కానిసారాయి) బట్టి తోకీ
అక్కట్లాంది నోలుతూ తూలుతూ, వదుతూ లేస్తూ అడుతూ పొరుతూ
హాస్సా కాప్పేను నీవి కాగిరిలో కాప్పేను ఒకది పెడలో లేతులు
దేవుంది దారివెంట తిట్టా వట్టా, గియ్యకోవడం గియ్యకోవడం కొట్ట
కోవడం, వట్టకోవడం ఈ దళలో ఒకడో ఇద్దరో తోపిలో పరిపోయాడు
తిరణాంబు చేరింది ముగ్గురో ఎలుగురో అక్కడ చరవమీద వడ్డాడు
వారిలో తెలివైనదాడు హాస్సాను పట్టుకున్నాడు ఎంత్రంబు మట్టి చూసిం

రాదు రాను మాస్నా గదికి విచ్చేళాదు తిరనాళనుంచి తిరిగవచ్చి బవం గదిముందు గదలిద తేకట అరుపులు రాళ్ళు వివరకం మాస్నా గదిలో ఉండనేలందరు ఉన్నా వలకదు ఇంతలో తుపాకి బంటు అక్కడికి వచ్చాదు గుంపును వెదకగొట్టాదు ఎక్కడివా ఎక్కడికి వెళ్లిపోయాడు

అలాంటివింటే అదాదీకి ఇస్తం నేను వహించగలవా? వాదగ్గంతు విచ్చే ఒక ఎచాలు వాకరు మాసేసరితో లేచిపోయింది మాసేసరి దాని చేతి బొంగరం అయిపోయాడు మాసేసరి కొండకు చేరింది పెల్లం పెల్ల గొడవచేసింది ఇల్లు విడిచి వెళ్ళిపోయింది మియా; మాసేసరికి లక్ష్యమేం? కలిగింది ఇచ్చింది నంబులల్ల అదాదీ దొరసానికి పొయ్యిలో నివ్వవేయడమే వాకరాదు ఎట్లాగో అట్లా కొద్దిరోజులు దొర్లాయి ఒక పిల్లవాడు ఎట్లాడు ఆ నిల్ల మాసేసరికి పుట్టాలో ఇంటిపనికి ఎట్లాతో దేవునికి తెలియారి తెందు తెలలకరవాక ఎల్లవాడు పోయాడు అటు మాసేసరి పెల్లం తిండికి బట్టరు వ్యాభ్యం చేసింది నెలకు దాపాయిస్తూ ఇవ్వాటిని దీప్రి అయింది ఎచాగారు మూడు దాపా యాదు ఇచ్చేవాడు దాపాయిస్తుంటే ఎలా గరుస్తుంది? పై అదాయం మీద వెళ్లింది అదీ దాల్లెదు అదాదీ అలికిముంది చివరకు మాసేసరి ఇల్లు విడిచి ఆ పీరివోని ఒక కుర్రానితో లేచిపోయింది ఆ కుర్రాని కర్ని వరానీ—తుంటెపకత్తై బమ్మలమారి మరో ఎలగురు మండలు ఉంటే దోల ఈమెనుకూడా లేర్పింది అక్కడే మరం అయిపోయింది వరానీ అదాయం కాస్త పెరిగింది కుర్రాడు పేరుకు విలిచిపోయాడు మియా; సాదర్ వరానీ కండ్లో తుమ్ముకొట్టి లేచిపోయిపోయాడు తిల్లిదగ్గర పెట్టాడు ఎవరకు కోళ్ళంటే నరదా వాళ్ళ ఇంటివక్కనే తక్కియో అంటేదీ కోళ్ళు అక్కడ సేస్తుంటేమి అదాదీని కోళ్ళు కాయదానికి పెట్టింది సాదర్మియా; ఒక కార్లానాలో వదిలేసేవాడు వగలంతా అతి తక్కువ ఈమె కోళ్ళ వావలా అదాదీ దొరసానికి మహమ్మద్ బద్దో ప్రేమకిలావం ప్రారంభం అయింది వాదర్ అస్త్ర చూచి కొడుకుకు చెప్పింది అందు రావతన్నాడు మహమ్మద్ బద్దోకు ఒక ఎత్తురు ఉండేవాడు పేరు అలర్ నవాం ఎట్లా కొడుకుగాడు ఒక్కదారంలో మొసగాడు అలరు రే కుచిపోయి ఒక ఇంట్లో ఉందాడు అక్కడ అకని మిశ్రవ్యంరం ఉండేది అదాదీ వారికి అటపోమ్మ అయింది ఆ కారం లోనే అమ్మకు రోగాంబుతున్నాయి ఇక మియా; అమీర్ కు అవిడకో నేంవని? అప్పటిలో సారేళాడు ప్రస్తుతం అక్కడే ఉంది విలిపంద మంటే విలిపిస్తాను

మనసా వాదా కోరికలన్నీ
ఇనుమిక్కిలిగా తీరిపోయినవి :

అది కజల్ నెల. దగ్గతు వెళ్ళి కర్కశం చేసుకోవాలనిపించింది సాయంత్రం నవారీ ఎక్కివెళ్ళాను. పురుషులుంటే చోట దిగాను. కాస్త వదలుచేశాను. తరవాత దివ్వలు వెరిగించి ప్రార్థించాను. ఒకరు చోక గీతం అలవిస్తుంటే విన్నాను. తరవాత హదిస్! చదివారు. సంకాప సభ జరిగింది. జనం ఇంక్షకు వెళ్ళిపోయారు. నేను జియారత్ దుఖ్ఖిః చేసుకొని కర్వాజాపరతు వచ్చాను. ఆనానీ కర్లాకు వెళ్ళాలనిపించింది. సవాలు మలిచాకీషోర్ అనుగ్రహంపై దాంతుంది మహిళలు పన్నెడుగురులు. ఈ నెలంతో వారిని కలుసుకోవచ్చునని నవారీ ఎక్కి వరదా చేసు గున్నాను. ఆనానీ కర్లా గుమ్మంవద్దకి చేరాను. చల్లా కజ్జకురు వచ్చి నవారీ దింపారు. లోపలికి వెళ్ళాను. నేను ది:పించింది కప్పేమీరారు. దాంతుంది కలిదారు. విజాలు, నిఘ్నరాలు, విష్ణవాన్నిగురించి మాటలు ఇంకేనేవో మాట్లాడం. దాలదాత్రి అయింది. వెళ్ళానువి బయలుదేరాను. ఇంతలో కుడినైపునుంచి వస్తున్న కామ్మారు బేగం కనిపించారు. అంద మైన దుస్తులు ధరించి తీచిగా నడుస్తూంది. వెంట పలుగురైదుగురు దానీలున్నారు. ఒకతె జారిపోతున్న ముసుగు సరిస్తూంది. ఒకదాని చేతిలో వినవకర్ర. ఒకతె గిన్నె. మరొకతె పాన్దాన్ వట్టుకొనిఉంది. వస్తు యాడగానే ఉరికి వచ్చి భుజంమీద చేయివేసింది.

లేగము : అబ్బ ! ఉప్రూవ్ ! బలేదానిపే ! కామ్మారులో మాయమై లక్కోలో కనిపించావు. అదీ ఆకస్మికంగా.

నేను : ఏం చేయను ! మీ తోటలో ఉన్నావా బ రాత్రి. తెల్లవారి లక్కో నుంచి మనుషులు వచ్చి నిమ్మ లాక్కొచ్చారు. తరవాత కల్లోలం చెలరేగింది. దేవునికే తెలియాలి ఎక్కడెక్కడ తిరిగానో : నాకు మీ జాడగాని, మీకు నా విషయంగాని తెలియకుండాపోయింది.

1 మాత్రం మహమ్మదు కలిత.

2 వెళ్ళిపోయేటప్పుటి కర్కశం.

3 గోపాప్రీంకోశం పిల్వలుచేసిన శాగం.

జేగమి : ఇప్పుడు ఇద్దరమూ లక్కోలోనే ఉన్నాంగా.

నేను : లక్కోలో ఏమిటి ? ఇక్కడే ఉన్నాం.

జేగమి : అదేం లాభంలేదు. మా ఇంటికి రావాలి.

రాపేటిదగ్గర నవాబుగారిని ఎరగని చెప్పరు ?

నవాబుగారంటే ఎవరు అని అడుగుతామనుకుంటుండగానే ఒక దాసిది "నవాబు మహమ్మద్ తరీఫ ఇల్లా ఎరగనివాడెవరు ?" అన్నది.

నేను : రావడానికేం వస్తాగాని నవాబుగా లేమనుకుంటారో ?

జేగమి : ఏమీ అనుకోరు. ఆయన అలాంటివారు వారు. అదివాక ఆ రాత్రి పృథ్విరాజం అంతా వారికి పూసగుచ్చిపట్లు చెప్పాను. ఆయన వ్యయంగా కాన్పురులో అనేకసార్లు వెదికిందారు. తరచు అడుగుతుంటారు.

నేను : అయితే రహస్యం వస్తాను.

జేగమి : మాట ఇవ్వు. ఎప్పుడు వస్తావు ?

నేను : వచ్చే గురువారం దర్శనం చేసుకుంటాను.

జేగమి : ఓహో ! ఈ గురువారపు భక్తులారా చెప్పటినుంచి అయినావు : ఇంకా ఎదిమిది రోజులుంది. ఇటునుంచే రాగూడమా ?

నేను : మంచిది. అయితే వచ్చే సోమవారం వస్తాను.

జేగమి : అదివారం రా. నవాబుమీద ఇంట్లో ఉంటారు. సోమవారం మళ్ళీ ఏ ఇంగ్లీషువాళ్లకో కలుసుకోవడానికి వెళ్తారు.

నేను : అలాగైతే అదివారమే కానివ్వండి.

జేగమి : ఏ సమయానికి వస్తావు ?

నేను : మీరు ఎప్పుడంటే అప్పుడు. నాకు ఇంట్లో వనేమీ లేదు.

జేగమి : వివాహం ఏక్కడ ?

నేను : చాతులో—వయ్యదొబాస్ పాటికొద్ద.

జేగమి : సరే. దాసిని పంపిస్తాను. దానివెంట వచ్చేయి.

నేను దివ్యం

లేగమ్ అయితే ఖదాహాఫిక్¹

నేను ఖదాహాఫిక్ ఆఁ చిప్పదాటు ఎలా ఉన్నాడు :

లేగమ్ మాషా అన్నా ! బాగుంది ఇప్పుడు గుప్తుకువచ్చాదా :

నేను మాటల్లో పడి మరిచిపోయాను మరలూ కాదు ఆడుగుదా
మనుకుంటూ ఉండగానే మరొక మాట రావడం

లేగమ్ క్షేమంగా ఉన్నాడు కాస్త పెరిగాడు ఎప్పున్నాడు యాద
పచ్చగా

నేను : ఇక రాత్రికి విద్రలేసన్నే ఖదాహాఫిక్

లేగమ్ ఖదాహాఫిక్ యాదు శప్పక రావాలి

నేను అలాగే

బుక్కి మాటలు సాగాయనే విషయం దాని గ్రహించి మేనావాళ్ళు
గోంచేస్తున్నారని లేగమ్గారికి విన్నవించింది

22

లేదు నవళ్ళు శం బ్రహ్మయచేసి యోచించింది

ఈ జగన్నాటకం బోలెడవడమి నాకు :

నేను భావమిటుంది విడిపోయాను అయినా ఆమె బ్రతికిఉన్న
నాళ్ళు ఆమెను నా పోషకరాలుగానే రావించాను ఆమెకుమారా వేదంతో
సంతో నాళ్ళల్లం ఉండేది ఆమె అపారంగా వచ్చు కంపించింది
భవమంతే చదివేట్లేది. మువ్వలకడం పైరుగొలుపుతో అదిగ వ్రమ్మత్తి
మారించి, ఎవరి అర్థమను అభవడలేదు. అయినా అందరినీ పూర్వంలాగే

¹ విడిపోయినప్పుడే జరిగినది.

ప్రేమించేది చేసంటే ఆమెకు ప్రత్యేకమైన వాక్యర్యం దివ్యజ్ఞా ఆమెను ఎంతో సకాయంచదాన అవహ్యంలాంటిది ఏర్పడింది ఎంతైనా కూతుడు కదా! విప్లవం తరవాత ఐర్లీడ్ జాన్ కూడా వచ్చేసింది ఉండడం భావమే దగ్గరే అమీర్ జాన్ వేరేగది తీసుకుంది అయినా ఆమె వస్తూపోతూ ఉంది

భావమే నాకు ఇచ్చిన గదిని ఆమె బ్రతికిఉన్నప్పుడు భావేయమవ లేదు నా సామానంతా అందులోనే ఉండేది తాళంవేసి ఉండేదాన్ని ఎప్పుడైనా బద్ధిపుడితే అక్కడికి వెళ్లేదాన్ని ఏదాది మొత్తం ఎక్కడున్నా మొహాగ్రంలో దావదర్శాలు అక్కడే చేసేదాన్ని కాను భవిష్యత్తువరకు నాపేర దావదర్శాలు చేసింది భావమే

గురువారంనాడు లేగను కలికాడు కుక్రవారంనాడు భావమే వదిలితే దాగుంజలేదని నువ్వి వచ్చారు నన్ను జ్ఞాపకంచేస్తుందని చెప్పారు వెంటనే వెళ్ళాను అదిగమ చూడాను ఇంటికి తిరిగివచ్చాను మునుకుంటుండ గానే మంచి బట్టలంత ఒకటి తీసికెళ్ళాంబిసిందింది గది తలుపు తెరి దాను చూస్తే గదినిచూ సాధెగూళ్ళున్నాయి. మంచంమీద మణుగుం కొద్ది మట్టి పడిఉంది దావలు తివారీలు చిందరవందరగా పడిఉన్నాయి. చెల్లాచెల్లారం చూచి నాకు పూర్వపురోజులు గుర్తుకువచ్చాయి అల్లా! ఒకప్పుడు ఈ గది పక్కరా అలంకరించబడిఉండేది రోజుకు నాలుగు సార్లు ఉప్పు జరిగేది దుమ్ము అన్నమాట ఉండేదిదాడు పూరికపుల్ల కదిలించేదికాదు ఇప్పుడు ఈ ప్రిటికి వచ్చింది షణం చిలున బాద్రిలాపకం లేదు అదే మంచంలో వడుకునేదాన్ని ఇప్పుడు చూడరానికే అవ హ్యంగా ఉంది వెంట నువ్వి ఉన్నాడు సాధెగూళ్ళు తొంగింద మన్నాను ఎక్కణ్ణుంచో గడ తెచ్చి కుక్రంచేకాదు ఈరోజు తివారి దుట్టాను ఇద్దరం కలిసి దాన్ని కుక్రంచేసి పరదాం తెరలు దురిపాం మంచంమీద వడుపు దురిపి పరదాను, గదిలోంచి పింగార్ దాన్¹ సాన్ దాన్, ఉగర్ దాన్² తెచ్చాను పూర్వం ఉండేదట్లుగా వాటివన్నీందేని వా దగ్గర పరడుకున్నాను. మంచంమీద జాతీముకు అనుకూల కూర్చున్నాను తాంబూలం వేసుకున్నాను ఎదురుగా అల్లం ఉంది అందులో ప్రతిదింబం కదిసిందింది పూర్వపురోజులు గుర్తుకువచ్చాయి. నయను పొగను కళ్ళలో మువరింది ఆ కాలంలో నన్ను గౌరవించినవారి చిత్రపటాలు మనసులో మువలాయి గోపాల్ ముగ్ధా కొంటెవనం, రాక్షిద్ పెరితికనం, పైజా

¹ కృష్ణారసామగ్రి గల పేరిక.

² ఉమ్మ సాక్ష.

ప్రేమ మల్లాను ఏదనము. ఒక్కరేమిటి ఆ కాలంలో నాదగ్గరకు వచ్చిన వారందరి గుణగణాలు గుర్తుకువచ్చాయి ఆ గది స్వేచ్ఛకుం పేటికగా కనిపించింది ఒక వణం కనిపించేది మాయమయ్యేది మరొకటి వచ్చేది ఇలా అందరూ అయిపోయినతరవాత మళ్ళీ అవర్తం అవే మూలలు ఒకటి తరవాత ఒకటి పెల్లపెల్లగా కదలపొగాయి వాటిని గురించి ఆలోచించే అవకాశం లభించింది ముందు ఒక్కొక్కరే కనిపించిన వట్లాల్లోంచి అనేకం లయలుదేరాయి స్మృతివశం విస్తృతం అయింది తీవ్రతం మొత్తంలోనూ జరిగిందంతా కనులముందు కనిపించింది సుల్లానుగారు స్మృతివశంలో కనిపించారు మొదటి కచేరి—రెండోరోజు పేపరుకు రావడం—స్వయంగా వారు రావడము—తీయని మాటలు—మధుర సంభాషణ—కవితా ధర్మ—భానుగారి గోష్ఠి, వెలిలిమాటలు—సుల్లాను ఏర్పాటు—పేల్చడం—భానుగారు పదిహేనడం—స్టూర్ భాను ప్రాణాపాయం—బొత్తాలు రావడం—భానును ఇంటికి పంపడం—కుర్రానిచేత రీటి పంపడం—నవాబుగంజా జలపాటు—ఇవన్నీ విన్న జరిగినట్లు కనిపించాయి ఇదంతా గుర్తుకువచ్చువా మొదటి కచేరితరవాత సుల్లానుగారి మనిషి సందేశం తనకం దగ్గరికివచ్చి మనసు నిలిచిపోయింది ఏదో జారిపోయి పట్లవిపించింది ఇంతలో మనిషి గట్టిగా తేకపెట్టాడు

“అమ్మా! మీ ఓణిమీద తెల్ల పాకుమాంది”

“ఓయ్ అవి ఓణి తీసిపారేశాను ఎడంగా జరిగాను మనిషి ఓణి దులిపాడు తెల్ల పాకుమా మందంక్రిందికి పెళ్ళిపోయింది మనిషి మందం ఎత్తాడు మందపు కోరుక్రింద అయిదు నవరములు పరచి ఉన్నాయి

మనిషి చకితుడై “దూదండి ఏమి ఉందో?” అన్నాడు

నేను మనసులో ఇది ఆ నవరములు అనుకొని “నవరములు” అన్నాను.

“వాహ! నవరపు లెక్కడిమంది వచ్చాయి?”

నేను వచ్చి “తెల్ల నవరపులుగా మారింది తీసుకో” అన్నాను

మొందు మనిషి తన్నివైచాడు. తరవాత అయిదు తీసి వాకు ఇచ్చాడు.

రుస్సా ఏతూరిలో భావమే ఇల్లా రోపిడి కాలేదా ?

ఉక్రూన్ అయింది ఎందుకు కాలేదు? మందపుకోరు ఎవరూ ఎత్తి
యోడకుందవచ్చుగా :

రుస్సా కావచ్చు

23

కాండ్. ఈర్వ్య వీటివెలాగ అయిందదం ?
చెలివాండ్రు కూడినపు రవి ఇసుమడించు :

అదివారం ఉదయం ఎదిమిది గంటలకు బేగంగారి దాపిడి మేనా
శీనుకొనివచ్చి నెత్తిప కూర్చుంది అప్పుడే లేదాను ఇంకా దాగా హంట్లా
కూడా పిల్చలేదు దాపిడి తొందర చేయపాగింది తోజనం వగైరా లేని
వెళ్ళామమకున్నాను కాని బేగమ్ తనకు తోడుగా తోజనాచికి రావలసిం
దన్నారని దాపిడి తెలియజేసింది నవాబుగారు ఉన్నారా ? " అని
అడిగాను ఉదయం లేరి తొరికి వెళ్ళిపోయారని చెప్పింది ఎప్పుడు
వస్తారని అడుగగా పాయంతారంవరకు వస్తారని తెలియచరచింది బేగంతో
దారి విషయాలు మాట్లాడాలనుకున్నాను సెంటనే చేతులు, ముఖం
కడుగుకొని, తల చుప్పుకొని దాపిదాన్ని వెంటకొని ఇయిలురేరాను

వెళ్ళేవరకు బేగమ్ ఎదురుచూస్తూకూర్చుంది నేను వెళ్ళగానే దత్తర్
ఖాన్ వరదాడు. బేగమ్గారితో తోజనం చేశాను తోజనం ఆనందంగా
ఉంది వరాటాలు కూర్చా, రకరకాల కూరలు, వప్పుళ్ళు, వేపుళ్ళు,
వేపుం మురద్దా సోహన్ హల్వా తోజనం అయినతరవాత మెల్లగా
జా చెప్పలో.

బేగమ్ : కరీమ్ ఇంట్లో జొన్నరొడ్డెయి, మినవవప్పు గుడ్డిన్నాయా ?

నేను : మాట్లాడకు ఎవరైనా రివగండు

జేగమ్ వింటేపిం తెలియవి విషయమా : నవాలు తల్లి-తగవంతుడు
ఆమెకు స్వర్గం ప్రసాదించుగాక-నన్ను పవాలుకోనం తిరుచేసింది

నేను అబ్బ : మాట్లాడకు నేడుగా వెళ్ళి మాట్లాడుతుందాం వద

కాంటాలాలు అయినాయి రావీది హక్కా గొల్లం తెచ్చిపెట్టింది
జేగమ్ అందరినీ అక్కడినుండి పంపించేసింది

నేను : నన్ను గుర్తించావు కదూ :

జేగమ్ గుర్తించకేం : మొదటిపారి భాస్కరులో చూచిపప్పుడే అను
కున్నాను. దొంగపేపు ఎక్కడో చూచిపట్టు అనిపించింది ఎక్కడ
చూచింది గుర్తుకురాలేదు ఎంతో ఆలోచించాను అయినా గుర్తుకు
రాలేదు కరీమన్ అనే రావీమీద రృప్తిపడింది వెంటనే ఆ వెదవ
కరీమిగాడి పేరు గుర్తుకువచ్చింది అప్పుడు అనుకున్నాను కరీమి
ఇంట్లోనే చూచిఉండానని

నేను కాటా ఆలాగే ఆనిపించింది దొంగపేపు ద్వారంగా చూచాను
వా తోటివారిలో ' బుద్ధీద్ ' అనేది ఉండేది అమె అచ్చం బిలాగే
ఉండేది ఆమెను చూచినప్పుడల్లా ముస్సు గుర్తుకువచ్చేదానని

జేగమ్ : ఇక నా విషయం విను

విడిపోయావా : నవాలుగారి తల్లి ఉస్తుకున్నీసా జేగమ్ నన్ను
కొన్నది అప్పుడు నా వయసు వచ్చేండు సంవత్సరాలు ఉండవచ్చు
నవాలుగారికి అప్పటికి వదహారేళ్ళు వారి కండ్రి కామూరులో ఉండే
వారు జేగమ్గారికి తర్రూ పుర్తయిందేవి నవాలు కండ్రి నవాలుగారి
పెళ్లి తప అక్కతుకుతుతో విళ్ళయిందారు. జేగమ్గారికి ఆ సంబంధం
ఇష్టంలేదు నవాలు పేనత్త డిల్లీలో ఉండేది నవాలు తల్లి తప అన్న
జూతురు విచ్చి కొడుకుకు పెళ్ళిచేయించుతుంది మొదటినుండి ఉన్న
అలుమగం పుర్తయి దీనితో పెరిగాయి ఈ తగాదా వరిమొరంకాక
మందే నవాలుగారి కండ్రి ఇబ్బునపడ్డారు వైద్యులు త్వరగా పెళ్ళికావా
లన్నారు. అది సాధ్యపడలేదు. ఇంకలో నేను ప్రవేశించాను. జేగమ్
గారు నన్ను కొన్నాడు

నవాలుగారికి నేనంటే అపారమైన ప్రేమ ఏర్పడింది. రెండు
తరవుల సంబంధాలు తమకు ఇష్టంలేవని వ్యర్థంగా చెప్పేవారు. దీర

దృష్టవశాత్తూ బేగమ్మగారు గతించారు తరవాత కొద్దికాలానికి పెద్దవనాబు గారు మరణించారు తల్లి తండ్రి ఇద్దరూ అప్పి గంబాగ్నే ఒక్కడే కొడుకు ఇద్దరి అప్పి వారితో చెందింది

సవాబుగారి దయవలన బేగమ్మను అయినాను పోయిగా ఉన్నాను తాళిబట్టిని తార్యకంటే మిన్నగా చూచుకుంటున్నారు వనాబుగారు వాకు తెలిపినంతవరకు వాడు మరొక అడదాన్ని కన్నెత్తిచూడలేదు నియతి ఎవ్వరైనా పొనుచున్నారేమో వాకు తెలియదు ఎంతైనా మగవాళ్ళు గదా ! చెందిఉండి చూడబోయానా :

అల్లా అన్ని కోరికలూ తీర్చాడు ఎల్లరూ కావానే అఖిలాష్ ఉండేది తగవెందుడు ఆ కోరికకూడా తీర్చాడు ఇవ్వరు ఉన్నకోరికల్లా కోడలును శేవరం ముసుమనీ ఆడించడం సవాబుచేతిలో మట్టిఅయిపోతే తన్నుకొలిచి ఇక నీ కథ చెప్పు

రామ్మదేవీ తన కథ చెప్పుకున్నంతసేపూ నా దురదృష్టానికి మనసులో దులిచిదాను అదృష్టం అంటే అలా ఉండొందుకున్నాను నా అర్థ వమ్మ బోగం కొంచెము చేర్చింది

తరవాత వంగ్రహంగా నా కథ చెప్పాను అది మీకు తెలిసందే ఆ రోజంతా అక్కడే ఉన్నాను పెళ్ళిరోజులానికి తయారుఅవుతుండగా వాపీలను ఎలిరి తలలా తంబూరా ఎకార్ వగైరా తెప్పించింది పొటలు ప్రారంభం అయినాయి

మేము ఇద్దరం మాత్రమే ఉండివచ్చుడు అమె రామ్మదేవీ నేను అమీరన్ అయినాం అందరి ముందు మళ్ళీ అమె బేగమ్ పామోలా నేను ఉచ్రూవ్ తాన్ అయిపోయిం మూడు నాలుగు గంటలు గాన వాద్యగోష్టి ఇరిగింది బేగమ్మకుకూడా కొద్దిగా ఏకార్ వాదనం తెలుసు ఒక చెలికత్తై గొంతు వాగుంది ఆమెతో పాడించింది సాయకాలంవరకూ ఆనందంగా గడిచింది

24

ఓసి కాంక్షదృగందరమా : జాగ్రత్
ఎల్లవారి చూపులమృదుల నీయందె విగతె

సాక్షాత్కానికి సవాలుగాదు విచ్చేకారనే కలకలం విసవర్చింది
శ్రేష్ఠాశ్రేష్ఠాహానికి అంకరాయం కలిగింది తలలా ఎలా తలబారా
వగైరాలన్నీ తొలగించబడినాయి గోపావారు పరధాంలోకి వెళ్ళి
పోయారు ఆంధ్ర ఎన్ని పూసాల్లో వారు ఉండిపోయారు నేనూ బేగమతు
చూరంగా నుంచున్నాను మీము కూర్చున్న రోటుకను ఎదురుగా ద్వారం
ఉంది దానికి తెరఉంది సవాలుకోసం ఎదురుయాస్తాఉందాన యావు
పరదాకు అంటుకుపోయింది ఇంతలో సవాలుగాదు విలయించేస్తున్నారనే
శేష వినిపించింది కొన్ని తలాల గదిథాయి ఒక దానిది తెర తొలగించి
దీప్తిల్లా ఆర్రహమా ఏర్రహీయ అన్నది సవాలు లోసం ప్రసే
శందారు

వారిని చూడగానే మనసులో అనుకున్నాను మున్నగుగాదు ఎలాంటి
సమయంలో ఎదురైనారు అవి సవాలుదృష్టి వామీద పడింది తలం
తడలెదురు తరవాత నన్నేయాస్తూ నుంచుకు పొగారు నేనూ వారినే
యాస్తాఉండిపోయాను

వారిని చూచినపుడెల్ల సుందె తెలుసు నాకు
నా దృక్కులకి దికి ప్రళయమహోగ్రహించుట్టె

సవాలు మాదగ్గరికి వచ్చారు ఇంకా నన్నే యాస్తున్నారని
బేగమ : ఎందుకలా యాస్తాడు : ఉమార్ బాన్ బాసురుతో
సవాలు (విసకుండానే) ఈమె విషయమే మీకు నేను చెప్పింది

అంకా విషయంగా లేది నుంచున్నాను సవాలు వారినును అనుకొని
బేగమనక్కన కొద్ది ఎడంగా కూర్చున్నాను

దీకటి పడింది దానిది రెండు తెల్లని దీపకనులాలు తెచ్చిపెట్టింది
బేగమ అటులకు మన్నం రాస్తూంది ఈలోగా సవాలు దొంగలాలుగా

నాపైపు మాచారు నా కనుపావల్లో చారు కదిలించారు నాచుకలు
వలకపు కాబట్టి కళ్ళకే కోరుకున్నది కోవకాపాలు నిరహస్రణయాలూ
కళ్ళతోనే సాగాయి

సవాలు (కొత్తదశం కనుకరం) ఉద్రావ్ బాన్ గారూ : మీరు మేము
ఎంతో కలువడిఉన్నాం ఆ రాత్రి కామ్యుడలో బామ్మ లేకుంది
వల్లంతే మా ఇల్లు దొక్కేది కాదు

నేను ఎందుకు నన్నీలా ముళ్ళకంబెలోకి లాగుతాడు : అది కాక
కాళియం మూత్రమే

సవాలు ఎ కాళియం అయినా కారణం మీరే ఆస్తిక ఉండినదేమీ
లేదు అయినా ముఖ్యమైనా కాగిత లన్ని అక్కడే ఉన్నాయి

నేను ఆడవిలో ఆకవాళ్ళను ఎదిరి ప్రభువులు ఎక్కడికి పోలేరారు :

సవాలు ఏం చేయను : సరిస్తేయ అలా పడ్డాయి లక్ష్మీలోని ఆస్తి
పాడుషా బైబిలారు గవర్నరువద్దకు కలకత్తా వెళ్ళవలసివచ్చింది
ఆ కాలంకలో వెంట ఏమీ రీపిజెక్టరు స్పూర్ణానును మరొక
మనిషిని మాత్రం వెంటరీపిజెక్టరు

నేను ఆ అకవి ఇంట్లో ఏం జరిగినా ఆకర్షణంలేదు

సవాలు ఆనాటి సంఘటన తప్ప ఏదీ జరుగలేదు ఏమూరి జరుగ
లోతుంది గుంతాలంలా తలెత్తారు లేకంలో చీకట్లు కమ్మ
కున్నాయి

తరవాత ఆ మాటలు ఈ మాటలు జరిగాయి దస్తర్ బాన్ వరక
లడింది కలిసి భోజనాలు చేశాం అదు తినడం, చుక్కా తాగడం
అయినవరకనాక సవాలు సంగీతం పాడమని ఆదేశించారు నేను ఈ గజలు
దడినాను

గుర్తులేదు మరణవేళ మృత్యురేచి

గుర్తువచ్చే వడివడే అదే చెలియ :

నీ వంపు పయారాలు గుర్తులేవు

నీ చేసిన మోసమెల్ల గుర్తుకలదు :

విరహాశ్రా గడించిోయి—గుర్తులేదు

కురుల వలల చిక్కుబొకట గుర్తుకలదు :

వియోగాన నీవొకతెనె గుత్తుంటివి
 నీవు తావనేక తావొకతె గుత్తువచ్చె ;
 అడుగట నా వంపుకంత తెన్నికలవొ
 వ్యర్థమందుకూడ అవియె గుత్తువచ్చు ;
 ఓరి వైద్యుడా : గ్రుక్కెడు విషము తెచ్చు
 నా ఆచ్యుకపీఠో ఇప్పుడు గుత్తువచ్చె ;
 ఏమి పొం : ఎవరు చెప్పిరి
 ప్రాణాక మలయావిలపేం గుత్తువచ్చెనో ;

* * * *

వర్షకాలం వాషలు జోరుగా ఉన్నాయి మామిళ్ళు కాళాయి.
 నా గదిలో గుంపు చేరింది పాసులలో నిష్క్రియాణాన్, బేగాణాన్, బుర్గీర్
 జాన్, మగవారిలో వవాబ్ బచ్చున్ వవాబ్ ఛచ్చున్, గోహర్ మిర్జా,
 అషిర హుసేన్, కర్జుల్ హుసేన్, అష్టదశి అక్బరలీఖాను ఉన్నారు
 పొం పొగుతుంది. ఇంతలో నిష్క్రియా "పొం రోజూ ఉండేదే, మూడుడు
 పెట్టెలలో చంటలు కానివ్వండి యాడండి వర్షం ఎంత అందంగా
 ఉందో" అన్నది

వేను : తెప్పించుకో బజారునుంచి

బుర్గీర్ : దాగా చెప్పివు బజారునుంచి తెప్పించుకోవాంబ బజారు
 నుంచి చంట వేసుకొని తినితీ అందులో ఉంది మజా.

వేను : నీకు మంతలు గోకడం అవందం వేను మాత్రం వంటచేయ
 లేవమ్యా నీ ఇష్టం

బేగా అయితే నువ్వు బజారుదావివన్నమాట

వేను అబ్బ ఎంత ఆకలే నీకు :

బేగా నాకు కాదే అకలి అరిగింది నిష్క్రియా అమె వను

నిష్క్రియా : ఇవ్వాక ఏదో ఒకటి కావాలిసందే.

వేను : చెప్పరా : బస్తీ చెరువుకు వెళ్ళమా :

నిష్క్రియా : ఎంత మందిమాట చెప్పివచ్చా :

బుర్గీర్ : బోయగా విహరించవచ్చు.

దేగా దేమా వస్తా

నేను అయితే సామాను నర్దు

మాటలు మాటలలోనే మూడు దాడుగలండ్లు వచ్చాయి వంట
సామగ్రి వాటిమీద వేళారు నవాబు ధబ్బన్ ఇంటినుంచి రెండు గుడారాలు
వచ్చాయి. అంతా లంబైక్కాం లండ్లు కదిలాయి

గోమతి దాటింకరవార దేగాజాన్ పాట మొదలుపెట్టింది

యూలా కన్ దారోరే అమిరియా:

ఎన్ని మరుపులు తిప్పిందో : గుండె పింటేసింది

వట్నం దాటితే అదవి ఎంతో అందంగా కనిపించింది ఎటు
యారినా వర్షదనం ఆరాళంలో ముద్దులు ఉరుకుతున్నాయి వర్షం
కురుస్తోంది చెల్లి ఆకులనుంచి నీటిపిండుపులు రాలుతున్నాయి వదీ
నవాలు నిండి ప్రవహిస్తున్నాయి నెమలి ఆడుతుంది కోకిల పారు
తుంది మాటల్లోనే చెరువుదగ్గరికి చేరాం గుడారాలు నిలిచాయి
వీయ్యలు పెరిగాయి మూకుళ్ళు ఎక్కాయి పూరిలు తయారుఅవు
తున్నాయి నవాబు ధబ్బనుగారు వాపరుస్తులు వేసుకొని వేటకు రయలు
దేరారు గోపార్మిర్తూ మామిడికాయలు తెంపారు ఇంకలో పదివాళ్ళు
ఉళ్ళోంచి చుండాలు తెచ్చారు ఆనందం అంటే అది మామిడికాయలు
రాలుతున్నాయి ఒక్కొక్క రాయమీద నలుగురు, పలుగురు పరు
తున్నారు వాసలో గంతులు వేస్తున్నారు

ఒకడు అటు పరిగెత్తుతున్నాడు ఒకడు ఇటు పోట్లాటలు క్రింద
పడితే అంతా ఐరద వాసలో ఉణం మంచుంటే చాలు మళ్ళీ కుత్రం
కాస్త జాగ్రత్త గంవాళ్ళు దాటి దేగాజాన్ లాంటివారు గుడారాల్లో
జూచున్నారు

నిమ్మిల్లా తాటుగా వెళ్ళి ముఖానికి మామిడివక్కరసం పులిమింది
వాళ్ళ తేకలు వీళ్ళ నవ్వులు చూడాలి తమాషా :

వరకలు వచ్చినట్లు వచ్చారు అదిపాటించాళ్ళు వాళ్ళతో పాడిం
దారు వారికోఉన్న రోంక్ వాయింపేవారు అసాదుల్లూ వాళ్ళ అట
పాటలు మాత్రం నయ్యాయి : అయినా ఆ పరిస్థితిలో అది దాగానే ఉంది

రెండు గడియల పొడవుగలదా మూ అంగుళాలకి ముప్పై పదిహేయింది
ఎంత వచ్చింది బాగ్రతకోసం ఇంటినుంచి ఒక్కొక్క అక బట్టలు
తెచ్చుకున్నాం బట్టలు మూడుకొని ఎనవదిహేయికి బయలుదేరాం

నేను ఒంటరిగా ఒకనైపు బయలుదేరాను ఎదుట చెట్లు దట్టంగా
ఉన్నాయి చెట్లపైనుక మూడుగురున్నాడు వచ్చుచెట్లమీద
లంగారు కిరణాలు కోణాయమానంగా ఉన్నాయి అంతటా అడవిమూల
వికపించాయి వజ్రాలు గూర్చు పెరుగుతూ ఎగురుతున్నాయి చెరువు
నీటిమీద మూర్కకీరణాలు వడదాన లంగారం కరిగిపోవినట్లునివ్వండి
అకాళమీద సంధ్యారాగం వరుడుతుంది ఈ అందాన్ని అనిందాన్ని పదిలి
గూడిలో కూర్చోకం సాధ్యపడదు అలా చూస్తూ ఎంతమారం గడిచానో
ఒక మట్టిరోడ్డు వచ్చింది వజ్రాలను అలా అనే చెట్లన్నాడు భుజాన
నాగలి వేసుకొని ఒకరు ఎదుట తోలుతున్నాడు ఒక రిన్నుపిల్ల ఆవులను
గేదెలను తోలుకుంటోంది ఒక కులాడు మేకం గొర్రెల వెనుక వెళ్తు
న్నాడు అన్నీ అలా కనిపించి మాయం అయినాయి మళ్ళీ ఒంటరిగా
అయిపోయాను ఏ ధ్యానలో ఉన్నానో రోడ్డుపైనుక సాగిపోయాను
చెరువుపైనుక చెట్లన్నానేమో మూడుగురు అస్తమించుకున్నాడు కాబట్టి
వేగంగా నడిచాయి కొంతమారం నడిచాను పక్షిగల స్థలం కనిపించింది
కొందరు కూర్చోని వాళ్ళూ తాగుతున్నాడు చెరువుకు దోచ ఆడిగాను
లక్ష్మీ రోడ్డుమీద నడుస్తున్నానని తెలిపింది చెరువు దిగివైపున కచ్చి
పోయింది రోడ్డు వదిలి కాలిబాదన సాగిపోయాను కొంత మారంలో
ఒక కాలువ కనిపించింది కాలువ అవకలికల్లన రెండు మూడు చెట్లు
న్నాయి ఈ చెట్లక్రింద మనిషి అలికిడి వినిపించింది ఒక మండ్లిబట్టల
మనిషి గునవంతో వీధి త్రవ్వుతున్నాడు అతన్ని చూచాను అతడు
చూచాడు ముందు సంకయం బాగా చూచాను అతడే నిక్కయం
చూపు తిప్పాలని ప్రయత్నం పెదవది కదలండి ధృవవడింది అతడే
ఒక్క తూలింది నడిచోయేదాన్నే ఇంతలో అక్కరలిఖాను వాకడు
సాలాడుఖాను కేక చెవిని వడింది నన్ను పెదకదానికి బయలుదేరాడతను
నన్ను చూచి దిలావర్ఖాను గునవం అక్కడ పెట్టేకాడు నేను అతనిని
చూడడం అతడు నన్ను చూడడం అతడు నన్ను గుర్తించలేకది తేలి
పోయింది నేను మాత్రం అతనిని బాగా గుర్తించాను.

సాలార్బక్ష్ మాట విని దిలావర్ఖాను కాలువపైనుక పరిగెత్తాడు.
సాలార్బక్ష్ నావద్దకు చేరాడు నేను కయంతో పనిచేసేవాను దోరి

నుంది మాది రావడంతేదు పాలార్ లిక్ష్మీనమ్మ చూచి "భయపడ్డారా?" అని అడిగాడు నేను చెల్లెలైవు నంజుచేళాను పాలార్ లిక్ష్మీ అటు చూచాడు

పాలార్ ఏముందక్కడ? గుససం వడికింది వాచా! దాన్ని చూచి ఇంత భయమా? లొండ తవ్వకున్నాడనుకున్నారా? ఏదీ ఆ తవ్వకుకుండినవారు?

నేను నోటితో చెప్పలేకపోయాను కొలువనైవు చూపాడు

పాలార్ పొక్కా తాగడానికి వెళ్ళికుంటాడు నవాబు చల్లనుగాడు దాం పిట్టలను కొట్టితెచ్చారు మీ జాడ కనిపించలేదు పెదకదాచికి వారు అటు వెళ్ళారు నేను ఇటు వచ్చాను నేను లేకుంటే మీకు తోవ దొరికేదికాదు

నేను అవుననికాచి కాదనికాచి అనలేదు పాలార్ లిక్ష్మీతాతా మాట్లాడ లేడు చెంట్లోంచి చెరువుదగ్గరికి చేలాం తాగ్రి అక్కడే ఉండిపోయాం తోవనాదు అయినకరదాత అక్కరరీతాదుకు ఆ వృత్తాంతం చెప్పాను

అక్కరరీతాను: దాగా చూచావా? దిలావదుఖానేనా? పైజాదాదువాడు గుర్తించేకుంటావు పెదవను వెళ్ళి చట్టుకు నేనాణ్ణి ముంటే చెప్పావు కావు పేరు వచ్చేది ప్రభుత్వ ఉపామాసం లభించేది నేయి చూపాయాదు ఇస్తానువి ప్రకటించారు ఏమి తవ్వకుకుంటాడు?

నేను ఏమో ఏలా తెలుస్తుంది? పెదవ తన గోదీ తవ్వకుంటున్నా లేమో!

అక్క: వాడి పేరు చెబితే ఏ ముఖం వెలవెంపోతుంది ఇక్కడ ఏం చేయగలదు వాడు విన్ను?

నేను (దైర్యం తెచ్చుకొని) ఏమూరి నమయంలో ఏదో పొతిపెట్టి ఉంటాడు క్రవ్వి తీసుకోవడానికి వచ్చికుంటాడు

అక్క వడుపు చూశాం

నేను నేను మాత్రం రాను.

అక్క నేను వెళ్ళడం ఖాయం పాలార్ లిక్ష్మీను తీసికెళ్తాను

నేను : ఎక్కడికి వెళ్తారు : ఇంకా అక్కడ ఏముంటుందని : తప్పి తీసి
తెచ్చుకుంటారు

అక్క : వెళ్ళడం భయం

కాస్త దిగ్గరగా అన్నారు వక్కనే నవాబు ధబ్బునుగారి గువారం
ఉంది విప్పిల్లా నవాబు మెంతువతోనే ఉన్నారు

నవాబు : భానుగాయా : ఎక్కడికి వెళ్ళడం :

అక్క : నవాబుగాయా : ఇంకా మీరు వదుకోలేదా :

నవాబు : ఇంకా లేదు

అక్క : నేను రానా :

నవాబు : విచ్చేయండి

అప్పరలితాను నేను రేరాలోనికి వెళ్ళాం మొత్తం వృత్తాంతం
వివరించాను.

నవాబు : ఆ దుర్మార్గుడు మీకేలా తెలుసు :

నేను : నా కథంతా వారితో చెప్పను : "తెలుసు దాగా తెలుసు. నేను
ప్రజాబాదు దాన్నేకదా : " అన్నాను

నవాబు : ఏమీ : మీరు ప్రజాబాదువాళ్ళా :

అక్క : ఇక్కడే ఎక్కడో ఉంటారు దుర్మార్గుడు వాణ్ణి వట్టారి

పొలాల్లోనుండి విరిచి రీతి వ్రాసి దగ్గరేఉన్న బోరిను తాజాకు
వంపారు కొద్దిసేపటిలోనే తాజాదారుడు వది వన్నెండునుంచి బోరిను
లను తీసుకొనివచ్చారు చూచింది చెప్పాను ముందు ఆ వ్రాసినది వెళ్ళి
పెదికారు పక్షి వ్రాసారంలో కొద్దిగా తాద తెలిసింది ఒక బోరినుకు
తాజాకాల్చు వవరను దొరికింది అది తెచ్చి తాజాదారునికి ఇచ్చారు.
"దేవుడు కలయకుంటే సొమ్ముయే క్రింగా వట్టువత్తారు" అన్నాడు తాజా
దారుడు

తాజాదారు గట్టి లండోలెస్టు నేకారు బోరినులుకూడా వ్రాసువచ్చారు.
రాత్రి మూడు గంటలకు ముక్కాగంజ్ లో వట్టులత్తాడు తెల్లారాడుకుంటాగా

చెరువుదగ్గరికి తెచ్చారు 24 నవరసులు దొరికాయి గుర్తిందరావికి వస్తు పిలిచారు నేనుకాక ఇద్దరు పోలిసులుకూడా గుర్తించారు ఉదయం వది గంటలకు లోళ్ని తీసికెళ్ళారు

దుస్సా ఇంకకూ వాణ్ణి పించేశారు : త్వరగా తేల్చండి

నేను ఏమి అవుతుంది : చెండు నెలకెరవార తెలిసింది ఉరితీశారని

25

బ్రతుకు వ్రాత నా కనుంముందు వ్రేలి :
స్వీయకథయం చది చదివి నుంగిపోతి :

మిథూరుస్వాగయా : మీరు నా ఆత్మకథ చిత్తువ్రతి పూడవంపించిది వాకు ఇద్దినప్పుడు మండిపోయాను ముక్కలు ముక్కలుగా చించేదా మమకున్నాను ఈ బ్రతుకులో ఏం పొందుచిందని : చర్చినతరవారకూడా చదివి ఆనం తిట్టడానికి కథ రాయడమా అనిపించింది మీరు చేసిన శ్రమను యాది చేయి పిలిచిపోయింది

నిన్న రాత్రి వచ్చెందు గంటలకు ఎంటుకో మెలకుని వచ్చింది గదిలో ఒంటరిగా ఉన్నాను అది మామూలే వనివాళ్ళంతా క్రిందిగదిలో వదుకున్నాడు దీపం వెలుగుతుంది ముందు చదకలో అటూ ఇటూ పొల్లాను. నిద్రపోవడానికి ప్రయత్నించాను నిద్ర లాలేదు చివరకు లేచాను పాన్ తిన్నాను రానీవాన్ని పిలిచి హాక్యా వింపించాను నుంచంపించ వదుకొని హాక్యా పీల్చాను పుస్తకం చదవాలనిపించింది అలమరాలో దారి కథం గాథం పుస్తకాలున్నాయి ఒక్కొక్కటి తీసి పుటలు తిప్పసాగాను అన్నీ ఇదివరకు చదివినవే మూపిపెట్టేశాను ఈ చిత్తువ్రతి కవిపించింది కత్తం వేగంగా ప్రవహించింది. చించేయా చది విశ్రయించుకున్నాను ఇంకరో ఎవరో చెవిలో చెపుతున్నట్లు అనిపించింది--ఉమ్రూవ్ : ఇప్పుడు దీన్ని చించుకాపు తగలేస్తావు కాగానే ఉంది కాని భగవద్వాక్యో దేవమాతలు దీ కథవంకా వ్రాపిపెట్టారు కదా : దాన్ని ఎవరు చెరవగలరు : ఎవరు కాల్చగలరు : ఎవరు చింప గలరు : "

ఈ అర్చకృపాణి విధి కాట్టుచేయుచు వలకాయ చిత్తప్రతి తారి వడేంక పనిఅయింది ద్వందవంచేసి అలోరప పూర్తిగా మాయం అయింది ఎక్కడినుంచి తీరానో అక్కడే పెద్దేదామనుకున్నాను కాని ఒకసారి చూడాలనిపించింది ఉనుమబోకకు చదవసాగాను మొదటి సారి పూర్తిగా పదిదాను ఎది తిప్పారు నాలుగు అయిదు సంక్రతు చదివాను నా అత్యవధరో నాకే అవత్తి పిర్పడింది చదువుకుంటే చదవా లనిపించింది ఇరర కథలు చదవడంలో ఇంత ఆనందం కనిపించలేదు. ఎంచేతంటే అవిన్నీ కల్పించి నా ప్రవాణ రావనీ తెలుసు అలా చేయ డంలో అవత్తి రచ్చిపోతుంది ఈ కథ అలా కాదు ఇది నా స్వంత కథ మీరు వ్రాసింది అన్ని సంఘటనలూ నా జీవితంలో జరిగినవి అన్ని విషయాలు నా కళ్ళముందు కవిపిస్తున్నాయి వీటిలో కల్పన లేదు అన్నీ వాస్తవాలు ప్రతి సంఘటన ప్రతి అంశం నా మనసునీదా మెదడుమీదా ఎలాంటి ప్రభావం చేశాయో తెలియపర్చడం కష్టం ఒక కథలో నన్ను ఎవరైనా చూడటంపై పిచ్చిదానికింద చెక్కొట్టేవారు ఒకప్పుడు పిచ్చిగా నవ్వేదాన్ని మరొకప్పుడు కన్నీటికాయ ప్రవహించేది అవనరం అయినచోట ఎవరించమని కాదు కనిపిచ్చారు కాని అంత స్పృహ ఏది? మన్నితుండగానే తెల్లవారింది చేతులు ముఖం కడుగ్నైని నమాళ చేశాను ఒక్క పడుకున్నాను ఎనిమిది గంటలకు లేదాను చేతులు ముఖం కుక్కొని చదువసాగాను సాయంవాలంపరకు పూర్తిచేశాను

ఈ మొదలలోనూ కామం కలవరులను గురించి ముష్టిలను గురించి ఎప్పు వారి ప్యర్యాపం చూచిన ఉపన్యాస భాగం నాకు ఏంటో వచ్చింది కింతులకు గర్వం ఉందంటే అది వారికి అలంకారం నాలాంటి బజారు ప్రియ వారి గర్వాన్ని చూచి సిగ్గుపడారి కాని అకస్మిక సంఘటనలను గురించి రమి ఉపన్యాసంలో ఎక్కడా చెప్పలేదు నేను చెదిబోపదానికి దిలావిర్ భాను పొల్లయి పోతారటం వాడు నన్ను ఎత్తుకునిరాకుంటి ప్రియతే. నామకు అమ్మకున్నట్లయితే నా జీవితం ఎలా ఉండేదో? నా ముష్టవాతావరణంలో చిక్కిపోయావనడం నివ్వండేహం. అందుకే వాంకాలంటుంది నాకు వినుగు విహ్వలక కరిగాయ అ కాలంలో ఈ నిగ్గుపల్కాలు నాకు తెలియవు నేను చేస్తున్నది కానవ వ్యతిరేకకార్యం అవి కాని, కేవల విధించడానికి ఒక కావనం ఉందనిగాని నాకు తెలియదు. నేను భావించు నా స్వామినిగా భావించాను. అవిడ జ్ఞానానికి విడుదల అయితి పని చేయలేదు. చేపలా అమె రెచ్చిలా, తల్లి తమ్మకోవలాంటి

రహస్యంగా చేశాను. కావచ్చు కాను బ్రతికిఉన్నంత కాలం నన్ను ఏమీ అనలేదు. అయినా భయం అలా ఉండేది.

నేను ఎలాంటి జనులనుకూడా పెరిగి పెద్దదాన్ని ఆయ్యావో వారి రీతులు నీవాచాలు నాకూ అలవడ్డాయి. ఆ కాలంలో నేను మతాన్ని గురించి గానీ అల్లాసుగురించి గానీ ఆలోచించలేదు. ఆ వాతావరణంలో ఎవరూ ఆలోచించలేరని నా అభిప్రాయం.

ఆకస్మిక సంఘటనలు హృదయంలో దిద్దుకాణ కలిగిస్తాయి. మేధుగర్లన మెరుపు తుపాను తూకంవం హుర్లీ చంద్ర గ్రహదాటు. కరువులు అన్నీ రగింపకుండు కల్పించిం దిద్దుకాలని విశ్వసిస్తారు. కాని వీటిలో కొన్నింటిని చూడంచేయడానికి ఉపాయాలు మార్గాలు నేను చూశాను. అయితే కొన్ని పీడలు దీవనలు కాదుట్రులు మంచుమాటులతో చూడం వాళ్ళు వాటిని భగవదీయగా భావించి అంతా భగవదీవనం అంటారు. మతాన్ని గురించిగానీ పాపపుణ్యాంసుగురించిగానీ మాకు ఎవరూ చెప్పలేదు. కాలట్టి అవేయిలో నాకు తెలియలేదు. ఆ కాలంలో నాకొక మతం లేదు. అందరినీ చూచి వారు ఏది చేస్తే నేనూ అదే చేసే దాన్ని ఎక్కువగా అదృష్టం మీదనే ఆచారవరదాన్ని. నా శోమరికవం వల్లనో యద్వికత్కుమదవంవల్లనో చెడిపోయిన వనిని దురదృష్టానికి అవ్వ గించేదాన్ని. పాదనీక గ్రంథాలు వదవడంవల్ల ఆకాశాన్ని తిట్టడం ఆం వాటూ అయింది. నేను ఓడిపోయినప్పుడు లేదా నా అవ్వం చేరలేనప్పుడు అదృష్టాన్ని వింటించేదాన్ని.

శ్రేయోరీయంమని ప్రగల్భములు వదిలి వదిలి
అదృష్టము తొలగుచేక వింటించెడి వరకంక్రమం :

మౌనంగానూ మహామనీషి పూర్వకాంక్ష విషయాలు చెప్పినారు. అది ఎంతో బాధించేది. నాకూ గళాన్ని కీర్తించడం వర్తమానాన్ని ధూషించడం అలవాటు అయింది. ముసరివాడు పూర్వకాలాన్ని కీర్తించడానికి కారణం వదులుదనపు కాలం అందరికీ అందంగా ఉండకపోవని అప్పటికి అర్థం కాలేదు. లోకం కలతోటిది. కాను చేస్తే లోకం కస్తుంది. కాను బ్రతుకునే లోకం బ్రతుకుతుంది. ముసరివాళ్ళను చూచి వయసు వాళ్ళు అదేపాట ప్రాకరించినారు. ఈ అలవాటు మొదటినుండి వస్తుంది. కాలట్టి ఇప్పుడు అందరికీ ఆది మామూలు అయిపోయింది.

ప్రాణం పర్వినరకవాక విలాపిల్లో పడిపోయాను. ఆ కాలంలో పాల పాడి పురుషులను రంజింపచేయడం నా వృత్తి. అందులో నా తోడి

వారిలో గెలిచినప్పుడు అనందము ఓడినప్పుడు యజమా కలుగుతుంటేది ఇతరులతో పోల్చినప్పుడు వేసేమంత అందమైనదాన్నేమీ కాదు కాని మంగిక పాపిత్యాలలో వాకున్న ప్రావీణ్యం నాకు ప్రత్యేకస్థానాన్ని గౌరవాన్ని ఇచ్చాయి కానితో వాకు కొంత వ్యవహారా కలిగింది గౌరవంతోపాటు గర్వం పెరిగింది మిగతా సామెలు ఎవరితోనైనా తమ వసులు వెళ్ళిపోతున్నావన్న వేసు ముఖాలు చూస్తూఉండిపోయేదాన్ని ఉదాహరణకు ఎవరు వచ్చినా ఏదోఒక కోరిక కోరడం వారిదివా? నేను అలా కాదు సిగ్గుపడ్డది అడుగులే లేదంటాడేమో ననిపించేది నాతోటి వారిదగ్గరికి ఎవరైనా వచ్చినప్పుడు అతడు ఎంత ఇవ్వగలడు వారెంత పుచ్చుకోగలడు అనే ఆలోచన ఉండేదికాదు నాకు నచ్చినవాని మనస్తత్వం నీతి నియమాలు, అధార వ్యవహారాలు పరిశీలించడంతోనే పరిపోయేది అదగడం హేయంగా భావించేదాన్ని అంతేకాదు వేశ్యలకు ఉండవలసిన లక్షణాలు నాలో లేవు అందుకే నా తోటివాడు నన్ను చిచ్చి దాచుకుంద లేక్కరలేదాదు

తరచూ వేశ్యావృత్తి వీరమైందని అర్థం చేసుకున్నాను పదిలే కాదు అరపాదలతో కాంం గడవసాగాను అమీరు ఎవరైనా కొలువుందుకుంటే ఉండేదాన్ని క్రమంగా అది వదిలేకాను

అలాంటి సమయిన్ని చెల్లవని తెలుసుకొని పదిలివేసినతరచూ ఎవరో ఒక పురుషునిదగ్గర ఉండిపోవాల్సివచ్చింది కాని రోకం “కపన” కోసం కట్టుకుంది అది అనుకుంటుందని మామకున్నాను

మిత్రుగారు : బహుశః ఈ సామెత మీకు అర్థంకాదు పయము మళ్ళీన తోగముది ఎవరి ఇంట్లోనైనా ప్రిరపడితే అనుభవం గల విలులు కపనకోసం కట్టుకుంది అంటారు అంటే ఉత్తరగ్రీకులకు ఏర్పాటుచేసుకుంది అది అర్థం ఈ సామెత అక్షరాలా వాస్తవం వాకు విలుగా విరక్తి కలిగింది. ఇప్పుడు ఎంతో వీరిగా ఉంటున్నాను అయితా దుగడంతుదికి తప్ప నా విశ్వాసానికిమీద పమ్మకం ఎవరికి ఉండదు ఈ చరిష్టితో నేను ఒక వ్యక్తిని ప్రేమించాననుకోండి అది ఎంత నిస్వార్థమైంది అయితా, ఎంత నిష్కళంకం అయింది అయితా ఆ మదిపీ నమ్మదు. ఇదేమీ నమ్మదు. అలాంటప్పుడు నేను ప్రేమించడం విస్మయోజనం వాదగ్గర దమ్ము ఉంది కాబట్టి బహు నేనంటే చదిరమైస్తూరమకుంటుంది రోకం. ఇదే నమ్మ మోచగించదానికి చూస్తూ ఒక మహాశయము నా కొందల్యాన్ని

శీర్షిస్తారు నాకంటే ఎన్నోరెట్లు అందమైన ఆడవాళ్ళతో పరిచయం ఉంది కూడా నన్నే పొగడుతారు ఇంకొకడు తనకు రాగళాంతో పరిచయం లేకున్నా నా సంగీతాన్ని వ్రాసిస్తారు తీవ్రాంతం ఒక్క పద్యం వ్రాయడం గాని, చదవడంగాని తెలియని కవిత్వం గుఱుకు నా కవిత్వాశక్తిని కొనియాడు తారు మరొక పక్షాత్తి కాను ప్రియంగా పండితులై నా పాండిత్యప్రకర్షను గురించి ఉపన్యాసం దంచుతారు తనకేమీ తెలియనట్లు నిత్యకృత్యమైన సమాజ వగైరాలనుగురించి కూడా నన్నే ఆదిగి తెలుసుకుంటారు మరొక ప్రేమికుడు నా ధనాన్నిగురించి వట్టిండుకోనిట్లు నా ఆరోగ్యాన్ని గురించి ఎంతో శ్రద్ధ పీనుకుంటారు నాకు రొంపందితే వారికి తలనెప్పి లేస్తుంది నాకు తలనెప్పిలేస్తే వారికి అవ్వడం వస్తుంది ఒక పెదాంతి పైరాగ్గం బోధిస్తారు ఇహపరాలను వివరిస్తారు నన్ను వట్టి పెద్రి దానిగా లెక్కకట్టి పది పన్నెండేళ్ళ పిల్లతో మాట్లాడినట్లు మాట్లాడుతారు.

వలుప్రాంతాలు తిరిగి ఆరితేరినదాన్ని ఎవరెలా అనుకుంటే అలా అయిపోతాను వాస్తవానికి వాళ్ళనే ఏర్పివాళ్ళను చేస్తాను విజయైన ప్రేమతోనూ అభిమానంతోనూ కలుసుకునేవాళ్ళు ఒకరిద్దరు ఉన్నారు. ఎట్టి స్వార్థం లేకుండా వచ్చిపోతుంటారు కవిత్వాగోష్ఠి, సంగీతం సంధా వడంలో వారికి ఆదియిది వారితో నాకుగాని నాతో వారికిగాని ఎలాంటి విమిక్షం లేదు ఆలాంటివారంటే నాకు ఎంతో ఇష్టం ఆ విద్విదుక్తక ప్రమంగా విమిక్షంగా మారింది వారు నేనుగాని నేనులేక వారు గాని తీవ్రపదం కష్టం అయిపోయింది కాని వీరిలో ఎవరూ నన్ను ఇంట్లో ఉంచుకోవాలనుకునేవారు లేరు అలా ఉంటే ఎంతో బాగుండేది ఈ కోరిక పడుచుదనం తిరిగి రావాలనే కోరికలాంటిది ప్రీ తీవ్రం యవ్వ వాంఛం యవ్వనంతో తీవ్రంకూడా అంతం అవుతే ఎంతో బాగుండేది ఎందుకు అవుతుంది? వార్తకర్ణం అందరికీ బాధాకరమే ఆడదానికి మరీను ముఖ్యంగా బోగందానికి ఆది నరకప్రాయం రిక్నా పండుగొందులో తిరిగే చాంతుంది దిద్దుబాటుతైలు బోగందాన్నే పడుచుదనంలో అడుగు క్రింద పెట్టించివాళ్ళు వేలకొద్దీ వర్షుని సంసారాలకు చిద్దుపెట్టినవారు పందలమంది యువకులను అకారణంగా హత్యచేసినవారు ఎక్కడికి వెళ్ళినా అడుగులకు మడుగులా త్రేవారు ఇప్పుడు ఒక్కటూ కనిపం కన్నెత్తి చూడరు పూర్వం ఎక్కడ కూర్చున్నా జనుల గుండెలలో మల్లెలు కురిపించేవారు ఇప్పుడు నాగిని చూచి అంతా చూరంగా ఉంటు వ్నారు పూర్వం అయోధకంగా ముత్యాలు రులించేవి ఇప్పుడు విర్వ మె తినా గింజలు దొరకథంలేదు

ఏరిలో చాంచుంది తమ గోతులు దామ తోడుకున్నవారే మా ఇంటికి ఒక అవ్వ వచ్చేది—ఒకదాటి ప్రభాత వేళకంటే ఒక రై వయ ములో ఉన్నప్పుడు వేయ సంపాదించింది ఉదార హృదయం గలది వయస్సు చుట్టింది ముసలిది అయింది దబ్బుల విలువలు పెట్టింది ఒక యువకుడు ఆమెను ఇంట్లో పెట్టుకున్నాడు వయసులో చిన్నవాడు. అందంలో మిన్నవాడు ఆ ముసలికొత్తును పట్టుకొనిఉండారని వనిపిది ; తార్య మూరి చిరిచింది జగదాని పెట్టింది అవయ విషయం తోరించాడు అవిడ మోసం దాల్చింది కబ్బున్నంతకాలం ముసలివాన్ని ముందాడు తరవాత ఎవరికి కావాలి ; ఇంట్లోంచి గెంటేశారు నంబుగొందుల్లో తిట్టా. తన్నుబా తింటూ తిడుగుచూంది

కొందరు నాలాంటి మూర్ఖులైన సామెలు ఎవరి యాతుకునో తెచ్చు కొని పెంచి పెద్దదాన్ని చేశారు దాన్ని తన ప్రాణంగా తాదించారు దానికి నయము ఏస్తే ఎవరితోనో తేరిపోయింది అకదా ఉండిపోయానా ఆ స్తిపాములు హస్తగతం చేసుకొని పెంచి పెద్దచేసినదానిని దాసిదానిత్రంద కట్టివేస్తుంది

అలాగే నన్ను మోసగించింది దాని చేషం మొదలే తేరిపోయింది తాంట్ల పరిపోయింది కాటంత నన్నే తోరుకొనిఉండేది అకరైతేవేం ; మగవారైతేవేం ; తోగం జుంమే అంత అది ఎంత సిదం అయిందంటే ప్రేమ అనేది అక్కడ సాధ్యపడదు సాదిది ఏ ఒక్కరిది కదవి తెలు సును తాంట్ల తెలివికలవాడెవడూ దాన్ని హృదయపూర్వకంగా ప్రేమించరు అదదానికి అలాంటి ప్రేమ ఉండనేఉండదు.

కొంత ప్రేమించినవారు అందం కీ జీవించగానే అటు రావడం మానేస్తారు కుచ్చ ముఖస్తుతులు అలవాటుపడిపోతారు ఇప్పుడు ముఖ స్తుతికి ముఖం వారిపోతారు

మగవారికి విశ్వాసం ఉండడనే కథ తెన్నో మొదలుమొదలు సామెల చ్చారా విన్నాను బుద్ధితేక వారు అవ్వదానికల్లా ఈ అనేకాన్ని. గోహర్మిష్టా నా విషయంలో ఎలా ప్రసర్తించారో మీకు తెలుసు పెళ్ళి వేరంమోపిన నవాలు పంగతి మీకు తెలియదనిదాదు. అయినా మగవారిని విశ్వాసపూకుతులు అనలేము ప్రేమ—యథ్యంగా విశాకు అకవాక్కు— చాళ్యకంటే ఏమాత్రం తినిపోరు ప్రేమ విషయంలో కరణిగా పురుషులు బుద్ధిసీనులూ, ప్రేమ చతురులూ అయిఉంటారు. ఎక్కువమంది మగవాళ్ళ

హృదయపూర్వకంగా ప్రేమిస్తారు అదవాత్య బాటకపై ప్రేమ కన బరుస్తారు పురుషుడు ఆదవాది అందానికి అనురాగానికి త్వరగా తొంగి పోతాడు అదది అలా కాదు అంత త్వరగా అవిక ప్రభావితుడైనా కాదు ఈ విషయంలో ప్రేమ రాం జాగ్రత్తగా ఉంటారు పురుషుల ప్రేమ ప్రేమప్రేమంత తేలికగా కీలించదు కాది ఉభయాల అన్యోన్యతను బట్టి విశేష అనురాగం ఉద్భవించే అవకాశం ఉంది అందుకు వరస్పరం అర్థంచేసుకునే సామర్థ్యం కలిగిఉందారి కవీనం ఒక్కరిలో ఆ లక్షణం ఉందారి

పంపె లోకంలో పురుషుడు ఉదారత కనబడుస్తాడు ప్రీతి శంక ఎక్కువ అదదాది మంత్రం మగవానిమీద త్వరగా పారుతుంది పురుషుని మాయకు ప్రీతి త్వరగా తొంగదు వాపరకు ఇది ప్రకృతికి సంబంధించిన విషయం వార్యకలంకోపాలు ప్రీతి దుర్ది కీలమైంది రహురత వశమైంది ఈ లోపానికి అనుగుణంగా కొన్ని యోగ్యతలు ఇచ్చారు. ఈ లక్షణం జంతువుల్లో కూడా కనిపిస్తుంది కరచుగా మువలి జంతువు లకు దుర్ది ఉండదు

పురుషుడు ప్రేమను మందలాంగులంటే నేను ఒప్పుకోను వాస్తవానికి ప్రీతిగాని ఎరుమనికగాని పొందర్యం వ్యతహాగా లేదు ఒకరు మరొకరికి అందంగా కనిపిస్తారు అందంగా ఉన్నవాళ్ళను ప్రీతి పురుషుడు వసండు చేస్తారు కాని వాస్తవంగా ప్రీతి అందాన్ని పురుషుడు ఎరుపుని అందాన్ని ప్రీతి ఆనందిస్తారు ఒక మందలాంగికి పేరొక మందలాంగి పొందర్యం వాననలేని చక్కని రంగుపూవులాంటిది వికారమైన పురుషుడు అందమైన ప్రీతి అభిప్రాయంలో చక్కని పూవులాంటివాడే పూవు మెససుకు వచ్చుతుంది. అయితే దాని రంగు అదారం మరీ అనవ్యూహంగా ఉండరాదు వలూ లోకంలో తప్పు ఏ ఒక్కరికోమా జరుగదు అయితే ఉభయాలూ ఈ మామెన్ని గ్రహించలేదు వారిరువురి ప్రేమభావనలో వ్యత్యాసం ఉంటుంది పురుషుడు ప్రీతి ఏ దృష్టికో చూస్తూ ప్రీతి పురుషుని ఆ దృష్టికో చూడదు ప్రీతి ప్రేమించే లక్షణం పురుషునిలో కొంత వరకు ఉంటుంది అదదాన్ని రూపాన్ని చూచి ఒక చిన్నవారు అమెను ప్రేమించివచ్చుదు ఎటుమమళ్ళిన ప్రీతి అశవిని ఎందుకు ఎలా ప్రేమిస్తుంది :

వృద్ధులకంటే యువకులనే ప్రీతి ఎక్కువగా ప్రేమిస్తారు అది వారి అందరందానిను చూచి దాని ప్రీతి ఎల్లప్పుడూ కన వార్య్యాన్ని గురించి జాగ్రత్తపడుతుంది ఒక రక్షణ. ఆశ్రయం కావాలని అమె

పంకల్పం వృద్ధులకంటే యువకులనుండి ఆలాంటి ఆశ్రయం లభించే అవకాశం ఎక్కువ ఉంటుంది ఆశ్రయంతోకూడా దూపురేఖలు కలుస్తే బంగారానికి మెరుగుపెట్టవల్లు అవుతుంది

పురుషుని ప్రేమకు లక్ష్యం ఆనందం మాత్రమే శ్రీ ప్రేమను ఆనందంతోబాటు అపలంబన కూడా లక్ష్యం అవుతుంది ప్రేమకు ప్రయోజనంగాని స్వార్థంగాని ఉండరాదంటున్నారు శ్రీ ప్రేమలో బాలవరకు అని ఉంటాయి ఆమె వారిని దాదానికి ప్రయత్నిస్తుంది

నేను చెప్పిన విషయాల పరిష్కాసం ప్రేమగాని పురుషులకుగాని భరతుగా ఉండదంటే నేను అంగీకరిస్తాను వాస్తవం ఏమంటే శ్రీ పురుషులలో ప్రకృతివిధంగా ఈ లక్షణాలు ఉంటాయి వారికి పద్విషయ శ్లాసం ఉండాలి అవసరం లేదు

శీవితాంతపు అనుభవంతో ఈ విషయాల నేను గ్రహించాను. నాదలనే ఈ విషయాలను ద్యావంగా పరిశీలించిన వ్యక్తికి అర్థం అవుతుంది.

రాంమంది శ్రీలు నిరక్షరాస్యులైన పురుషులు వీటినిగురించి ఆలోచించక శీవితంలో ఆనేక స్పర్శలకూ, తగాదాలకు ఆలచాలం అవుతుంటారు

శ్రీ పురుషులు తమతమ అంశస్తులను, ప్రయోజనాలను లక్ష్యాలను గుర్తించవల్లయితే ఆనేక ఇబ్బందులు మారం అవుతాయి కొన్ని రానే రావు. కాని వీటినిగురించి వివరించినప్పుడు తరచుగా ఈ సమస్యలు వస్తుంది :

"అయ్యో! తలరాత తప్పుడు" అంటే మేం చేయదలచింది చేస్తాం. మమ్మల్ని అడ్డగించవద్దు అనలు మనిషి ఏం చేయగలడు? అతడు అనుకున్నది ఏమీ అవుతుంది : మేము దుష్కార్యాలు చేస్తాము వారి తర్కపరిపాతం అద్భుతం ఎలా తీర్చుకో అలా జరుగుతుంది అంకా భగవంతుడు అనుకున్నట్లు జరుగుతుంది అని ఆర్థం. దీన్ని మౌర్యకాలానికి సరిగ్గా చేస్తే కొంత అర్థం ఉంది. విరాళం అకాలంలో అతన్నికంకా కుంకంలో బుల్లు ఓడలు, ఓడలు బుల్లు అబ్బుతోయ్యేది. ఇది కలుపుతుంటే రాజానాం గుర్తుకు వస్తుంది. ఆ కాలంలో ఇక్కడ మాపులు సరిగ్గా, మనిషి పరిస్థితి అమాంతంగా మారిపోయేది

ఒకనాటి వృత్తాంతం ఒక నిపాయ అంటి సొంటి మోతీమహల్ గేటునక్కన ఉన్న అరుగుమీద వరుకొని నిద్రపోయారు ఉదయపు సమాజా పూర్తిచేసుకొని పొరుషువారు వదలుచేస్తూ ఆట విచ్చేశారు వెంట ఎవరూ లేరు వారికి ఏమనిపించిందోగాని వరుకున్నవాళ్ల లేపారు. నిపాయ కళ్ళు నలుగుకుంటూ లేచారు పొరుషువారు కనిపించారు ముందు బయటడిపోయారు తరవాత పట్టకొని తనదగ్గరఉన్న కరవాలం సమర్పించారు పొరుషా స్వీకరించారు అగ్లం బాగాదు తుప్పు పట్టి ఉంది ఒకలోంచి కష్టంగా బయటికి వచ్చింది కత్తిని చూచారు పొగి చారు మళ్ళీ ఒకలో పెట్టి నరుముటు తగిలించుకున్నారు తమవద్దఉన్న రాజకరవాలం విపాయకి ఇచ్చేశారు ఈలోగా అరీసరీ ప్రధాని విచ్చేశారు జహాననా (రక్తపత్రి) ఆ యువకుని అతడు సమర్పించిన జ్ఞానీని కీర్తించారు

పొరుషా చూచావా ఇరళ్ళీ యువకుడు పీరుడు (ఒకలోంచి కత్తి బాగ) చూచావా దీని నడుమ, దీని అందం :

ప్రధాని మహాప్రభూ : ఐ? ఐ? గులాబ్బి గ్రహించే తమమంది ప్రభువులన్నవే కదా ఇట్టి విదిత్రవస్తువులు లభించవది

పొరుషా : అయితే నా అగ్లం బాగాలేదంటావా :

ప్రధాని ఎంత మాట : ఎంత మాట : ప్రభువుల కరకమలాన్ని అలంకరించే కరవాలం బాగులేకపోవడమా :

పొరుషా కాని ఇతని దుస్తులు నా కరవాలానికి తగినట్లుగా లేవు.

ఈలోగా వందిమాగధులు, రాజనీపతులు, అంగరక్షకులు వచ్చారు, పెద్ద గుంపు సౌదీంది.

ప్రధాని ప్రభువులు బాగా కనిపిస్తారు

పొరుషా అయితే నా దుస్తులు అతనికి వేయండి

రాజగారి అదరం కదిలించో లేదో జనం వదిగెత్తారు రాజగారు తొడుక్కొనిఉన్న విలువైన దుస్తులు, రక్త అనితములైన అభరణాలు విపాయకి వేశారు అలంకారం పూర్తి అయింది.

పొరుషా : ఇప్పుడు చూడండి

వ్రదాది అబ్బ : రూపమే మారిపోయింది

వెండిపొగదుట వైతం రీతినాడు

పొదుపొదుకు కొంతసేపు అక్కడ నిలిచాడు ఈలోగా వాహనం
వచ్చింది వాహనం ఎక్కి వాహ్యాళి పెళ్ళిపోయాడు

పిపాయి పొంగిపోయాడు ఇంటికి వచ్చాడు దళారులు సాహు
వాళ్ళ వెంటనే వచ్చారు అరీదు కత్తే యాలై అరపై వేలకు తేలింది

ఇక పిపాయి కత వినండి వైస్యంలో మూడు రూపాయిల
కొలుపు రాత్రిపూట ఇంటికి వెళ్ళే తిండినిగురించి పెళ్ళాంకో తగాదా జరి
గింది అదిగి ఇంటినుండి వెళ్ళిపోయాడు రాత్రి అంతా ఎక్కడెక్కడ
తిరిగాడో తగవంతువితే తెలియాలి తెల్లవారుతుండగా మోతీమహర్
మండరి అరుగుమీద పడిపోయాడు విద్రపోయాడు ఉదయం పొదుపొ
దుకు తట్టి లేపారు వెంక దృశ్యం కనిపించింది కణంలో దర్శిచుకు
నుచోదనికుడు అయిపోయాడు

రాజం కాలంలో ఇలాంటివి రాం జరిగేవి ఆ కాలంలోనే ఇలాం
టివి సాధ్యం కూడా ప్రభుత్వం ఒక్కని చేతిలో ఉన్నాయూ అతనికి
వియమాల దట్టాలా పేమీ లేనపుడు. రాజ్యాన్ని అతని స్వంత బొక్క
సంగా దాచిందినాయూ ఇలాంటివి జరిగే అవకాశాలు ఉంటాయి

ఇంగ్లీషువారి ప్రభుత్వంలో వృథా అయ్యేందు అవకాశం లేదు ఒక
విక్రీతికి అకారణంగా పెద్ద మొత్తాలు ఇవ్వడం అన్యాయంగా దానిందనరు
తుంది ఈ ప్రభుత్వంలో పొదుపొనుంది పశుచరకు అందరికీ కావసం
ఒకటి అందరూ ఆ కావసానికి ఇద్దులే ఈ కాలంలో అదృష్టపు నిలం
తక్కువ అన్ని నమూనా అలోదవతోనూ. ఉపాయంతోనూ జరుగుతాయి

నవాల దబ్బుమగారి వృత్తాంతం వినండి అక్కకకరో ఉత్తరలాగం
చెప్పుతేడు వాస్తవానికి వారు పిటితో ముసగవానికి వెళ్ళారు మళ్ళీ తేం
మాదదని యుకారు ప్రాణం అతినియిస్తుంది కొంతసేపు పిటిలో
ఉండేవరకు ఉపిరి ఆదలేయ కాస్త క్వాన పీయ్యకుండానువి సైకివచ్చారు.
నిళ్ళుమీదికి కాగానే కాణ్సు. చేతులూ అలాంటి మళ్ళీ వాదానినిందింది
మళ్ళీ మునిగాడు మళ్ళీ అలాగే అయింది. అలా యుమగుటూ తేలుటూ
దక్షిణమంజిల్వరకు చేరారు ఆమకొంజు యువరాజుగారు తమ పరి

వారంతో విహారానికి ఆటలై పే వచ్చారు. వారికి ఎవరో మునుగుతున్నట్లు కనిపించింది. బయటికి దాగవలసిందని నరంగులకు ఆజ్ఞాపించారు. వారి నుండి విడిచించుకోవరానిది భయమగుదు. దాం ప్రయత్నించారు. బెదిరి పోయారనుకున్నారు. నరంగులు బలవంతంగా లాక్కొనివచ్చారు. యువరాజుగారు పిలిపించారు. విషయం తెలుసుకోగా అమీరు దిగ్గ అని తెలిసింది. బట్టలు ఇవ్వబడినాయి. వెంట బాజప్రాసాదానికి తీసికెళ్లారు.

చల్చునోగారు యువకులు నిరాశ ప్రయోమలు రీతులు దివజాలు తెలిసినవారు విసయవంతులు విద్యావంతులు హాస్యప్రియులు యువ రాజుకు నచ్చారు. చెలికాళ్ళలో చేర్చారు. దానదాసీబసిం వాహనాలు ఏర్పాటు అయినాయి. అరుండు దబ్బు సుంజాలైంది. పూర్వంకంటే అట్టహాసం ఎక్కువ అయింది.

చౌకుడు విచ్చేసినప్పటివరికైతే పేరు ఏనుగు మీద వచ్చారు. వెంట యాలై మంచి మనుకులు పరిగెత్తివస్తున్నారు. దిప్పిల్లా నేనూ యాదాం వచ్చుకం కలాగలేదు. వెంట మల్లంబక్షమ యాచి పిలిచాం. అతడు అరిగినదంతా చెప్పారు.

తరవాత బాబాయిని కలుసుకున్నారు. పెళ్ళి అయింది. పెళ్ళికి మమ్మల్ని కూడా పిలిచారు. భావమేమి అరీరైవ కాలువలు ఇచ్చారు. కాచి అబాటినుండి మళ్ళీ మా ఇంటిగడవ తొక్కలేదు. దిప్పిల్లాతో సంబంధం తెగిపోయింది. భావమే మరొక ఎత్తు వేసింది. అది పొరలేదు. అంతా తలక్రిందులైంది.

సంగ్రహంగా చెప్పాలంటే రాజుల కాలంలో ఇలాంటి వింతలు, విచిత్రాలు ఎన్నో జరిగేవి. ఇంగ్లీషువారి కాలంలో అవేవి, అరీరకాను పొప్పురాలు ఎగతెళికాదని వింటాం. తబ్బు గుర్తీదవగా విన్నాం. దాని ఇప్పుడు అది కళ్ళు తెరిచిందనిపిస్తుంది. అదీ యోగ్యులను కనిపిస్తోంది.

రాజుల కాలంలో అక్షరాలు రాని అధికారులు ఉండేవాడు. పెద్ద పెద్ద వదపులపైన ఉండే వీరు రాకకార్యాల ఎలా వివర్ణిం చేసారో తెలియదు. ఇదంతా అపహాస్యంగా కనిపిస్తుంది.

అదృష్ట, దురదృష్టాలు అనే భక్తంలో దాంకారం సరిగాను. దిన రూ ఈ పదాలకు అర్థం లేదనీ, వట్టి మోసమనీ అర్థం చేసుకున్నాను. అట్లా మనం చేసేవానిన్నింటినీ గ్రహిస్తుంటావనకంలో ఎలాంటి

సందేహం లేదు అవిషయంలో సందేహం గలవాడు కావీర్. కాని తను చర్యల పర్యవసానం దుప్పురితాన్ని ద్విగుణపరుచు దాన్ని కర్మకు అంబుగట్టడం తగవంతువని నేరం మోపవలంబడింది ఇది వాస్తవ వాదం

ఇప్పుడు తెలివైన విషయాలు నాకు ముందే తెలిసిఉంటే ఎంతో తావుండేది. వివరించి చెప్పేవాడు లేదు నాకు స్వయంగా అర్థం చేసుకునేంత అనుభవం లేదు మౌఖ్యంగా చెందు అశీలాల కుశీలో చేశారు. అది ఎంతో ఉపకరించాయి వారికి తగవంతుకు ఉత్తమ గతులు ప్రసాదించుగాక ఆ కాలంలో నాకు వాటి విలువ తెలియలేదు. సోమరితనం. మౌఖ్యపక్షతప్ప చేత ప్రపంచం తెలియదు. వచ్చేబోయేవారికో విరామం లేకుండేది. వారు ఒక్కొక్కరే జాడుకోగా పుస్తకాంకుర ద్యానకరిగింది. చదవడం ఒక వ్యసనం అయిపోయింది

ఆ వ్యవసాసే లేకున్నట్లుంటే నేమి ఇంత కాలం బ్రతకలేకపోయాడాన్ని నయను పరిచింది. పూర్వపు విలువల జాడుకున్నాడు ఈ యుగంతో కుమిలి కుమిలి చచ్చిఉండేదాన్ని కొంతకాలం కఠినపుస్తకాలతో కాలం గడిపాను ఒకనాడు పుస్తకాల సమీక్షకుడగా పూర్వం మౌఖ్యగారిదగ్గర చదివిన "గురిస్తా" కనిపించింది పుదిలు తిప్పాడు. పూర్వం అదంటే అనవ్యం వేసేది అది చదువు కొలిలోజాలు విషయ విధేయతలు తెలియని రోజులు రెండవది అనుభవం లేదు అందువలన అర్థం చేసుకోలేకపోయాను ఇప్పుడు చదువుకుంటే ప్రతి పదంలో ఏదో ప్రభావం కనిపిస్తూంది ప్రతిపదాన్ని హృదయంలో తద్రవరచుకుంటున్నాను మొదటినుంచి చివరిదాకా అనేకసార్లు చదివాను ఒకరు "అల్లాహ్ నాస్తి" (రీతికావుం) ని గురించి ఎంతో బొగిదారు చదవానివినింది వారికోనే పుస్తకం తెప్పించుకొని చదివాను పుస్తకం చాల కఠినం. అరబ్బీ పదాలు ఎక్కువ ఉన్నాయి అర్థం చేసుకోవడం కష్టం అయింది కొద్దికొద్దిగా చదివి చాలరోజులకు పూర్తిచేశాను. "వావిషామా" ఆ రోజుల్లో అద్యయింది దాన్ని చదివాను "పట్రా దక్కరా" స్వయంగా చదివాను అర్థం కానిది అడిగి తెలుసుకున్నాను. ఈ పుస్తకాలు చదివినతరువాత ప్రపంచ రహస్యాలు ఒక్కొక్కటే పెల్లడి అయినట్లు అనిపించింది ఆ తరువాత ఉదూ. పాఠశాల గ్రంథాలు ఎన్నో స్వయంగా భద్రపాడు, "అపాయిద్ అన్వరీ", "తాబీ" మెల్ల మెల్లగా పూర్తిచేశాను కాని యావకపు బొగత్తంటే నాకు గిట్టదు.

